SERIA III—ANUL III—No. 71

2 Lei Exemplarul în ţară
4 Lei Ex. în străinătate

Duminică 2 Aprilie 1922

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

„Păsăreasca" de azi

II

Pornit odată pe calea cea bună spre care ne-a îndrumat *„Universul"*, şi cuprins de temerea, ca nu cumva să mĕ'ncurc cu vre-unul dintre cei *„de origine orientală"*, am luat în mână numărul de la 5 Martie al ziarului *„Universul"*.

Primul articol e publicat sub titlul *„Alegerile de la Senat"*.

Acest articol începe cu vorbele *„Rezultatul alegerilor dela Senat"*.

Pe pag. 7 stă tipărit *„Rezultatul alegerilor la Senat"*.

Am stat pe gânduri şi m'am întrebat: cum e bine? — *„dela"*, *„de la"* orĭ *„la"*?

Tocmaĭ în numĕrul de la 9 Martie am găsit pe pag. 7: *„Rezultatul alegerilor de Cameră"*.

Dau cu socoteală, că nicĭ această a patra formă nu e bună, căcĭ după priceperea mea alegerile se făcuseră *„pentru"* Senat şi *„pentru Cameră"*. S'ar maĭ fi putut zice şi „alegere *de senatorĭ"* orĭ *„de deputaţĭ"*. Un lucru e neîndoios: ca dintre aceste şase forme una singură poate să fie bună şi că nu ne şade bine nouă Românilor să nu fim bine dumiriţi, care anume e aceasta.

In acela-şĭ articol am dat peste vorba *„simţimântelor"*.

Pe cât ştiu, Românul nu *„simte"*, ci *„simte"* şi pluralul substantivelor terminate în *„ênt"* e în *„inte"*, — *„mormênt-morminte"*, — *„aşezămênt-aşezăminte"*, — *„vărsămênt-vărsăminte"*, deci şi *„simţămênt-simţăminte"*. Excepţiune fac numaĭ substantivele ca „pămênt" (pămênturĭ) şi neologismele neasimilitate ca *„element" (elemente)* orĭ „faliment" *(faliment*e).

Pe aceea-şĭ pagină (col. 4) găsim *„chestia lucrătorilor fără lucru constitue o chestie vitală. Ambele chestiuni*, etc." Cum ajungem dela singularul *„chestie"* la pluralul *„chestiunĭ"*? A tăiat cel ce va fi tăiat coada vorbei *„chestiune"* pentru-ca să-ĭ poată intra maĭ uşor în gură apoĭ, când să-ĭ facă pluralul, i-a venit greu să zică *„chestiĭ"*.

* * *

Alta-maĭ şi maĭ.

Tot pe pag. 1 maĭ găsim (col. 1) genitivele articulate *„neîncrederiĭ"*, *„străinătăţiĭ* şi *„înlesniriĭ"*. De aici resultă, că substantivele feminine terminate'n *e* au genitivul nearticulat, deci şi pluralul în *i*, — *vulpe*, acestei *vulpi*, câte-va *vulpi*, iar genitivul articulat în *ii*, — *vulpiĭ viclene*. Cu toate aceste pe aceea-şĭ pagină găsim — *ţărănimei*, *disordinei*, *deschiderei*, *păcei*, ba şi *ţăr*[illegible]

De unde şi până unde această deosebire?

De-oare-ce la *„Universul"* nu sunt ziarişti *„de origine orientală"*, nu ne rămâne decât să le trecem toate în socoteala uşurinţeĭ şi a lipseĭ de disciplină intelectuală.

Maĭ e tot pe coloana'ntâĭ vorba despre disordinea, *„în care ne găsim maĭ ales de după răsboi încoace"*, iar pe coloana a patra e vorba despre *„recunoaşterea datoriilor dinainte de răsboĭ"*.

Incă maĭ învederat iese uşurinţa la iveală în frasa (col. 3) *„D. Nincicĭ*, ministrul de externe al Jugoslavieĭ *a sosit* aici, venind de la conferinţa avută la Presburg cu Beneş, *spre a face o visită ministrului* de externe al Austrieĭ".

Aşezând vorbele cu bună chibzuială, scrietorul ar fi zis: „Venind de la conferinţa avută la Presburg cu Beneş *d-l Nincici*, ministrul de externe al Jugoslavieĭ, a *sosit* aici *spre a-ĭ* face *ministrului* (casul al treilea) de externe al Austrieĭ o *vizită* (cazul al patrălea). Tot aşa pe col. 4 se zice: *Franţa* a adresat o *notă* memoriu *guvernuluĭ* britanic, prin care expunea motivele, etc.

Cu bună rênduială s'ar fi zis: Franţa a adresat guvernuluĭ britanic o *notă*, prin care expunea, etc.

Toate aceste sunt *nimicurĭ*, pe care publicul cititor le trece cu vederea, dar nimicurile de felul acesta sunt multe şi lucru trist e tocmaĭ, că ele sunt trecute cu vederea.

Dar pentru-ca nu cum-va ceĭ de la *„Universul"* să se plângă, că sunt prigoniţĭ, să luăm exemple şi dintr'ale altora, care nu sunt *de origine orientală*.

In numărul de la 8 Octombrie 1921 al revisteĭ *„Sburătorul Literar"* unul dintre mariĭ măiestri aĭ scrisuluĭ românesc publică sub titlul *„Figurine"* o dare de seamă. în care ni se spune, că *„în pădurea seculară* a *retoriceĭ* se prăbuşesc *arboriĭ venerabilĭ* aĭ *locuţiilor vetuste"*.

Tot acolo maĭ citim *„simulacrele sensibilităţilor* în cercetarea *morbidă"*, *„candoarea ignoranţeĭ"*, precum şi frasa: *„In agresiunea generaţiilor literare spre deveniri anticipate*, în *desolidarizarea* cu trecutul dusă până la *discontinuitate*, în *simulaţia universală* a uneĭ *sensibilităţi deferite*, R. Cosmin stă înfipt *ferm* în *locul comun* şi *banal*, cu o seninătate ce-l ridică deasupra *promiscuităţiĭ*.

Cam la fel e scrisă întreaga *„Figurină"*, şi se pune întrebarea, între cele vre-o două-spre-zece milioane de Români câţĭ oamenĭ se vor fi găsind, care sunt în stare se'nţeleagă scrisa mareluĭ măiestru.

Nu maĭ e aici vorba de uşurinţă, ci de cea maĭ deplină lipsă de bun simţ literar. Până chiar şi meşterul lăcătuş. care e în adevăr *„de orgine orientală"*, îşĭ dă seamă, că are să vorbească în limba acelora, la care se adresează. Creatorul de *„Figurine"* scrie într'o păsărească, pe care n'o înţeleg nici Româniĭ, nicĭ Franceziĭ. Li se adresează, precum se vede, numaĭ celor deprinşĭ a poci limba românească folosindu-se de vorbe franţuzeştĭ nepotrivite cu felul de a gândi al Românuluĭ.

Franţuzismele de felul acesta „stropşesc" graiul maĭ rău decât cele constatate de „academicianul" dela *„Universul"* orĭ de Părintele Archimandrit Scriban.

* * *

Un alt fruntaş literar publică în acela-şĭ număr al aceleia-şĭ reviste sub titlul *„Vedenia"* un fel de schiţă.

Chiar la'nceput e vorba de o mare, care farmecă prin *„albastrul eĭ verzuĭ*, ear ce-va maĭ jos (pag. 92) e vorba de *„apele liniştite* şi *verzuĭ"* ale unuĭ lac.

Care va să zică *„verzuĭ"* e atât singularul masculinuluĭ (albastru *verzuĭ)*, cât şi pluralul femininuluĭ (apele *verzuĭ)*.

Tot acolo (pag. 91) imperfectul verbuluĭ *„ieşĭ"* este *„eşam"*, iar viitorul verbuluĭ *„rĕmânea"* e *„vei rămâne"*.

Ni se maĭ spune „băteam *drumurile* între *strada Grădina-cu-caĭ* şi *institutul Diaconeselor, unde soseam* dimineaţa şi *ne întorceam* pe *înserat"*.

„Drumul nostru era zilnic acela-şĭ", ni s'a spus (pag. 90): cum putea deci să bată *„drumurile"*?

Ni se maĭ pune apoĭ întrebare: Cum se face, că *„pe'nserate" se'ntorceau"* tot *unde sosia* dimineaţa?

Tot acolo (pag. 90) ni se spune *„muream de râs de mutrele tuturor, zăbovite în urma paşilor noştriĭ"*.

Un-spre-zece vorbe mărunte, asupra cărora s'ar putea scrie o'ntreagă carte.

Se zice fără'ndoială, *„mor de râs"*. Se zice şi *„râd de mutra cui-va"*.

Nu suntem cu toate aceste deprinşĭ a zice *„mor* de *râs* de *mutra* cui-va".

Vorba *„zăbovite"* apoĭ e un participiu trecut, care aici e'ntrebuinţat ca atribut pe lângă *„mutre"*. Nu suntem înse'n stare să ne dăm seamă, ce va să zică *„mutre zăbovite"*, şi încă maĭ puţin suntem în stare să ne dăm seamă, cum pot mutrele să fie zăbovite *„în urma paşilor"* — cui-va. Nu maĭ înţelegem apoĭ, de ce atributul *„zăbovite"* a fost despărţit cu virgulă de substantivul *„mutre"*, la care se raportă, — maĭ suntem deprinşi a pune atributul calificativ *„zăbovite"* maĭ aproape de substantiv decât pe cel determinativ *tuturor*, deci nu *mutrele tuturor zăbovite*, ci *mutrele zăbovite* ale *tuturor*.

* * *

Alta.

Se zice în româneşte *„acel om"* şi *„acea femee"*. Dacă facem însă inversiunea, suntem nevoiţi să articulăm substantivul şi să adăugăm la pronume particula *a*: „omul acel*a*" şi feme*a* acee*a* (în loc de aceaa). Regula generală e, că particula *a* se adaugă la ori-şi-care pronume aşezat, prin inversiune, după substantivul, la care se raportă: aceluia, aceleia, acestuia, acesteia, căruia, căreia, cărora, multora, altora, deci nu *„mutrele tuturor"*, ci mutrele *tuturora*.

Tot aşa pe pag. 91 găsim *„picioarele tuturor"* în loc de *„tuturora"*.

Dăm deci cu socoteală, că autorul a voit sĭ spună, că fetele acelea muriau de râs văzând mutrele tuturor celor ce zăboviau uitându-se după ele.

In tot casul *„noştri"* nu cu doĭ *ii*, ci cu unul singur avea să fie scris — ca „ochi *negri"* (nu *„negriĭ")*. Greşeală de tipar nu e, căcĭ şi pe pag. 93 găsim *„sute de metriĭ"* (în loc de metri").

Li-am face atât fruntaşuluĭ, cât şi mareluĭ măiestru o mare nedreptate, dacă n'am adăuga la toate aceste, că sunt mulţi scrietoriĭ noştri maĭ tinerĭ, care cad în asemenea păcate, iar aceasta nu pentru-că sunt, poate, *„de orgine orientală"*, nicĭ pentru-că nu ştiu carte, ci pentru-că-şi petrec viaţa'n goană mare şi sunt pripiţi, uşuratici şi lipsiţi, ca toată lumea, de disciplină intelectuală.

IOAN SLAVICI

Odaia

de Alfred Moşoiu

Prietena mea bună, odae de mansardă
Am stat ades de vorbă, în noapte, amândoi...
Increzători în visuri, mai mult decât în noi
Lăsam pe masă lampa în linişte să ardă

..Şi ne pierdeam cu gândul în vremea din'napoi..

Nu auzeam nici cântec, nici sgomotul din stradă...
Tu te'nnălţai spre ceruri trufaşă — o estradă —
Păreai că plângi odae adesea când plângeam
Şi surâdeai când luna aluneca prin geam.

Pe ziduri chipuri şterse ne surâdeau din ramă...
Cu ele amintirea simţeai cum se destramă...
Trăiai atunci odae ca om şi ca poet,
Şi inimile noastre băteau încet, încet...

In fiecare lucru purtai o amintire
O! scrinul vechiu, în care saltar după saltar
Purtase-odinioară răvaşe de iubire
Stătea uitat de vreme ca un pios altar..

Şi câte, câte lucruri, nimicuri, însemnate
De vreme, puse toate de mult la locul lor...,
Şi le iubeam, căci toate, acolo, resemnate
Aveau ceva din vraja acelor care mor...

..Când nopţi întregi lumina noi o lăsam să ardă,
Şi ne vorbea trecutul mai mult decât cei noui,
Ni se părea, odae tăcută de mansardă,
Acolo sus, că lumea ne uită pe-amândoi...

Alfred Moşoiu

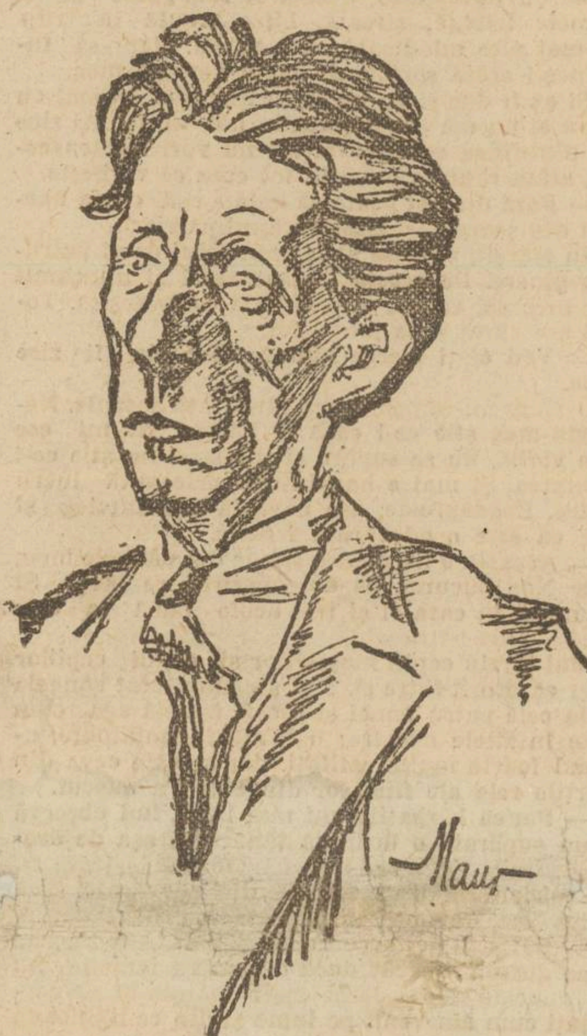
Chipuri şi tipuri

Ion Manolescu

Era veselie şi cântece, petrecere şi hohote de râs, strigăte de bucurie şi voe bună.

Viaţa surâdea tuturor concetăţenilor aceluĭ oraş, cu gura larg deschisă. Evenimentele zileĭ şi ale anuluĭ, lucrurile mici şi împrejurările grave, patimile şi necazurile, tot ceeace se înlănţue pe firul vieţeĭ, totul apărea printr'un ochian fermecat care poleia durerile, care gâdila mizeriile, care înfrumuseţa ticăloşiile.

Toată lumea chiuia de fericire. Un optimism nestăpânit şi inexplicabil, hrănea oraşul, care se cutremura în spasm de hohote isterice. Lumea era veselă, veselă de fericirea aceia care era mare, pentrucă era inconştientă şi nedestrămată.

Şi de odată râsul îşĭ poticni hohotele, surâsul îngheţă pe buze, veninul amar al dureref încleştă fălcile.

Aci se oftează, acolo o fată îşĭ plânge necazurile cu şiroaie de lacrimi, femeile ţipă şi imploră, se jelesc şi protestează, bărbaţiĭ îşĭ spun chinul căsniciilor lor pătate de adultere.

De ce atâta durere, de ce au înlocuit lacrimile surâsul, gemetele bucuria şi chinul fericirea?

Ce eveniment a răsturnat şi transformat sufletele şi feţele?

In clipa aceea s'a născut prinţul durereĭ, regele lacrimeĭ: Ion Manolescu.

* * *

Marmora pe care sculptorul, rămas anonim ca multe geniĭ, a făcut-o să trăiască în Salamina sub trăsăturile luĭ Euripide, e una din cele maĭ eloquente măşti de expresie. E masca suferinţeĭ, masca durereĭ.

In cutele feţeĭ, chinul şi-a brăzdat cărarea, necazul şi-a sculptat efigia.

Marmora mărturiseşte.

Ea spune elegia erotică a uneĭ vieţi sbuciumate, piedicile şi înfrângerile carĭ ameninţă şi răstoarnă, iluziile destrămate de lovituri ascunse şi laşe, nenorocirea năpraznică care înfioară şi amuţeşte, nopţile de turburată veghe, zdruncinările singurătăţeĭ, jalea nestăpânită care seacă lacrimile, lacrima care picură între gene, rânjetul care crispează faţa, durerea care poticneşte existenţa.

Masca suferinţeĭ e masca luĭ Manolescu.

Când s'a născut, Parcele au fost foarte aproape de căpătâiul luĭ.

Clothos l'a trimes pe lume ca să sufere, Lachesis i-a pus să plângă, Atropos i-a poruncit ca să împrăştie durerea.. Şi Ion Manolescu a trebuit să le asculte, căcĭ aceasta era plămădeala sufletuluĭ său. Durerea nu e un aliaj maĭ mult sau maĭ puţin hibrid de toane şi de sugestiĭ, nu e execuţia uneĭ comande sau realizarea uneĭ necesităţi, durerea e de esenţă lăuntrică, profund umană, exclusiv sufletească. Ion Manolescu ştie să exprime durerea pentrucă în sufletul luĭ această coardă există şi vibrează. Dacă în glasul luĭ jalea se sbate într'un gemăt şi moare într'un sughiţ, e pentrucă în sufletul luĭ chinul şi-a desfăşurat aripele-ĭ negre.

Durerea luĭ Manolescu nu e cerebrală: e sufletească. Gemătul luĭ înduioşează, zdruncină, cutremură.

Se vorbea odată de „un cri de Mounet-Sully"
Se maĭ spune încă „une larme de Sarah,
Trebue să se zică şi „un gemăt al luĭ Manolescu"

* * *

O Duminică ploioasă de toamnă, un teatru infect de provincie, o piesă anostă, un ansamblu imbecil, un public idiot.

Şi era umedă seara aceea de toamnă şi spectatoriĭ maĭ sanchiĭ ca de obicei şi maĭ dornici ca nici-odată să-şi descreţească frunţile.

Dar joacă Manolescu.

De abia a apărut pe scenă şi publicul se uita cu uimire spre el. „Cum n'o să râdem astăseară? Păi, d'aia am venit noĭ la teatru!"

Nu, nu vor râde, căcĭ joacă Manolescu.

Chiar dacă cuvintele nu-şi maĭ găsesc rostul în viaţă, în spatele lor e sentimentul care trebue să învingă. Piesa, dialogul şi vorba nu e decât un prilej: joacă Manolescu

Spectatoriĭ ascultă şi tac. Intâĭ tăcere resemnată, apoĭ din stimă, în cele din urmă din admiraţie: Ion Manolescu a reuşit să-ĭ convingă să renunţe pentru câteva clipe la preocupările lor zilnice.

Manolescu are bănueli, au şi eĭ, Manolescu se zbate, se zbat şi eĭ, Manolescu plânge, suferă şi eĭ, Manolescu suferă, plâng şi eĭ, Manolescu moare, mor şi eĭ.

Apostolul a ştiut să propovăduiască: toţi spectatoriĭ sunt adepţiĭ luĭ.

Cu ochiĭ roşiĭ, abătuţĭ şi muţi, ies din teatrul în care au venit să petreacă. Ion Manolescu i-a lovit drept în inimă, le-a smuls fiorul care mocnea ascuns.

Şi era într'o Duminică ploioasă de toamnă, într'un teatru infect de provincie, în care cu un ansamblu imbecil se juca o piesă anostă.

Dar juca Ion Manolescu...

KEFREN

„Expresionismul"

(Răspuns prietenesc d-lui Emil Isac) *

Eminentul meu confrate Emil Isac îmĭ adresează o scrisoare „prietenească". De obiceĭ când te adresezi cuiva „prieteneşte" vorba ta ascunde în înţelesul eĭ un fel de dojană. „Prieteneşte te sfătuesc, să nu te amesteci în cutare chestiune pentru că n'o înţelegĭ!" Cam acesta ar fi rostul „prietenesculuĭ" gest al mult talentatuluĭ nostru poet. Primesc tot „prieteneşte" această agreabilă dojană şi tot „prieteneşte" mă încumet să dau acest răspuns.

* * *

Am afirmat că în haosul de după războl, alăturĭ de umanitarismul, care era firesc să se ivească, ne-a fost dat nouă — generaţia sacrificată — să asistăm la un nou curent în literatură, numit „expresionism"!

Până maĭ erĭ în limba şi literatura românească am fost feriţĭ de influenţa nouluĭ curent, care părea să se oprească la graniţa dinspre apus. De când cu reprezentaţiile întocmite de un regisor german, ne-am pomenit cu expresionismul în plină Capitală şi cu câţiva inşĭ, pe care nu-ĭ bănuiam, susţinând curentul şi manifestând o bucurie fără seamăn trâmbiţând *triumful lor*.

Am asistat la reprezentaţia „expresionistă" a uneĭ piese de Strindberg, am întrebat pe ceĭ care triumfau, să-mĭ spună în ce constă noua manifestare artistică şi nimenĭ n'a fost în stare să-mĭ explice precum nimic n'am priceput din felul cum actoriĭ cu care eram obişnuit au interpretat o piesă din cale afară de deprimantă.

Aşteptam răspunsurile altora, când iată că Emil Isac îmĭ făcu cinstea să se ocupe de ignoranta mea nedumerire. Din nenorocire, însă, nicĭ Isac nu mă lămureşte. Inţelegeam să mi se spună: „eştĭ greşit; vino să-ţĭ explic şi dacă eştĭ de bună credinţă, aĭ să pricepĭ imediat!"

Dar Emil Isac mă socoate ca săturat de somnul pe canapeaua strămoşească, dornic de o revoluţiune a gândiriĭ şi grăbit de a face pasul spre desorientalizare.

In această privinţă suntem de acord. Gândirea evoluează, cu dânsa evoluează şi arta. Tradiţionalismul în artă înseamnă înăbuşirea talentelor ce se ivesc. In literatura, ca şi în teatru cerem să se deschidă porţile ca să păşim maĭ departe, să se deschidă ferestrele ca să ne scăldăm privirea în alte orizonturĭ, „dezorientalizarea" o cerem cu toţiĭ. Se pune însă o condiţie. Nu înţeleg să rup cu tradiţia încălţându-mă cu jiletca şi punându-mĭ manşetele în cap, în loc de pălărie. Dacă nu găsesc nimic cu care să-mĭ înlocuesc ghetele şi pălăria, ceva care să se potrivească gustuluĭ, bunuluĭ simţ şi graduluĭ meu de cultură, rămân la ghetele galbene şi pălăria de pae, vara, la ghetele negre şi pălăria tare iarna!

Inţeleg evoluţia când ea e firească; admit chiar revoluţia când porneşte dela o nevoe sufletească sau socială; dar nu admit să mă zmintesc pe simplu cuvânt, că nu maĭ vreau să semăn cu tata mare!

Aci stă toată discuţia şi de aci porneşte nedumerirea mea.

* * *

„Expresionism"? Bine. In ce constă expresionismul? Cu ce ajută el civilizaţia şi care este aportul luĭ la cultura omenireĭ. Ştim ce a adus romantismul când Victor Hugo a lansat vestitul manifest din prefaţa luĭ „Cromwel" şi maĭ cunoaştem înfrângerea aceluiaş romantism când naturaliştiĭ l-au desfiinţat, — vreau să ştiu acuma ce este „expresionismul" şi care este formula pe care se întemeiază când ne cere să-l admitem.

In Germania, leagănul expresionismuluĭ, expresioniştiĭ sunt obiectul batjocureĭ obşteştĭ. Emil Isac ne spune că ar fi „un impuls de revoluţiune a gândiriĭ". Foarte bine. In ce constă revoluţiunea sau maĭ bine zis, ce trebue să fac eu ca să spun... că mi-am revoluţionat gândirea?

Un alt mare pontif al expresionismuluĭ, criticul dramatic al Revisteĭ Vremiĭ, explicând teoriile regisoruluĭ german, musafir al Capitaleĭ, ne spune că ar fi vorba de o *succesiune de situaţiunĭ tipe*, iar maĭ departe rămâne extaziat în faţa *nepreciz*ă*rilor* din „Nju":

Neprecizarea aceasta se poate urmări până şi în denumirea personagiilor: el, poetul, tatăl, mama. Pe o prietenă a luĭ Nju o chiemă: doamna din squarul Victoria. Unde se petrece acţiunea?

Afirmarea unor asemenea copilăriĭ, dovedeşte cu prisosinţă naivitatea în care bălăcim, pentru că n'am decât să iau „Paznicul de noapte" al luĭ Sacha Guitry şi să scriu:

Neprecizarea aceasta se poate urmări până şi în denumirea personagiilor: ea, pictorul, primul invitat, al doilea invitat, servitoarea. Pe prietenul eĭ îl chiamă: amantul, bătrânul! Unde se petrece acţiunea?

De acum zece anĭ, Sacha Guitry era expresionist.

* * *

Inţeleg, dragă Emil Isac, că nu ne putem împotrivi evoluţiuniĭ fireştĭ a teatruluĭ; înţeleg ce a făcut Antoine şi ce face acuma Reinhardt, dar ca să admit decorurĭ strâmbe şi oamenĭ ce se schimonosesc pe scenă, numaĭ pentru a mă pretinde în curent cu progresul, este prea mult. Să rămânem sănătoşĭ, chiar de-ar trebui să murim de bătrâneţe pe canapeaua strămoşească.

A. de Herz

* Vezĭ „Adevĕrul Literar şi Artistic" No. 70.

POVEȘTI PENTRU TINERET

Din ce e făcută femeia

— Legendă populară —

Acum mai multe mii de ani, Dumnezeu hotărî să-i piardă și să-i nimicească pe oameni, pentru că făcuseră păcate mari și fără de număr. Dintre toți nu voi să cruțe decât pe Noe, care era om drept și sfânt, și pe familia acestuia.

De aceea, îl chemă cu câtăva vreme mai înainte de a dezlănțui potopul și-i zise: „spune degrabă meșterilor celor mai buni să-ți construiască o corabie în care să te adăpostești tu și cu familia ta.

In cetatea în care se găsea Noe nu se găseau decât patru meșteri pricepuți în arta de a face corăbii.

Noe îi chemă la dânsul și-i întrebă pe fiecare la rând ce plată cer pentru lucrul lor. Dar pe când stătea de vorbă cu ei la umbra unui arbore, iată că veni și fiica lui Noe, o fată foarte frumoasă și care era în vârstă de măritat.

Meșterii își aruncară privirile asupra fetei și nu le mai luară de pe ea.

— Câtă plată ceri? Il întrebă Noe pe cel dintâi meșter.

— Nici o plată, răspunse acesta, decât să mă faci ginere dându-mi pe fiica ta de soție.

Meșterul era băiat tânăr și voinic și Noe i-ar fi dat fata cu dragă inimă. Insă când voia să-i întindă mâna și să-i zică „noroc și o duzină de copii", al doilea meșter se grăbi să spună că și el nu cere altă plată, decât fericirea de a deveni ginerele lui Noe.

Bietul părinte se găsea acum în mare încurcătură. Toți cei patru meșteri erau tineri harnici și chipeși și el le-ar fi împlinit bucuros dorințele. Ce te faci numai că n'avea decât o singură fată, acea de a cărei frumusețe fuseseră robiți meșterii. Să o dea numai unuia dintr'înșii, înseamnă să-i supere pe ceilalți trei, cari n'ar mai fi vrut să lucreze. Iar cu unul singur corabia ar fi mers încet de tot și l'ar fi apucat potopul înainte de a fi isprăvit.

„Mă duc", îi zise el, „să mă rog lui Dumnezeu cerându-i să-mi dea un sfat bun și folositor".

Dumnezeu îi grăi zicându-i: „In drumul spre casă atinge cu mâna cele dintâiu trei animale ce vei întâlni și binecuvintează-le în numele meu".

Noe luă drumul înapoi apucând printr'o livede întinsă. Cel dintâiu animal ce-i eși în drum fu un catâr. Noe îl mângâie și zise: „te binecuvintez în numele Domnului Dumnezeului meu".

Și să vezi minune: nici nu isprăvi bine vorba și catârul se prefăcu într'o fată care semăna cu fiica lui Noe ca două picături de apă.

Noe o luă de mână și merse înainte. Când eși din livede, văzu lungit în mijlocul drumului un șearpe mare și înfricoșat. Noe nu se sperie, pentru că nici șerpii, nici celelalte fiare sălbatice nu-i făceau rău acestui om drept și sfânt înaintea lui Dumnezeu. Se apropie de el și-i puse mâna pe cap zicându-i: „șearpe te binecuvintez în numele Domnului din ceruri!"

Și după cum se întâmplase cu catârul tot așa și șearpele se schimbă într'o fată frumoasă și la fel cu cealaltă.

Noe mulțumi lui Dumnezeu și pentru această minune și se duse acasă vesel și fericit. In tinda casei întâlni pe pisica. Tolănită la soare, se lingea și-și netezea părul. Noe o luă în brațe, o mângâie și-i zise: „fii și tu binecuvântată în numele Domnului Dumnezeului!"

Din pisică nu rămase nici urmă, ci în locul ei apăru o fetișcană, care nu se deosebea prin nimic de celelalte.

Când și propria sa fiică se amestecă cu ele. Noe nu mai știa care e a lui și care sunt cele streine.

Cu toate acestea, el era mulțumit, pentru că acum putea să-i împace și să-i facă gineri pe toți cei patru meșteri.

Așa dar, a doua zi îi chemă din nou și le zise să-și aleagă fiecare câte o fată. Și patru nunți se făcură în aceiași zi, iar meșterii se puseră pe lucru, ca să clădească o corabie cât mai mare și mai frumoasă.

Potopul se sfârși, întreaga omenire își găsi moartea în valuri. Numai Noe și cu ai săi scăpară teferi.

Nu după multă vreme însă lui Noe i se urâ de a trăi singur ca un cuc. Hotărî așa dar să-și țărască zilele ce-i mai rămâneau pe lângă fie-sa. Decât greul era să știe care anume este fiica lui cea adevărată, pentru că, precum am spus, cu toate erau făcute la fel.

„Stai", își zise el, „că am să descoper eu pe acea care este copilul meu".

Se duse la unul din cei patru gineri și-l întrebă: „ei, cum îți mai merge în căsnicie? Ești mulțumit de fiică mea? Te ascultă și se supune la tot ce-i zici?"

— De rea, nu-i tocmai rea, răspunse acesta. E cumpătată, răbdătoare la muncă, nu obosește și cât e ziua de mare nu știe ce-i odihna. Despre partea asta n'am să mă plâng. Păcat numai că e mai încăpățânată decât un catâr. Când își bagă ceva în cap, apoi nici Dumnezeu din cer nu o mai poate scoate dintr'ale ei.

— Am înțeles, își zise Noe, aceasta e femeia care s'a făcut din catâr.

In ziua următoare întâlnind pe al doilea ginere, îl întrebă și pe acesta dacă e mulțumit de nevastă și ce fel de traiu duce cu dânsa.

— Trăesc destul de bine, zise omul. Muncitoare strașnică nu este, decât are alte părți bune: mă răsfață, mă desmeardă, se pricepe de minune să mă ia cu binele și să mă lingușească. Are însă două cusururi: e prefăcută și al doilea, să te ferească D-zeu când o apucă năbădăile. Imi sare în ochi și mă sgârie cu unghiile de par'că ar vroi să mă sfâșie. In astfel de ceasuri ea nu mai este un om, ci mai de grabă o pisică sălbatică.

— Dacă e aceea care s'a născut din pisică, își zise Noe în gândul său.

Când îl întrebă și pe al treilea ginere cum o duce cu nevastă-sa, acesta îi răspunse: „e o femeie isteață, șireată, bine făcută la trup și mai ales mlădioasă ca o vargă. Rar să întâlnești atâta sprintenie ca la nevastă-mea.

Și aș fi dus și eu un traiu mai bun, numai cu gura ei nu mă pot împăca în nici un fel. Ai zice că dintr'însa ese otravă, iar nu vorbă omenească, atâta răutate pune în tot ceea ce vorbește.

— Fără doar și poate că asta e cea ce s'a născut din șearpe, își zise bătrânul patriarh.

In sfârșit, se duse și la casa celui de al patrulea ginere. Pe acesta îl găsi vesel și mulțumit iar în casă, vedeai o rânduială desăvârșită. Totul era curat și la locul său.

— Văd că-ți merge bine în căsnicie, îi zise Noe.

— Cum nu se poate mai bine, tată socrule. Nevastă-mea știe ce-i casă și bărbat. Nu-mi ese din vorbă, nu se supără și inima ei nu știe ce-i răutatea. Și mai e harnică și pricepută lucru mare. Bogdaproste, așa nevastă mai înțeleg și eu; ea este o adevărată femeie.

— Aceasta e fiică-mea, sânge din sângele meu, zise Noe bucuros de descoperirea ce făcu. Și se mută în casa ei și trăi acolo până la cele mai adânci bătrânețe.

Mai târziu copiii meșterilor și copiii copiilor s'au căsătorit între ei. Așa s'a amestecat sângele dela cele patru femei și a eșit femeia așa cum este în zilele noastre: o ființă încântătoare, având foarte multe calități, dar și câte ceva din părțile rele ale ființelor din cari s'a născut.

— Par'că bărbații sunt mai breji, îmi observă c'am supărată o doamnă tânără și așa de drăguță, încât [illegible] pune mâna în foc și ar jura, că se coboară în linie directă din adevărata fiică a lui Noe, fără nici un amestec de sânge străin.

— Bărbații sunt, poate, și mai răi, frumoasa mea doamnă, decât dacă d-voastră femeile nu vă apucați să ne descoperiți obârșia și să cercetați cum am venit pe lume și din ce lighioane ne-am născut, ne mai folosim și noi de această tăcere, ca să ne umflăm în pene și să îndrugăm la verzi și uscate.

ALI BABĂ

ARAD

— Impresiuni —

Prin văzduh plutește nepătruns mister;
Pari, prin stol de îngeri, că te sui la cer.

In râu s'oglindește mistica grădină,
Tot decorul magic gândul ilumină.

In hotarul pustei, sub domul de crin,
Venus îți asvârlă zâmbetu-i carmin.

Feți-Frumoși din basme, târgul închegară,
Să rămâe straje în margini de țară.

Razele din Lună marmură i-au dat,
S'aibă noctambulul drum imaculat.

Piere viclenia din cumplita fiară;
Treci, în miezul-nopței, prin zefir de seară.

S'au pierdut, prin pustă, Cumani, Pecenegi,
N'au lăsat o criptă cu rapsozi sau regi.

Mureșul rostește cântec de război,
Pari din altă lume că răsari strigoi.

Mureșul suspină vechea melopee,
In perechi de stele vezi ochi de femee.

In noaptea bălaie, ramnian răsad
A 'nflorit, sub flăcări, țărmul din Arad.

Alexandru Obedenaru

Arad, 1921.

REVANSA

(FECIORUL LUI NENEA TACHE VAMEȘUL)

— Hai... spălați-vă frumos și fiți cuminte"! Mâine mergeți să pupați mâna lui tat-tu că se grijește și să vă ierte de diavolii; da nu grămadă cu toții; câte unu că'l știți că e ursuz, se îmbufnează și vă dă în brânci afară!

Eram mulți, mulți de tot, și din ai neamului și din ai mahalalelor, și din cei cari nu aveau nimic comun nici cu pupatul mâinii tati și nici cu grijitul lui. Și pe toți ne străbăteau același fior de înmărmurire la gândul că mâine, până în ziuă, trebuia să intrăm la „babacu" în casă să-i urăm... „succes" la... împărtășanie. Intram cu toții grămadă, în contra prevederilor mamii, înbrâncindu-ne în antrelaș, chihotind și râzând pe înfundat, nepoți, strănepoți, veri întâi, veri al doilea, nepoți din strănepoți, veri din străveri, din mame surori și din tați frați, tovarăși de maidan, colegi de colind tacme din toate mahalalele, — o înghesuială, de capete tunse la fel, cu muci la fel cu stămburi la fel în culoare și croială, croite prost, vopsite prost, din același cupon și după același tipar tăiat de... „biata Linaș a lui Căpitan Costache, Dumnezeu să o ierte", din ziarul „Războiul" apărut sub îngrijirea lui Bauer și al cărui titlu se topea într'un mănunchi de săgeți mototolit în pumnul zeului trăsnetului.

Căzuse rău la pat. Se perpelea amar, de mult, și toate maslurile, toate moliftele Sfântului Vasile, tot candelul plămădit în lapte opărit, tot seul cald sleit pe bojogi cu un petec de flanelă fierbinte, toate descântecele „de guster" toate acatistele și toate citaniile și toate leacurile băbetului nu se învrednicise să stârpească răul din casă. Așa că la apropierea „sfârșitului" care nu se mai apropia, se hotărâse „de acord" cu cuviosia sa părintele Nae Tingirică duhovnicul dela Herasca, sfânta împărtășanie.

Și noi, ne îmbulzeam la ușa zăcerii — un pâlc de capete la fel, mirate și puchinoase, săltând clanța și chihotind în înghesuială, rânjind unul de altul, trăgându-ne de fuste și împingând pe cel din cap, pentru a cădea pe el vina deschiderea fără de veste a ușii. Apoi, tacma, trecea de prag, domolindu-se într'o mișcare de nehotărâre, cu urechile ciulite spre vreo dojană de a tati care trebuia să mormăie din pernele țuțuiate în capul patului, cu ochii sticlă spre bunătățile dela capul bolnavului abia ciugulite în silnicie, și ale căror resturi ne lăsau apa printre lopețile dinților veșnic înfometați. Soba muscălească, în forma unui castel bizar, mâncată de vremuri și de jerăgae, duhnea o căldură sufocantă și lipicioasă de ne înmuia junghetura, încropind iatacul cu mirosuri nedeslușite, absorbite de foc, din [illegible], din leacurile băbești, din țoale, din zăcere frământate prin burlanele încinse ale sobii și împrăștiate apoi, prin filtrarea (!) grețoasă a boleșniței fără sfârșit. Pe vetrica din gura castelului, înfiptă [illegible] scund ca un ceardac, [illegible] pântecoasă de jar prin [illegible] fulgera scurt, dantele [illegible] „capacul" pus de bunica [illegible] revărsând acum duhoarea [illegible] nestins. In gurguiul [illegible] din vetrică, adăogită de mama din „inspirație" și directă după ce sobarul își băgase [illegible] în traistă, pâlpâia domol, ulcica cu fasole în care jucau în sus și în jos, boabele lucioase adunând și afundând brusc, bulinele roze ale [illegible] de morcov, care se iveau în zeama fierturii ca niște ochi de țipar, privind o clipă în focul care îi canoneau și furișându-se apoi în adâncul oalei.

Un clește mare, cât o jiganie și în forma tot a unei jigănii, mărea chinul ochișorilor de morcov, adunând și apropiind cu ghiara lui scâlciată, tăciuni spre pântecul oalei care trebuia să dea în... undă (!) Treceam de prag, oblojiți și nehotărâți, împiedecându-ne deodată toți, într'un petec de preș pe care mai rămăsese încă chivăra lui Sfântul Gheorghe și colții balaurului aduși spre vârful lăncii, într'o urzeală destrămată și care se risipea pe scânduri, scămoșată până spre sub pat, ca și amintirea zestrei care o adusese în iatac; apoi pășeam mai cu sfiiciune pe o limbă de mușama, de aci pe o fâșie de sac, apoi pe un potlog nedefinit și iată-ne înființați tiptil și îngrijorați lângă capul celui ce se grijea — un cap de os negru strălucind printre caerele bărbii albită de zăcere. Lângă capul ăsta de Voevod al suferinții, un cap de jiganie care respira numai zăcere, umilință și răbdare prin toți porii tăbăciți de vânturile vămilor, se mai apropia odată cu poșidicul din tacma noastră înmărmurită lângă tablia patului, mama, strepezită de durere, mică și aduse înăuntru, mult mai mică ca în realitate, împachetată în niște țoale cari nu aveau asemănarea hainelor omenești — o mogâldeață a durerii și a persecuției divine, a cărei suflare nu trecea de toltoașele flanelii și în căldura căreia, bătăile inimei se întâlneau rar și îndoelnic — o suverană a răbdării și a abnegației, care alegea din mărgăritarele și risipa vieții, postul, facerile și leturghiile.

— „Hai Tache, saltă-te nițel Tache, 'ți-a venit copiii să-ți sărute mâna ca să-i ierți Tache! In gurguiul pernelor, se bălăbănea o hârcă păroasă, mare cât un pepene galben scorțos, străpunsă de două orbite veștede și adânci, în găurile cărora licăreau câte un sâmbure de ochi. Din mormanul de păr care împânzea hârca cea stinsă și scorțoasă, și se prelingea apoi în fire albe până spre cretonul plăpămii, se descleșta anevoios linia gurii în două urme vinete de buze arse și hrănite de luni de zile cu cârmâz plămădit în bragă — două buze care nu mai spuneau de mult, nimic, dar cari, în mișcarea lor de silnicie, șopteau atâtea, — două buze cari țineau pe linioara lor de carne scursă și fiartă de zăcere, un suflet care se tot plimba, se tot răsgândea și nu știa ce vrea, bătătorind drumul dela un colț la altul al gurii și înscriind la fiece întâlnire a ei, un zâmbet de nemărginită dezamăgire.

Și ni se oprea și nouă, ca și lui tata, sufletul la gură, neștiind ce să alegem: îmbărbătarea prosternării la poalele morții ce ne sta rânjind înainte, or renunțarea de a-i mai scoate din culcuș, afară mâna lui reschirată de spasmuri, pentru a o plimba pe la gurile noastre uimite și a-i dobândi astfel, ertăciunea de-apururi!

Mama icnea în toltoașele ei, înghesuindu-ne spre toltoasele lui tata.

— „Hai Tache, dă-le mâna Tache și iartă-i Tache!..

In vremea asta, în care se scurgea o clipă de nehotărâre apăsătoare, fie a morții de a se pogorâ spre a curma durerea, fie a mâinii de a eși de sub macat și a se întinde hidoase, ca dintr'un sarcofag spre buzele noastre înmărmurite, intra bunica, bâjbâind printre noi, împiedecându-se în țoalele de dupe jos, îndreptând jănatecul după vetrică, săltând iasca din păhărelul candelii, făcând o cruce mare, fără rost, așa, numai din mania de a se închina în orice moment, și apropindu-se în târlicii ei de lână fiartă în coji de nuci verzi, potolită și încovoiată, spre noi, hotărând cu blândețe pe tata să ne întindă mâna, înainte de a intra popa cu împărtășania.

Din spre vetrica cu fasole, se mai apropia tiptil, Coana Manda din tabaci, — Eneasca a lui Enescu de la închisori — trăgând pe Florica de șorț, cu obrajii mâncați de pistrui — un suflet luat.... de suflet — și Florica aducând de mână o păpușă grosolană, îmbrăcată prost, căzându-i într'una peruca de lână încleită și trăgând la rândul ei, după ea o „garnitură de tren" plină cu o mulțime de pasageri de tinichea, veniți să ceară și ei, iertăciune lui tata.

Icoana Sfântului Haralambie de ciumă (?) trosnea des și lugubru, cojind patrafirul de aur și cutremurând adunarea care se încurca în cruci peste cruci, implorând pe tata să întindă mâna, pentru a înceta odată țipătul untdelemnului și prevestirile Sfântului Haralambie.

Și mai veneau încă, la deslegarea tatii și alți cucernici și „dornici" de ertăciunea lui, ca și cum, împărtășania 'și-ar fi avut efectele ei sacre, numai sub sancțiunea ertării de către tata, a păcatelor celor adunați la căpătâiul lui, așa din senin, — o dogmă, cu tradiția ei dusă din neam în neam, înscrisă în.... canoanele duhovnicului de la Herasca și care în schimb, mărea durerea în prejur și umplea pe popă de... aureolă și de bani!

Dar mai înaintau încă, pe lângă moaștele lui tata, Enache tapițeru ginerile lui Chir Alecu taxator la Oltenița, socrul mortului care... nu mai murea; Ghiță Bajdechie, furier la jandarmi, bufonul regimentului și „mâna dreaptă" (?) a comandantului, ca unul ce, numai el era în stare să birue pe Bălănica la țesălat; ;Mieiță tâmplaru, feciorul lui Ripichiu din Basarab, camerier la Casație, — „om de afaceri" cu caracter de „jurisdicție grațioasă"; Niță Cocoșatu însurat din amor, Costache bețivu, Linaș a lui Căpitanu, Coana Bălășica, Safta lui Ghiță brutaru, domnișoară de 65 de ani care cunoștea pe „Domnul Tache" de flăcău pe maidanul dulapului, Cristache văraru, Lache, paracliserul de la Slobozia, Covăcioaicele, Zărăfoaicele și Grecoaicele din fund de la hanul Bedreaos, toți și toate adunați de prin toate răspântiile culoarei de albastru, înghesuiți cu anasâna, lângă o biată suflare care abia... mai sufla, fără să știe nici ei, ce noimă avea îmbulzeala atâtor suburbii și la ce s'ar fi... „expus" dacă ar fi renunțat la blagoslovirea lui tata. In iatac, mijea lent, unda unui miros încropit de cataplasme și cărămizi mereu încălzite — mireasma morții și a colivei. Ceva straniu, de sfârșit apropiat, de cobie care plutea peste barba de pustnic a aceluia ce aștepta cea din urmă împărtășanie, se degaja par'că, mistic, din trosnetul icoanei, din pluta candelii care țipa în sec, din suspinele căznite eșite din basmalele în care nasurile „adunării" suflau sgomotos pentru a învălui durerea și a stânjeni lacrimile, din pâlpâiali fasolei care se sleia de oala îmbrobodită cu jeratec, din toată durerea neamului, evocată de amintirea atâtor adormiți de-apururi, cari reînviau și se afundau prin colțuri, prin unghere, prin crăpăturile pe unde mai eșiseră atâtea și atâtea suflete, spovedite, grijite și iertate.

— Hai Tache, hai nene Tache, hai Domnule Tache, hai tată Tache, hai moș Tache, hai dragă Tache, hai tată, și hai la cioarele încolo nene Tache și „deslegă-ne" odată pentru numele Maichii Precista și întinde-ne, pentru Dumnezeu mâna să ne ierți că intră acuși popa!"

Și hârca iar se bălăbănea în gurguiul pernelor înfierbântate, sîmburii din orbite schimbau luciri de sticlă peste care s'ar turna apă caldă, lacrimile după pomete se sbiceau în încrețiturile trase și aduse repede la loc, de capriciul crizei.

Și din dogoarea macatului, eșea precaut, o mână de om, mort pe jumătate, înceată, osoasă, fiartă de boală, numărând parcă în linia falangelor și a vinelor, mult mai multe degete, căuta o clipă, în vid, ceva nedefinit și apoi se apleca friptă și cenușie spre toate gurile din jur, înălțându-se pe toate buzele care se alipeau, mormăiau ceva și apoi se deslipeau arse și înfrigurate implorând... „iertăciunea" (?) și făgăduind... „tămăduirea" (?).

Mâna intra apoi mai oloagă, în cuptorul macatului, sîmburii din ochi se chirceau stinși în coaja opărită a orbitelor, hârca de patriarh se afunda la loc în găurile așternuturilor pe unde moartea se ascundea nehotărâtă și temută, „presimțind" apropierea popii.

Și buzele se depărtau înfrigurate de lângă pat, venind în iatac, adunarea ofta ușurată de povara nehotărârei mortului și a morței, Sfântul Haralambie nu mai trosnea în purpura lui de lemnn, iar grunjul din candelă adunându-și licăririle în agonie, într'un bob de rubin aprins, incrusta pe hârca dintre perne, nimbul desrobirii!

Atunci, ușa iatacului se răstignea fără de veste, de părete, înflăcărând jăratecul fasolei, aducând în pervazul ei pe brațele popii, icoana Arhanghelulu Mihail, hotărâtorul morții, care tăia cu sabia lui călită în focul Gheenei, și focul din icoană, și cel din vetrica bunichii, desmorțindu-i fiertura și împrăștiind neamul. De dupe rama icoanei, se ivea înclinat, un potcap și o căciulă, o haimana și o cutie cu odoare. In mijlocul bojdeucăi se înălțau cu nădejdie, osnalele Sfântului Vasile pentru ca să hotărască de soarta celui căzut adânc în păcat!

Și crucile iar începu să brăzdeze aerul dela un colț la altul, aplecându-se și înălțându-se dupe piepturile aduse spre masa citaniei, și revenind din nou, pentru a încremeni în cleștele celor trei degete.

SĂRMANUL KLOPSTOCK

MIŞCAREA ARTISTICĂ

„Tinerimea artistică"

de S. MAUR

II

D-ra **RODICA MANIU**, expune trei din lucrările sale pline de o atmosferă apăsător melancolică. Din tăcerea cu care îşi acompaniază spălătoresele monotonia ocupaţiunei lor, şi din lumina difuză şi tristă cu care sunt învăluite peisagiile, reiese nota aceasta poetică, aşa de caracteristică artistei.

O. Spaete. (Bust)

D-l **NICOLAIE MANIU** îşi face reapariţia în mijlocul Tinerimei cu câteva tablouri între cari un foarte „lucrat" autoportret, care nu ne lasă nici un fel de impresie. (Ca şi florile).

Peisagii de munte, cari ne reamintesc tablourile vechi de 100 de ani ce împodobesc chalet-urile sau hotelurile elveţiene, expune d-l **ARY MURNU.**

Una din frumoasele opere în care dragostea de culoare, face ca bogate efecte să ţâşnească vioi ca o şampanie spumegândă, şi în care se simte toată savoarea atmosferei pleinairiste, iscăleşte d-l **MÜTZNER.**

D-l **NEYLIES**, are de data aceasta lucrări ceva mai onorabile. Nu trec de media comună dar sunt cinstit şi sincer văzute.

Două lucrări banale şi ca inspiraţie şi ca technică expune d-l **PASCALI.**

D-l **ŞTEFAN POPESCU** ne arată trei din minunatele pânze pe cari i le cunoaştem din expoziţia sa personală :

Ele ne dezvălue aceeaşi subtilă seninătate, aceiaşi corectitudine şi aceiaşi eleganţă particulare tuturor lucrărilor d-sale.

Dintre cele trei lucrări ale d-lui **PETRAŞCU**— o personalitate marcantă a picturei noastre, — preferăm „casele din Franţa", pentru viziunea frumoasă şi clară, ca şi pentru materia technică pe care domnia-sa o mânuieşte ca un virtuos.

Iată încă un pictor de înalte şi nobile concepţii, care şi-a făcut singur drum în labirintul de căi şi religii al Artei.

S. Cuţescu-Stork (Peisaj)

D-l **G. SAREU** a făcut un mare pas înainte, cu pânza pe care o expune de data aceasta. Aproape să nu-l mai recunoaştem...

D-l **AL. C. SATMARY**, care e pe cale de a-şi reînoi paleta, ne dă lucrări foarte interesante. Toate au calităţi remarcabile şi motive magistral alese.

Afară de fermecătorul „peisagiu" (46) caracteristic modului său de a lucra, d-na **CUŢESCU-STORCK**, mai expune altele două, învăluite într'o atmosferă poetică, impresionantă şi trei desemnuri atât de fine ca technică încât s'ar părea că sunt gravuri.

Tablourile pe cari le expune d-l **IPOLIT STRÂMBU**, anul acesta, sunt la fel cu cele din anii trecuţi. Tot efecte de lampă, — şi în autoportret, — ca şi în interiorul burghez, senin cu oamenii săi cuminţi, lipsiţi de griji şi de patimi, ca nişte păpuşi dintr'o lume fals idealizată.

Şi au totuşi calităţi frumoase lucrările acestea, dar mereu aceleaşi efecte...

Dintre lucrările expuse de către d-l **NICOLAE VERMONT**, preferăm fără îndoială portretul, care e vădit lucrat cu foarte multă dragoste şi cu un solid meşteşug.

Nici la d-l **Verona**, nu găsim vre-o schimbare. Şi domnia-sa a rămas la subiectele cari îi sunt de ani de zile dragi, şi la efectele pe cari le-a descoperit tot de ani de zile. Tot păduri şi hore şi flori. Amănunţit şi frumos executate. Dar atât.

* * *

HORIA BOAMBA are două schiţe (statuete) pline de o realistă observaţie, în contrast cu visătorul şi romanticul sculptor **AL. CĂLINESCU**, ale cărui motive sunt numai simboluri.

D-l **OSCAR SPAETHE**, are lucrări foarte bune, cari fac cinste renumelui său.

In bustul Comandorului C. T. descoperim în special, calităţile d-sale frumoase de portretist.

Bustul poetului Schiller, ca şi celelalte două compoziţii semnate de către d-l **FR. STORCK** ne întăresc în convingerea că acest artist este cel mai sobru, cel mai intelectual în concepţiile sale, şi cel mai stăpân pe meşteşug dintre sculptorii Tinerimei.

Pe lângă portretul în platru cu calităţi frumoase ale d-lui **Carol Storck**, mai expun d-nii **SP. GEORGESCU, IORDANESCU, G. STANESCU, şi D. D. MIREA**, lucrări cari nu trec de o medie corectă, obişnuită. Două lucrări foarte interesante expune d-l **CORNELIU TEMELI.**

* * *

Desemnuri fine şi cu o mână delicată stilizate, expune d-l **AL. BRATAŞANU**; d-l **GR. N.**

I. Strâmbu (Autoportret)

BULYGHIN, se arată ca un ilustrator talentat în cele trei lucrări expuse; d-l **Canisius**, cu o technică desăvârşită şi largă şi d-l **GABRIEL POPESCU**, ca un artist matur în această dificilă technică.

Dar de ce a îngrămădit oare juriul acestei expoziţii, toate aceste desemnuri şi sculpturi în nişa de sus a sălei, Sindicatului Artelor Frumoase, ca într'un „Campo Santo", în miniatură ? Nu a văzut oare că nu se pot vedea şi admira cum trebue ? In special statuetele cari sunt făcute ca să fie privite din toate părţile !

S. MAUR

FANTOME

Intunecata-mi inimă e — o raclă —
In ea culc amintirile ce mor...
— Când însă prin văzduh livid-a-i faclă
Şi-o poartă — al lunii spectru călător, —
Invie moartele — amintiri pe rând
Şi urcă lin în veşteda lumină —
Şi, — 'n şopotit nespus de trist şi blând, —
Cu chipul plâns — în jurul meu suspină...

George Voevidca

Grotele dela Maciocha

Una din cele mai interesante cuceriri ale omului asupra naturei este explorarea grotelor de la Maciocha.

In apropiere de staţia Blansko, lângă Brünn în Cechoslovacia există o prăpastie enormă, numită Maciocha, una din cele mai mari din lume. Acolo se pot vedea cele mai interesante fenomene geologice. In apropiere de Maciocha sunt două peştere : Punkwa şi Caterina. Din fundul prăpastiei Maciocha izvorăşte râul Punkwa. Cum în apropiere de Maciocha câteva râuleţe se perd în pământ, se bănuia că ele se împreună înainte de a izvorâ în prăpastie.

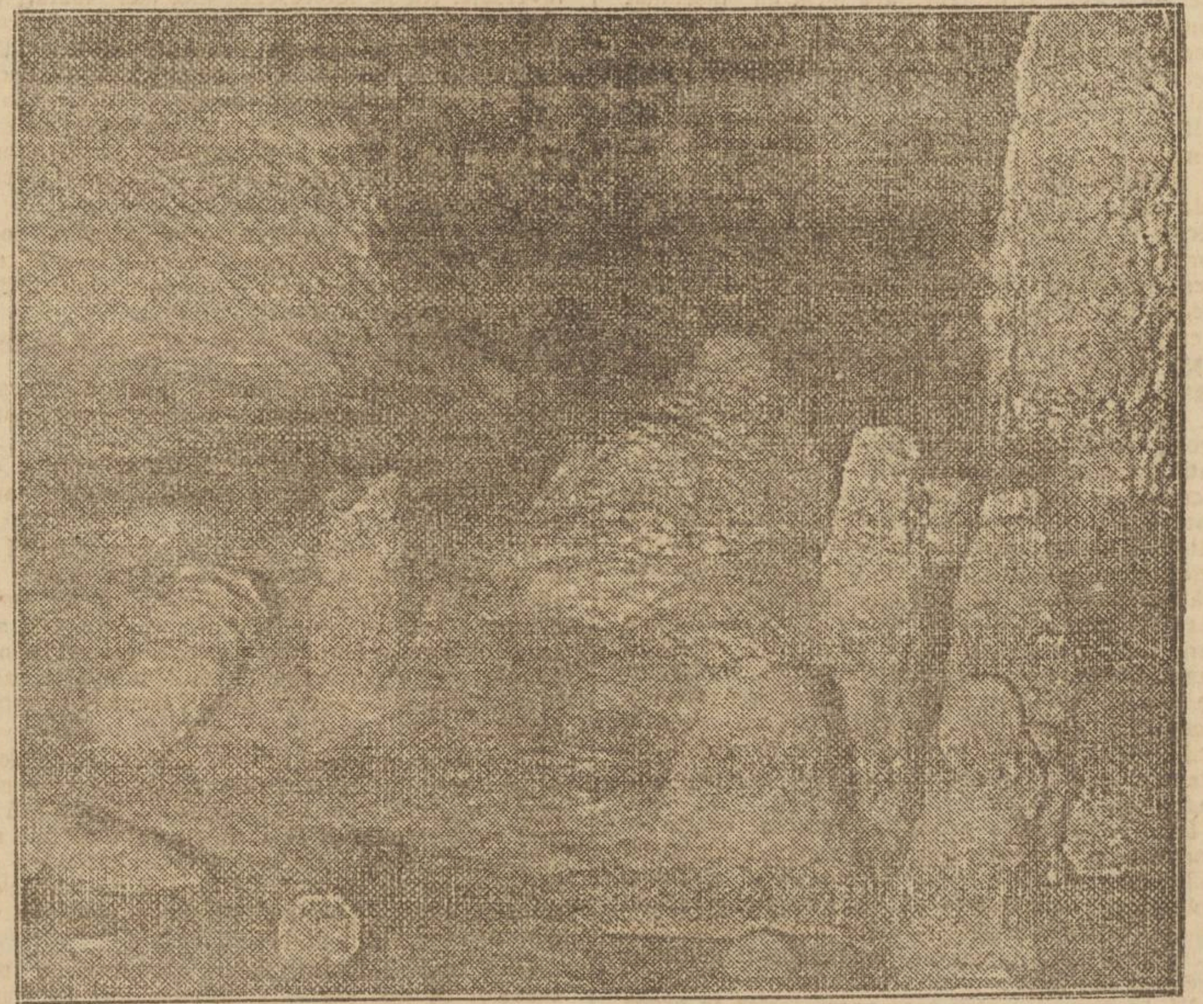
De 150 de ani savanţii se silesc să descopere legăturile subterane între aceste grote şi prăpastie. Lucrările cele mai importante s'au făcut între anii 1909 şi 1914 cu mari sacrificii băneşti.

Descoperirea legăturilor a făcut-o d-l dr. K. Absolom care a început să studieze terenul în 1899. După 10 ani de studii, el a ajuns la concluzia că între prăpastie şi peştere trebue să fie un gang subteran, cu multe camere enorme.

Pe baza acestor concluzii s'au început săpături dela peştera Punkwa spre Maciocha, fără să se poată stabili legătura din cauza apelor. S'au făcut atunci alte săpături din cele mai grele, începând în direcţia contrară, din fundul Maciochei spre Punkwa.

Nu putem descrie aci greutăţile enorme prin cari au trecut autorii acelor săpături. Fapt e că la 30 Ianuarie 1914 s'a găsit legătura.

De atunci încoace numeroase lucrări de edilitate s'au făcut în acele grote, cari pot fi vizitate de oricine. Ele contează printre cele mai frumoase din lume. Sunt nişte subpământe enorme cu stalactite şi stalagnite imense.

Prăpastia Maciocha are o adâncime de 139 metri, o lungime de 281 şi o lărgime de 126 metri. Până nu de mult se considera ca un fapt de vitejie să priveşti numai în fundul prăpastiei. Prima scoborâre în prăpastie s'a făcut, după o legendă, în 1723 de către călugărul Lazarus Erker. Prima scoborâre ştiinţifică a făcut-o inginerul Rudzinski în 1784. In cursul secolului al XIX-lea s'au făcut mai multe expediţii, prin cari s'au cercetat fundul prăpastiei şi legăturile cu peşterile învecinate.

Lumina electrică, scările de fier, podurile şi celelalte opere de artă, departe de a strica frumuseţii, îi adaogă un farmec nou.

Marele geolog francez Martel a declarat că rar a văzut în lume o asemenea frumuseţe naturală.

Vizitarea grotelor dela Maciocha este foarte uşoară. Oricine trece pe lângă Brünn se poate opri pentru o zi două pentru a vizita această minune a naturii.

Expresionism în medicină

de Dr. MELUN

Filosofia materialistă a începutului sec. XIX, atenuată prin positivismul lui Auguste Compte, ce a umplut întreg secolul trecut, este astăzi aproape părăsită şi filosofia metafisică — al cărei protagonişti erau aproape dispăruţi — şi-a reluat locul de onoare în sintetizarea ştiinţelor.

Victoria metafizicei a influenţat literatura şi artele. Pozitivul, realul cunoscibil — ce poate fi perceput prin simţurile comune — nu mai satisface eul nostru. Concepţiuni speculative sufleteşti — de multe ori în contradicţie cu realul — se manifestă astfel în literatură şi artă prin ceea ce se grupează sub numele de expresionism cu variantele : cubism, futurism, decadent, etc. ; acestea din urmă putând fi considerate ca nişte excrescenţe degenerate ale expresionismului pur. Este fără îndoială că spirite aprinse de noutatea unei manifestaţiuni a creerului omenesc, au exagerat anumite părţi şi atunci au ajuns la ridicol. Aceasta este un adevăr general.

* * *

Scopul artei este de a impresiona sau mai bine zis de a transmite celorlalţi ceeace autorul a voit. Mijloacele ce le întrebuinţezi pentru a ajunge la aceasta pot fi foarte variate şi deosebite, după concepţiuni. Chestia este că, dacă ai putut face să pătrunzi cu sufletul tău în adâncul sufletului celor ce te citesc, privesc sau îţi contemplează opera, atunci ai făcut artă şi eşti artist.

Medicina n'a rămas nici ea ferită de influenţa expresionismului şi metoada psyhoanalitică, introdusă de Freud, poartă întreaga pecete a acestei influenţe.

Psyhoanaliza susţine că pentru vindecarea boalelor nu e destul a cunoaşte boala, căci boala nu există de sine stătătoare, ci există omul bolnav. Medicul nu are a face numai cu o histerie, gută sau tuberculoză, ci are a face cu un om suferind, a cărui stare bolnăvicioasă e în legătură poate cu întregul său trecut, cu familia, cu ascendenţii, cu ocupaţiunea, tendinţe, stări sociale, cu caracterul său şi chiar cu evenimente, cari au putut influenţa starea sa sufletească. Mai mult încă. In timpul boalei intră în joc o mulţime de împrejurări pe cari medicul are mare interes să le cunoască, pentru a putea dirige tratamentul. Astfel este sensibilitatea bolnavului, descurajarea, amărăciunea, îndoiala, etc., cari toate joacă un rol important în psichicul bolnavului şi deci şi asupra sistemului nervos simpatic, care conduce secreţiunile interne şi deci au o mare influenţă asupra mersului boalei. Ca medicul să poată pătrunde toate acestea nu ajung cunoştinţele lui în ştiinţele biologice, fisiologice, anatomice, etc., ci trebuie să intre, în linie de luptă, întreaga lui personalitate. Să simtă activ — nu pasiv — împreună cu bolnavul ce-l are în faţa lui. Până aci nimic extraordinar, dar, acolo unde începe partea ce ese din domeniul cunoscut nouă până acuma, este că, în primul rând, în tratarea bolnavului, medicul trebue să facă uz de intuiţie adică, independent de ceeace obiectiv putem constata la bolnav prin analizarea lui, să lăsăm să se cristalizeze sintetic în sufletul nostru, în gândirea noastră, starea lui sufletească. Pe lângă acestea trebuie şi credinţă — nu e vorba aci de credinţa religioasă — şi aceea credinţă, care trebuie să existe acolo unde nu poate exista siguranţa în cunoştinţele ce le avem asupra lucrurilor în sine şi a fenomenelor. Credinţa este o funcţiune psyhică, ce constitue un element de susţinere şi conducere în necunoscut şi care serveşte de legătură între prezentul nehotărât şi posibilul viitor.

Ca şi în expresionismul literelor şi artelor, realul nu trebuie să fie baza medicinei, căci omul nu e numai materie, ci şi suflet, şi psyhoanaliza, în ori ce boală, voeşte să se ţie socoteală de aceasta, şi să-l pătrunză acest suflet : sufletul bolnavului să fie pus în contact cu sufletul medicului prin intuiţie şi credinţă. Iată de ce, ceeace este expresionism pentru artă, este psyhoanaliza pentru medicină.

După cum expresionismul n'a putut prinde în toate ţările, şi a găsit mulţi critici printre cei mai de seamă oameni, mai ales prin faptul că a dat naştere la excrescenţe degenerative, cum e cubismul, futurismul, etc., tot aşa şi psyhoanaliza n'a prins pretutindeni. Deşi născută la Viena, ea n'a prins în ţările germanice; a prins însă în Elveţia cu Flournoy din Geneva şi Bleurer din Zürich şi de aci s'a transplantat în America, unde a degenerat într'un pur şarlatanism.

In Franţa n'a putut obţine nici un succes. Regis şi Hesnard au criticat-o violent. Nu găsesc într'ânsa nimic ştiinţific, nici medical. Pierre Janet susţine că metoada psyhoanalitică poate fi apropiată de sistemele de medicină religioasă cu descântece, unde adepţii aderă, nu prin logică, ci prin credinţă. In loc de a înţelege, trebuie mai înainte de toate să crezi. Merită cu alte cuvinte a fi numită nu psyhoanaliză, ci metapsychiatrie.

In America a degenerat, de oarece a încăput pe mâna unor medici rataţi şi a unor antreprenori avizi de bani. Exageraţiunile au căzut în ridicol şi în comercializarea metoadei. Unii au mers până acolo în cât au propăvăduit metoada psyhoanalitică pentru a dovedi că printr'ânsa poţi deveni milionar.

Aceasta îmi reaminteşte următorul fapt autentic, ce mi-a istorisit un confrate din Londra.

Un bătrân profesor foarte conştiincios, savant şi muncitor, ducea o viaţă foarte retrasă şi liniştită. Nici clientelă prea multă, dar nici avere n'a putut face. Intr'o zi întâlneşte, pe cea mai frecventată piaţă din Londra, pe unul din cei mai slabi elevi ai săi şi cu care nu s'ar fi putut lăuda vreodată, într'un echipaj princiar şi el foarte elegant, ceea ce-i denota că trebuie să fi făcut avere, de oarece îl ştia sărac. Mirat, îl acostează şi după banale complimente ce-i face, îl întreabă:

— Trebue să te felicit, dar cum ai făcut aşa de repede avere ?

— Maestre, îi răspunde fostul elev, câţi oameni crezi că mişună pe această enormă piaţă ? Spune un număr oarecare.

— Să zicem o mie.

— Şi câţi dintr'aceştia sunt oameni inteligenţi, deştepţi ?

— Să zicem 50.

— Perfect. Aceşti cincizeci de oameni inteligenţi sunt clienţii d-tale ; restul până la o mie sunt ai mei.

— Am înţeles, îi răspunde maestrul şi a plecat.

D-R MELUN

Proza istorică în literatura românească

I. Intr'o măsură — și calitativ și cantitativ — mai mare decât aproape toate celelalte subdiviziuni obiective, literatura trecutului — inspirată și motivată, de cele mai multe ori, numai de un număr restrâns de momente eroice din istoria patriei — a avut, și desigur are încă, un însemnat număr de reprezentanți în scrisul românesc. O idee mai precisă, în acest sens, ne poate da enumerarea câtorva nume în strânsă legătură cu diferitele genuri literare.

II. Astfel, dacă orientarea noastră trebue să fie completă — nu trebue să uităm — în primul loc — pe inițiatorii modernizării istoriei românești, pe aceia cari, pe baza câtorva isvoare, a unui simț istoric și autocritic ceva mai dezvoltat și a unei porniri patriotice nemăsurate, au dat sfioasei cronice și greoaei colecțiuni de acte șlefuirea și farmecul istoriei propriu zise — concepute ca operă literară de proză.

Nu trebue să uităm numele scriitorilor Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Alecu Ruso și B. P. Hașdeu cari — prin opere nemuritoare pentru proza românească istorică, atât de greu încercată și așa de ușor confundată — au făcut să strălucească, în lumina sufletelor lor, mai mult entusiaste, mai mult avântate, mai mult naționaliste, câteva momente mari din istoria neamului nostru. Interesantă e constatarea că toți aceștia, deși au trăit în timpuri și teritorii diferite, trădează, în opera la care ne gândim, acelaș cald patriotism care, pedeoparte, le îngădue să alunece pe panta exagerărilor și neglijerii adevărului istoric, iar, pe de alta, dă scrierilor lor caracterul prozei retorice, rămânând ca pe cea științifică — proza propriu zisă — s'o întâlnim ceva mai târziu în cronologia literară, de loc în articolul de față, din al cărui cadru ese.

III. Trecând dela proză la discursul istoric — vom menționa două nume mari: unul, acela al lui Mihalache Kogălniceanu, reprezentând și latura politică și cea științifică a acestuia, altul, acela al lui Al. Odobescu, autorul celor două conferențe — „Moții" și „Curcanii" — reprezentant numai al acesteia din urmă.

IV. In drumul nostru spre poezia epică în proză vom da peste alte două subdiviziuni, care, de multe ori, se confundă: povestirea, mai aproape de proza propriu zisă, decât care e mai atrăgătoare, și prin calitățile ei stilistice, și prin fondul ei simplificat, și: proza poetică, mai aproape de poezie, de care se deosebește tocmai prin lipsa de concentrare și de caracterizare, calități specifice poeziei.

In cel dintâiu domeniu întâlnim nume ca Petre [...]cu, povestitorul minunat al „Isprăvilor și [...] lui Mihaiu Viteazul" (1) sau ale lui „Ștefan [...] cel Mare și Bun" (2) — pe I. Ghica, și mai puțin pe Costache Negruzzi cari, în unele dintre scrisorile lor (3) au urmărit cu seriozitate și răbdare, sau numai au amintit, unele evenimente însemnate din istoria neamului nostru.

V. Dintre scriitorii moderni vom cita maicuseamă numele domnilor: Al. Lepădatu — cunoscutul prozator și vulgarizator al istoriei naționale prin scrieri ca: „Ștefan cel Mare" (4), „Mihaiu Viteazul" (5), „Monumentele noastre istorice" (6), etc. și Nicolae Iorga, fără pereche în literatura noastră istorică și una dintre culminațiile celei universale. Nu ne interesează aici nici toată, nici numai activitatea acestui mare Român care, de mai mult de 20 ani a depășit granițele țării sale, nu ne putem da însă înnapoi dela o concisă caracterizare a activității d-sale istorice. Din acest punct de vedere, această activitate este un model, îndeosebi din următoarele considerațiuni:

a) prin bogăția volumelor și articolelor (1) care o îmbrățișează;

b) prin mulțimea de isvoare — „acte și documente", scrisori și inscripții, pe care le-a adunat, colecționându-le, din cele mai îndepărtate colțuri ale pământului românesc;

c) prin noua îndrumare pe care d-sa a dat-o concepției istorice;

d) prin lumina pe care mintea d-sale a aruncat-o peste câteva din numeroasele absențe ale istoriei Românilor;

e) prin vasta sferă cognițională pe care o coprinde noțiunea istoriei în parcursul acestei activități (2);

f) înfine, și tocmai această caracteristică ne interesează, maicuseamă, aici — prin greaua însărcinare de povestitor pe înțelesul celor mulți a istoriei neamului nostru, lucru pe care, câți nu-l încearcă fără succes, dar pe care, nimeni, până la marele nostru contemporan, nu-l dusese la capăt în mod atât de sistematic, unitar, complet și, totuși, atrăgător.

VI. Celace se spune de unii despre stilul domnului Iorga, nu-i, în realitate, decât trădarea propriei lor insuficiente aperceptive — incapabilă să facă pașii elementari dela simpla propozițiune sau dela fraza de două rânduri, pânăla simetricele perioade, pline de armonie internă și fin intelectualism, ale acestei personalități și din punct de vedere al expresiunii proprii.

Dacă însă — și aici facem o concesiune persoanelor de mai sus — stilul celui mai de frunte istoric al neamului nostru nu este totdeauna la îndemâna orișicui, cetiți-i — cu toată atențiunea cuvenită — narațiunile sale de vulgarizare științifică istorică și vă va mira, îndeosebi, cât de bine ghicește el calea adevărată spre sufletul anonim al poporului, fapt care explică epuizarea acestor opere și apariţiunea „Neamului românesc pentru popor".

VII. Cu aceste caractere, cu aceste subdiviziuni și cu acești reprezentanți — proza noastră istorică constitue — cu drept cuvânt — una din însemnatele încrângături ale literaturii noastre — și din punct de vedere numeric, dar și ca realizare literară.

PAUL I. PAPADOPOL

1) București 1876. Ed. a II-a: Buc. 1885. Bibl. p. toți No. 358.

2) Biblioteca românească Socec No. 20 (1908).

3) I. Ghica: Scrisori către V. Alexandri, C. Negruzzi · Scrisori.

4) Biblioteca Steaua No. 9.

5) Biblioteca Steaua No. 44.

6) Buc. 1914.

1) Vezi: „Viața și activitatea domnului N. Iorga" de St. Meteș.

2) Istoria Românilor și istoria universală; istoria politică socială, literară, comercială, religioasă, școlară etc.

Poetul național armean

Rafael Patkanian

(1830—1892)

de Gr. Cialhușian

I

Timid, modest, Rafael Patkanian stă viu în fața mea. De o talie mijlocie, slab, cu fața arămie, cu ochii vii pătrunzători, sclipind de desubtul ochelarilor lui de aur, cu un nas de vultur, cu o bărbie foarte pronunțată, cu o frunte largă, boltită și înțeleaptă, cu sprâncene dese, cu mustăți tari, cu părul în neorânduială. In gură cu o țigară, în mână cu un baston gros. Par'că'l aud râsul sgomotos ajungând la lacrimi și tusea lui adâncă și neliniștită care niciodată nu-l părăsea. Par'că îl văd acuma înaintea mea, întins pe masă și adormit de ultimul somn, pe când sculptorul polonez invitat de mine îi scotea masca.

El s'a născut la Nahicevan-pe-Don la 8 Ianuarie 1830 și era descendent al familiei Patkanian, care deja se bucura de o mare popularitate. Bunicul său Seropè, cu porecla „Seropè-varjapet" (profesor) și tatăl său părintele Gabriel Patkanain erau oameni de frunte și luminați ai epocei lor, foarte bine cunoscuți în literatura armeană. Cel dintâiu educator al poetului a fost tatăl său. Primii ani de școală micul Patkanian i-a petrecut pe aceiași bancă cu Mikael Nalbandian, marele publicist armean de mai târziu. Școala secundară o face la institutul Lazarev din Moscova da unde intră studenți la universitatea din Derpt și apoi, după ce termină cursul universitar, se întoarce din nou la Moscova. Sub influența lui directă, aci se formează un cerc foarte restrâns de tineri cu scopul de a servi cauza renașterii culturale a poporului armean.

Acești tineri sunt Gheorghie Kananian, Minas Timurian și Rafael Patkanian; cercul se numește „Gamar Katiba".

A servi poporului său era un vis frumos care a înflăcărat și a înaripat trei inimi tinere; dar visul a rămas vis. Cercul n'a creiat nimic real, a rămas numai titlul lui cu care Rafael Patkanian își iscălește poeziile care începură să apară pe la 1851 atrăgând atenția marelui public asupra talentului lui Rafael Patkanian și devenind foarte repede cântece populare.

In curând, poetul se însoară cu fiica profesorului de limba arabă Ametti, capătă o tipografie și scoate ziarul „Nordul". Ca deviză a fost „Scrieți cum vorbiți". Pentru ca să se înțeleagă sensul acestui epigraf, trebue să amintesc că pe vremea aceia, se scria în armenește în limba moartă cărturărească. In sensul acesta, R. P. a ajutat mult pe prof. Nazarian și publicistul Nalbandian, cari cei dintâi au dat direcția noii limbi literare, lucrând pentru răspândirea ei. Curând însă, tipografia și ziarul absorb toate mijloacele poetului, el este îndatorat, închide ziarul, își vinde tipografia și pleacă la Nahicesan, unde, după exemplul bunicului și al tatălui, se face profesor. Dar nici această schimbare nu-i ameliorează situația materială: abia la 1879, când la comemorarea a 100 ani dela întemeierea orașului armenesc Nahicevan, din inițiativa lui R. Patkanian se pune baza unei școli de meserii, el însuși devenind inspectorul ei, starea materială a poetului se ameliorează întru câtva. In calitate de inspector el a rămas în școala aceia până la ultimele zile ale vieții sale. E drept că nici la școală nu-i ajungea leafa pentru trai, familia lui fiind compusă din șapte persoane (el, soția, 3 fii și 2 fiice).

Starea lui materială era încontinuu critică. In 1886 autorul acestor rânduri a scos în rusește, cu ocazia jubileului de 35 ani de activitate literară a lui R. P., o broșură intitulată: „Poezia armeană în persoana lui Rafael Patkanian", iar în ziarul „Mșac" din Tiflis a deschis o listă publică pentru ajutorarea poetului. Societatea armeană a răspuns la acest apel și vremelnic poetul a fost pus într'o situație materială mai bună.

Curând, el întreprinde o călătorie la Moscova, Petrograd, Tiflis și Erivan. Slava lui pe vremea aceia ajunsese la culme și călătoriile lui au fost un adevărat triumf. El moare de tuberculoză la 22 August 1892 în orașul Nahicevan pe Don și este pompos înmormântat cu mijloacele orășenilor la mânăstirea Crestovozdvijenski, alături de Mikael Nalbandian. Mai târziu, tot cu mijloacele orășenilor i-a fost ridicat acolo un monument frumos, lucrat de sculptorul armean Ter-Marokian.

1) Gamar — primele trei litere ale numelor participanților, legate cu litera „a", iar „Katipa" — primele silabe ale pronumelor lor.

II

Prima poezie care a căpătat slava lui Patkanian a fost „Lacrimile Aracsului". Acest cântec și astăzi se cântă ca un cântec popular. Mâhnirea adâncă de slava de odinioară a patriei, protestul contra lanțurilor robiei, dorința neîmblânzită de a-și căpăta din nou libertatea și independența, vederile atrăgătoare ale frumuseților Armeniei, toate acestea încălzite de un sentiment superior patriotic și redate pitoresc în această poezie deșteaptă o impresiune deosebit de puternică. Prin cântecul acesta se determină însuși caracterul darului lui Patkanian. El este întâi de toate un poet cetățean, patriot care duce povara suferințelor poporului său. In poezia „Cine-i armean?" poetul nu dă nici o importanță obiceiurilor vechi și tradițiilor, religiei și cunoștinții limbii materne. — Unde ți-e țara? De ce ea zace în robie? Tu ești hotărât să ei imediat arma și îndrăznești să intri în război cu dușmanii patriei tale? Numai atunci tu ești armean!

— Undei libertatea noastră, unde-i fericirea noastră? — întreabă el într'o altă poezie. La vârful săbiei tale! E mai preferabil să mori odată, decât să duci viații disprețuitoare de sclavi. Oare e posibil să trăești nebăgat în seamă, respins, disprețuit, mereu ca servitor și sclav? Totodată poetul biciuește moravurile armenilor deschizându-le ranele care au crescut cu timpul pe corpul sănătos al poporului. El descrie niște figuri negative de armeni tineri rătăciți petrecându-și timpul în restaurante și cluburi după cărți și femei, uitând cu totul datoria cea supremă față de țara înăbușită de pumnul musulman. El biciuește ambițiunea inteligenței armenești, lipsa totală a ei de principii, biciuește în sfârșit burghezimea pentru adorarea vițelului de aur.

In poezia „Disprețul", el batjocorește puterea tinerimii, spada ostașului și capitalul neguțătorului, când țara nu profită nimica din toate acestea. Cântecele îndrăznețe și libere ale lui Patkanian scrise par'că cu sângele inimei — toate respiră un patriotism, care pentru el nu-i numai siguranța, ci un simbol sfânt al credinței. Insă el neagă patriotismul dus la exces, el nu admite șovinismul, căci el se răzvrătește împotriva acelora cari întind brocartul asupra rănilor poporului. El învață: nu disprețui tot ce e străin de tine, dar nici să nu-l iubești orbește.

Și el credea în poporul său și atunci când îi biciuia, fără nici o cruțare, neajunsurile și cusururile.

III

Pe monumentul poetului sunt înșirate câteva rânduri din 3 poezii ale lui, rânduri înfățișând oare cum autobiografia poetului:

„Să nu credeți că numai pentru o glorie zădarnică
„Cu gemutul meu am umplut inimile Armenilor
„Sufletu-mi mândru niciodată nu cânta
„Lauda și aprobarea mulțimii...
„Eu știu că acordul trist al lirei mele
„A zguduit adânc sufletele armenești,
„Neliniștind sângele inimilor nobile
„Și alungând somnul ochilor tinerimii".

„Nu e o vină pentru poet, dacă în inima lui se adăpostește tristețea,
Căci din ea va naște cuvântul poporului său".

Și însfârșit jos:

„Aibi milă de tine și copii tăi,
Păstrează credința și limba poporului tău nenorocit.
Și atunci inima-mi n'o să fie înlănțuită de tristețe,
Chiar dacă m'ai disprețui...
Când va trece un șir lung de ani
Și nu va rămânea nici măcar urma oaselor mele,
Copii voștri, Armenilor sărmani, vor veni
La mormântul meu, să ispășească păcatele părinților lor"...

Da, poetul n'avea nevoie de laude! El cânta pentru că focul dumnezeesc, ce i-a fost aprins în inima, îl ardea. El a fost cu voia Dumnezeirii rege din creștet până în tălpi. Nu cântece ne-a lăsat el, ci gemutul acela, care „alungând somnul ochilor tinerimii", a devenit cuvântul lege și poporului armean. „Păstrează-ți credința și limba" — astfel a fost testamentul lui. Dar tristă a fost soarta poetului. Biciuind cusururile, el a fost înconjurat de dușmani, și în inima lui erau mii de suferinți. In loc de iubire și respect, el era înconjurat de un dispreț și o nepăsare rece și credea că la mormântul lui vor veni doar „copii să ispășească păcatele părinților lor". Prorocirea aceasta s'a realizat. Mormântul lui nu-i un loc pentru lacrimi. Acolo strălucește zâmbetul frumos și vecinic al nemuririi, zâmbet care va rămânea chiar atunci când mormântul lui de bronz va deveni pulbere. Căci Rafael Patkanian a murit dar n'a putut să moară Gamar Katiba, — el trăește.

GR. CIALMUȘIAN

„Adeverul Literar și Artistic" va publica regulat recenzii asupra tuturor publicațiunilor ce apar în prezent la noi. In acest scop rugăm să ni se trimeată pe adresa „Adeverului Literar" câte un exemplar din volumele și revistele ce apar.

BIJUTERII FINE

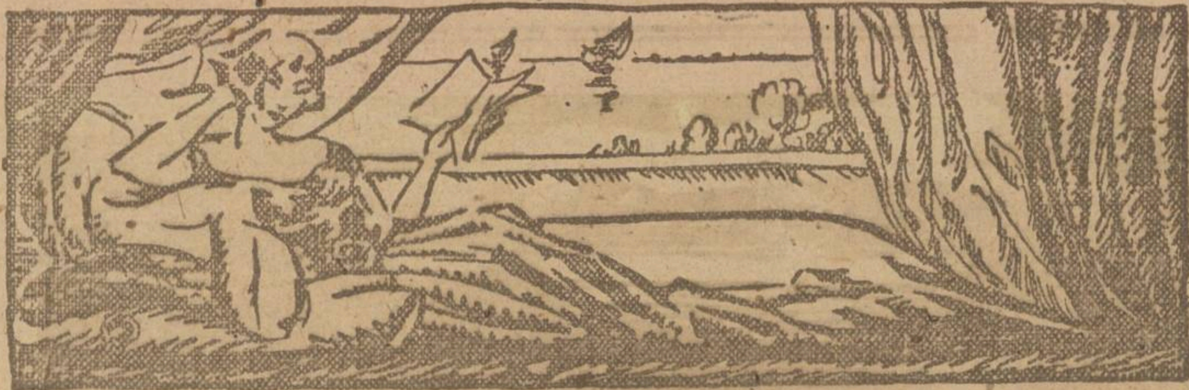
PIETRE ALESE

Ultimele modele originale lucrate cu cea mai mare îngrijire, în platină și aur.

LEON WEISSBLÜTH

BUCUREȘTI, Calea Victoriei, 40.

BOGATĂ VARIAȚIUNE PENTRU CADOURI

CRONICA LITERARA

de CLAUDIA MILLIAN

Răsfoind Răboji pe Bradul verde de G. Galaction

Revezi pe autor în fiecare filă și personalitatea lui literară se răsfrânge cucernică și luminoasă din cadrul cărței sale de impresii, cu acelaș statornică cucerire, cu care întreaga lui operă s'a aninat de cugetul înțelegător al cititorului.

Răboj pe bradul verde, este o culegere de impresiuni aproape fugare, surprinse de lentila lui sufletească, în goana clipelor, destinate altor treburi decât cugetărei, integral, literare.

L'a dus nevoia odihnei sau constrângerea ocupațiunilor materiale, pe acolo pe unde ne plimbă sau s'a oprit anume să intelectualizeze un moment de proză trecătoare, autorul n'a uitat să ne desvăluie din repezeala tablourilor, amintirile sufletești; nici nu s'a dat înlături să scuture praful atâtor măști uitate în umbra peisagiilor și împrospătându-le liniile cu suflarea lui caldă, ni le aduce în față, ca pe o binecuvântată amintire.

G. Galaction, nu-și amintește de cineva, pentru a-i reliefa grotescul sau pentru a-i persifla substratul omenesc susceptibil de caricatură, nu, el parcă cerne detaliile mărunte și întunecate ale firii omenești, și adună sămânța mare și curată, capabilă să rodească o acțiune bună, în fantezia cititorului.

Tot ce scrie, are tâlcul ascuns al unei parabole, foarte dibaciu pregătită, însă fără amenințarea rituală, a unui semănător de morală.

E religios fără să ne impună credința lui, ci doar îi place să ne convertească din depărtare, prin duhul său de povestitor și nu printr'o sarcină luată în serios.

E evlavios și oamenii lui știu să se închine, dar nu aruncă cu piatra în drumul ateilor.

Poezia cugetărei lui e domoală și netedă și miroase a parfum de biserică, dar nu are nimic lugubru și nu amintește de sfârșitul vieții.

In opera lui, oamenii nu mor, fiindcă materiei lor le supraviețuește amintirea invulnerabilă și intangibilă a sufletului.

N'ai să vezi enunțare filosofică în nuvela sau impresia lui Gala Galaction și evlavia lui creștinească nu-l încercuește în patima strimtă a patriarcatului religios, aș putea spune, că spiritul lui îmbrățișează larg sufletul, fără condițiuni de rasă sau rit, și prin aceasta, cugetarea lui mângâie umanitarismul.

Tot ceeace creiază, după cum toți câți îi populează opera, sunt, plămădiți numai din material spiritual și prin aceasta parecă se apropie de veșnicie.

Păcatele și scăderile omului, trec prin blândețea verbului său, ca o iertare duioasă și ca o amintire a eternei bunătăți providențiale.

Foarte creștin în schițarea gestului de binecuvântare, parecă adună în scoarțele cărților lui, anume credincioși îngenunchiați sub evanghelia binelui și povestirea lui capătă astfel aerul unei cuvântări simple cu care starețul unei mânăstiri și-ar ademeni în jurul său „frații“.

Totul e plin de tâlc și în scoarța bradului crestat de trecători și de maniaci, Gala Galaction descoperă, pagina inedită a unei Biblii profane:

„La mânăstirea Agapia — sus la Bogoslav — în marginea codrului întunecos, am un prieten vechiu, un brad, a cărui soartă m'a înduioșat adesea ori. In preajmă sunt câteva bănci rustice, căutate vara de către oaspeții veniți în mânăstire. Cărarea ce trece pe lângă cimitir și se afundă în pădure, te duce drept la bradul meu. Când mergi pe cărarea aceia și ești gata să intri în via catedrală, când poposești pe bancă și privești, risipit și odihnit, în jurul tău, bradul e lângă tine, plin de inscripții și de mărgele de rășină.

De multele cicatrice de pe trunchiu-i, portul lui s'a izinit și s'a strâmbat. O parte din ramuri atârnă mai jos decât celelalte: niște cocoașe i-au crescut sub scoarță, iar doftorul codrilor — ghionoaia — îl ciocănește cu presimțiri sinistre. Bietul brad moare de prea multe amintiri, de prea multă poezie!

Fiecare din aceste multe veri, de când frumoasele căi spre mânăstirea Agapia, s'au deschis nouă mirenilor, fiecare a lăsat în coaja lui, nume, date și dureri. Fiecare dulce nebunie, trăită în de doi, și plimbată prin acele locuri deapururi scumpe inimii, a săpat inițiale îmbrățișate pe trunchiul bradului duhovnic. Și dacă ar fi fost numai atât!

Dar au venit asupră-i capricii fără noimă, lovituri neașteptate și sfâșieri, sub care copacul și-a plâns toată rășina!

Intr'o zi, nu știu cine l-a crestat adânc cu toporul. Un brad vecin, într'altă zi, s'a prăbușit peste el și l-a mutilat. O colonie de furnici, acum în urmă, s'a stabilit la picioare-i...

Și el e mereu verde! — scrijelit și acoperit cu țurțuri de rășină, ca un sfeșnic din cele 'nalte, sculptat în vremuri vechi și greu de amintirea sutelor de făclii care au ars deasupra și au plâns râuri de ceară pe brâele sculpturii“.

Ințeleagă cine va voi aidoma cu litera, povestea bradului verde, eu îmi îngădui fuga gândului, să scoată sub tropotul lui imagini ascunse și simbolul eternei nemiloștenii umane.

Sufletul bradului e poate al tuturor celor ce-și pleacă urechia la durerea aproapelui; trunchiul lui cicatrizat e poate trupul nevinovatului, care s'a dăruit capriciosului măcel al regilor, sau poate imaginea omului — care s'a lăsat impuns de sulița judecătorului, fiindcă a ascultat durerea trecătorului — câte nu spune bradul verde dela mânăstirea Agapia și ce imagini nu sugerează „Bietul brad care moare de prea multe amintiri, de prea multă poezie!“

Iată și cel din urmă adevăr al impresiei lui literare: Simbolul, dar ascuns isteț sub coaja bradului sau îndărătul pânzei care-și poartă luntrea în voia amintirilor.

CLAUDIA MILLIAN

Cronica premierelor Operei

de EMAN. CERBU

„NAVAREZA“ DE MASSENET

Pe vremea când „Doi sergenți“ făceau furori, „Navareza“ trebue să fi stors multe lacrimi. Pe vremea aceea, dealtfel, piesele erau cu atât mai bine, cu cât sileau pe spectatori să plângă mai abondent. Sălile de teatru se transformau în cimitire, și oamenii hohoteau și sughițau de-ți era mai mare dragul.

Ah, cât îi costa soarta eroilor de pe scenă! Bietele „două orfeline“! Nefericitul ocnaș din „Vinovat“! Ce crunt destin să fii gonit din casa părintească! Ce jalnic să mori în floarea tinereței!

Dar mi-te drama Navarezei! Să iubești, să fii iubită, și totuși un tată cu inima de piatră să-ți taie drumul fericirei visate, numai fiindcă n'ai zestre... A, suflet hain și nemilos! A, blestem și maledicțiune! Soarta se va răzbuna asupră-ți!

Căci iubirea nu cunoaște stavilă. Ea trece dincolo de bine și de rău, când piedicele maștere îi opintesc sborul. Navareza va ști să-și procure zestrea lipsă. A, va ști ea! Va ucide chiar, dacă omorul îi va putea raporta arginți!

Prilejul nu întârzie să i se prezinte. (Acțiunea se petrece doar în Spania).

E războî: războî civil. Un om mai mult sau mai puțin, nu contează deci. Chiar dacă omul acela e șef de armată. Dimpotrivă! Navareza se propune singură să asasineze pe generalul taberei adverse aceleia în care se află iubitul ei, fiindcă pentru fapta aceasta află că se plătesc nu știu câte sute de douros. (Ce eroism! Ce teribil sacrificiu de iubire!)

Se duce, și omoară! Incasează paralele! Are de-acum zestrea mult-dorită!

Dar când se prezintă iubitului, cu banii așa de sângeros agonisiți, el șovăe și:

— De unde ai aurul acesta? îi cântă cu voce de tenor.

— Nu mă'ntreba! răspunde ea (mezzo-soprană). Sol-mi-sol-do-re-fa! Orchestra: bum-bum! (și arpegii pe harpă). Ce se va întâmpla?

Se întâmplă ceva îngrozitor: iubitul moare, fără a se fi lămurit asupra nopții petrecute de iubită în tabăra adversă. (A, tragedie teribilă! A, vitreg destin!) Iar ea?

Ochii încep să-i rătăcească în gol. Ea geme, se sgribulește, se roagă Maicii Prea-Curate: fa-re-do-sol-mi-sol (în orchestră pauză de jale); iar când cortina începe să cadă, spectatorii își comunică înfiorați: e nebună!

Vedeți ce se'ntâmplă când iubirea e prea pătimașă?

Și toate acestea, pentru o mizerie de câteva sute de douros! (E drept că, la actuala valută, ar reprezenta mai multe milioane de coroane austriace). Totuși...

E cum vă spuneam mai sus: — pe vremea celor „Doi sergenți“, „Navareza“ d-lor Claretie și Cain trebue să fi mers spectatorilor până la rărunchi. In vederea acestui rezultat, neîndoios, s'o fi decis și Massenet să-i scrie partitura. (Intre noi fie vorba, nu s'a prea căznit mult).

Un motiv eroic, aproape wagnerian, deschide uvertura. Inspirația melodică — așa de generoasă îndeobște la Massenet — aci se mărginește la două-trei modulări simpatice; dar și cu acestea, compozitorul nu fericește decât orchestra. Cântăreții au aproape numai recitative și proză rostită. Ei trebue să-și joace partidele, în loc să le cânte: și trebue să le joace pe viață și pe moarte. (Din fericire, întreaga afacere nu ține decât 45 de minute).

D-na Lucezarskaia a ținut rolul titular, și n'a plăcut decât cronicarilor dramatici, pentru jocul d-sale expresiv și melodramatic; cronicarii muzicali, galanți, au declarat că nu sunt prezenți.

Au mai fost în scenă: d-l Niculescu-Basu, care s'a jucat cu partida d-sale; d-l Rabega, care s'a căznit cu a d-sale; d-l Steiner și d-l Basiliu. Pe aceștia doi însă, i-au renegat și cronicarii dramatici și cei muzicali, declarând că nu joacă atunci când cântă, și că nu cântă atunci când joacă.

Cum episodul se petrece în inima unei bătălii, directorul de scenă (d-l Moris) a avut prezența de spirit să așeze pe scenă un tun, un furgon răsturnat și alte obiecte sugestive dar nu s'a sfiit să-i prezinte pe ofiterii cari vin din luptă cu niște manșete sclipitoare le uniformele de calea Victoriei, precum și cu niște cismulițe de lac noui-nouțe, în cari să-și facă mustața, și mai multe nu!

D-l Nonna Otescu a condus orchestra cu o truculență, de care aproape nu-l credeam capabil.

„ARLECHINADA“ DE DRIGO

După cele 45 de minute de fioroasă dramă navareză, o oră și un sfert de spirituală coreografie italiană. Un crâmpei din „commedia dell'arte“. Pulcinella și Colombina, Pierrot și Scaramouche...

Baletul se numește „Les millions d'Arlequin“ și cuprinde cu cea mai mare repeziciune sarabanda de improvizații, fantezii, mandoline, clar de lună și inconsecuențe, cari fac farmecul nespus al tuturor baleturilor.

Nu se poate vorbi serios nici despre muzică, nici despre subiect, ci doar despre d-na Smirnova, prima balerină, care piruetează, gracilă ca o libelulă, ușoară ca un fluture, sveltă ca o iederă, meșteră ca o Karsawina; precum și despre d-l Romanow, care a pus întregul ansamblu pe picioare, și uneori, se poate spune chiar, pe vârful picioarelor.

EMAN. CERBU

Săptămâna teatrală

de DIM. ȘERBAN

TEATRUL MIC: PAZNICUL DE NOAPTE (Veilleur de Nuit) Comedie în trei acte de Sacha Guitry.

TEATRUL REGINA MARIA: BEȚIA, dramă în nouă tablouri de Strindberg în montarea lui Karlheinz Martin.

A doua premieră a simpaticei companii Elvira și Iancovescu, a fost deliciosul spectacol de comedie spumoasă, a lui Sacha Guitry: Paznicul de noapte, reprezentat încă la noi, de autorul său, alături de Betty Dausmond și Charlotte Lysès.

Nu știu dacă amintirea nu te înșeală în cursul anilor și dacă o confruntare retrospectivă a impresiunilor noastre ne poate da măsura exactă a aprecierilor momentate, cred însă că artiștii teatrului Mic, au avut acelaș succes, pe care odinioară l-au cules la noi, protagoniștii francezi, în treacăt pe aici.

Mă gândesc la Guitry și la Dausmond când îndrăznesc să fac asemenea asertiuni, dar regret că d-na Vigny a fost înfrântă de reminiscența suvenirului Charlottei Lysès.

Am revăzut pe Iancovescu, plin de vervă diabolică, urcând și coborând gama nuanțelor lirice cu aceiași volubilitate cu care se înalța pe scara schelei, până la panoul lui decorativ.

Intimitatea pe care o debitează cu acel calm natural și nepregătit, dau înfățișărei lui un sans-gêne, admirabil susținut tot timpul de morga inconștientului său firesc. Alături de el, Elvira, descinde ca o necunoscută în fresca ingenuităților comice și farmecă prin armonia ei vocală, ca și prin delicatetea gesturilor ei naive.

Acești doi actori, și-au jucat rolurile cu finețea unei dantele de Veneția, în care acul a alergat neobosit ca să fixeze în cadrul unei ferestre, două siluete fermecătoare pentru evocarea unei idile trupești. Și prin dantelă, ai zărit, figura Seniorului palid, care suferă și totuși e fericit de bucuria tinerețelor, pe care le protejează.

D-l Ovid Brădescu, a jucat ca un Senior demn de bătrânețea lui și cu toată seninătatea gravă a filozofiei lui profane.

— Romanii spuneau că trebue însemnată cu o piatră albă, ziua îndeplinirei unui vis sau unei speranțe; noi înșine, putem astăzi, să însemnăm ca ei, începutul unei ere de realizare teatrală și să mulțumim companiei Bulandra, că ne-a adus pe Karlheinz Martin să ne arate și să ne învețe ceva. Am văzut înfăptuit la lumina rampei, expresiunea spirituală a unei interpretări menită să sugereze, ca o operă simbolică, orizonturi deschise dincolo de fundalul scenei, pe o rază mult mai prelungită decât dimensiunea culiselor.

Intre replicele actorilor sunt rânduri nescrise, pe care nimeni nu le-a putut ceti până acum, sunt ascunzișuri întunecate, pe care nu le-a pătruns încă agerimea ochiului din stal, dar astăzi ele încep să apară și să se desineze de sub cutele greoaie ale dialogului.

Este pentru prima oară, și o afirm cu convingere, când am putut remarca și ceti isteț, gândul autorului și când am văzut pe actor „jucând“.

Pasiunea compunerei decorative și a acordului concertator între acțiunea exterioară, adică expresiunea plastică și coloarea verbului, rară sau intensă, clară sau întunecată — alături de elocința hainei, a părului, a gurei, a ochilor, n'a putut fi realizată în întregime; cu atâta simț de artă și de originalitate, ca sub Karlheinz Martin.

Ani dearândul, după fiecare cronică teatrală, m'am oprit la această armonie, de culoare și de linie, care exprimă direct intențiunea interioară a dramei.

Am îmbrăcat fiecare gen de teatru în haine croite și colorate în sensuri simbolice și am cerut actorilor mai multă mișcare decât oratorie. Nu știu cât au amuzat de mult și cât au convins divagațiile mele estetice, mă bucur însă că cineva vine de departe și le realizează fără vorbe și fără comentarii.

Poate că de aci înainte actorii „vor juca“ cu adevărat și publicul nu va mai asculta doar recitarea neobosită a atâtor piese, ci va putea „vedea“ și „simți“ misterul intelectual al facultăților creatoare.

După ce ai văzut Beția de Strindberg, montată de Martin, e natural să te bucuri pentru ce va veni și să fii trist pentru ce a fost.

In aprecierile mele nu micșorez meritul actorilor noștri, care au putut fi de multe ori și geniali, dar prin ele amintesc lipsa regisorilor de teatre și a directorilor de scenă. De ei depinde acel „tot“ care reprezintă realitatea și sinteza adevărului expresiv, desbrăcată de toate inutilitățile cuvântului și gestului.

Ceeace ne lipsește și trebue neapărat să căpătăm, este mâna diriguitoare și ochiul sezisator și spiritul aplecat spre stil și sinteză.

In sensul acesta, trebue îndreptată educațiunea conducătorilor de teatru, și venirea lui Karlheinz Martin, cred că excită suficient curiozitatea și râvna spre o evoluțiune artistică și reală.

Categoricul absolut al gestului și simplitatea cuvântului — iată cele două secrete ale școalei actoricești, iar pentru partea architectonică: umbra și lumina, în a căror antiteză se profilează elementul material, ca o simplă pată de proecțiune: iată secretul montărei de astăzi.

Cu aceste premise, teatrul intră în realitatea expresiunei, impunând legea imanentă a creațiunii.

Strindberg, cu tiparele lui izolate în speță și generalizate în umanitate, pare îndrumătorul autoritar al montărei, pe care i-a oferit-o Martin.

Autorul patologiilor sufletești și al fanteziilor morale, pledează cu o mare forță arbitrară, inexistența libertăței și a fericirei.

Excesiv de esclusivist, el nu admite relativul iubirei, ci în pretențiunea absolutului, dărâmă și distruge tot ce ar putea creia acest sentiment în fantezia sa multiplă. Așa documentează Beția.

Să crezi în ceva ce nu există, iată rezultatul incursiunei sale în dragoste, iată epilogul Beției.

Cu poezia contemplativă în fața simplității naturii, cu scepticismul său dureros, cu exclusivismul absolut de pretențiune și perfecție, iată, cu ce este țesută Beția lui Strindbrg.

In Henriette, d-na Agepsina Macri își descoperă latura naturalistă a talentului său.

D-l Tony Bulandra, nou și revizuit în întregime.

Totul de o realizare minunată.

DIM. ȘERBAN

Aniversări și centenare

Honoré de Balzac în 1822 scrie sub pseudonimele: lord R'hoone și Horace de Saint-Aubin

Foarte târziu și-a câștigat glorie și renume, autorul Eugeniei Grandet iar începuturile literaturei sale par a fi fost — dacă nu nenorocite — destul de neglijate și descurajatoare.

E destul să spun că cei dintâiu care s'au opus vocațiunei sale de scriitor, au fost părinții, care l'au supus unui regim aspru și sever, fără resurse, numai ca Honoré, să-și năpăstuiască chemarea lui firească.

Voința lui Balzac însă, a fost așa de mare și demonul său stăpânitor atât de puternic, că s'a supus tuturor privațiunilor, îndurate într'o mansardă din strada Lesdiguières, aproape fără hrană și îmbrăcăminte și totuși cu o nădejde de iluminat, în destinul lui literar.

Scrisorile adresate sorei sale Laura, mai târziu doamna Surville, sunt o dovadă a acestor privațiuni și a bunei lui dispozițiuni sufletești, cu care a învins greaua încercare a debutului său.

Așa se explică de cei în 1822, adică acum un secol, Balzac și-a iscălit producția cu pseudonimele lord R'hoone și Horace de Saint Aubin, așa putea mai ușor să-și strecoară manuscrisele și să fie mai lesne tolerat.

Sub numele acestea, a publicat cărțile intitulate **Jean Louis sau la Fille trouvée; Clotilde de Lusignan sau le Beau Juif**, „manuscris găsit în archivele Provenței și iscălit de lord R'hoone“ și reimprimat în 1836 sub titlul de **Israélite** cu pseudonimul Horace de Saint-Aubin. Tot în 1822 a mai tipărit **Centenaire sau les Deux Beringfield** sub Horace de Saint-Aubin iar în 1836 sub titlul de **Sorcier** și **Vicaire des Ardennes, la dernière fée sau Nouvelle lampe merveilleuse.**

Dela această dată încolo, Balzac obsedat de ideia editurii, se face editor iar această etapă a existenții lui are o influență dezastroasă asupra întregei sale vieți.

Se ocupă mai întâiu cu edițiunile compacte ale autorilor clasici, începând cu Molière și La Fontaine, dar în curând descurajat și fără succes se lasă de afacere, trecând-o altuia.

După ce îi trecu în această decepție comercială, Balzac începu să scrie din nou și în 1830 scrise primele sale **Contes drolatiques**, apoi **Peau de Chagrin** și **La femme à trente ans** (1831), după care veni **Eugénie Grandet**, ca să-l așeze în fruntea romancierilor contemporani.

Afară de o veleitate electorală în arondismentul Fougères, precedată de publicarea unei broșuri de actualitate (Enquête sur la politique de deux ministères) și o călătorie în Sardinia, toată viața lui Balzac, a fost dedicată literaturei.

Intr'o supunere monacală, stetea retras luni întregi în odaia lui, făcând și din noapte, ca să-și poată realiza, opera, pe care spiritul său i-o impusese. Când se simțea prea obosit și poate distrus de atâta încordare cerebrală, Balzac făcea călătorii scurte în Germania și în Rusia.

Ar fi prea lung să povestesc originalitatea întreagă a vieții sale în cadrul unei coloane destinate enunțărei unui simplu centenar, vreau însă, să caracterizez sumar opera lui literară și s'o concentrez în **Comedia sa umană.**

Balzac rămâne desigur șeful școalei literare, numită, rând pe rând **realistă și naturalistă.**

Dotat cu o putere extraordinară de analiză, pare că a trăit existența fiecărui personagiu în parte, atât de bine a știut să le fixeze patimile și aspirațiunile.

Tipurile creiate de el, pare că le cunoaștem, cu toate că au apucat o altă lume decât noi, și s'au mișcat în ate decoruri, decât ale noastre.

Ceeace le înrudește cu noi, este substratul omenesc, pe care a știut așa de bine să-l smulgă firilor celor mai recalcitrante și să-l desvăluiască meșteșugit, cititorilor săi.

„Avariția întrupată în Grandet, întreprinzătorul de afaceri din Mercadet, bătrânul degradat în baronul Hulot, femeia culiselor în Coralie, curtizana în Ester, burgheza depravată în Mme Marneffe — sunt tipuri care se perpetuiază în toate epocile, și pe care le întâlnim, ca o evocare vie, a galeriei lui Balzac.

Societatea întreagă cu toate entitățile ei, s'a scurs prin pana marelui romancier, care a zugrăvit rând pe rând burghezii: Goriot, Birotteau, Poiret, sau Matifat; visătorii: Pons sau Balthazar Claës; artiștii: Leon de Lora, Pierre Grassou; ziariștii: Nathan, Blondet, Claude Vignon — într'un cuvânt toate specialitățile spiritului omenesc, cu tot ce au mai sintetic și mai pitoresc.

Din acest punct de vedere Honoré de Balzac, stă alături cu Molière și Shakespeare.

Fără să strălucească prin poleiala verbului, Balzac a creiat în linii largi, un fond de mare adevăr omenesc și cel carei'a înțeles mai bine personalitatea sa literară, rămâne de sigur sculptorul Rodin, care l'a turnat într'o statuie lapidară, dar măreață, fără detalii exterioare însă cu o formidabilă revelațiune cerebrală.

NICOLA ICONARUL

Vitaminele

de DOCTORUL YGREC

— O nouă concepţie în aprecierea valorii nutritive a alimentelor —

Par'că vă văd în ora meseï la restaurant. Cu privirea adânc cufundată în lista de bucate, meditaţi îndelung la „felurile" ce veţi alege.

Şi cu câtă minuţiositate studiaţi această listă! Când preţurile sunt atât de mari şi porţiile atât de mici, doriţi să alegeţi cel puţin cele maï „substanţiale", cele maï hrănitoare. Şi ce „menu" admirabil v'aţi făcut!... E doară bazat pe ultimele date ale Ştiinţeï... şi cine nu cunoaşte azi valoarea energetică a fiecărui aliment?

Imi pare rău, că, dv. care duceţi o viaţă raţională, în conformitate cu preceptele Ştiinţeï veţi fi silit, — după preceptele aceleiaşi Ştiinţi — să vă schimbaţi felul vieţiï gastronomice ce a-ţi dus-o până azi. Dar nu numaï dv., ci şi societăţile de puericultură ce au început să ia fiinţă şi la noi, dar chiar toţi mediciï, care prescriau bolnavilor atâtea şi atâtea regule dietetice, pe care trebuiau — nenorociţiï! — să le urmeze cu sfinţenie — toţi vor trebui să-şi revizuiască criteriile şi ordonanţele în faţa noueï descoperirï a... *vitaminelor*, substanţe misterioase aflate în alimente, dar maï esenţiale vieţiï de cât toate celelalte componente chimice ale alimentelor şi din care cauză li s'a şi dat numele de *vitamine*, adică *aminele vieţiï* (amine sunt compuşi azotaţi bine cunoscuţi în chimie).

* * *

După cunoştinţele ştiinţifice până azi alimentele aveau două rolurï fiziologice în organism. Primul: acela de a păstra partea *materială* a celulelor din care e format corpul nostru, substituindu-se în locul materieï celulare arse şi eliminate din corp. Al doilea: ca izvor de energie de muncă şi de cultură. Ele aduc organismuluï materia şi energia şi o fac aceasta prin albumina, prin grăsimile şi hydraţiï de carbon ce conţin în ele.

Fireşte că nu trebue uitat rolul important al oxigenuluï, care deşi nu e aliment totuşï fără intervenţia luï alimentele nu şi-ar ajunge scopul şi toate funcţiunile vieţiï ar înceta.

Lucrurile acestea sunt de sigur cunoscute de toţi. Toată ştiinţa dieteticeï se baza pe un calcul de caloriï. Bolnaviï cereau medicului să li prescrie o dietă, un regim, iar clinicianul conştiincios cu câtă seriozitate calcula în caloriï alimentele ce recomanda, ştiind că unuï om în repaos îï trebue 30 caloriï pe kilogram pe corp. Medicul ştia câte caloriï era în stare să emită fiecare substanţă alimentară.

Dar şi oameniï *sănătoşi* au început să urmeze aceste calcule.

Societăţile de puericultură se folosesc şi ele de regulele „sigure" ale ştiinţeï. Nu s'a căutat la *calitatea* alimentuluï ci la caloriile pe care e în stare să le producă şi bazat pe noţiunea aceasta, s'a înlocuit o albumină prin alta, un aliment prin altul. Era destul să iasă numărul caloriilor!

S'a constatat însă după un timp că la bolnaviï şi la ceï sănătoşi care urmau numaï după aceste noţiunï, începea de multe orï să apară inapetenţa, turburărï digestive, şi o *astenie generală* (cum se observă la mulţi vegetariani) deşi înghiţiau alimente dătătoare de caloriile de care aveau nevoe!

Lipsea ceva de care nimenï nu-şï dădea seama.

Iată însă, că în aniï din urmă apar experienţe care schimbă fundamental concepţia asupra criteriuluï după care trebue judecat valoarea unuï aliment.

D-rul Eijkman ia un număr de găini şi porumbei şi-ï hrănşte cu orez *cojit* şi *fiert*. Paserile acestea se îmbolnăvesc şi încet-încet mor. Ia apoï alte găini şi porumbeï şi-ï hrăneşte cu orez *cojit* dar *nefiert*, — mor şi acestea, dar ceva maï târziu. Repetând însă experienţa, cu orez fie fiert, fie crud *dar necojit*, el observă că pasările rămân sănătoase şi se desvoltă normal!

Au repetat aceste experienţe mulţï alţi experimentatorï cu acelaşï rezultate.

Iată şi alţe experienţe maï interesante făcute de Hopkins.

El ia două grupurï de şoareci de aceeaşï vrâstă. Primuluï grup îï dă o hrană conţinând 22 la sută caseină, 42 la sută amidon, 21 la sută zahăr, 12 la sută untură şi 3 la sută sărurï minerale. După cum se vede un regim alimentar complect. Toate alimentele care conţin acest substanţe *le sterilizează* înainte de a le da şoarecilor. Ei bine se constată că şoareciï se desvoltă rău, degenerează şi apoï mor!

Sterilizarea a jucat aici rolul pe care l'a jucat în primele experienţe asupra paserilor — cojirea orezuluï. Dar continuă experienţa cu al doilea grup de şoarecï, cărora pe lângă regimul celuï dintâi descris, maï sus, îi maï adoagă însă pe lângă alimentele sterilizate şi o *mică cantitate* de pâine integrală de orz, amestecat cu puţin unt. Eï bine! animalele se desvoltă admirabil şi la a 18-a zi se constată, că şi-au dublat greutatea!

Care-ï concluzia? Pe lângă compoziţia chimică a substanţelor alimentare şi calculul caloriilor fiecăriï din ele, *trebue ţinut seamă de alte substanţe care se află în alimente şi care sunt absolut indispnsabile vieţiï*.

Nu ne vom gândi deci, când alegem un aliment numaï la faptul, dacă conţine maï multă sau maï puţină grăsime, albumină, zahăr, etc., ci trebue să cercetăm dacă conţine aceï *factorï indispensabilï nutriţiunï*, care există de sigur în coaja orezuluï sau în unele alimente *înainte de a le fierbe*.

Acestor substanţe misterioase biochimiştiï le-au dat numele de *vitamine*. Organismul nostru nu este în stare să facă el însuşï sinteza lor şi-ï necesar să i le dăm prin alimentele care le conţin. Experienţele fiziologice şi chimice au dovedit că sunt diferite felurï de vitamine. Lipsind ele, organismul suferă şi apoï moare.

Ce sunt aceste vitamine nu se poate spune încă precis. Uniï cred că ele ar fi un fel de *fermenţi ai fermenţilor*. Ele ar provoca secreţiunea glandelor stomahale şi intestinale, secreţiune care ar înlesni digestia şi transformarea alimentelor. Lipsind ele iau naştere acele turburărï sau boli numite *avitaminoze*.

Se pare că şi *pelagra* ar fi o avitaminoză (1). Laptele de vacă pare a avea maï puţine vitamine de cât cel de femee. Astfel se explică inferioritatea luï în alimentarea sugacilor. Fierberea distruge o parte din vitamine şi s'a constatat că laptele fiert şi *învechit* pierde cu totul vitaminele. Mă gândesc la opera societăţilor de puericultură care hrănesc sugaciï cu lapte condesat lipsit de vitamine!

Studiul vitaminelor e încă la începutul luï. Nu-s'a reuşit încă să se izoleze aceste substanţe misterioase. Cu cât Ştiinţa face un pas înainte cu atât Incognoscibilul care ar trebui să scadă în mărime, ne apare şi maï imens. Aceasta nu trebue însă să ne descurajeze.

Lupta omuluï cu Natura distrugătoare devine din zi în zi maï uşoară.

DOCTORUL YGREC

1) Apropos de pelagră. Era o vreme când nu se putea să apară un ziar sau revistă în România fără să-şï aibă articolul despre... pelagră.

Carageale şi-a şi bătut joc de aceasta—expresia e a mea—**pelagromania** a presse române.

Dela războiu încoace n'a maï apărut nici un rând despre boala noastră naţională! Însă-şi direcţia sanitară tace! Ce s'a întâmplat oare?

Să fi dispărut din România boala despre care se spunea de toţi savanţiï noştri că aduce degenerarea neamului? Dacă a dispărut sau s'a atenuat atunci de sigur, că am fost martorii celui mai interesant fenomen social în România fără a ne fi dat seama!

A apărut în volum:

MARGELUŞ

Comedie în 3 acte

A. de Herz

Cronica Cinematografului

Amenajările. — Costumele. — Cinematografierea unei scene. — Prim-plan.

Maşinăriile de scenă care la început se reduceau aproape numai la trape şi care se întrebuinţau numai la feerii, nu mai avură pentru un număr de ani aproape întrebuinţare, adică atâta timp, cât a fost în favoarea publicului cinema-drama numită de salon.

In timpul din urmă însă, de când s'a introdus drama specific americană cu aventuri de senzaţie, maşinismul este iarăşi la ordinea zilei, însă mult mai complicat, trebuind adesea, să se facă unele instalaţiuni numai pentru anumite scenarii deşi trucurile de aparat, mai permit şi ele un mare număr de escamotări.

Sub acest raport casele americane sunt acele care fac astăzi cel mai mare uz de maşinăria scenică, de care se abuzează nu numai în aventură dar şi în scenariul comic (filmele jucate de Zigoto, Lui etc.)

Incălzirea teatrului (studio) iarna, se face cu calorifere radiatoare peste care ventilatoare (aero-condensoare) trimit curentul de aer, care apoi încălzeşte încăperea (chauffage-soufflé).

Răcorirea în timpul verei, se face mai practic prin sistemul de mai sus, înlocuind însă apa caldă sau aburii din radiatoare, cu apă rece.

COSTUMELE

Chestiunea culorii costumelor la facerea unui film este foarte însemnată, mai ales atunci când

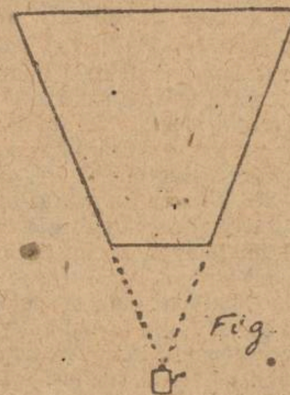

Fig. 11.

ar fi vorba, ca exemplarele copiate să fie colorate.

Se ştie că placa fotografică ca şi filmul obişnuit, nu sunt impresionate **egal** de toate culorile unui subiect. Aşa culoarea roşie şi neagră **nu impresionează** de loc; portocaliu **aproape** de loc, galben închis şi verde **puţin**; albastru, violet şi gri **mai mult**; albastru deschis şi alb **cel mai mult**.

Dacă se întrebuinţează plăci sau filme orto — sau **pan** — chromatice, anume preparate, cum **vom arăta cu altă ocazie, diferenţa de impresiune a culorilor** nu mai este aşa de mare, dar **atunci se impune aplicarea în faţa obiectivului, a unui geam galben-verzui (ecran). Cum însă acest procedeu cere un timp de expunere mai lung, nu se poate aplica uşor la cinematograf, şi atunci se impune alegerea culorii costumelor, cu care vor juca artiştii.**

Mai cu seamă la filme istorice se cere alegerea costumelor. Nu pot fi utilizate toate costumele de teatru obişnuit. Neobservarea acestei reguli, poate schimba cu desăvârşire aspectul personajelor din scenă, pentru că acolo unde haina era roşie, va apare neagră; unde era verde sau galben închis, va apare gri iar acolo unde era albastru deschis va apare alb.

Aşa într'o scenă unde persoanele ar fi avut tunici roşii şi pantaloni albaştri deschis, vor apare în tunici negre şi pantaloni albi.

Culoarea albă trebuie exclusă cu desăvârşire

Fig. 12.

la costume şi decor (bine înţeles exceptând obiecte cu suprafaţă mică, gulere, piept, farfurii etc.) şi se va înlocui cu roz palid, galben deschis sau gri deschis care **nu vor** da un alb brutal, obositor pentru ochi şi discordant cu **tonalitatea** tabloului.

Costume de pânză colorată nu pot fi **întrebuinţate**, de cât în comice şi la figuranţi **care nu** sunt în prim plan, în faţa aparatului.

Ştofele ordinare sunt bune.

Catifeaua, pluşul şi mătasea, chiar în **coloare** neagră, dau foarte bune rezultate.

CINEMATOGRAFIEREA UNEI SCENE

Fie că scena este jucată în aer liber, fie **că ar** fi jucată într'un **studio**, se impun anumite **regule** când se ia (tourne) o scenă de teatru.

Aşa aparatul de cinematografiat va fi **plantat** pe trepiedul său aşa fel, ca să nu oscileze în **timpul** învârtirei manivelei. Se determină **câmpul** aparatului şi se înseamnă vizibil acest **câmp**, pentru-ca artiştii, să nu iasă din el în timpul **jocului**.

Câmpul aparatului, se numeşte spaţiul **unghiular** cuprins de obiectivul aparatului, **mărginit în faţă de o linie dreaptă iar în spate de decor.**

Fig. 13.

Contrariu impresiei spectatorului **care azistă** la proiecţia unui film, forma acestui câmp **este** un trapez cu baza mică spre aparat. Aceasta **în** ce priveşte suprafaţa terenului pe care **se va** desfăşura scena (fig. 11) şi pe care ochiul o **vede** în proiecţie de forma dreptunghiului.

Dar în cinematografiere nu contează **numai suprafaţa** terenului ci **volumul**, spaţiul în **care trebuie** să se mişte artistul, pentru-că dacă el vine prea aproape de aparat, îi dispare capul, din câmpul aparatului, de oare-ce forma **spaţiului** nu este o prismă rectangulară ci o **piramidă** al cărui vârf e în obiectiv (fig. 12). In **realitate** spaţiul cuprins de un obiectiv este de formă **conică** însă aparatul utilizează pe film **spaţiul** (volumul) unei piramide cu baza dreptunghiulară, care dacă nu e limitată de un **obstacol** sau decor, merge la infinit.

PRIM PLAN

Cum tot rostul cinematografiei constă **în redarea mişcărilor**; se înţelege că artiştii care **joacă** într'un film trebuie să evite pe cât **se poate**, de a rămâne prea mult timp nemişcaţi, **alt-fel** proiecţiunea pierde imediat relieful.

De altă parte cum în multe scene, este **interesant** a se vedea jocul de fisionomie al **artiştilor**, ei sunt aduşi mai aproape de aparat **decât e** restul scenei. In acest caz figurile se văd **mult** mai mari şi fotografia se numeşte **prim plan** (fig. 13).

Un prim plan poate să fie (când e **vorba numai** de artişti):

întreg: când persoana se vede în întregime,
treisferturi: până la genunchi,
jumătate: până la mijloc,
sfert: bust.

Când sunt artiste frumoase, **prim-planurile** bust au mare **succes**.

La început pentru a se trece într'o scenă obişnuită la un prim plan la scară mare, se întrerupea cinematografierea şi se apropia aparatul de subiect, se cinematografia din nou, apoi se continua iarăşi de la distanţa normală.

Mai târziu, pentru a evita aceste întreruperi bruşte, unele case italiene au introdus un chariot, care apropia aparatul în timpul operaţiunei apoi îl îndepărta din nou. Senzaţia plăcută pentru unii, este displăcută pentru alţii.

GH. IONESCU

EVENIMENTUL SAPTAMANEI

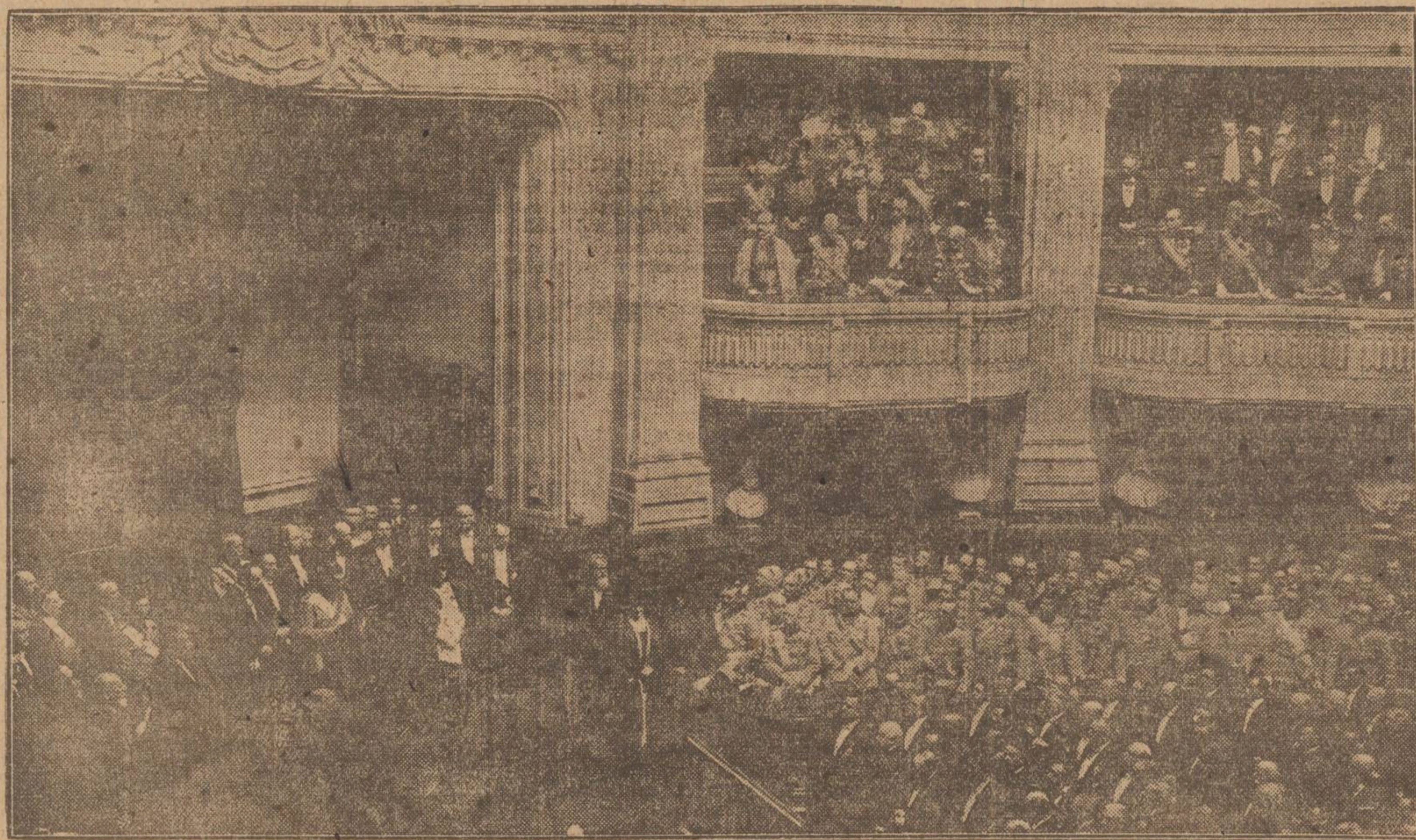

Foto-Pax. — Ed. Bucovsky & Co. (calea Moşilor 161)

DESCHIDEREA CORPURILOR LEGIUITOARE

Deschiderea parlamentului s'a făcut şi de data aceasta cu aceeaşi solemnitate, ca totdeauna, cu singura deosebire că întreaga opoziţie s'a abţinut dela şedinţă în semn de protestare împotriva felului cum au decurs alegerile.

Regele, citeşte mesagiul, înconjurat de miniştri şi asistat de regină şi prinţul moştenitor. Jos sunt deputaţiï majorităţei, şefiï armatei, casa civilă şi militară a regelui. Sus în loji miniştriï ţărilor străine.

Mișcarea Intelectualilor

F. I. A. L. S.

Munca intelectuală. — Mișcarea profesională a intelectualilor

Munca intelectuală—repetăm un adevăr curent—este în general cea mai prost răsplătită materialmente. Truda tenace a Cugetului, susținută de credința pură în idealurile general omenești, este în afară de așa numita lege economică a cererii și ofertii. S'ar putea aduce dovezi contrare; sunt în adevăr unele excepții, dar ele sunt din domeniul industriei literare, artistice sau științifice.

In domenul vast și luminos al creațiunii spirituale, marea armată a intelectualilor e în afară de legile salariului. Ea se străduiește la masa de scris, în atelier și în bibliotecă, lângă microscop și în fața armoniilor universale—să sporească comoara inestimabilă a atâtor generații de gânditori și artiști. Slujitori ai culturii—ei rămân să păzească luminițele aprinse în noaptea taineior; deasupra oceanului uman, frământat de mizerie și de ignoranță, deasupra învălmășelilor războinice, adevărații intelectuali rămân totuși solidari cu destinul noroadelor... Făuritori de „iluzii", ei fac totuși să crească catedrala frumuseții, sapă fără preget în muntele fatalităților terestre ca să smulgă diamantul adevărului—și, avântați spre regiuni elizeene sau în nebuloasa metafizică, ei coboară apoi pe pământ cu înțelepciunea și seninătatea ce trebue să fixeze binele printre oameni...

Și totuși, atâția din acești eroi, cei mai mulți departe de gloria bulevardieră, au îndurat, în vechime, tortura fizică pe lângă cea morală: au fost încarcerați ca nebuni, dacă n'au fost arși pe rug... Azi, oricât s'ar recunoaște în saloane și în gazete „utilitatea" literatului, a artistului și a savantului—ei sunt încă în perioada de toleranță în această societate mercantilă. Sunt lăsați, dacă n'au și o atitudine politică, ostilă „ordinei sociale", să-și urmeze „himerele" lor. Ei le prind totuși; dăruiesc omului prin intermediul societății, cuvântul înțelept, armonia consolatoare, leacul eficace, mașina ce înlocuește robia salahorului... Societatea le primește—dar răsplătește de obiceiu postum pe creatorul intelectual.

Inainte de războiu, intelectualii salariați aveau aproape atât cât le trebuia pentru un „minimum de existență"—și, afară de cei cari exercită o „profesiune liberă" (ingineri, avocați, medici) ei nu cunoșteau ceeace se numește organizația de breaslă. Erau cel mult acele societăți culturale,—științifice, literare, muzicale ș. a., unde preocupările rămâneau în general, în sfera ideală tinzând spre un progres dezinteresat. Cataclismul marelui războiu, a răsturnat „normele" vechi și, pretutindeni, în locul siguranții relative s'a ivit fantoma revoluției, cu imperativele imediate.

Economiștii au la îndemână destule formule prin cari să explice dezordinea actuală. Rănile grave ale societății sunt în industrie și agricultură. Pâine și unealtă! Ele nu sunt atât de îmbelșugate ca să dea de lucru și să nutrească majoritatea omenirii. Supraproducția dinainte de războiu, care prilejuia concurența îndârjită a capitaliștilor, e azi înlocuită cu o subproducție prin care se îngrașe haita nefastă și ocultă a speculatorilor. Poate că nici odată animalitatea umană n'a fost mai exasperată în nevoile ei elementare ca în această vreme de răsturnări și de „tranziții". Elanul vieții colective care, înainte de războiu, tindea totuși spre cerul plin de miragii al culturii, e acum curmat, readus dela creer la intestine...

Unii vestesc de pe acum o decadență a civilizației europene. Noi nu ne grăbim cu acest scepticism: deși străimtorată, împuținată, armata intelectualilor adevărați stărueșțe, mai încordată, în menirea ei inițială. Ea s'a apropiat și mai mult, prin suferința războiului, de poporul din care s'a ivit. Și, azi când, prin forța de impunere a corporației sale, zidarul are un salar mai mare decât mulți ingineri, când zețarul e mai bine retribuit decât cel care a scris manuscrisul pe care'l culege, iar vânzătorul de prăvălie se îmbracă mai bine decât cel ce răspândește știința printre noile generații de studenți—azi, în cele din urmă, intelectualii și-au dat seama că în această societate, străduințele lor isolate sunt zădarnice.

Trebuie să se organizeze și ei: să se adune în „bresle", ca să impună acel minimum necesar vieții lor materiale—și, tot prin acțiunea lor solidară să păstreze integritatea acțiunii lor culturale: adică să capete „dela stat" (sau dela societate) sau „prin ei înșiși" mijloacele pentru continuarea (dacă nu pentru sporirea) muncii lor... In adevăr, truda lor e o muncă, ca oricare alta. Expresia de „muncitor intelectual" e consacrată: lângă mulțimea proletară, miile de artiști și de savanți sunt rânduite, frățește. Știm că mulți intelectuali mai au acea rezervă aristocratică ce-i face să rămână un fel de „milogiți" ai burgheziei. Dar, aproape în toate țările culturale, s'au și ivit asociații de intelectuali, unde se adună diverse categorii ce au de apărat aceleași interese imediate.

* * *

Putem prezinta ca tip al acestei asociații, atât prin planul ei de organizare, prin modul ei de manifestare, și prin desfășurarea viitoare pe care o prevedem — „Federația Internațională a Artelor, Literilor și Științelor" (F. I. A. L. S.) din Paris. Deși proiectată de mai mult de zece ani, ea n'a luat ființă decât după războiu. Inițiatorul și slujitorul ei neobosit e Banville d'Hostel, unul dintre poeții noilor generații franceze. Arta lui, izvorâtă dintr'o viață lăuntrică profundă și tragică, 1) are și acea cerebralitate delicată ce intră în sfera poeziei verhaeriene. Banville d'Hostel e și unul dintre acei obscuri mucenici ai idealurilor estetice, cari au înțeles că artistul trebue să lupte și în arena socială, care e alta decât cea politică. Și a isbutit să grupeze în F. I. A. L. S. numele cele mai caracteristice ale culturii franceze — a celei care nu s'a fosilizat în „patriotism clasic" și în egocentrismul celor cu „ciorapi de economie".

F. I. A. L. S. e pentru orice muncitor intelectual; ea e destinată în primul rând pentru dezvoltarea acelei solidarități profesionale și morale, care e e și ea la baza atâtor năzuinți culturale. „Marea familie a artiștilor, a scriitorilor și a savanților, e risipită pe glob, adesea în sărăcie și uitare în prada brutalității luptei... Oare adevărații seniori ai pământului n'au în deosebi acea datorie de a aduce popoarelor, pe lângă descoperiri și capod'opere, fapta exemplară a fraternității ?" 2).
pril 1914, din „Esope" organul lui F. I. A. L. S.

Principiile de directivă ale lui F. I. A. L. S. cuprind problemele esențiale ale civilizației moderne și indică totodată interesele practice ale intelectualilor. Ele sunt formulate în 15 puncte și socotim necesară reproducerea lor, ca și cele 15 principii ale lui „Clarté":

ACTE DE ORDIN GENERAL

1) Să se proclame charta cosmopolitică a lumii intelectuale.

2) Să se precizeze civilizația.

ACTE DE ORGANIZARE

1) Să se creeze un sediu permanent în marile capitale.

2) Pentru a asigura existența materială a artiștilor, scriitorilor și savanților, să se formeze o cassierie comună internațională, însărcinată de a percepe: drepturile de autor, drepturile de moștenire, brevetele și alte redevențe datorite producțiunii științifice și spirituale.

3) Să se ceară guvernelor instituirea acestor drepturi acolo unde ele nu există încă; și să se întindă beneficiile la toți acei cari le pot pretinde în mod legitim.

4) Dacă bugetul nu ajunge, ca omagiu serviciilor aduse, bogățiilor adunate prin descoperiri, invențiuni și capod'opere, să se obțină subvențiile necesare.

5) Să se apere intelectualii în primejdie, să fie ajutați în cercetările lor, să fie onorați în succesele lor.

6) Ca urmare: să se propage descoperirile lor, să se răspândească capod'operele, să se pună în lumină talentele necunoscute.

7) Să se apropie inginerul de artist, pentru înfrumusețarea descoperirilor; biologistul de gânditor, pentru întinerirea filosofiei noastre sociale; medicul și psihologul de legislator, pentru legi mai fericite; și în general, pentru cei mai mare bine public, să se unească toate luminile spiritului, cari sunt acum risipite, solitare și inutilizate.

8) Pentru orice invenție dorită, să se caute un inventator. Să se favorizeze ornamentul și confortul casei, precum și crearea celor mai frumoase obiecte familiare, etc.

9) Să se facă din fiecare sediu, legat de celelalte centre ale lumii, un birou desăvârșit de informație.

10) Să se ancheteze experiențele în curs, să se înregistreze doleanțele publicului.

11) Să se dețină „pecețile de garanție" ale corporațiilor intelectuale; să se denunțe frauda și plagiatul.

12. Să se controleze estetica orașelor, organizându-se o apărare mai eficace și mai universală, a pitorescului și monumentelor istorice. Să se apere și curiozitățile naturii din cele cinci părți ale lumii.

13) Să se vegheze asupra muzeelor, bibliotecilor, universităților, observatoarelor.

14. Să se organizeze misiuni de studiu, să se universalizeze cele mai bune metode de învățământ și de cultură fizică.

15. Publicul și guvernămintele să fie învățate și îndrumate spre idealul de Frumusețe și Bine, care trebue să fie al nostru al tuturora.

Aceste principii, ca să preîntâmpinăm replica comuniștilor de pildă, sunt rezultate din actuala situație a intelectualilor în societatea care e numită capitalistă. Ele sunt impuse de necesități imediate — și, chiar sindicatele muncitorești nu sunt decât în scopul rezolvirii momentane a crizei materiale prin care trec proletarii.

Intr'o societate care nu va valorifica totul la bursă, când nu va domni legea de fier a cererii și ofertii, desigur că produsele spirituale vor scăpa cele dintâiu de tirania salariului. Ele sunt prin esența lor ale tuturora; și, vor deveni necesare oricărui om, ca și pâinea și unealta pe cari trebue să le aibă fiecare muncitor. Aceasta au înțeles-o foarte mulți intelectuali. F. I. A. L. S. a căpătat repede o amploare internațională. Au aderat la ea mii de gânditori și artiști din toate părțile lumii, chiar acei înregimentați în alte organizații speciale sau adepți ai unei anumite politici. S'au format secțiuni în diferite țări, ce trebuesc încă organizate.

Planul de acțiune a lui F. I. A. L. S. a impus proiectarea a trei mari secțiuni: a artelor, literilor și științelor, în care s'ar putea studia mai bine chestiunile speciale ce încep dela propagandă și centralizare a informațiilor, până la fixarea normelor în raporturile dintre intelectuali cu editori și mulțime, — până la crearea mijloacelor pentru desvoltarea civilizației însăși. Sub auspiciile lui F. I. A. L. S. s'au organizat în Franța mai multe sindicate: „Sindicatul profesional al artelor grafice și plastice", sindicatul autorilor dramatici, sindicatul profesional al scriitorilor, ale căror statute pot servi ca exemple. Ele nu sunt simple case de reuniuni și de ajutor; au caracterul oricărui sindicat muncitoresc. De altfel, ele tind să conlucreze în bună înțelegere, paralel, și chiar să fuzioneze cu Confederația Generală a Muncii (C. G. T.) — chiar dacă idealul socialist nu e încă al tuturor intelectualilor sindicalizați.

F. I. A. L. S. și Clarté sunt două manifestări rezultate din aceleași cauze. Prima însă, adună pe intelectuali în baza unui „program practic de revendicări profesionale"; a doua, tinde la o uniune a popoarelor, și a trebuit să ia și o atitudine politică: dacă F. I. A. L. S. e în afară de contingențele politice, mulți clartiști chiar Barbusse, recunosc prin adeziunea lor la F. I. A. L. S. că ea are o menire esențială de împlinit.

EUGEN RELGIS

1) Le Semeur de Sable.
2) Appel aux Intellectuels de l'Univers No. 1 A-

In vitrina librăriilor

Nicolae Philipovici. — Curs de aplicație a expresiunilor comerciale engleze.
Mihail Sadoveanu. — Dudula Margareta. (Ed. IV-a.)
Mihail Sadoveanu. — Dureri înăbușite.
Goethe (trad. de Ion Gorun). Faust.
Th. D. Sperantia. — Călătoriile lui Enache Cocoloș.
Jules Verne. — Mihail Strogoff.
Anghel Julea. — Agenda agricolă.
Dr. Aurel Dobrescu. — Boalele nervoase și mentale.
Iuliu Valaori. — Crestomația greacă.
Wilhelm Tell
de **Coeurderoy** și de **Florian**
în românește de **P. Mușoiu**
In editura institutului „Cartea Românească";

UMOR EVREESC

Herșl Astropolier

Am avut o surpriză citind, zilele trecute, o culegere a unui iubitor de hazuri evreești. Titlul acesteia este ceva mai mic decât cel al cărții „din limba nemțească tălmăcită", scoasă la Ioan Gött din Brașov în 1846 și care se chema: „**Toată viața, istețiile și faptele minunatului Tilu Buhoglindă cele de râs și minunate la citire, spre trecerea de vreme, în zilele sau ceasurile omului, cele de odihnă".**

Mănunchiul de umor evreesc, despre care pomenii în capul cercetării de față, s'ar intitula românește astfel:

„Herșl Astropolier
Un Tilu-Buhoglindă israelitean
din veacul al 18-lea
Snoavele și soțiile lui" *)

Surpriza mea a fost pricinuită de faptul că culegerea are un prolog și un epilog. Se deschide cu un fel de desvelire din scutece și se'nchee cu o'nfășurare în lințoliu mortuar.

Or, eu mă deprinsesem cu un Herșl Astropolier complectamente echipat, chiar din clipa nașterii, cu barbă, cu zulufi, cu o chelie, puțin hemoroidar, suferind întrucâtva și de un beteșug, de care au parte rabinii, hamalii și cei cari fac salturi primejdioase.

In mintea mea omul acesta se statornicise astfel: dânsul s'a fost ivit pe lume cu nevastă cu progenitură cu tot (copii unsprezece la număr: cu unul mai puțin decât ai patriahului Iacov, cu unul mai mult decât avea să aibă Zelig Șor); apăruse în acelaș timp ca fiu, soț și părinte de par'că ar fi zăbovit în pântecul mamei sale încă vre-o 40 de ani peste cele nouă luni reglementare. Când mai târziu, din mitologia greacă și din cosmogonia egipteană aflai despre o Pallas-Athena răsărind gata înarmată din capul lui Zeus, și despre o Isis care se naște și naște totdeodată: nu manifestai, așa dar, nici o surprindere. Aveam, în închipuirea mea precedentul creat de Herșl Astropolier.

Or, prin mijlocirea folkloristului Chajim Bloch aflu că a fost un Herșl Astropolier copil de țâță și apoi băiat de școală, și că acesta avea să devie odată și odată moșneag; că a fost nu numai un păcălitor, dar și un păcălit; și că'n cele din urmă pe dânsul avea să-l răpue sinistra glumeață: Moartea! Fie amintirea lui blagoslovită, și țărâna să nu-i fie îngreuiată de unele istețiî cam prea decchiate și de cuvinte—nostime!— cari depășesc însă hotărâle bunei-cuviințe!

I

Am găsit în culegerea lui Chajim Bloch, lucruri bufone și lucruri de bufon; am citit caracterizări admirabil-ridiculizante și unele ridicole; m'am izbit de glume vechi, tinerește înfățișate; de isprăvi și farse nouă având o alură antică. Dar m'am oprit în deosebi asupra acelor snoave în care din mascariciul, guguțelul și poguașul— spaima orândarilor, a chiaburilor zgârie-brânză și a matroanelor gâlcevitoare — iese la suprafață povățuitorul, pilduitorul.

Iată, bună oară, o anecdotă care se apropie de fabulele talmudice:

Lui Herșl i s'a pus într'un rând întrebarea dacă crede în ivirea unui al doilea potop.—„Il avem de mult!" răspunse dânsul. „Tata Noe cel bătrân, după ce a scăpat cu zile din întâiul înnec, s'a pus să sădească vița de vie, și așa s'a făcut vinul. Iar din pricina potopului ăstuia—din pricina vinului — au murit mult mai mulți oameni decât de pe urma potopului celui dintâi".

O alta din păcălelile lui cam brutale, capătă totuși prestigiu din faptul că se reazămă pe citate din literatura religioasă a evreilor. Un egoist care vroia să împace și nemăsurata iubire-de-sine și prescripțiile legii, invită la prânzul de Sâmbătă pe Herșl Astropolier. Se aduce un imens castron cu supă. Bogătașul, sprijinit pe extrase din Tratatul Sanhedrin, din Geneza și din psalmi, află prilejul să-și umple o farfurie cu supă grasă, și să ofere apoi soției și copiilor săi o sorbitură grăsulie, suportabilă în orice caz, iar mosafirului să nu-i servească decât apă chioară. Herșl Astropolier gustă, se asigură de calitatea conținutului și întreabă:

„Pentru mine n'ai găsit niciun verset din Sfânta Scriptură?" Luând apoi castronul, răsturnă supa pe capul gazdei și rosti cuvintele: „Stropi-vă-voi cu apă curată". **)

Această anecdotă e mult înrudită (după cum creștinismul, dealtminteri, e o rubedenie de aproape a mozaismului) cu niște nostimade din:

Efimeride (Anekdote)
sau
Românlu glumețu
Kulesse și tipărite
de
Dimitrie Iarku
Profesorů de kl. IV primară în Kapitală

Iată — cu referire la supa vărsată și cu versete — două „efimeride", sobru povestite de către răbdătorul întocmitor de cataloage, de aritmetici și de contabilități duble, Dimitrie Iarcu (Broșurica, format in — 16°, a apărut în 1857, în tipografia Colegiului din Sf. Sava):

Trei călugări vrând să mănânce un ou, s'au învoit între dânșii ca orice ar face cu dânsul, să zică ceva din sfânta scriptură. Unul dintr'ânșii, băgând oul în foc a zis: „In mormânt l'au pus". Cel d'al doilea scoțându-l a zis: „Lazare, vino afară". Cel d'al treilea sărându-l și mestecându-l, a zis: „peste puțin ai fost credincios, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău" (și-l înghiți).

Trei călugări iarăși când era să mănânce un pește, cel mai mare dintr'ânșii ia întâi capul, zicând: „cap la cap"; cel d'al doilea, mijlocul: „în mijlocul pământului va judeca Dumnezeu lumea"; cel dintâi se repede și ia și coada zicând: „eu sunt alfa și omega, începutul și sfârșitul". Cel d'al treilea luând castronul cu zeamă o aruncă peste dânșii zicând: „Văzând D-zeu nedreptățile oamenilor, foc și apă fiartă a plouat peste dânșii".

*) Chajim Bloch: „Hersch Ostropoler ein jüdischer Till-Eulenspiejel des 18 Jahrhunderts. Seine Geschichten und Streiche" (1921) Benjamin Harz Verlag Berlin-Wien, in-8°, 132 p.)
**) Ezechiel, Cap. 36, versetul 25.

II.

Primul culegător de snoave evreești în țară a fost David Jucescu. E unul din versificatorii elegiaci ai „Convorbirilor literare" (unde a publicat în 1870, semnând cu inițiala J.), a colaborat și la „Anuarul pentru israeliți" și la „Literatorul". Una din romanțele sale (publicată de Alexandru Macedonski, în Martie 1882) a fost purtată apoi prin culegerile de doruri din colecțiunea Pinath. Iat-o în întregime:

Pe fruntea mea eu am simțit
Suflarea ta cea caldă
Și'n ochiu-mi, chipul tău slăvit
Cum lacrimi dulci îl scaldă.
Și-am zis atunci: de sunt dureri
Ce pieptul ne sfărâmă
Avem la mii de dulci plăceri,
O inimă de-aramă.
Căci tu așa m'ai îmbătat,
Cu dulcea ta zâmbire
Și'n sufletu-mi ai revărsat
Atâta fericire,
Că pe-al tău sân de n'am murit
Atunci de bună-seamă,
Am piept de fier, piept oțelit,
Am inimă de-aramă!

David Jurescu a întreprins adunarea anecdotelor evreești prin 1897. Ele au fost tipărite la „Universala" din Covaci în 1899 și depozitate la I. Pinath din calea Văcărești No. 9. Depozitarul era în acelaș timp și editorul culegerii.

Aceasta purta pe copertă titlul de „snoave populare", dar, în prefață, „snoavelor populare" li se mai adaogă și atributul israelite, adică evreești.

Anecdotele se învârtesc mai toate în jurul personagiului legendar Herșl Astropolier (în culegerea lui Jurescu: Erșl Stapoler).

Cea mai mare parte din savuroasele cuvinte-de-duh și ghidușii evreești apar, la D. Jurescu, aci corăslite, aci râncede, după împrejurări; adică, după cum ai aface cu anecdote de lapte sau de carne. Limba e de târgoveț, barbarismele și solecismele se ivesc săcâitoare; pointele sunt îngreuiate prin lungi preambuluri. Autorul se plânge, de altminteri, în prefață de: „dificultatea ce se întâmpină de a se traduce spiritul din culminația finală, care rezidă adesea într'un joc de cuvânt, sau are de multe ori ca bază o superstiție religioasă, un obiceiu endemic".

Totuși culegerea e utilizabilă. Puțin îi lipsea ca să fie și impunătoare. „Universala" a avut însă grija să zețuiască urât; iar editorul-depozitar Pinath să ofere o hârtie de proastă calitate și să ceară ca anecdotele să fie înghesuite ca'n locurile nenumerotate.

Iată câteva din „snoavele" strânse și tălmăcite de D. Jurescu:

1. Erșl își duse vaca la obor ca s'o vândă. Fiind vreme urâtă, părul din vârful cozii se stropi cu noroi. Erșl se gândi atunci că aceasta poate să producă o impresie urâtă asupra cumpărătorului și vaca să se deprecieze, se apucă de-i tăiă coada (vacii, nota noastră) și o bagă în traistă.

Cum sta și aștepta mușteriu, se apropie unul și după ce privi cu atenție la vită, zise:

— Frumoasă vită, aș fi dat preț bun pe ea; păcat că n'are coadă.

— Las'să ne învoim numai din preț! — răspunse Erșl—că coada ți-o dau eu!

* * *

2. Nevasta îi bătea mereu capul lui Erșl ca să cumpere o vacă. El îi promise în cele din urmă că are să-i îndeplinească dorința.

Intr'o zi, aduse un picior de vacă și îl asvârli sub pat, fără ca nevasta să bage de seamă. In altă zi aduse un cap pe care îl azvârli de asemenea sub pat. Așa a urmat o bucată de vreme, aducând într'o zi o țiplă, în alta un bojoc, într'un rând un burduhan, în alt rând câteva coaste jigărite, altă dată un ficat și un ochi, vârându-le toate sub pat.

Stârvurile astea produseră în casă un miros așa de infect încât nu era de trăit. Femeia însă nu putea să dea seamă de pricina..... *)

Inainte de paște, scoțând mobilele din casă spre a deretica, nevasta dete de mormanul de putreziciuni.

— Dar ce însemnă asta? întrebă ea, stupefiată.

— Am voit să-ți fac plăcerea și să cumpăr o vacă; fiindcă nu puteam însă s'o cumpăr dintr'odată, m'am gândit s'o cumpăr cu bucata; uită-te, e aproape complectă; nu-i mai lipsesc decât câteva fire de păr din vârful cozii și o copită dela un picior.

Femeia începu să râdă și să înjure.

— Nu te necăji, te rog, îi zise Erșl- vaca asta se arată a fi de soi; nu e încă complectă și a și adus folos, arătând cât ești de harnică; fiindcă trebue să știi că sunt patru luni de când n'ai măturat de sub pat.

* * *

3. Erșl Stropoler, într'un rând, cumpără ouă cu câte trei bani unul și le vindea cu câte doi bani.

— Dar ce fel de negoț ciudat e ăsta?—îl întrebă un prieten—în loc să câștigi, pierzi încă!

— O fac numai ca lumea să mă vadă că învârtesc un negoț.

Culegători de snoave populare evreești am avut, în țară, între alții pe Ioseph Marcus-Ami (mort de tifos exantematic într'un lazaret din Râmnicu-Sărat); pe M. Kișineff; pe culegătorul de documente și descrifrator de vechi inscripții mormântale I. Kaufmann (Piatra-Neamț).

Biblioteca „Știința evreească", întocmită de Ș. Sfemer, directorul școlii „Talmud-Thora" din Iași, a tipărit, în cursul anului 1921, o serie de hazuri și quiproquo-uri evreo-ebraice.

In „Jewish Chronicle" din Londra, între anii 1908—1921, Isac Lazarowich încadrase o comoară de anecdote evreești de pe la noi, în articole și studii de psihologie și folklor referitoare cu deosebire la datinele evreilor din România cu prilejul nunților, înmormântărilor, serbărilor religioase, comemorărilor ș. a. m. d.

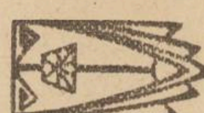
Iar pe scena teatrului „Căminul cultural al israeliților", d-nii I. Sternberg și I. Botoșansky au transportat pe Herșl Astropolier în o comedioară într'un act, dându-i ca partener pe un legendar rabin melancolic, care nu numai că nu se lasă ușor amuzat, dar cântărește și măsoară fiece hăzuleț, deliberează asupra fiecărei glume; dojenește, împarte osânde à propos de un echivoc; și când în cele din urmă consimte să zâmbească, are aerul mai mult să absolve decât să aprobe pe epicul erou al umorului popular evreesc.

BARBU LAZAREANU

*) Două cuvinte pe cari le-am cenzurat, și cari s'ar putea înlocui cu „acelui miros".

CRONICA SPORTIVA

Ernest Shackleton

Exploratorul regiunilor polare sudice, a murit.

Telegrama trimeasă din Montevideo de căpitanul Hussey, meteorologul expediţiunei ce conducea Shackleton, anunţa lumei întregi că acesta a sucombat din cauza unui accident cardiac,

* * *

Născut la Kilkee (Irlanda) în anul 1874, el se angajă la vârsta de 17 ani în marina de comerţ. In anul 1902 el fu ales pentru a comanda expediţiunea organizată în vederea salvărei expediţiunei polare Scott. De la 1903 la 1906, Shackleton fu secretar al Societăţii regale Scoţiene de Geografie, şi în 1907 (30 Iulie) el porni ca şef al unei misiuni engleze spre regiunile antarctice pentru a nu reveni de cât în 1909 fără însă a fi atins ţelul dorit.

In August 1914 el porni din nou, spre regiunile polare sudice şi în ziua de 27 Octombrie 1915 vaporul misiunei, „Endurance", era sfărâmat de ghiaţa ce-l impresurase cu tărie. Rămasă pe jos, expediţiunea compusă din 28 oameni trăi cu cele ce putuse salva pe un enorm sloi de ghiaţă, până în ziua de 6 Aprilie 1916 când ea, graţie celor trei bărci ce poseda din fericire, după mii de peripeţii reuşi a debarca pe unicul ţărm abordabil al insulei Elefantului, acea stâncă nelocuită şi izolată în largul Oceanului...

* * *

Shackleton se hotărî a salva pe camarazii săi.

Cu riscul vieţei sale, el se îmbarcă împreună cu 5 tovarăşi de suferinţă pe o barcă lungă de 7 metri şi după 18 zile de muncă titanică el reuşi a ajunge (10 Mai 1916) în golful Haakon. Distanţa parcursă era de 1400 km. Dar nici aceasta nu era suficient, căci spre a ajunge la primul punct locuit — mica staţiune de pescari, Stromnes — el trebui să sue munţii de zăpadă ai Georgiei de Sud, necrutreeraţi încă de nimeni. Graţie voinţei de fier ce îl anima, el atinse Stromnes pe ziua de 21 Mai. Fără a perde timp el porni în ajutorul tovarăşilor ce aşteptau cu încredere salvarea şi după trei încercări zadarnice, el reuşi a debarca cu mai toată misiunea, pe coasta Americei de Sud, în Chili.

Revenit în Englitera, el se gândi din nou a porni spre Polul Sud, ceeace şi făcu pe toamna anului 1921, dar soarta îi fu contrarie de la început. Vaporul „Quest" fu prins de o furtună groasnică şi serios avariat; ancorat pentru a fi reparat, la Montevideo, vaporul porni din nou spre regiunile polare dar comanda expediţiunei o luase altul căci Shackleton îşi dăduse în câteva ceasuri de suferinţe, obştescul sfârşit

* * *

Dacă am vorbit de Shackleton e fiindcă făcea parte din marea familie internaţională a sportivilor şi fiindcă el ar trebui să rămâie ca un neperitor exemplu al curagiului, al îndrăsnelei şi al voinţei. El a fost un sportiv şi un şef, un „căpitan" fără pereche, un „căpitan" al unei echipe de oameni ce mai cu drept cuvânt ar trebui să îi socotim „supra-oameni".

Shackleton face onoare rasei engleze; şi va fi de veci fala tineretului sportiv.

Cele înfăptuite de el atât din punct de vedere fizic cât şi moral vor trebui amintite generaţiilor viitoare căci sunt podoaba timpurilor moderne şi amintirea lor nu poate fi de cât făuritoare de noui virtuţi de cari va beneficia toate întreaga umanitate.

DINU CESIANU

Automobilism

Automobilismul a luat în Statele-Unite un avânt formidabil. In 1916 ele posedau 3.512.986 automobile; în 1918: 6.146.617; în 1920 9.211.295; în 1921: 10.449785. In cursul anului 1921 automobilele au adus Statului la rubrica imposite, un venit de 100 milioane dolari.

Statistica pe 1921 ne arată că azi Statele-Unite poseda în medie 1 automobil pentru 10 locuitori iar Statul California o medie de 1 pentru 5.

* * *

Fabricanţii americani de automobile nu pierd o clipă şi ţinta lor este a produce cât mai mult aşa că unele uzine au ajuns să dea rezultate de necrezut. De pildă: uzinele „Dodge" produc zilnic 600 vehicule terminate; „Willys-Overland", 4000 zilnic; „Studebaker", ceva mai puţin, abia 1000, iar „Ford" pretinde la record pentru luna Iunie când va produce 4600 vehicule automobile diverse pe zi.

In o zi, 4600! adică o uzină americană produce în o zi cam atâtea vehicule automobile câte circulă în cuprinsul ţărei noastre....

* * *

Din o statistică germană, culegem:

1914......... 70.615 vehicule automobile;

1921......... 91.390 vehicule automobile.

Deci în 8 ani o sporire de 20.000 unităţi şi mai toate la rubrica camioanelor.

Incontestabil, e criză mare în Germania....

Ciclism

Din o statistică publicată de ziarul parizian „L'Auto" citim următoarele amănunte asupra numărului velodromurilor din întreaga lume:

Franţa posedă 48 velodromuri regulat afiliate la „Uniunea velocipedică franceză"; ele sunt de ciment, de lemn, de pământ bătut ori gudronat, fie de asfalt. Trebue adăogat că mai există încă alte 12 — în afară de câteva prea rudimentare — cari azi pentru diverse motive nu mai funcţionează.

Englitera posedă numai 5 velodromuri, ciclismul nefiind acolo o pasiune populară. De fapt mai există şi velodromurile de la Crystal Palace şi Camden Town ambele la Londra, dar ele nu mai sunt în stare bună.

Belgia posedă 29 velodromuri în afară de acel de la Elisabethville (Congo belgian).

Germania posedă 24 velodromuri de mărimi diverse (250 până la 666 metri şi 66 centimetri circonferinţă).

Italia posedă 10 velodromuri; **Elveţia**, unul singur, la Zurich; **Spania**, 5; **Portugalia**, unul singur la Lisabona; **Danemarca**, unul singur la Ordrup; **Olanda**, 5; **Statele-Unite**, 9; **Australia**, 2 (Sydney şi Melbourne).

Suedia, Norvegia şi **România, nici unul.**

* * *

Cursa celor „6 zile" care a avut loc de curând la Berlin a fost câştigată de echipa **Saldow-Bauer** care a parcurs în cele 145 ore (deşi 6×24=144) distanţa de 4152 km., echipa favorită, Lorenz-Aberger, s'a clasat a 2-a cu un tur de pistă întârziere.

Palmaresul este următorul:

1909 Mac Farland-Moran (americani) 3865 km.
1910 Rutt-Clark (german-australian) 3753 km.
1911 Rutt-Stol (germani) 3436 km.
1912 Rutt-Stol (germani) 4269 km.
1913 Clark-Hill (australian-american) 3926 km.
1914 Lorenz-Saldow (germani) 4261 km.
1919 Saldow-Techmer (germani) 3476 km.
1922 Saldow-Bauer (germani) 4152 km.

Bobsleigh-ul în România

Ne găsim într'o epocă de transformare generală. Omul în lăcomia lui de a progresa se sileşte să îngenunche toate forţele naturii: automobilele brăzdează pământul, aeroplanele spintecă aerul; îmbătrânitele trăsuri tind să dispară, întocmai ca poştalioanele de altă dată. Singură biata săniuţă, care alcătuia cea mai mare bucurie a moşilor noştri în zilele de iarnă, scăpase până acum legilor de evoluţiune. Dar excepţia nu a fost de lungă durată. Oamenii au lungit sania de trei ori; i-au tăiat tălpiţele în două, punând partea dinainte în legătură cu o roată ca la automobil pentru ca să-i dea direcţia şi i-au mai adăogat una sau două frâne zdravene ale căror dinţi de fier intră cam de-o palmă în zăpadă şi acestei metamorfoze îi au dat şi un nume englezesc: „Bobsleigh" (to bob—a se legăna, sleigh-sanie).

Astfel transformată, săniuţa noastră îşi poate zice că, după cum aeroplanele au cucerit aerul tot astfel ea a cucerit... zăpada, căci pe o pistă specială ea poate atinge 100 km. pe oră.

Cu o asemenea iuţeală, conducătorul trebue să aibă multă îndemânare şi o bună doză de calm în mişcări la ocoliri. Bobsleighul se conduce cu ajutorul unui „volant" ca şi automobilele, dar în luarea viragelor deosebirea e mare din faptul că patinele alunecă şi derapează imediat.

Bobsleigh-ul nu are importanţa automobilului ca mijloc de locomoţiune; el este un sport. Iţi procură admirabile senzaţii, în coborârea aceea lină, fără zdruncinături, însă uneori prezintă destule pericole, cari din fericire adeseori rămân numai în faza emoţiilor. Adăugaţi la acestea măreţia naturii, aerul cel sănătos de munte, unde se practică Bobsleighul şi vă veţi explica marea desvoltare ce a luat prin unele ţări acest sport, cu toate greutăţile şi cheltuelile ce necesită.

Un sport aşa de interesant nu putea să nu fie introdus şi pe la noi, mai cu seamă când avem văile adânci şi pitoreşti de prin munţii şi dealurile noastre. Iniţiativa a venit dela A. S. R. Principele Carol secundat în special de d-nii d-r I. Costinescu, ing. G. Pascu, Jean Cămărăşescu, cari au meritul de a fi introdus „bobsleighul" în activitatea „Clubului Sportiv Român".

Primele încercări s'au făcut în anul 1910 la Sinaia pe o urmă pornită din drumul care suie în pădure la stână Regală; trecând prin faţa Corpului de gardă a Castelului Pelişor, urma coboară în Bd. Ferdinand şi lungimea ei totală e de aproape 2 jum. kilometri.

Pentru practicarea urmei nu se cere decât un strat de vre-o 2 palme de zpadă bine bătută şi taluzuri de zăpadă cât mai mari acolo mai cu seamă unde urma presintă vre-un pericol.

Şi cum să nu te simţi vesel şi îndrăzneţ, când aceiaşi munţi din vară, cu liniile lor dulci, îţi surâd sub zăpada, ce sclipeşte la soare, fără să le pese de singurătatea ce-i înconjoară! Parcă-ţi transmit şi ţie ceva din tăria şi din mândria lor.

L. Br.

Campionatul militar de Ski fond. Lt. Ionescu Anghel cu patrula învingătoare (Bat. I. V. M.)

ŞTIRI DIVERSE

Pini, faimosul profesor de scrimă italian, a dat un interview ziarului „Telegrafo" prin care explică cauza înfrângerei compatriotului său Aldo Nadi de către amatorul francez Lucien Gaudin când cu memorabilul asalt dela Paris în seara de 30 Ianuarie.

„Ştiu că Trombert (preşedintele juriului în acea seară) a fost ales de Nadi nu numai pentru marea şi adevărata sa competinţă dar şi fiindcă era cunoscut ca un inamic al lui Gaudin....

„Eu şi Constantino, cel alt delegat al lui Nadi, am fost în acea seară paralizaţi. Nu puteam de loc să discutăm şi preşedintele Trombert nu făcea alt decât să culeagă voturile noastre şi să dea sentinţa cu oarecari comenarii explicative. Noi nu puteam răspunde decât „da" sau „nu", întrebărilor preşedintelui. Parţialitatea lui Trombert a fost evidentă. Cu un alt preşedinte, Aldo Nadi ar fi învins".

Aceste ultime rânduri şi cu vorbele din prima frază, se cam bat cap în cap. Dar să nu cerem logică când e vorba de chestiuni de amor propriu.

* * *

Campionatul lumei de patrinagiu care a avut loc la Christiania (Norvegia) a dat următoarele rezultate:

1500 metri: 1) **Thunberg** (finlandez); 2) **Roald Larsen** (norvegian); **Harald Strom** (norvegian).

10.000 metri: 1) **Harald Strom;** 2) **O. Olsen.**

* * *

Cele două uniuni cicliste germane cari azi nu mai sunt socotite a face parte din Uniunea ciclistă internaţională, sunt pe cale a încerca înfăptuirea unei noui Uniuni internaţionale (Weltverband). Intrebarea este: cu cine?..

* * *

Cursa ciclistă „six days„ dela Chicago a fost câştigată de echipa **Coburn-Lands,** urmată în ordine de echipele **Lewrence-Thomas, Debaets-Persyn, Vratenstrobach, Grenda-Stockholm,** etc.

* * *

„Comitetul Naţional al sporturilor" (din Franţa) şi „Comitetul Olympic francez" au fost recunoscute de utilitate publică. Această recunoaştere atrage după sine: personalitatea civilă, posibilitatea de a poseda imobile, un capial etc.

* * *

Celebrul inginer Levavasseur constructor în 1906 al monoplanului şi motorului Antoinette, graţie cărora s'a ilustrat celebrul pilot Latham, a murit la Puteaux (lângă Paris) în vârstă de 58 ani.

Ca mai toţi inventatorii, el moare sărac.

Echipa de luptători a Clubului Kinizsi (Timişoara)

Campionatul lumei de biliard pentru amatori care a avut loc de curând la Philadelphia (Statele-Unite) a obţinut un mare succes.

Invingătorul a fost un american, d-l **E. T. Appleby** (4 victorii); al 2-lea s'au clasat d-nii **E. Roudil** (francez), **Percy Collins** şi **F. S. Appleby** (americani) cu câte 3 victorii; d-l **Bos** (holandez) a avut numai două victorii dar trebue adăogat că a fost serios prins de gripă; d-l **Morton** nu a avut nici o victorie.

* * *

Georges Trombert, preşedintele juriului „match"-ului de floretă între amatorul francez Lucien Gaudin şi profesionistul italian Aldo Nadi, a răspuns prin ziarul „L'Auto" alegaţiunilor de înaltă fantesie a profesorului Pini; el a pus astfel la punct controversa şi a încheiato cu o logică şi cu o moderaţiune demnă de remarcat.

Cu siguranţă însă, presa italiană va mai publica încă alte câteva interviewuri sau recriminaţiuni pentru a da impresia că are „le dernier mot"....

* * *

„L'Echo des Sports" a descoperit, desigur din ziarele.... americane un nou „recordman", denumitul John Rees care e un fervent al Velocipedului încă dela 1868 şi nu s'a lăsat nici azi, deşi are 84 ani!!....

T. A. C. Echipa Campion de foot-bal associaţie a Regiunei de Vest (Timişoara) 1921

Congresul internaţional al ski-ului a avut loc la Stockholm; limba franceză a fost recunoscută ca limba oficială.

Comitetul se va întruni în 1923 la Praga, şi în 1924 la Paris.

* * *

Comitetul olympic Român a primit de curând următoarea înştiinţare din partea Comitetului olympic Internaţional:

1) Comitetul olympic Internaţional va ţine şedinţa sa din anul acesta la Paris, prin Iunie;

2) Se propune admiterea ca membri în C. O. I. a d-lui William May Garland (Statele-Unite) în locul d-lui Allison Armour, demisionat şi a d-lui Ivar Nyholm (Danemarca) în locul colonelului Hansen, decedat.

* * *

Biroul Presei Ceho-Slovac ne trimete următoarea ştire: „o echipă ceho-slovacă de hockey—după cum anunţă „Gazette de Prague"—a câştigat pentru a 3-a oară campionatul Europei. Succesul a fost obţinut la un concurs organizat la St. Moritz (Elveţia) şi concurenta era o echipă suedeză. Pentru a treia oară o echipă ceho-slovacă se întâlneşte cu o echipă suedeză: de 2 ori Cehii au învins, odată au fost învinşi. Reamintim că Cehii au învins pe Suedezi la jocurile olympice din 1920 când s'au clasat în finală după Canada şi Statele-Unite".

Mulţumim Biroului Presei Ceho-Slovac pentru ştirea dată şi îl rugăm a ne comunica regulat ştirile sportive ce va primi.

* * *

Campionatul lumei de fond cu ski-ul, care a avut loc la Christiania, a fost câştigat de finlandezul **Collin** (4 ore 42 minute) urmat de compatriotul său **Niku** şi de norvegianul **Solheim.**

E prima oară că Norvegienii snunt învinşi la ei.

* * *

Echipa de hockey a universităţei Cambridge a învins pe acea a universităţei Oxford (3—2).

* * *

Finalele campionatului lumei de tennis pe teren acoperit, cari au avut loc la St. Moritz (Elveţia) au dat următoarele rezultate:

Dublu domni: echipa franceză Cochet-Borotra învinge echipa elveţiană Simon-Martin (2—6, 6—0, 6—1, 6—4).

Simplu doamne: D-na Golding (fr.) învinge pe d-na Vaussard (fr.) cu 6—3, 7—5.

Aviaţiune

Comitetul internaţional juridic al aviaţiunei care a lucrat acum o lună la Monaco, fiind presenţi delegaţii a 19 State, a înregistrat următoarea declaraţiune a delegatului Statelor-Unite:

„Statele-Unite nu vor putea adera la convenţiunea internaţională a navigaţiunei aeriene de oarece ea este un organism al Ligei Naţiunilor. Cum refuzăm de a face parte din Liga Naţiunilor, tot aşa refuzăm să aderăm şi la convenţiunea aeriană".

Convenţiunea fusese iscălită la 19 Octombrie 1919 şi era opera a 12 naţiuni din cari 5 — Franţa, Englitera, Statele-Unite, Italia şi Japonia — aveau un drept de prioritate.

Micile naţiuni, sau socotite atari, considerând că Statele-Unite erau sprijinul lor moral cel mai puternic şi cum marea republică refuza aderarea ei, au refuzat şi ele dat fiind preponderenţa acordată altor naţiuni mai mari.

Convenţiunea internaţională n'a intrat nici azi în vigoare cu atât mai mult că nici Englitera nu a ratificat-o. Se poate dar ca ea să nu fie înfăptuită nici odată altfel de cât pe hârtie....

* * *

Cupa „Deutsch de la Meurthe" (viteză) a Aero-Clubului Francez va avea loc anul acesta la 30 Septembrie. Circuitul va fi de 300 km.

Disputată anul trecut pentru prima oară la Etampes, a fost câştigată de francezul **Georges Kirsch** în 1 oră 4 minute şi 39⅕ secunde.

* * *

„Uniunea pentru securitatea în aeroplan", considerând că e de cel mai mare interes ca avioanele să poată sbura pe timp de ceaţă şi în cursul nopţei, ast-fel ca serviciile să fie cât mai regulate, a decis să ofere un premiu de 25.000 franci destinat a recompensa ori-ce dispozitiv care ar realisa acest desiderat.

* * *

„Aero-Clubul-Italiei", de acord cu serviciile aeronauticei militare şi maritime italiene, a dat publicităţii următorul program: 4 mari competiţiuni vor avea loc în anul acesta şi în cei 3 ani următori.

„Aceste probe sunt: Marea Cupă a Italiei pentru avioane; Marea Cupă Tyrrheneană pentru hydroavioane; Marele Premiu Angelo-Berardi pentru baloane sferice şi, în fine, un concurs pentru „parachutes" (umbrele speciale de salvare) căruia este destinat un premiu în valoare de 50.000 lire.

„Marea cupă a Italiei", şi „Marea cupă Tyrrhteneană" au fiecare câte un „challenge' internaţional în valoare de 30.000 lire plus premii valorând 200.000 lire.

„Avioanele vor parcurge 2000 km. pe un parcurs şi după indicaţiunile ce se vor da. Hydroavioanele vor parcurge 2000 km. deasupra apelor italiene sau în plină mare cu o scoborâre pe un punct al coastei occidentale italiene şi alta în o insulă italiană. Inscrierile se fac la Aero Clubul Italian.

* * *

Progresele aviaţiunei din ziua când faimosul brazilian **Santos-Dumont** a reuşit primul a sbura oficial **controlat,** adică dela 12 Noembrie 1906 şi până azi, au fost uimitoare şi fulgerătoare.

Următoarele cifre vor evidenţia această afirmaţiune:

TIMP DE SBOR

12 Noembrie 1906 **Santos-Dumont 21 secunde**
29-30 Dec. 1921 **Stimson şi Bertaud 26 ore 19 m, 35 secunde.**

DISTANŢA PARCURSA

14 Sept. 1906 **Santos-Dumont 0 km. 0078.**
29—30 D-brie 1921 **Stinson şi Bertaud 3540 km.**

VITEZA ORARA

12 N-brie 1906 **Santos-Dumont 41 km. 292 metri**
26 Sept. 1921 **Sadi Lecointe 330 km. 275 metri**

ALTITUDINE

13 N-brie 1908 **Henry Farman 25 metri**
16 Sept. 1920 **Locot. Macready 12445 metri.**

Cross-Country

Campionatul Franţei de cross-country (alergare peste câmp) a fost câştigat de către faimosul pedestrian **Guillemot** (C. A. S. G.) care a parcurs distanţa în 55 minute 45⅘ secunde şi lăsând în urma sa 264 concurenţi.

S'au clasat apoi şi în ordine **Duquesne, Gerlet, Gaston Huet, Gandé, Manhès** etc.

Palmaresul acestei importante competiţiuni se stabileşte ast-fel:

1889, **Bersin** (Stade Français); 1890, **Frantz Reichel** (R. C. Fr.) 1891, **Frantz Reichel (R. C. Fr.)** 1892, **Petit** (Racing-Club-Français); 1893, **Chauvelot** (S. Fr.); 1895, **Lermusiaux;** 1896, **Soalhat** (Racing C. Fr.), 1897, **Soalhat** (R. C. Fr.); 1898, **A. Tunmer** (R. C. Fr.); 1899, **Touquet** (Ass. Pèdistre Fr.); 1900, **Champoudry** (Sc. A. Montrouge); 1901, **Ragueneau** (Soc. A. N.) 1902, 1903, 1904, **Ragueneau** (Soc A. N.), 1905 şi 1906 **Ragueneau;** 1907 şi 1908, **Jacques Keysor** (R. C. Fr.); 1909, 1910, 1911 şi 1912, **Jean Bouin;** 1913 şi 1914, **Jacques Keyser;** 1918, **Jacques Keyer;** 1919, **Vermeulen;** 1920, **Guillemot;** 1921, **Duquesne;** 1922, **Guillemot** (C. A. S. G.)

Anul acesta au asistat peste 6000 spectatori cari au urmărit cu un vădit interes, spun ziarele parisiene, peripeţiile cursei ce se desfăşura pe hipodromul Courneuve; acest număr de spectatori e foarte mare de oarece „cross-country"-ul nu e un sport prea popular.

Locot. Zorilă Pop, aruncând discul pe terenul F. S. S. R.

Cărţi şi Reviste

O poemă în formă de roman

L'Ile sans amour de H. André Legrand

Un roman care în realitate nu e decât o lungă poemă în proză înzestrat cu darul de a ne ridica de-asupra vieţii de toate zilele. Un pic de idealism în care se concentrează desvoltarea tuturor ideilor umanităţii.

In timpuri preistorice, într'un loc nedeterminat există o „insulă fără dragoste" în care oamenii trăesc ca animalele. Sunt conduşi de un străbun care în fiecare dimineaţă îi duce pe toţi să se închine răsăritului de soare. Are doi fii, pe Yorik bătăios şi crud, pe Kaleb visător şi bun. Kaleb are ca soţie pe Kima, viitoarea Minervă a acestei lumi primitive.

Intr'o zi, nu se ştie cum, apare pe insulă o femee albă şi blondă. E Eva. Străbunul se foloseşte de această apariţie pentru a-şi mări ascendentul asupra poporului. Mulţumită rugăciunilor lor, Soarele le-a trimis un asemenea giuvaer. Intregul popor îngenunche în faţa acestei apariţiuni strălucite, care impresionează prin frumuseţea ei. La vederea ei întreaga insulă se transformă. Dela venirea ei încep toate nevoile, toate durerile, ambiţiile şi nenorocirile. Ura, cocheteria, geniul plihtiseala, minciuna, înşelăciunea, se arată una câte una. Kaleb a devenit favoritul Evei şi Yorik nu înţelege să fie despreţuit. Crudul şi războinicul frate îşi face o armată cu care cucereşte palatul lui Kaleb şi cu toate rugăminţile străbunului, dă ordin ca acesta să fie ars pe rug. Focul fusese născocit de Kima, care îl dădu lui Yorik în scopul de a cuceri pe Eva şi a-l scăpa din ghiarele ei pe Kaleb.

Când Kaleb e gata să moară. Kima uită orice gelozie şi încearcă să-l scape asmuţind poporul. Incercarea nu izbuteşte. Ce n'a putut face ea cu inteligenţă şi curaj, va face Eva cu ajutorul frumuseţii făgăduindu-se lui Yorik. Kaleb fuge pe jumătate ars de focul care începuse să-l mistue, iar autoritatea lui Yorik începe să descrească în mâinile Evei care i-a subjugat pe toţi.

In partea a doua a romanului găsim toată istoria omenirei rezumată în câteva episoade. Mai întâi forţa scade şi se impune industria, pe urmă comerţul care împarte pe oameni în săraci şi bogaţi; vin abuzurile, nedreptăţile, furiile poporului, foloasele preoţilor, credinţa în viaţa viitoare, războiul!

Eva înspăimântată de nenorocirea dezlănţuită, fuge înapoi de unde a venit, crezând să redea liniştea turburată, dar acuma începe jalea şi dorul celor rămaşi în urmă. Eva a dat naştere durerii omenirii, dar tot ei i se datoreşte tot ce facem ca viaţa să merite a fi trăită. Când ai gustat, zice un critic care apreciază mult lucrarea, din arborele ştiinţei, nu mai vrei altceva. Toţi vor ruga pe Eva să rămână cu toate că le-a distrus fericirea, dar mulţumită ei vor reconstrui totul pe un temei superior.

O ciudată victimă a războiului

La lame et le fourreau de *Paul Sentenac*

Deşi s'ar părea tendenţios, autorul declară în prefaţă, că nu e vorba de o carte scrisă *pentru* sau *contra* războiului. E vorba numai de un om pe care l-a cunoscut, cum a cunoscut şi pe aceia care îl înconjoară.

George Subran de mic copil e în admiraţie faţă de un bunic născut la 1792 şi se pasionează pentru cariera armelor. Bătrânul povesteşe copilului războaiele lui Napoleon şi campania din Algeria. Mai târziu Georges vrea să fie soldat, dar prea slab de constituţie, nu e admis de consiliul de revizie. Mamă-sa, fericită ştiind că-l va putea îngriji acasă, în vreme ce copilul va muri de dorul luptelor, prea de vreme ca să se poată bucura de victoria finală a aliaţilor. Subiectul după cum se vede e cam... subţirel, dar volumul câştigă prin vigoarea cu care e descris mai întâi un colţ de provincie, apoi personagiile care trăesc în cadrul acestui roman.

Un Rasputin mai vechi

Dimitri Merejkowsky. — Le Mystère d'Alexandre I.

Nicolae al doilea n'a fost primul ţar, care să îndure influenţa mistică a unui sfetnic şarlatan, mai sunt şi alte analogii ce se observă între domnia acestuia şi domnia lui Alexandru I. „Misterele" scrise de unul din cei mai cunoscuţi scritori ruşi, actualmente în Franţa, e un roman ce se întemeiază pe fapte reale. Pune în scenă intrigi imaginare, dar personagii adevărate ca de pildă un călugăr Folius, un fel de Rasputin al vremilor acelea. Nimic nu e mai curios ca întâlnirea ţarului cu acest călugăr. Ţarul îi cere binecuvântarea sărutându-i mâna şi dedându-se la declamaţiuni de iluminat.

Romanul e tradus din ruseşte de Halperin-Kaminsky, care indică în prefaţă că misterul acestui ţar smintit era produsul unui conflict permanent între Christ şi Antechrist în decursul veacurilor.

Ţarul era inteligent şi voluntar, totuşi a lucrat sub influenţe mistice.

Operă postumă

L'Evadé de l'Enfer de Jean Pellerin

Scriitorul a murit de curând. Romanul se tipărea în vremea boalei, aşa că deodată devine operă postumă. Acţiunea se petrece în lumea cinematografului. Eroul care este actor într'o trupă imaginează un film pe care mai înainte şi-l trăeşte singur pentru a putea reda pe pânză cât mai mult adevăr. E amuzant şi spiritual, mai ales când personagiile intră în scenă emoţionate, ca şi cum n'ar fi repetat aevea în viaţă scene pe care le redă cu toată falsitatea luminei artificiale.

Sburătorul, cu anticipaţiile lui literare şi cu obicinuiţii colaboratori, aduce poezie multă şi o deosebită preocupare critică pentru poezie. Sburătorul pare mai tânăr azi şi fiecare dintre ai lui, mai bine dispus pentru viaţă. In unele numere din urmă, bătuse prin foile lui un vânt trist de toamnă şi o poftă de sanatoriu şi de moarte.

Arabescuri în lumina de lună, iscălite de Sanda Movilă, promit autoarei o imaginaţiune plină de fantezie şi de culoare. Să nu alerge însă prea repede, căci, se poate adesea contrazice, în vârtejul fugei sale literare.

Peisagiul dela mare refuză gazela şi poate havuzul şi palatul de mărgean.

După arta nouă, feeria se montează, în linii simple şi fără multe detalii.

Şi poezia e o frescă decorativă, care merge spre simplu şi spre adevăr.

Ideea este o revistă scoasă la şapirograf, de un mănunchiu de elevi din cl. VII, al cursului real, dela Liceul Naţional din Iaşi. Cam lungă explicaţiune, dar totuş utilă pentru clarificarea nevoiei lor, de a se manifesta intelectualiceşte. E frumos acest gest, oricât de insuficient ar fi realizat.

Incercările lor de a statornici intenţiunea critică, în câteva rânduri, cred că trebue încurajate pentru un singur motiv didactic şi anume acela de a sintetiza mobilul unei opere literare, în alcătuirea unei singure pagini.

Efortul e greu, când alegi un subiect atât de vast, cum e cazul romanului lui Dostoiewsky: Crimă şi Pedeapsă.

Incercarea d-lui Leahu cu toate că nu a reuşit deplin, ea poate aduce însă rezultate mai bune, în alegerea unor subiecte mai uşoare, şi de mai puţină concentraţiune.

Notele asupra Relativităţii lui Einstein, care face o problemă ştiinţifică de dezbatere mondială, sunt mai mult un prilej de disipare laterală decât o enunţare propriu zis a studiului Einstein. De aceea cred că cuprinsul caietului „Ideea", va trebui să-şi reducă numărul subiectelor, ca să poată estinde capacitatea ideilor.

Cea mai proaspătă colaborare

La fel cu aceea a fraţilor Margueritte, literatura franceză se bucură astăzi de interesanta colaborare a fraţilor Jean şi Jerôme Tharaud, despre care am avut deseori prilejul să ne ocupăm în „Adevĕrul Literar". Ultimul lor roman este la „Randonnée de Samba" publicat mai întâi în „La Revue des Deux Mondes", în care ni se povesteşte viaţa un negru chemat în Franţa ca să lupte împotriva germanilor, rănit la Verdun şi întors acasă în ţara lui! Romanul lipsit de vreo tendinţă vrea să descrie un tip de senegalez adus de împrejurări în mijlocul catastrofei mondiale.

Interesant e felul cum scriu aceşti doi scriitori, a căror personalitate separată nu se poate distinge în amestecul muncii lor intelectuale. Anul trecut au fost în Ungaria în căutarea documentelor ce caracteriză domnia lui Bella Kuhn. De acolo s'au dus în Bretania şi apoi în Maroc. Peste câteva zile vor pleca în Palestina ca să asiste la celebrarea paştelor la Ierusalim. Vor găsi aci material destul pentru a complecta ciclul: *Umbra crucii*, *Când Israel e rege*, şi *Un regat al lui Dumnezeu*.

Opera lor întreagă apare ca o construcţie solidă, întreagă, fără să se poată observa partea fiecăruia dintre ei. Un ziarist i-a întrebat asupra felului cum colaborează. Felul cum au răspuns dădea imediat o idee care să satisfacă curiozitatea interlocutorului. Intrebându-l pe Jean a răspuns Jerôme şi ce-a început să spun Jerôme a fost complectat de Jean. Convorbirea a urmat până la urmă cu întreruperile unuia şi ale altuia fără să existe vreo deosebire afară de aceea a glasului, la care n'au ajuns în asemănare.

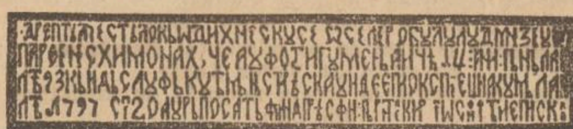
Einstein merge la Paris

Lumea ştiinţifică din Franţa se pregăteşte să primească pe marele savant, chemat la Paris ca să-şi expună teoriile în câteva conferinţe la Sorbona.

* * *

In Noembrie 1919 Societatea regală şi societatea astronomică din Londra au primit comunicările rezultatelor obţinute de două expediţiuni ştiinţifice însărcinate să observe eclipsa de soare dela 29 Mai al aceluiaş an. Observaţiunile făcute pe măsură ce se petrecea fenomenul, arătară că lumina unei stele confirma spusele unui fizician numit Einstein.

Dela o zi la alta numele savantului fu cunoscut de o lume întreagă. Şi Einstein care din 1905 lucra modest la construirea teoriei relativităţii devine celebru.

Manuscrisele nepublicate nu se restitue. Nu se ţine seama nici de rugăminţile speciale pentru păstrarea lor.

Tot ce priveşte „Adevĕrul Literar şi Artistic" *(manuscrise, cărţi, reviste, ilustraţii, corespondenţă) se trimite pe adresa revistei în str. Sărindar No. 11.*

INSEMNĂRI

Bolşevismul şi artele

Dacă bolşevismul a însemnat pentru cultura generală a poporului rus o incontestabilă propăşire, el a fost în schimb un ucigaş al artei. O constată însuş Lunaciarsky, comisarul poprului pentru instrucţia publică, într'un articol publicat de Izvestia, oficiosul guvernului sovietic.

Lunaciarsky e una din figurile cele mai interesante pe care istoria nebuniei sau experienţelor sociale ce sguduie încă Rusia, o va păstra cu simpatie. E un artist şi un învăţat. E, în plus, un om de o energie formidabilă. El şi-a luat asupră-şi partea cea mai grea a activităţii guvernului comunist: cultura poporului. In această calitate, Lunaciarsky a desfăşurat o muncă de o măreţie şi de o stăruinţă fără pereche în istoria revoluţiilor.

Constatările lui Lunaciarsky asupra desvoltării artei sub regimul comunist sunt pline de tristeţea unei nestăpânite deziluzii.

Muzica bolşevică nu există. Revoluţia comunistă n'a fost în stare să-şi dea un himn al ei. S'a mulţumit să adopte Internaţionala vechiului socialism, pe melodia căreia a aşezat câteva strofe banale.

Pictura a dat prilej tutulor smintelilor produse de patologia revoluţiei să realizeze monumente de absurd, de ridicul şi de elucubraţie neinteresantă. Printre pictorii cari s'au „distins" în această sinistră activitate revoluţionară, vom pomeni pe **Kandinsky**, „a cărui înspăimântătoare viziune deformează natura ca o oglindă curbă". Dacă ar fi să-i urmeze, poporul sovietelor ar afla din pânzele acestor ucigaşi de frumos că cerul e roşu, că soarele e albastru şi că oamenii sunt verzi.

Acelaş lucru cu sculptura. Lunaciarsky se revoltă amintindu-şi „monumentele" revoluţiei, ca în faţa unei crime odioase.

Arhitectura e şi ea tot un imens atentat împotriva bunului simţ. Turnul ridicat de tovarăşul Tatlin întru celebrarea celebrarea celei de a III-a internaţională este o monstruositate arhitecturală, cu adevărat simbolică pentru pustiul sufletesc al vremilor ce reprezintă.

Inchipuiţi-vă un urias cub de fier, pe care stă o imensă piramidă trunchiată, înălţată şi ea cu un con nesfârşit; totul învârtindu-se prin mijlocirea unui mecanism pentru a sluji să se împrăştie în cele patru puncte cardinale lumina şi comunicatele bolşevice...

Cum se vede prin mărturisirea celui mai competent dintre cunoscătorii Rusiei bolşevice, arta rămâne o burgheză invincibilă....

Intelectualii... chiriaşi

Există şi la Paris o problemă a chiriilor. Şi acolo se caută tot soiul de soluţiuni care de care mai originale şi nici una nu e menită să pună capăt nenorocirei atâtor oameni nevoiţi să tremure în dosul uşilor unui apartament.

Avocaţii şi medicii au fost puşi, prin lege, la adăpostul nemulţumirilor. Dar mai există la Paris, cum există şi la noi, cum există pretutindeni încă un soi de oameni, care cer ocrotirea legiuitorilor. Aceştia sunt intelectualii. In Franţa nu toţi intelectualii sunt proprietari, aşa cum ne vine să credem, cunoscând fabuloasele câştiguri ale autorilor şi ale ziariştilor. Un deputat a cerut în camera franceză, ca intelectualii să fie asimilaţi cu avocaţii şi medicii, iar Maurice Barrès, deputat al Parisului, membru al Academiei, a susţinut cererea fiind de părere ca o prelungire pe cinci ani a contractelor oamenilor de litere se impune fără discuţii şi fără obiecţii din partea proprietarilor. Camera de lucru a scriitorilor conţine pentru ei instrumentele de muncă. Au nevoe să aibă o bibliotecă, linişte şi loc de reculegere. Luându-le aceste lucruri indispensabile înseamnează să aduci prejudicii carierii lor.

Se crede că până în cele din urmă camera va admite acest serios amendament şi n'ar fi rău, dacă luând ca totdeauna exemplul străinătăţii, legiuitorii noştri ar ţine seama, că la noi mai mult ca ori unde, intelectualii au nevoe de asemenea ocrotiri.

Sfârşitul unei anchete

Am avut prilejul să cităm de mai multe ori la această rubrică, răspunsurile interesante date de scriitorii francezi la o anchetă întreprinsă de André Lang în revista pariziană „Les Annales".

După vizitarea a cincizeci şi doi de scriitori şi după ce arată că i-a fost imposibil să capete interviewul lui Anatole France, Pierre Loti şi Maeterlinck, d-l Lang termină „călătoria sa în zig-zag prin republica literelor", făcând un scurt rezumat al celor aflate.

Maurice Rostand este pentru literatura personală. Lui Courteline îi place ca o frază să aibă un subiect, un verb şi un complement. Charles Méré îşi bate joc de acei care cred în decadenţa teatrului. Francois de Curel crede în viitorul teatrului atâta vreme cât nu ne-om depărta de viaţă. Paul Géraldy e de părere să se revină la vechile reguli şi să se despreţuiască solicitările individualismului. Claude Farrère susţine că un roman trebue să fie psihologic şi în acelaş timp de aventuri. Doamna de Noailles pretinde că poezia trebue să aibă caracterul tinereţii şi al eternităţii. Marcel Prevost e fermecat de bogăţia şi varietatea tinerii productivităţi literare. Paul Fort afirmă că poezia franceză e cea mai sinceră... ambasadoare, etc.

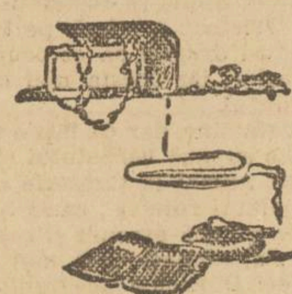
Din toate aceste răspunsuri, lungi, rezumate în câteva cuvinte se desprinde o oglindire a adevăratei vieţi intelectuale contemporane în care vom privi cu interes peste câtăva vreme, când apărute la un loc într'un volum, ce trebue să apară, vom studia cu luare aminte părerile celor competenţi.

Simboliştii în Japonia

Baudelaire şi generaţia poeţilor simbolişti: Verhaeren, Henri de Regnier, Maeterlinck etc. au provocat o adevărată mişcare literară în Japonia. Aceasta ne-o spune Tamo Oritake profesor la şcoala normală din Kyoto, într'o conferinţă organizată de Asociaţiunea franceză a amicilor orientului.

Poetul japonez Nico Horigontati are un volum scris sub influenţa simbolismului francez.

Museta lui Murger

Paralel cu „Scenele din viaţa de boem" ale scriitorului dela naşterea căruia se serbează azi o sută de ani, e interesant să se citească „Aventurile domnişoarei Mariette" volumul uitat, al lui Champfleury. Se pare că Marieta acestuia şi Museta celui dintâi sunt una şi aceeaşi persoană, prietena celor doi autori. Lucrul se afirmă în „Amintirile lui Schaunard".

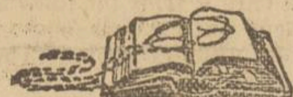
Femeea aceasta fusese un model care a servit de multe ori toblourilor pictorului Ingres. Era originară din Lyon şi se numea Marie-Christine, zisă şi Mariette Roux.

In vreme ce Murger motivează viaţa ei aventuroasă pe simpla râvnă de a avea o rochie şi o pălărie frumoasă, Champfleury o arată ca nesăţioasă în chiemările fireşti ale naturii. Fiinţa aceasta rămasă celebră prin faptul că a aparţinut trup şi suflet lui Murger şi Champfleury, i-a înşelat pe unul cu altul şi pe amândoi cu... alţii, trecând cu uşurinţă din mansarda poeţilor în atelierele pictorilor şi dela aceştia în camerele otelurilor, închiriate întâlnirilor amoroase cu indivizi care plătesc rochii şi pălării visate.

Champfleury a iubit-o mult, dar la urmă a gonit-o. Murger scrie despre dânsa: „n'a întârziat să devină o leoaică a aristocraţiei plăcerilor îndrumându-se încetul cu încetul către o celebritate care consistă în a fi citată prin ziarele pariziene, ori litografiată la negustorii de estampe".

Nadar a fotografiat-o în costumul Evei şi fotografia devenită rară, e în posesiunea amatorilor de colecţiuni deosebite.

In Decembrie 1863 Marie-Christine Roux (Museta lui Murger şi Marietta lui Champfleury, a plecat în Algeria pe bordul vaporului Atlas. Vaporul s'a înecat şi aşa a pierit şi fiinţa a cărei imagine ne-a fost transmisă prin literatura a doi valoroşi scriitori.

Molière pe scenă

D-nii Frappa şi Dupuy-Maznel au scris în colaborare o piesă al cărei titlu este numele marelui comic şi al cărei subiect e brodat cu fantezie în jurul câtorva momente din viaţa tragică a unui comedian.

Piesa e jucată la Odéon şi formează debutul, ca director, al lui Gemier. Actorul-director joacă rolul principal. Comedia e în şease tablouri şi începe la vârsta când Molière nu e încă decis să facă teatru. Il convinge însă Pinel profesorul lui Molière, care vrând să-l abată dela drumul artei se convinge el însu-şi până la urmă că tot Molière are dreptate şi-l urmează cu toată ceata din care face parte însuşi Cyrano. In vreme ce Molière se pregăteşte de plecare nişte făcători de rele atacă o femee, care după umblet pare să fie frumoasă şi după servitorul care o însoţeşte pare să fie o aristocrată. Molière şi Cyrano o salvează, dar tânărul, încă necunoscut, rămâne cu inima rănită şi gândul la „necunoscută" care îi mulţumeşte zâmbind.

Devenit celebru, autorul lui Tartuffe se pregăteşte să joace la Versailles în faţa regelui primele trei acte ale acestei piese. Autorul n'are numai emoţia spectacolului, el mai este urmărit şi de gândul că „necunoscuta" i-a dat întâlnire în seara aceasta, când luminile s'or stinge şi succesul va fi asigurat.

La ceasul înfrigurărilor amoroase, spadasinii puşi de soţul necunoscut al necunoscutei aristocrate, o răpesc de lângă cel atât de duşmănit de societatea ridiculizată şi de popii demascaţi. Molière rămâne cu inima frământată până la tabloul când jucând „Bolnavul închipuit" se înăbuşe în mijlocul reprezentaţiei. Dus acasă, moare, îngrijit de două surori de caritate, — îl ajută să moară, pentru că le ajutase să trăiască, şi în timpul agoniei primeşte o scrisoare dela „necunoscuta" care îl anunţă că e liberă şi vine... la întâlnirea făgăduită.

Acest amestec de momente adevărate şi cunoscute în viaţa lui Molière, cu fantezia autorilor de astăzi, n'a prea fost pe placul publicului şi nici a criticei, care păstrează din tot spectacolul măreaţa creaţie a marelui Gèmier.

„Adevĕrul Literar şi Artistic" *va da o deosebită atenţiune imaginilor. In acest scop ne adresăm tuturor desenatorilor şi tuturor artiştilor fotografi din ţară, cerându-le să ne trimeată desene şi fotografii de actualitate.*

Toate reproducerile vor fi retribuite.

Chestiuni femenine

Evoluţiunea femeei din Grecia: Poseidon şi drepturile politice ale Atenienelor.—Comunismul Lacedemoniei.

Când Indo-Europenii ocupară Grecia şi subjugară Pelasgii, ei aduseră un nou regim politic şi familial, anume patriarcatul.

Am vorbit despre matriarcat, câtva timp în urmă, arătând existenţa unei epoci, în care femeia era factotum-ul în stat şi în familie. Odată trecut acest regim, patriarcatul începe să-şi cunoască debuturile şi să-şi anunţe gloria, secolelor viitoare.

Din epoca homerică, femeia abia însemnează ceva în familie şi nimic în societate. Se ştie cu ce brutalitate Telemac a trimis pe Penelopa să ţeasă, refuzându-i dreptul să se ocupe de căsătoria ei cu Hector, iar acesta nici măcar, nu-i adresează cuvântul.

Se înţelege dela sine, dar că într'o societate în care femeia este supusă bărbatului şi fiului, rolul ei se reduce numai la ţesătorie ca al Penelopei sau la spălatul rufelor; ca al Nausiceei.

Totuşi femeia greacă precum şi cea din Egipt sau Chaldeia, s'a bucurat ceva mai 'nainte de drepturi politice. Dovada o face tradiţiunea unui autor latin, care spune că înainte de Cecrops, fondatorul legendar al statului atenian, reuneşte populaţiunea Aticei la un loc dând femeilor drepturi matrimoniale şi îngăduindu-le să ia parte la adunările bărbaţilor.

Şi gloria lor n'a încetat decât în urma unei certe dintre Atene şi Poseidon, cu privire la botezul unei cetăţi divine.

Femeile, prin solidaritatea sexului au votat pe Atene şi astfel Poseidon, s'a văzut învins. Oraşul fost numit Atena, dar Cecrops — ca să potolească mânia zeului atotputernic peste mări, Poseidon—le ridică femeilor, dreptul de vot.

In epoca clasică, poporul helen îşi tratează femeia ca pe o sclavă, ca pe minori sau ca pe străini — ţinând-o afară din oraş.

In oraşul Partenonului şi al Panatencenelor — cari reprezintă realizarea perfectă a geniului grecesc — femeia, fără să fi suferit poligamia, are o situaţiune legală tot aşa de umilă ca şi a femeei din orient.

Sub tutela tatălui, bărbatului, fiului sau fratelui său, femeia este vecinic supusă cuiva şi nu se poate bucura de averea ei; perzându-şi părinţii, îşi împarte moştenirea cu cel mai de aproape bărbat din familie şi e nevoită să se căsătorească cu el, oricare ar fi starea ei sufletească.

Multe din legile lui Solon, aşa de generoase pentru democraţia ateniană, sunt îndreptate contra femeei, ca să-i restrângă tot mai mult independenţa, plăcerile luxului, fastul sacrificiilor şi eleganţa hainelor.

După Solon, femeia este socotită mai mult de cât inferioară.

Totuşi multe districte greceşti făcură excepţiune la această regulă şi concepură în altfel rolul femeei în societate.

Cei dintâi fură Dorienii din Sparta, al cărora geniu a fost aşa de opus cu al atenienilor. Legea lui Licurg, în care a trăit tot idealul Lacedemonienilor, a făcut puţină deosebire între educaţiunea unei fete, viitoare mamă şi aceia a unui băiat, viitor ostaş.

Pentru ea ca şi pentru el, au prescris viaţa în plin—aer, pentru ca trupurile lor, să fie deopotrivă de svelte şi tari, pentru ca voinţa să şi-o exercite la fel.

In vreme ce Ateniana stă închisă în casă ca într'o închisoare, femeia din Sparta, apare în public, figurează la serbări, la adunările sportive şi interpelează liberă, pe bărbaţi.

Ca şi omul ea este obicinuită să-şi exprime gândirea în formule concise şi ca şi el, vibrează la înţelesul patriotismului.

Intr'un cuvânt, la Sparta femeia mamă şi educatoare este privită tot aşa de utilă pentru societate şi tot atât e de onorată ca şi bărbatul.

Influenţa femeei sportive este considerabilă atât în familie cât şi în cetate.

La debutul Lacedemoniei, când Licurg şi-a emis legile, ne spune Plutarc că „femeile aveau atâta autoritate asupra bărbaţilor, că se vedeau obligaţi să le dea titlul de stăpâne", iar la sfârşitul monarchiei spartiace, cetăţenii fiind împuţinaţi de răsboaie, femeile spartiace, după afirmaţiunile tuturor istoricilor, dispuneau singure de guverne şi de pământuri.

Ca Dorienii din Peloponez, Dorienii din Creta acordă tovarăşelor lor, aceleaşi drepturi şi onoruri. Astfel se începe în Lacedemonia domnia comunismului, femeile şi bărbaţii dându-şi averile Statului şi primind în schimb asigurarea existenţei.

Aşa, grupuri de femei şi bărbaţi îşi primesc hrana în case comune. O femeie, având la dispoziţiunea ei, patru sau cinci sclavi, face serviciul de funcţionară în organizaţiunea acestui fel de nutriţiune. Ea are preşidenţia mesei. Ea împarte celor mai isteţi, porţiile cele mai mari, ea mulţumeşte pe fete şi pe copii şi tot ea, la sfârşitul mesei, dă oratorilor cuvântul în afacerile publice.

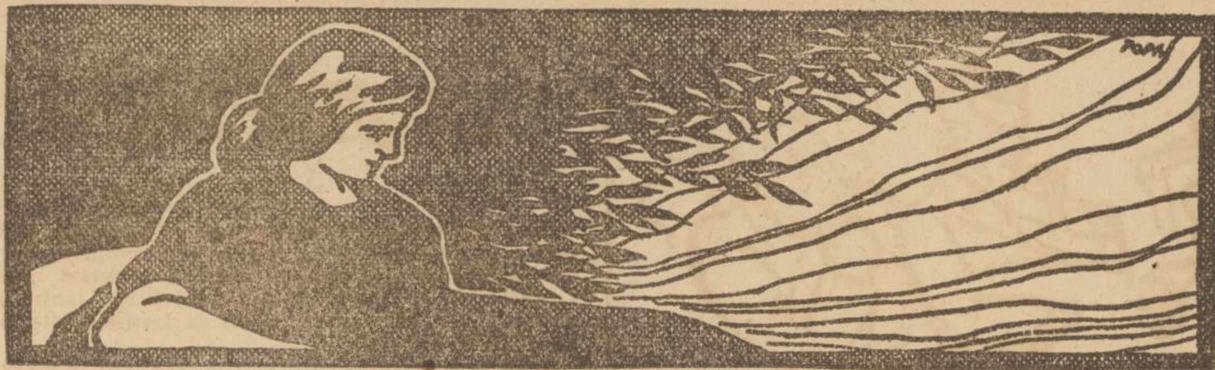
Aşa, a fost sărbătorită femeia din Sparta, femeia legendară, care dând fiului ei scutul de război, îi spunea laconic: „Cu el sau pe el!"

ROZINA

Adevĕrul Literar şi Artistic

IN ŢARA		IN STRAINATATE	
Pe un an	120	Pe un an	240
„ 6 luni	60	„ 6 luni	120
„ 3 „	30	„ 3 „	60

REVISTA MODELOR

SPRE MODA DE VARĂ.

Moda şi-a găsit din nou, drumul simplicităţii.

Vara anului 1922, va domni într'un regat de rochii drepte, aşa de mult înrudite cu rochile-cămăşi. Modelele inspirate din Renaştere, rochiile cu crinolină, taliile de libelulă, în sfârşit toată caracteristica toamnei trecute, nu va mai rămâne în stilul de vară, decât ca o evocaţiune pasageră. Nu vor mai fi decâât modele cu linia dreaptă, de o eleganţă sobră şi discretă.

Talia rămâne tot jos, dar nu prea coborâtă, mânecile foarte largi jos şi apoi, vor apare o serie de tualete cu fusta creaţă fără exageraţie, însoţită de bluze candide, subliniată de fişiul Marie-Antoinette sau de gulerul Berthe. Să nu vă închipuiţi, că rochile drepte sunt monotone şi fără gust. Compensaţiunea vor avea-o în coloritul ţesăturilor imprimate, în culori vesele, cu acel aer medieval, pe care-l adaugă eşarfa şi înfloriturile mătăsăriilor de dublat.

O variaţiune nostimă, va fi desigur, aşa zisul fourreau în ştofă imprimată sau brodată, peste care cade, ca două şorţuri, spintecate pe şolduri, stofa de culoare simplă. Celelalte rochii-cămăşi sunt asimetrice şi farmecul lor va sta tocmai în inegalitatea tunicilor capricioase şi a decolteului variat la infinit.

O noutate pariziană, după cum am mai spus, în numărul trecut, este şi draperia pe care vom întâlni-o des, în rochile de după amiazi, de seară şi chiar la tailleur.

Draperia, evocând toga romană, se încolăceşte după umăr, se coboară în falduri graţioase în jurul sânilor şi se continuă în eşarfă, dealungul şoldurilor, sau în trenă capricioasă, pentru rochile de seară.

Draperia vine bine, cu deosebire pe dantelă, pe lamé de aur şi de argint, pe brocard şi pe şaluri orientale, dacă vă place evocarea haremului, parfumat cu roze şi cu haşiş.

Braţele, învăluite în museline şi crepuri transparente, vor avea ceva din lumina vaporoasă a spiralelor de fum, ce se ridică sau se coboară, nepăsătoare în jurul sultanilor, închinaţi eternei Şeherazade.

DIANA

Bibliografie

„HORA DRAGOSTEI" (Reigen), zece dialoguri de **Arthur Schnitzler**; în româneşte, cu învoirea autorului, de **I. Tedescul**. Un elegant volum în format mare, cu o copertă în culori. Sunt zece comedioare cari gravitează în jurul instinctului sexual şi în toate, în momentul culminant, poetul tace şi încep să vorbească punctele... Lucrarea aceasta, care a produs multă vâlvă în streinătate, e cartea de senzaţie a ultimilor ani.

Volbura poezii de Const. A. Siminel.

Poezii, Mihail Eminescu, (ediţie nouă).

Legende istorice de pe pământul României
povestite de **Victor Lazăr**
profesor de istorie la şcoala normală de învăţători din Cluj

Zamolxe
mister păgân
de **Lucian Blaga**

Robi[illegible] Sufletului
p[illegible]stiri
de **Ion Agârbiceanu**

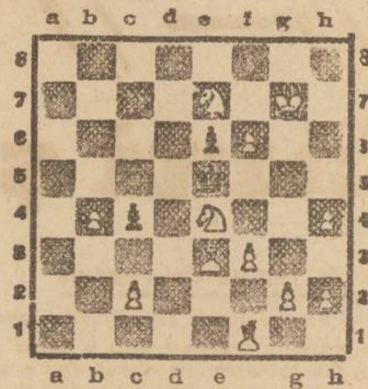
Poeme în proză
de Pouvillon, (rad. de Dim. C. Zavalide)

Joc de inteligenţă

ŞAH

PROBLEMA No. 117
de S. Rosenfeld, Bucureşti.

Negru (3 figuri)
Re5, Pc4 şi e6.

Alb (12 figuri)
Rg7, Cc4 şi e7, Ne3 şi f1, Pb4, c2, f3, f6, g2, h2 şi h4.

Alb trage şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 118
de K. A. L. Kublel, Petersburg

Alb (8 figuri): Rg 6, Da 7, Cb 4, Na5 şi e2, Pb3, d3 şi d6.
Negru (4 figuri): Rb5, Ca8, Nb1, Pd7.

Alb trage şi face mat în 2 mutări

UN STUDIU ARAB

E cunoscută de toţi frumoasa problemă a calului care parcurge cele 64 pătrate în 64 mişcări.

In vechea revistă de şah *„Deutsches Wochenschach"* găsim publicat un alt studiu în acelaş gen.

Alb: are un cal la g3.

Negru; are 8 pioni la a8, b7, c6, d5, e4, f3, g2 şi h1.

Albul mută şi în 15 mişcări trebue să ia pe toţi cei 8 pioni.

Deslegarea e următoarea:

1. Cg3 × h1
2. Ch1 — g3
3. Cg3 × e4
4. Ce4 — d6
5. Cd6 × b7
6. Cb7 — d8
7. Cd8 × c6
8. Cc6 — e5
9. Ce5 × f3
10. Cf3 — h4
11. Ch4 × g2
12. Cg2 — f4
13. Cf4 × d5
14. Cd5 — c7
15. Cc7 × a8

Cum se vede loviturile alternează: După fiecare luare de pion, urmează o lovitură de pregătire.

Dela „Cercul de Şah" din Bucureşti

Problemistul Sol. Rosenfeld, un vechiu donator al mişcării şahiste a propus Cercului ţinerea unui prea interesant concurs de deslegări de probleme de şah.

Concursul va avea loc în ziua de 17 Aprilie a. c., (a doua zi de Paşte) ora 10 dim. la sediul Cercului (sala Liedertafel, Academiei, 20).

Se vor da atunci concurenţilor 4 probleme de şah ce n'au mai fost publicate.

Cine le va deslega mai repede va fi premiat. Cum din cele 4 probleme vor fi şi 2 în care se face mat în 2 mişcări, are şansa de a câştiga chiar un jucător mai slab.

La concurs poate lua parte orice amator de şah, chiar dacă nu e membru în Cerc.

Se vor da 10 premii.

D. Rosenfeld a donat în acest scop 500 de lei, 2 şahuri de buzunar şi mai multe manuale.

Concursul de soluţii se dă sub auspiciile *„Cercului de Şah"*.

Juriul va fi compus din D-nii *W. Pauly*, cunoscutul nostru problemist, vice-preşedinte al „Cercului de Şah", şi *S. Rosenfeld*.

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju

Abonaţi-vă la interesanta şi folositoarea REVISTĂ ILUSTRATĂ DE MEDICINĂ POPULARĂ

Sănătatea şi Viaţa Fericită

care la 1 Martie intră în al 22-lea an de existenţă şi care în fiecare număr conţine următoarele rubrici permanente:

Sănătatea socială
Sănătatea tinerilor
Sănătatea femeilor
Sănătatea copiilor
Sănătatea pentru toţi
Sănătatea literară

Revista „SANATATEA"

n'ar trebui să lipsească din nici o casă, din nici o bibliotecă.

Abonament anual 50 Lei
REDACŢIA şi AD-ŢIA „SANATATEA"
No. 9, Str. Triumfului, No. 9, BUCUREŞTI

Cei cari se abonează în cursul lunei Martie plătesc numai **40 Lei** în loc de 50 Lei

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11

SERIA III—ANUL III No. 72
2 Lei Exmeplarul în țară
4 Lei Ex. în străinătate
Duminică 9 Aprilie 1922

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920 }

FONDAT în 1893

GENEZA LUI EMINESCU

de N. IORGA

(După o Conferință la Universitatea Populară)

I

E o chestiune foarte interesantă, subt un îndoit raport, chestiunea scriitorilor români uitați. Intâiu la scriitorii aceștia uitați se găsesc o mulțime de pagini foarte frumoase, neașteptat de frumoase. Te întrebi une ori cum e cu putință ca la cutare dată proza și poezia românească să fi ajuns la atâta desăvârșire, să fi cuprins impresiuni atât de exacte de realitate, să fi fost capabile de un atât de puternic avânt creând o formulă atât de apropiată de cele mai bune pe care le întrebuințează literatura de acum.

Dar și alt interes îl oferă aceste cercetări, une ori obositoare, însoțite de riscul de a căuta o mulțime de vreme fără a găsi nimic. Noi trăim o vreme când toate popoarele oferă, în toate domeniile, titlurile lor la respectul celorlalte. Titlurile acestea, evident, trebuesc căutate puțin și în literatură. Că s'or fi găsind și în alte domenii, în rândul întâiu în domeniul valorilor militare, poate în domeniul unor anume aptitudini politice, aceasta nu o tăgăduiesc, dar în domeniul literaturii și al culturii se găsesc titlurile cele mai incontestabile, cu care ne putem ridica mai sus în considerațiunea lumii. Cu cât vom avea mai mulți scriitori, cu cât în literatură se vor găsi lucruri mai vrednice de atenție, cu atât locul pe care-l ocupăm în cultura universală, în desvoltarea generală a literaturii europene din secolul al XIX-lea — căci mai ales, de acesta este vorba—, va fi mai mare și prin urmare mândria noastră națională, în înfățișarea ei cea mai legitimă, va fi mai mult satisfăcută.

Nu de astăzi și nu în legătură cu această conferință urmăresc pe scriitorii uitați. In cele trei volume publicate până acum — și adaug scrise până acum, căci n'am scris mai mult de cât am publicat — despre istoria literaturii române în secolul al XIX-lea nu o dată am dat peste câte un scriitor de aceștia, a cărui urmă se pierduse de multă vreme, a cărui biografie nici nu se mai poate reconstitui.

De la 1866, unde m'am oprit, și până în timpul nostru numărul lor este însă mult mai mare. Și în literatură ca și în toate domeniile neajunsul nostru cel mare este acela că n'avem o opinie publică.

In loc de opinie publică există cercuri de admirațiune mutuală care la început au avut un caracter pur cultural și pe urmă s'a trecut de la caracterul pur cultural — la anumite interese mai practice. Astfel în legătură cu viața politică s'au creat anume locuri unde se decretează scriitorii: cine își avea locul fixat prin importanța personală în alt domeniu decât al literaturii, acela răzbătea; cine, mai îndrăzneț, spărgea ușile, știind că „obraznicul mănâncă praznicul", acela răzbătea iarăși.

Ceilalți cari se sperie înaintea ușii închise sau disprețuiesc să o spargă, deși pot s'o facă — rămâneau.

După aceia vremea a trecut. Ziarul se citește de obiceiu o singură zi; revista număr de număr, și puțini sânt cei cari răscolesc colecțiile ca să adune articolele mai importante. Aceasta rămâne în sarcina istoricului literar care știți cum procedează de obiceiu: iea unul după altul, așa încât, atunci când există multe istorii ale unei literaturi, s'au uitat scriitorii de la început, pentrucă fiecare-și aduce aminte numai de predecesorul pe care l-a prădat pentru ca pe dânsul să stabilească propria lui operă.

Scriitorul de care e vorba aici, un Bucovinean, nu e tocmai depărtat de timpul nostru: ceva mai mult ca jumătate de veac. Totuși el are o importanță deosebită. Cred că în alcătuirea istoriei literaturii românești ca și, în general, în scrierea tuturor istoriilor literare, este un mare defect: acela de a înfățișa pe scriitori, cu biografia, bibliografia și critica lor în chip deosebit. Fiecare-și are medalionul, cum pe anume clădiri, pe fațada Ateneului, spre pildă, se prezintă fiecare cârmuitor de pe vremuri în rotogolul lui, alături, într'alt rotogol, fiind zugrăvit alt cârmuitor și așa mai departe. Suferim în ce privește înțelegerea desvoltării unei literaturi de pe urma defectului acestui procedeu. O literatură nu este o succesiune de individualități, cum nu este nici o succesiune de curente sau de formule; o literatură, ca orice face parte din viața omului, care e o continuă desvoltare, interesează nu atât în fasele-i statice, ci în legătura care reunește aceste fase statice.

Știu că se vorbește cu dispreț de o metodă literară, de o metodă filosofică, biografică. Sânt unele persoane subtile cari se uită de la înnălțimea unei teorii estetice la bieții de noi, cari trudim în domeniul cellalt. Știu, dar nu mă importă: perseverez, de și știu că este diabolic. Căci cred că nici o estetică de pe lume nu va explica un scriitor când nu va cunoaște mediul în care a trăit el, antecedentele de la care vine, ca și pe aceia chiar cari l'au copiat caricatural — și nu odată caricatura explică originalul caricaturisat, — pe aceia cari au plecat de la dânsul și au apucat altă direcție. E mult mai ușor să faci deducții foarte elegante care să încânte totdeauna pe aduitoriu, dar este ceva mai greu să faci acest lucru migălos.

Dar se zice: la capătul migalei este migala.

Nu e adevărat: la capătul migalei, a adunării tuturor materialelor, este ceva mult mai interesant decât amănuntul, e ceia ce se reconstituește de pe urma elementelor de amănunt adunate cu atâta greutate. Un cuminte cap filosofic, a spus cândva: pentru a studia un lucru, trebuie să-l desfaci în bucățile sale și, pentru a-l înțelege, trebuie să-l reconstitui în întregimea sa. Amândouă sânt trebuitoare: cum n'ai folosi nimic dacă te-ai opri la biografie și bibliografie, tot așa, dacă n'ai trecut pe acolo, nu poți înțelege totalul.

In literatura noastră, mai ales mai nouă, mi se pare că nu s'a întrebuințat în destul acest sistem, și din această cauză ajungem la judecăți cari sânt pripite, la o fixare de ranguri cari poate fi supusă oricând unor corectări, ajungem la o concepție falșă a întregii noastre desvoltări literare moderne. Scriitorul de care vreau să vă vorbesc este în legătură cu cel mai însemnat dintre scriitorii noștri moderni.

MIHAIL EMINESCU

Din scrisul nostru modern și din toată cugetarea unită cu arta modernă a poporului nostru se desfac mai ales două personalități: Kogălniceanu și Eminescu, mințile cele mai complete pe care le-a produs nația noastră, oameni cari, în orice domeniu s'au înfățișat, au adus această întregime a minței și putere a simțirei, această închegare în sistem de înțelegere a lucrurilor care formează nota lor deosebitore.

N'avem până astăzi o culegere a discursurilor lui Kogălniceanu, ceia ce este o foarte mare lipsă pentru educația noastră politică, fără îndoială. Educația aceasta se găsește încă în clasa întâia primară și până la Universitate mai va, adică până la diploma definitivă. Știu că nici măcar opera literară a lui Kogălniceanu, ignorată de cei mai mulți, nu e strânsă. Mulți se vor mira când voiu spune că, pe lângă două trei nuvele foarte frumoase, Kogălniceanu a tipărit, în „România Literară", nuvele de cuprins istoric; și este și un roman întreg al lui care, până acum, zace îngropat, deși se tipăresc o mulțime de lucruri fără sens și fără folos. Romanul, care apărea în foiletonul gazetei lui Asachi în Iași, nu s'a tipărit în întregime nici acolo. Cine știe unde s'a pierdut manuscrisul, căci nu este printre hârtiile lui de la Academie; dar partea păstrată redă Moldova de pe la 1840 cu tot mediul ei social cu o intensitate, cu o siguranță a desemnului, cu o vioiciune de coloare vrednice de toată luarea aminte. Avem apoi o descriere a unei călătorii în Spania, note despre istoria ei, redactate în franțuzește, care trebuesc traduse — și nu s'a făcut, de și manuscrisul l-am semnalat de mulți ani, de și s'a făcut analiza de d-l Cartojan, care face parte din rândurile acelor tineri cari pun întâiu munca răbdătoare și așteaptă să vie recunoașterea după ce vor fi isprăvit ceva — o notă morală pe care mulți o ignorează.

N'avem de la Kogălniceanu nici discursurile lui, nici operele lui pur literare, care ar fi dintre cele mai potrivite lecturi pentru fasa actuală, din nou critică, a literaturii, a cugetării și politicei noastre. Pentru că sufragiul universal, aceasta înseamnă să reiei viața politică dela început, și nu înseamnă, dacă ai introdus sufragiul universal, să continui ceeace a fost înainte de dânsul.

Precum este cu Kogălniceanu, tot așa și cu Eminescu.

Soarta lui Eminescu a fost într'adevăr foarte curioasă. A venit în mediul dela Iași, cu oameni foarte sceptici, din cari unii filosofi, iar ceilalți, pentru că erau filosofi în mijlocul lor, se credeau datori să aibă atitudini filosofice și fără filosofie. Cel mai bun lucru este filosoful fără atitudini filosofice. Și a citit cu smerenia unui om care-și dedea puțin seama de valoarea lui, dar știa că aduce o formulă nouă, scoasă cu nesfârșită greutate, nu din cele vechi, ci dintr'o întreagă revoluție interioară, și, când vii cu lucruri de acestea, te sfiești înaintea persoanelor deprinse altfel.

Eminescu s'a presintat deci în cercul din Iași—, pe ai cărui membri i-am cunoscut în parte — unii trăesc și acum, — și, fiindcă am cunoscut pe mulți dintre ei, știu cum erau și cu părțile lor bune, și cu părțile lor rele. Erau și teribili critici, pentru că începeau prin a nu voi să înțeleagă și, odată ce începeau așa, ajungeau, firește, foarte departe. Iar Eminescu nu se îmbulzia.

In privința acestei părți din viața lui Eminescu este o carte de o cruzime extraordinară, echivalentă cu lipsa de comprehensiune literară care se oglindește într'însa, carte pe care o mulțime de lume a primit-o cu multă simpatie când a apărut: Amintirile lui Gheorghe Panu. A fost rău față de Eminescu, pe care n'a vrut să-l înțeleagă, și n'a putut să-l înțeleagă; l-a tratat după anume formule raționale care formau basa cugetării și tot rostul activitățeі lui. Panu este numai un nume, dar supt numele acesta se poate cuprinde o întreagă categorie de critici cari aveau față de Eminescu aceași atitudine. Din nenorocire pentru Eminescu Titu Maiorescu i-a ales un număr de poesii, le-a clasat după estetică și le-a așezat fără niciun fel de legătură cronologică între dânșii: poesii după 1880 sunt puse înainte de cele de prin 1870. De aceia a fost învinuit Eminescu de inegalitate. Nu este inegalitate, dar este urma muncei depusă până a ajuns să stăpânească forma păstrată în ultimele poesii, până a ajuns să se rupă forma veche supt năvala gândurilor nouă și puternice, a simțirii sincere care a necesitat atâta ucenicie. Dacă pui pe ucenic în mijlocul bucăților maestrului, evident că vei scădea pe maestru fără să ridici pe ucenic: vei da spectacolul unei confusiuni acolo unde nu este confusiune, ci desvoltare.

Mai târziu s'au tipărit articolele lui de ziar.

Și eu am tipărit, în tipografia dela Vălenii de Munte, după alegerea făcută de d. Kirileanu — care a iscălit numai cu inițiale — câteva articole, din din cele mai frumoase, ale lui.

De obiceiu se arată Eminescu ca un simbriaș căruia i se dădea atâta pe lună ca să apere ideile unui partid, și se spune că el scria după indicațiile măririlor. E o mare injurie, fiindă omul a crezut fiecare rând pe care l-a scris și n'a avut în viață decât norocul pe care l-a avut pentru că s'a îndărătnicit să nu scrie decât ce corespundea cu conștiința lui cea mai lămurită, cea mai incapabilă de a fi schimbată.

Din lucrările inedite s'au tipărit, puține, și înainte de Ilarie Chendi. Ediția din Iași s'a făcut apoi cu cele mai bune intenții, dar, în afară de greutatea lecturii, din causa formatului particular al volumului, este iarăși o lipsă de desvoltare: lipsește firul roșu al succesiunii istorice.

Dau acuma pentru „Cartea bună", colecție pe care o patronează Liga Culturală, o ediție critică a lui Eminescu în care bucățile vin înșirate cronologic, în care textul, cum se găsește în „Convorbiri literare", este restituit. Căci de multe ori și în Moldova și aici, în București, nu s'au înțeles unele cuvinte, ba s'a schimbat chiar versul; cuvinte sunt lăsate la o parte și altele puse în loc.

Voiu începe ediția odată cu trecerea lui Eminescu dela cel dintâi scris al lui — pe care nu l-am reprodus pentru că poesiile sunt rele. Deodată însă, dela acestea, el trece la formula pe care o cunoaștem. Și este o uimire, și te întrebi cum s'a făcut ca dela o imitare a lui Bolintineanu, adesea ori copilărească, s'a ajuns la această stăpânire de vers și la acea îndrăzneală în ceeace privește ideile, la acea explozie de sentimente. Pe unde a trecut el ca să ajungă acolo? Aceasta este întrebarea cea mare.

Un răspuns nu s'a dat pentru că nu și-a pus nimeni întrebarea. Se găsește foarte natural să se treacă dela anume bucăți din care voiu cita una ca să se vadă deosebirea, la acea formă care n'a fost definitivă la început, dar cuprindea elementele menite să devie definitive.

Explicațiunea nu poate fi alta decât **inițiarea lui în toate realitățile noastre naționale, și în timp, și în loc, prin unele elemente din viața lui pe care ceilați nu le-au avut.** E a trăit în toate mediile românești pe rând și a străbătut acele medii românești în care viața populară și istorică erau actuale. Dacă el ar fi rămas în Botoșanii lui și ar fi mers pe urmă la Universitatea din Iași ori ar fi venit la București și ar fi intrat în presă, evident că formula bolintineanică ar fi rămas și el ar fi scris și mai departe cum scria în bucata pe care d. Kirileanu mi-o dădea pentru volumul de care vorbesc:

„La serbarea dela Mănăstirea Putna (1871)

Și strunele plesnite și harpa desfăcută
In salcia pletoasă, de care atârna
L'a Isterului râpe, acuma este mută,
Și cântul ei de aur nu pot a-l deștepta.

Ce vânt trăgând s'aude sub crengile plecate
Spre unda cristalină ce fuge șopotind
Și umbrele din apă tot rânduri înecate
Se par că lasă'n urmă o voce suspinând?",

și așa mai departe.

Complecta transformare vine din trecerea lui în Bucovina întâiu și apoi în Ardeal, la Blaj, în sfârșit la Viena, care, în momentul acela, reunia Români din toate părțile. Și anume nu ca Parisul, unde erau în cea mai mare parte copii din familii bogate, cu cultură străină de acasă pe care o continuau în străinătate, cari nu intrau în legătură cu masele adânci ale poporului nostru, ci, precum cei din Cernăuți, în cea mai mare parte, erau fii de țărani, precum cei din Blaj n'aveau altă origine decât această origine atât de modestă, fiind atât de nobilă, cei dela Viena, Dumnezeu știe cu ce greutăți aveau de luptat pentru a trăi. După ce trecuseră prin școala din Bucovina sau Ardeal se duceau acolo și în împrejurări de adevărați mucenici culegeau din învățământul german, cum era reprezentat în capitala Austriei, ceea ce avea mai înalt ca filosoie, ceea ce era mai adânc și mai serios. In ceea ce privește forma care îmbracă ideile și sentimentul trecutului, el a trăit în acea Românie Mare ideală, în care mulți dintre aceia cari trăesc în materialitatea României Mari de astăzi nu trăesc nici până în momentul de față. Dar ea exista atunci, și nenorocirea noastră a vrut ca, în loc să o realisăm într'un moment de suprem idealism luptător, am realisat-o într'o fasă de materialism degradat, în care zăcem încă. Aceasta este nenorocirea noastră în momentul de față și căutăm acuma, prin amintirea acelor lucruri, printr'un anume învățământ, prin acest folositor învățământ care este și în Universitatea populară, elemente cu care să umplem sufletele din acest cuprins, așa de vast și așa de frumos, al patriei noastre celei noi. N'a vrut soarta, atunci când aveam gândul, să avem fapta și acum, când avem fapta, să avem gândul vrednic de dânsa.

Acolo s'a transformat Eminescu. Dovadă de ce minunat mediu era acela pe care-l afla cineva, din mânăstirile bucovinene, din vechia școală de sat ardeleană, din suferințele, luptele și speranțele călugărilor uniți ardeleni, dela cei dintâiu dascăli bucovineni, dela mulțimea sătenilor noștri, vechi și cinstiți lucrători de pământ, acoperiți în această muncă a lor de cerul lui Dumnezeu în care se cuprind toate minunile și din care se coboară toate tainele. In lumea această preschimbătoare a ajuns Eminescu la conștiința de el însuși.

Dar în aceasta el nu a fost singur, și dovada că explicația pe care o dau e bună, este că el nu era singur. Era în mediul ardelenesc, dar mai ales bucovinean din vremea aceasta o întreagă mișcare în acest sens, căci în aceeași vreme cu Eminescu întâlnim și alții, rămași necunoscuți astăzi, pentru că n'au supraviețuit ca reputațiune, dar pe cari trebue să-i căutăm în mormintele lor pentru a li reintegra numele în locul ce li se cuvine în istoria literaturii noastre.

II

Iată, am aici opera poetului bucovinean Bumbac — numele nu este poetic și sună poate straniu în vremea noastră, plină de nume poetice dar care nu ascund nici un fel de marfă.

Vasile Bumbac, care a scris pe la 1860—70, s'a născut într'un sat din Bucovina, Costina, la 1837, în Februarie.

Citiți continuarea în pagina II-a.

Datele pe care le avem asupra lui le datorim bătrânului Sbierea, profesor învăţat şi inimos, de şi puţin bizar, al Universităţii din Cernăuţi, pe care l-am cunoscut şi eu. Făcând articole pentru Enciclopedia din Sibiu, a însemnat pe toţi Bucovinenii de samă. A învăţat la Cernăuţi, apoi la Blaj.

Iarăşi învăţământul acela care colinda toată românimea. Din nenorocire acest învăţământ nu mai este şi e foarte rău că nu mai este. Astăzi studentul din Bucureşti aici îşi ia diploma şi poate nici nu ajunge să cunoască şi alte părţi ale României, şi tot asemenea studentul din Cluj ori din Cernăuţi, acolo unde şi-a început studiile, acolo rămâne şi alt mediu nu mai cunoaşte. E o foarte mare greşeală. Intr'o reformă a învăţământului superior cred că ar trebui să se prevadă ca şi profesorii şi studenţii să treacă pe rând o parte din anii de studiu în toate Universităţile româneşti.

După ce a trecut examene în reşedinţa Mitropoliei unite, la 1862, Bumbac s'a întors la Cernăuţi, unde a făcut Seminariul şi apoi a fost trimis să pregătească filologia clasică în vederea unei catedre la Viena. S'a întors în provincia lui la 1874.

Incă înainte de acest an el începuse o serie de publicaţiuni în revistele literare şi ziarele de atunci. Timpul ce l-am avut la îndemână nu mi-a îngăduit să cercetez toate aceste reviste pentru a găsi aceste contribuţii în „Foaia pentru minte" de la Braşov, în „Gazeta Transilvaniei", „Aurora", „Concordia" tot din Ardeal, în „Familia" lui Vulcan, unde a tipărit şi Eminescu — chiar locul unde au tipărit ei este acelaşi deci, — apoi în „Albina".

Bumbac a început activitatea lui literară cu o visiune foarte mare: a vrut să scrie un poem epic.

Noi n'avem, afară de „Negriada" lui Aron Densuşianu, scrisă într'o limbă cu totul particulară, cu intenţii bune, dar într'o limbă care-i aparţine numai lui un poem epic mai nou, după încercările lui Eliad, lui Bolintineanu şi Gheorghe Baronzi.

Subiectul poemului este întemeierea Moldovei de Bogdan Voevod.

Tinărul Bucovinean, care a scris în limba noastră de acum, voia să tipărească în întregime poemul. Au apărut însă numai două cînturi în „Foaia societăţii pentru cultura şi literatura romînească din Cernăuţi. Cînturile s'au tipărit încă din 1869, pe când colaborarea lui Eminescu la „Convorbirile Literare" este numai din 1870.

Cum se prezintă în ce priveşte limba scriitorul bucovinean de la 1869? La aceasta nu răspund printr'o analisă, care nu ne-ar lămuri în ... ci prin presentarea însăşi a ...

Din cea d'întâi pagină a poemului Descălecarea lui Dragoş în Moldova:

O! spune-mi, Muză, calea şi faptele faimoase
Şi'nvingerile multe din lupte sângeroase,
Ce le-a purtat asupra fioroşilor păgâni
De mult — viteazul Dragoş cu bravii săi Români,
Ce'şi părăsi căminul şi vatra părintească
Şi străbătu Carpaţii cu falǎ bărbătească,
Ducând cu sine-o cruce şi-un sceptru de căr-
[maciu...

Ce vers nou alături de sovăelile în felul lui Bolintineanul! Vedeţi cum apare acest vers nou.

„Şi-o ceată numeroasă de luptători ţinaci
Intr'un pământ ce varsă din sânu-şi cu prisos
Izvoare dulci de miere şi lapte mult mănos;
Şi, cum s'a pus temeiul acelei ţări vestite,
De-ai cării nume falnic şi braţe neclătite
Se'nspăimântau duşmanii, cu cîţi se măsura
Pe câmpii de războaie, pe cari triumfa!...

Dar partea cea mai frumoasă evident nu stă în această introducere, ci înainte de de toate în înfăţişarea luptelor şi mai ales în altă parte, de un deosebit interes, care înfăţişează tipurile şi obiceiurile poporului român din Bucovina pe care Bumbac le strămută în acel veac al XIV-a, când s'au pus temeliile Moldovei.

Poemul este construit absolut cum se construiau vechile poeme latine cu care Bumbac, ascultător al filologiei latine, era deprins.

A tradus, de altfel, şi Eneida lui Virgil în întregime. Intr'un anuariu al liceului din Suceava s'a dat o parte din traducerea lui, care oferă unele stângăcii, dar e totuş ... alocuri mai energică decât traducerea lu... ...uc, mai egală, mai st...ănită; aici e u... ...gie ţărănească, ... cutezanţă care ... de multe ori formule nouă.

III

Alături de încercarea lui îndrazneaţă, în mare parte reuşită, în descripţii, ca şi în discursuri, în trecerea vioaie de la un ton la altul, — un mare meşteşug în orice literatură, — Bumbac s'a încercat şi în domeniul baladei.

Alecsandri fusese în Bucovina. Primirea ce i s'a făcut a fost ca a unui Impărat, şi multă vreme toată Bucovina şi-a adus aminte de intrarea triumfală a poetului român în ţinutul unde nu putea să intre sub alt steag decât al culturii noastre. Imitaţiunile după Alecsandri au fost destule. Petrino, o rudă a Hurmuzăcheştilor, introduce nota romantică în scrisul său, Bolintineanu trimite bucăţi la „Foaia Societăţii" din Bucovina, unde să nu uităm că Aron Pumnul, Ardeleanul pribeag dela 1848, adusese, nu numai ideile sale greşite în materie filologică, dar şi ceia ce nici un stenograf nu poate să însemne: căldura sufletului care se adauge la orice manifestare a fiinţei vii şi care a fost meritul de căpetenie al lui Pumnul.

Şi sub aceste influenţe studentul nostru de la Viena a încercat să facă o baladă, şi ne-a dat „Piatra Corbului", legendă prelucrată în versuri după o tradiţie populară culeasă de Alecu Russo, revoluţionarul de la 1848 şi dedicată, „cu profundă reverenţă, d-sale d-lui Alexandru Hurmuzachi.

Balada e lungă: ici colo întâlnim o rupere de ...monie, explicabilă supt infuenţele de atunci. ... începutul:

„Prin strimtoarea munţilor
Prin peşterea codrilor,
...unecând işi face cale
...ntre bolovani la vale
...cazul murmurător
...u paşi vii şi răpşitori,
...odri verzi, măguri cărunte,
Marturii vremurilor crunte.
Sus cu norii se'ntilnesc
Jos cu rîul sfătuesc,
Şi din matca lui s'adapă
Şi'l petrec, pînă ce'l scapă.
Dar de-asupra rîului,
La glesnele muntelui,
Ce ruină se zăreşte?
Este-un semn, care vorbeşte
Despre-al Daciei trecut,
Ce strămoşii l'au văzut?
Sau un monument ce-ascunde
Prin ungherele-i afunde
Măreţele rămăşiţi
De viteji şi de vestiţi
Ce-au luptat pentru moşie
Cu curaj, cu bărbăţie,
Ca s'o scape de păgîni
Pentru fii, pentru Români?
Sau măiastra mîna firii
Vru s'arăte omenirii
Gustul, iscusinţa sa,
Să se minune de ea?
Astfel călătoru 'ntreabă,
Hodinindu-se pe iarbă:
Iar din peşterile-afunde
Glasul muntelui răspunde:
Călător din depărtare,
De pe căi ostenitoare!
Asta-i „Piatra Corbului"
Martura trecutului!
Martura zilelor grele,
Când curgeau fiitele rele
Şi hotarul ni'l călcau
Şi'l ardeau şi'l pustiiau!
Nu departe de-acoleă,
Un Romîn pribeag trăia.
Ce-avea turma sa de oi
Şi-avea carul său cu boi,
Dar averea cea mai mare,
Ce-o-ai văzut cîndva sub soare
Fetişoara lui era,
Ce Corbiţa se numia,
Zînişoara munţilor,
Lauda părinţilor,
Ce n'avea pereche'n ţară
N'avea nici peste hotară...

Mulţi voiau s'o ieie de nevastă:

„Mulţi voinici şi mulţi fruntaşi,
Şi viteji şi drăgălaşi,
De prin munţi şi de la ţară,
Din Moldova şi de-afară,
De neam bun, de mare nume,
Cu-avuţii vestite 'n lume,
De casă-i s'apropiau,
Zi şi noapte mi-o păndeau
Şi-i ţineau cărările
Şi-i păzeau ieşirile;
Şi, dacă mi-o întâlneau,
Averile-i închinau
Comorile-i juruiau,
Şi dragostea mi-i cereau
Dar frumoasa fetişoară,
Ca o zi de primăvară,
Averile nu primia
Şi dragostea nu li-o vrea.

Ea află, fireşte, pe cineva care corespundea mult mai mult dorinţelor inimii ei decât cei de până acum. E o parte mai „mièvre" în genul lui Alecsandri, din care nu ieu nimic. Trecem însă la nuntă:

„Ferîcit e cel ce poate
De noroc să aibă parte!
Dară şi mai fericit
Este cel ce s'a 'ntîlnit
Cu norocu 'ntr'un ceas bun,
După cum bătrânii spun.
Căci norocul dacă vine
In ceas bun, noroc rămîne;
Ear norocul din ceas rău
N'aibă-l nici duşmanul tău!

Ce isteţime ţărănească!

„Căci norocu-atuncea dă,
Numai pentru ca să ia;
Norocu-atuncea-i nălucă,
Ce vine ca să se ducă...
Intr'o sfântă zi din zile,
Ale munţilor copile
Din somn cum se deşteptară,
Feţe mândre că-şi spălară,
Pletele că-şi netezîră,
Şi 'n cosiţe le'mpletiră:
Şi'n haine sărbătoreşti
Şi cu salbe munteneşti
De nuntă se pregătiră,
Şi la Corbiţa veniră,
Căci Corbiţa le'aştepta
Spre-ajutor la nunta sa.
Draştele deci s'apucară,
Pe Corbiţa mi-o 'mbrăcară
In veşminte de mireasă,
Cu cordele de mătasă,
Cu flori şi cu iminei,
Cu ghiordan şi cu cercei;
Ca să plece cu-al său mire
La o sfîntă mănăstire,
Să li cînte dascălii,
Să-i cunune preuţii.

După ce se isprăveşte gătirea miresei, vin
„Socrii, cuscrii, nunii mari
Şi c'un cîrd de lăutari.

Cu fete şi cu flăcăi
După rînd şi obiceiu
Aşteptau numai să iasă
Tinerii gătiţi din casă

„Dar de-o dată se iveşte
Un păstor ce gifîieşte
Ostenit şi asudat
De căldură, de-alergat,
Şi cu glas de grozăvie
Zice către nuntăşie:
Fugiţi, fetelor frumoase,
Către silvele tufoase!
Fugiţi repede spre munte
Doar vă veţi putea-ascunde
Căci de colo şi de ice,
Prin strîmtori şi prin pot...
Vin cu flintele 'ncărcate,
Şi cu săbii încruntate,
Patru cete de Tătari,
Toţi călări pe telegari!
Şi cu paşi groaznici s'a...
Pentru c'au primit porunce,
Să facă prin munţi izbîndă,
Pe Corbiţa ca s'o prindă,
Şi s'o lege şi s'o ia
Hanului plocon s'o dea!"

Dar vin Tătarii, Corbiţa spre a nu fi prinsă, îşi aruncă trupul din vârful unei stânci în prăpastie, la Bicaz:

In Bicaz mi se cufundă
Inghiţit de-o rece undă.

Şi balada se isprăveşte aşa:

„Vai de capul răilor,
Cari-au tras asupra lor
Blăstămul ce l-a vărsat
Un suflet nevinovat!
Sus pe muchea dâmbului,
De-asupra Bicazului,
Stau Tătarii pologiţi
Şi de lupte obosiţi.
Dar spre dînşii se coboară
Şi'ntro clipă-i înconjoară
O falangă de plăiaşi
Călăreţi şi pedestraşi,
Ce-au simţit din depărtare
Glasul groaznic de strigare,
Strigătul voinicului,
Şi blăstămul mândrei lui.
Şi ca smeii de pe deal
Se răpăd şi dau năval,
Pre Tătarii'mi ţi-i pripesc,
Şi'n bucăţi îi bucăţesc!
Şi'n bucăţi mi ţi-i aruncă
De de-asupra de pe stîncă
In prăpastia adîncă:
Dar al apei rece sîn
Carnea crudului păgîn
N'o suferе, n'o primeşte
Ci spumegă şi răpşteşte
Şi prin clocot şi prin val
O răspinge către mal
Spre mîncarea corbilor
Spre prada vulturilor".
Astfel, frate, prin Bicaz
Nici o urmă n'a rămas
De Tătarii 'nfuriaţi,
De Corbiţa blăstemaţi. —
Fără stânca cea măreaţă,
Ce se vede colo'n faţă,
La glesnele muntelui,
De-asupra Bicazului,
„Piatra Corbului" se zice
După fica neferice.
Acolo de multe ori
In zile de sărbători,
Când îi dricul fragilor,
Cînd florile ţin sobor,
Curg din jur copilele,
Ca din stup albinele,
Şi cu flori se'mpodobesc
Cu flăcăi mi se'ntîlnesc,
Şi 'ntind hora cu flăcăi
Cîntînd doina Corbiţăi.

Dar în nopţi de primăvară,
Şi 'n lungile nopţi de vară,
Spun păstorii că zăresc
Un chip tînăr fecioresc:
O nălucă 'n haine albe
La grumaz c'un rînd de salbe,
Cu păr lung şi despletit,
Peste umeri răspîndit,
Că se'nnalţă sus pe stîncă
Din prăpastia adîncă,
Şi din muchia stîncei iară
Clătinîndu-se coboară
Şi dispare ca un vis
Intr'al rîului abis."

Data? Viena 2 Iulie 1868, doi ani înaintea celor d'întâiu poezii ale lui Eminescu purtând o adevărată pecete a sufletului său.

Veţi întreba ce a făcut omul mai târziu? L-a înmormântat mediul, cum s'a întâmplat cu atâta lume la noi. In alte ţări, mediul creşte pe om, la noi îl distruge.

Nu i s'a cerut de nimeni s'o ducă înainte cum apucase, pentru că nimeni nu recunoscuse valoarea lucrului său. Când i se întâmplă să mai scrie, cum a fost când a făcut o excursie la Suceviţa, la 1889, iată cum se prezintă literatura lui.

In „Schiţe de excursiuni la Suceviţa" se tipăreşte o bucată „Urzirea mânăstirei Suceviţa", care poartă o dată ceva mai veche „1867, Viena". Reproduc numai sfârşitul:

"" Astfel zice Ieremie (Vodă)
Cu glas viu şi răspicat
Şi-al său glas de bărbăţie
Sus la cer s'a rădicat!
Şi'n strălucitoarea-i teacă
Strânge sabia, şi-apoi
Turca 'şi pune 'n cap şi pleacă
Către tabără 'napoi;
Şi demîndă să s'adune
Salahori şi meşteri mari,
Piatra unghiului se pune
De vestiţii săi zidari.
Lucrul repede porneşte,
Zidurile cresc mereu,
Şi curînd se pregăteşte
Sfînt lăcaş lui Dumnezeu.
Domnitorul Ieremie
Către Turci porneşte-apoi
Şi îi 'nfrînge-a lor trufie
Pe câmpia de război.
Turcii fug peste hotară
Măcelaţi ca vai de ei,
A Moldovei dulce ţară
Astfel scapă de mişei.

Iar pe-a Suceviţei vale,
Pe-acel loc desfătător
Astăzi vede lîngă cale
Călătorul trecător
O frumoasă mănăstire
A 'nvierii lui Hristos,
Scump liman de mîntuire
Sufletului credincios.

Douăzeci de ani mai târziu, într'o formă mai fluidă, cu o mai deplină stăpânire a graiului, el dă un tablou de natură şi mai frumos decât cele d'întâi.

Bucata merită a fi reprodusă întreagă:

Rîu, ce'n calea ta cea lungă
Şoapte lungi cu ţărmii schimbi
Şi prin şoapte codri-agimbi,
Unde fugi şi ce te-alungă?

Eu, un călător ca tine,
Ce ca tine 'n visuri cred,
Am venit ca să te văd,
Dar tu fugi, cum văz, de mine.

Fugi, Moldovo, şi visează
Visuri lungi ca ţărmii tăi,
Visuri dulci de curcubei,
Ce prin Maiu te cercetează

Inţeleg, o rîu sburdalnic,
Că prea mult am cutezat
Căci de fug'am întrebat:
Sunt un călător şagalnic.

Nu te 'ntreb mai mult nimică
Despre tainele ce-ascunzi
Prin palatul tău din unzi,
Căci de-al tău răspuns mi-i frică.

Tu eşti ageră, nătângă,
Tu te 'nfuriezi uşor,
Iar colo se vede-un nor,
Ce de munţi vrea să s'atingă

Supărîndu-te eu poate
Cu-acel nor te poţi uni,
Pasul mieu spre-al pedepsi,
Şi-astfel pot cădea 'n păcate.

Deci te las să mergi în pace,
Iar tu lasă-m'a privi
De pe ţărmul tău, de-aci,
Jos la cursul tău, ce-mi place.

Iată păstrăvii se mişcă
Dintr'un val în cela val,
Şi 'n vîrtejuri dau năval,
Ce se 'nvîrt ca şi-o morişcă.

Ale brazilor lungi şire,
Ce pe ţărmuri ţi se 'ntind,
Vezi cum te privesc zîmbind:
Cine dar să nu te-admire?

Pescărei mărunţi răstoarnă
Lespegioarele de prund
Şi sub unde-ţi se cufund,
Căutînd sub unde hrană.

Sus prin crengi îţi cîntă ganguri
Piţigoi prin tufe jos;
Sănătate, rîu frumos,
Cu-ai tăi codri şi meleaguri!

Insă, dacă m'ar ajunge
Dorul de-a te mai vedea
Să mai viu eu pe acoleă,
Să văd valul tău cum merge?...

Şi voiu încheia cu invocaţiea pentru ocrotirea ţerii lui, cuprinsă în aceeaşi broşură. E vorba de Putna acum:

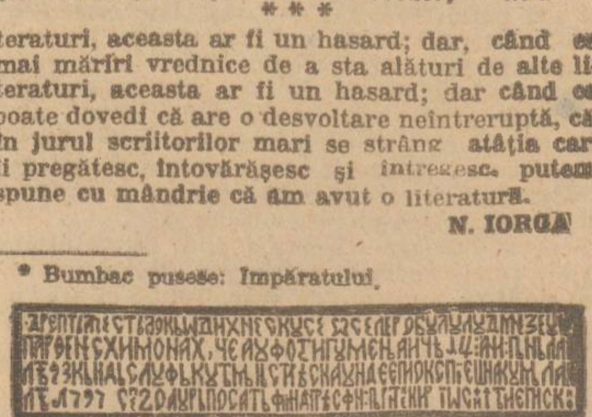
Vechiul mieu dor mă mînă de mult, o Putno, la tine
Ins'ale traiului griji, vezi piedici în cale-mi tot puse
Iată că'n fine-am ajuns spre-adînca mea bucurie,
Umil genuchii să-mi plec naintea porţilor tale.
Sfîntul pămînt îţi sărut şi-aproape de sfintele-ţi
ziduri
Domnului mare mă'nchin, mă 'nchin Dumnezeului
veşnic;
Doamne, ce veacuri atîtea din milă-ţi romînilor dat-ai
Şi-i adumbrişi cu-al tău scut, cînd lanţul păgînelor
stoluri
Se revărsa peste dînşii cu foc şi cu sabie cruntă,
Varsă, tu, Doamne, şi-acum şi pururе mila ţi-o varsă
Peste poporul ce fost-a demn de minunile Tale.
Tu, ce prin fiul Tău Ştefan scăpaşi de cădere-a Ta
lege,
Cînd sîngerosul păgîn, hei, crucea voia să-Ţi
profane,
Cruţă Tu neamul lui Ştefan, acum şi pururе cruţă-l,
Şi 'nvredniceşte-l a fi popor ales prin popoare.
Doamne, căruia strămoşii atîtea temple-Ţi clădiră,
Numele spre-a ţi-l mări din neam în neam
strănepoţii,
Fă ca puternicu-Ţi dar ca toţi strănepoţii lui Ştefan
Numele veşnic mărindu-Ţi, vestiţi prin fapte să fie!
Tu să Te bucuri întîi, văzîndu-i că cresc în virtute
Şi să se bucure în cer măreţele chipuri străbune.
Tu, ce'n nimică prefaci pe cei ce legile-Ţi calcă,
Şi din nimică ridici pe cei iubitori de dreptate,
Fă ca Românii în veci răzimaţi pe legile Tale
Şi pe-al regelui) scut de-apururi necercaţi să vieze*
să vieze!
Căci părinte 'ndurat ai fost şi pururе fi-vei,
Ţie mărire-Ţi 'nălţăm în vecii vecilor, — fie!

***

teraturi, aceasta ar fi un hasard; dar, când ea mai măriri vrednice de a sta alături de alte literaturi, aceasta ar fi un hasard; dar când ea poate dovedi că are o desvoltare neîntreruptă, că în jurul scriitorilor mari se strâng atâţia cari îi pregătesc, întovărăşesc şi întregesc, putem spune cu mândrie că am avut o literatură.

N. IORGA

* Bumbac pusese: Impăratului.

Toamnă

Cad frunzele şi azi ca şi 'ntrecut,
Cum cade gândul în necunoscut...
Dar par'că azi mai tristă e grădina...
E vina toamnei sau a mea e vina?
Cum stăm tăcuţi alături amândoi
O altă toamnă plânge par'că 'n noi...

E toamna pustiirilor de veci
Pe care-o simţi când 'ţi-este scris să pleci
Când sufletul în clipa despărţirii
Se face una cu durerea firii...
Strângi amintiri de par'că frunze strângi
Şi fără voia ta începi să plângi....

Cad frunzele şi azi ca şi 'ntrecut...
Cum cade gândul în necunoscut...
...Il simt cum pleacă sufletu-ţi de-acum
Imi simt şi eu tot sufletul pe drum...
Şi am rămas pe bancă amândoi:
Doi arbori desfrunziţi şi trişti şi goi...

Alfred Moşoiu

IN LOC DE CRONICA ȘTIINȚIFICA

Știința și viața

de L. FLORIN

— Viața în natură. — Degradarea actuală a vieții. — Știința și Educația fizică — Frumusețile naturei. — Regenerarea Omenirei prin știință. —

Când vine Primăvara cu cerul ei albastru, cu flori, verdeață și cântece de bucurie, ne mai aducem aminte că trăim. Cine să mai stea în casă și să citească teorii științifice sau literatură, când te chiamă viața prin ciripitul păsărilor, care se întorc stoluri, din țările dela miază-zi, odată cu trecerea soarelui la echinopțiul primăverii. Rând pe rând vin cocorii, bâtlanii și tot felul de păsări de baltă, ciocârliile, cintizoii, privighetorile artiste, ciocănitoarele dulghere, sturzii, neamul potârnichelor, mierlele, pitpalacii, pupăzele cu moțuri, micile pitulici și berzele greoaie aducătoare de... copii.

Rândunelele țin minte locul cuibului lor cum știe astronomul coordonatele geografice ale Observatorului său și fără să țină seama de oboseala călătoriei, dau zor să-și repare cuibușoarele, după ce au evacuat bineînțeles vrăbiile instalate de cu toamnă, după plecarea lor, ca niște chiriași fără locuință.

Inchiși în birouri, redacții sau laboratoare, muncitorii intelectuali duc în genere o viață pe jumătate moartă, în deosebire de muncitorii cu brațele dela țară și oraș, neavând răgaz măcar să-și desrobească conștientul eului lor din inerția ce i-a petrificat, să privească viața reală și să se gândească la propria lor sănătate.

Priviți o clipă o biată rândunică, această vestitoare a Primăverii, care a străbătut cu aripioarele ei, în 5—6 zile numai, nordul Africei, Marea Mediterană și țările balcanice, ba unele vin tocmai din Transvaal, unde se apropie acum toamna emisferului de sud. Să călătorești în aer peste atâtea țări și mări când nu ești decât o mică păsărică de 100 de grame și să cunoști geografia din instinct, având sub drăgălașele pene un întreg serviciu meteorologic și astronomic; să zbori la vrâsta de 6 luni deasupra mării și piramidelor, având drept motor o inimă mică cât un grăunte de porumb; să te îndrăgostești în inima Africei și să naști copiii în Europa; să te hrănești cu musculițe precum oameni se îndoapă cu cărnuri de animale; să te culci în amurgul serii fără a-ți mai strica ochii la cinematograf și urechile la teatru, pentru a te scula în zori de zi, în cuibușorul cald, contemplând luceafărul dimineții și răsăritul soarelui; să-ți speli micuțul cioc de fer în rouă și nu măsele găurite de om cu paste chimice; să zbori liber prin crânguri și livezi după hrană în loc să te duci la biroul sau atelierul întunecos înghesuit în tramvai — aceasta se poate numi **viață**. Rândunicele trăiesc o viață liberă, frumoasă și sănătoasă în Republica mondială a aerului, care le aparține cu totul, ba au și adevărate **soviete** (fără demagogi însă). Cine n'a văzut în viața lui un sobor (soviet) de rândunici ținându-și ședințele pe firele de telegraf?

Intr'o călătorie pe care am făcut-o anul trecut, la sfârșitul lui August, în munții Bicazului, dealungul Bistriței, avui prilejul să pot studia parlamentul... rândunicilor. Vântul rece de toamnă sufla la munte și cât e șoseaua de lungă se adunau pe firele de telegraf sute de rândunele și alte sute soseau rând pe rând din împrejurimi, umplând văzduhul cu un ciripit atât de trist. Niște rândunici, mai bătrâne probabil, parlamentau cu mai multă gravitate și altele mai tinere ciripeau subțire, cu o vădită emoție și teamă că vor avea onoarea să ia parte la primul lor zbor deasupra Mediteranei, după un antrenament atât de sumar. Câte din ele nu vor cădea ostenite, înșelate de lumina farurilor și vapoarelor omenești, înghițite de valuri sau prinse de marinari nemiloși! Și totuși cât e de frumoasă o astfel de viață în plină frumusețe a Naturei!...

* * *

Să privim o clipă biata noastră viață. Milioane de oameni își pierd timpul în localuri închise, respirând un aer viciat; alte milioane stau aplecați în magazii și birouri peste vrafuri de hârtii și mărfuri; alții își pierd viața în subsoluri reci ale unor laboratoare sau în duhoarea săilor de disecție. Sănătatea nu mai are nici un preț în veacul nostru căci viața însăși, care în sine trebue să fie scopul nostru suprem, a degenerat la un simplu mijloc.

S'ar crede că cei bogați ar avea măcar ei posibilitatea **să trăiască**. Nu, viața n'are pentru oamenii banului nici un farmec, căci ei nu știu ce înseamnă a respira un aer curat, a privi un apus de soare, a prețui albastrul cerului și al munților sau a-și spăla propriul lor corp odată pe săptămână; viața a devenit pentru acești oameni trândavi sau semiparazitari un simplu **mijloc**, căci trăesc pentru a se îmbogăți și a trăi zile stupide de spleen, lene, desfrâu și afaceri.

Intelectualul sărac sau bogat și-a pervertit și el viața în virtutea inerției ocupației sale, cași muncitorul cu brațele, robi și unii și alții ai tatălui Capital. Dacă nu-și cheltuește viața înmormântându-se în registre cât masa, în munți de hârtii sau discuții inutile, atunci îl vedem citind câte 100 jurnale pe zi și tot atâtea piese de teatru pe săptămână — ba odată pe an vre-o poezie bună și o cronică științifică serioasă — or își sacrifică viața în întunericul unor laboratoare, fără a face mare ispravă în știință și fără a-și folosi sie-și.

Nici banul, nici arta, nici știința chiar nu sunt scopul vieții.

* * *

Nu, scopul vieții e viața însăși.

In orașe descrește pe zi ce trece coeficientul sănătății, care tinde să ajungă la zero. Unii își strică ochii, alții au dantura nenorocită încă din copilărie sau li se atrofiază mușchii din lipsă de întrebuințare.

Când vorbesc unor intelectuali de necesitatea educației fizice, ei râd pur și simplu.

— „Cum dv., „om serios", care vă ocpați cu Știința să ne vorbiți de... gimnastică!?"

Bieții intelectuali, pentru dânșii trupul n'are nici o valoare, fiind un simplu surogat. Degeaba ai să le spui că la Iași există profesori universitari (între alții decanul Facultății de Medicină) cari joacă popici, că la Cernăuți există ingineri și doctori cari fac exerciții grele la reg și trapez, că în Germania se pot vedea lucrători de 60—70 ani executând figuri la paralele, că în Franța savantul fiziolog **Chauveau**, care a murit zilele trecute la vârsta de 90 de ani, devenise prin exerciții fizice atât de robust că putea să rețină aerul în plămâni 1 minută și jumătate, fără să expire, iar octogenarii **Flammarion** și **Anatole France** s'au căsătorit acum doi cu câte o domnișoară, admiratoare a operei lor, ceea ce dovedește că acești intelectuali de forță au și o oarecare forță fizică.

Miliardarul american Rockefeller, în vârstă de 82 ani joacă „Golf" la băile Palm Beach. (Florida).

Desigur pseudo-intelectualul care se hrănește cu 2—3 cești de cafea pe zi și își reduce activitatea la șlefuirea câtorva informațiuni de jurnal, are tot dreptul să fie debil să disprețuiască pe cei cari se mai gândesc la educație fizică. Intelectualul superior însă, care citește mii de reviste și studiază mii de cărți în felurite limbi, nu va pune mai mult preț pe știință, decât pe viața însăși.

Au trecut mulți ani de când am avut fericitul prilej de a face o călătorie în Italia (Martie și Aprilie 1914). Imi voi aduce tot-deauna aminte cu o nespusă bucurie de câteva ore petrecute la **Abbazzia** (aproape de Fiume), ore ce echivalează cu mai mulți ani de viață. Cât adevăr e în zicătoarea populară: „Mai bine o zi privighetoare, decât 1 an cioară"! Sunt ani de zile de când n'am văzut altceva decât pereții odăiei mele împodobiți doar cu tablouri, diagrame de mașini, hărți cerești și rafturi prăfuite de cărți. Orizontul meu e îngrădit de un colț de cer albastru, vizibil prin unica-mi fereastră și care îmi amintește de albastrul Cerului din Abbazzia, Ancona, Neapoli, Pompei și Foggia.

Imi aduc aminte cum vizitai în zori de zi cu mai mulți prieteni înălțimile dela Salita Calvario și de acolo văzui Fiume în toată frumusețea sa cu mulțimea-i de case și grădini pline de veselie, cu docurile sale și acea Adriatică fermecător de albastră, cu luciul încrețit de mii de valuri, cari sclipeau în razele soarelui, care răsărea din mare. Totul era plin de viață, plin de veselie. Niște „bambini" se jucau într'o grădină de copii fără nici o grijă, fiind cei mai fericiți muritori sub soare, în mijlocul parfumului îmbătător și aerului răcoros al mării.

La 10 dim. ne înbarcarăm în vaporul de plăcere „Füred" pentru Abbazzia. Era prima mea călătorie cu vaporul. Sirena șueră puternic și vaporul se puse în mișcare. Marea era verde albăstrie și un vânt ușor o încrețea, așternând pe întinderea ei mii de unde, cari dispăreau în urma noastră înghițind spuma pe care o lăsa vaporul. In largul mării trei marinari voinici, cu brațele goale, vâslea într'o barcă încordându-și cu putere mușchii antrenați, dar rămâneau în urmă, neputându-și egala forța puternicelor brațe cu puterea aburului. Adriatica se vedea în toată măreția ei: imensă, lucitoare ca argintul, cu mii de valuri care se vedeau tot mai mici, perzându-se în zare.

Soarele strălucea puternic și se reflecta în infinitatea de oglinzi a valurilor. La miază-zi nu se vedea decât cer și apă, în urma noastră rămân munții acoperiți de zăpadă. Un vapor tixit de lume se întoarce din Abbazzia lăsând o dâră de spumă albă ca laptele și plină de o infinitate de beșici transparente mari și mici care reflectă în jocuri de raze culorile curcubeului până le înghite un val umflat de vânt.

Privind fețele sănătoase a atâtor mii de oameni dela Fiume, Abbazzia, Lovrano și Itschitschi mi-am amintit de fețele arse de soare și supte de boală ale țăranilor români, de bieții noștri orășeni cu trupurile diforme, de propriile noastre fețe palide de intelectuali sau candidați la intelectualitate. Din aproape 100 escursioniști (profesori, medici, studenți și elevi) am fost numai 5 cari am îndrăznit să urcăm Vezuviul fără funicular și din acești 5 am fost singurul (iată un prilej neplăcut de a mă lăuda!) care m'am aventurat să urc muntele Soma (piscul cel mai înalt din jurul craterului) în partea lui cea mai prăpăstioasă.

Era mai mult un triumf al voinței mele decât al forței musculare și a puterii de rezistență a inimei și plămânilor. Firește un tânăr cu inima slabă ar fi rămas mort pe loc în urma unui efort atât de exagerat. Când am ajuns sus la marginea craterului, inima îmi bătea cu putere, nu-mi mai puteam stăpâni respirația, eram ud leoarcă de sudoare și eram mort de sete. Ah să fi avut măcar o picătură de apă să beau! Am stat numai câteva secunde ascultând clocotul lavei topite din adâncuri și biciuit de fumul gros și înăbușitor ce-l sufla Vezuviul prin gura lui uriașă, căzui îndărăt lunecând cu pietre cu tot pe coasta de cenușă și zgură. In câteva minute am coborât piscul Soma, care are o inclinație atât de mică că e aproape drept ca peretele. In căderea mea vertiginoasă avui prezența de spirit să mă opresc de niște pietre mari înfipte în cenușă și putui contempla câteva clipe cea mai grandioasă priveliște ce o poate vedea un ochiu omenesc: Pompei și Herculanum în stânga, Neapoli jos în vale, un cer albastru etajat în straturi de aer stropite în înălțimi de fumul vezuviului înroșit de soare și o mare fermecător de albastră care se întindea dela poalele vulcanului până la Castelamare și Capri, unde trăia Gorki, surghinuit de țarism.

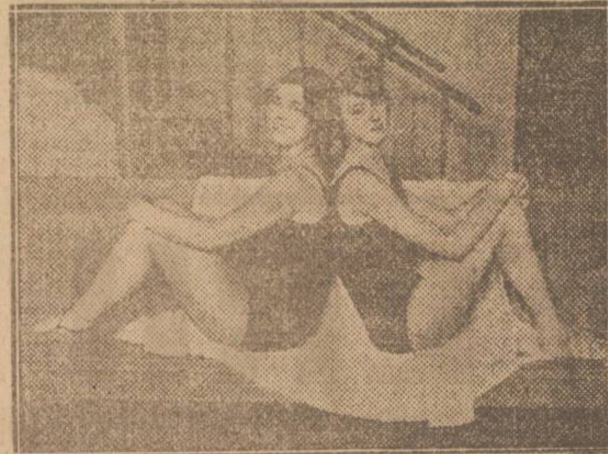
Culcat 'n poalele Vezuviului cu brațele întinse și gambele încordate de stânci mi-am dat seama în acele câteva clipe de frumusețea naturei și a vieții, mai mult decât putusem afla din sute de cărți în ani de zile și găsii supremul adevăr că **măreția și forțele Naturei nu se pot oglindi în sufletul nostru decât atunci când ne simțim propria noastră putere.**

* * *

Suntem țara cea mai înapoiată din Europa în ceiace privește sănătatea. In **Bulgaria** la o populație de 4 milioane suflete există 200 supra centenari, în **Jugo-Slavia** și **Muntenegru** trăiesc oamenii cei mai frumoși și mai sănătoși din lume, iar vecina noastră din nord, **Ceho-Slovacia,** e o țară de uzine, sporturi și universități. In Ceho-Slovacia sunt 300.000 **sokoli** (șoimi) cari fac zilnic exerciții de gimnastică cehă și suedeză, iar nordul și apusul Europei (exceptând doar trândavele „surori" latine Spania și Portugalia) e numai viață și sănătate.

In Anglia toată lumea joacă foot-ball: profesori universitari studenți, ziariști, prim miniștrii, lucrători, ba chiar femeile și copiii.

Ce să mai vorbim de America unde până și octogenarii se ocupă cu sporturile! Miliardarul **Rockefeller,** care e de82 de ani, joacă în fiecare săptămână **tennis** sau **golf** cu mai multă vigoare cum l'ar juca majoritatea tinerilor noștri prăpădiți ca vai de ei. Bineînțeles nu se poate compara situația „materială" a regelui miliardelor cu situația bieților noștri studenți, cari se duc la universitate „cu ghetele rupte și stomacul gol" cum i-a descris marele ziar **„The weekly People"** din New-York (în original... **with torn shoes and empty stomacs).** Totuși studentul nostru e destul de neglijent față de propria lui sănătate, pentru a nu găsi timp nici odată să facă 15 minute pe zi exerciții de gimnastică științifică suedeză (după sistemul maestrului danez Müller) și 1—2 ore pe săptămână exerciții la **paralele, trapez, reg, sendon** și **inele** cum face echipa de studenți și intelectuali al **Societății de Educație fizică,** ce am fondat-o la Iași, orașul cel mai intelectual și care are până acum vre-o 2 ani cel mai refractar educației trupești. Pentru a învinge inerția caracteristică intelectualilor am cheltuit multă vreme, ținând conferințe, scriind articole în ziare și venind eu însu-mi în sala care a fost pusă la dispoziție de organizația **„Macaby"** pentru a face exerciții grele la diferite aparate.

Sampioanele Europei la înnot.
D-ra Mauray (Berlin). **D-ra Buchbinder** (Viena).

Iașul intelectual devine și Iașul sportiv. Tineretul liceelor scoate reviste științifice; zilele acestea elevii liceului Național au fondat un **„Cerc astronomic Victor Anestin"** și vor tipări curând o revistă de ....astronomie, care va avea marele merit de a fi unica în țară; din partemi voi da toată încurajarea acestui sport ca unul care am fost elev al liceului Național.

Tineretul muncitoresc ieșan, singurul din țară care are un început de universitate populară, a fondat de curând o societate sportivă **„I. C. Frimu",** care sperăm va ajunge să se egaleze cu puternicile organizațiuni locale mai vechi: „Macaby", „Concordia", „Hacoah", și celelalte.

Și astfel din Iașul tuturor ideilor purcede și ideia aplicată a regenerării fizice, în deosebi a intelectualilor, alungându-se astfel norii grei ai vieții semimoarte și spectrul amenințător al ruinei sănătății noilor generațiuni.

L. FLORIN

Un debut

E neasemănată mulțumirea ce-o simți, când în sutele de plicuri primite pe săptămână la redacția unei reviste literare, găsești pagini cari îți atrag atenția și te fac să prevezi un talent.

E cazul cu autorul acestor poezii, — fiul unui țăran din Teleorman, care cu o rară timiditate ne întinde foile pe care a încercat să cristalizeze în versuri sbuciumul său sufletesc.

Ne facem o plăcută datorie de a prezenta cititorilor pe acest tânăr scriitor, care pentru prima oară își vede numele și versurile tipărite.

Nădăjduim, că noul nostru colaborator va fi dintre aceia care își țin făgăduiala dată prin aceste poezii, în ritmul și imaginele cărora, credem, că găsim un ales și vom fi cu atât mai mândri cu cât pașii șovăitori ai debutantului s'au îndreptat întâia oară spre noi.

Ad. Lit.

Balada Stelelor

O stelelor licăritoare
Ce rătăciți în Univers
Ca niște rime călătoare
Spre armonia unui vers...
Când vă cuprind, cu o privire
— Din zare până la zenit —
Cercetătoarea mea gândire
Se vărsă 'n larg de Infinit;
Pe ape 'n valuri cristaline
Voi tremurați fermecător,
Cum numai inima din mine
A tremurat de 'ntâiul dor!..
Din nepătrunsa depărtare,
De ce priviți în ochii mei
Atât de-adânc și sfânt, — de'mi pare
Că sunteți ochi de Dumnezei!?..
Ori e, cum spune o poveste:
— Că'n fiecare dintre voi
Trăește-un suflet, care este
Legat de unul dintre noi?!...
C'odată cu căderea voastră
Dungată lung-scânteetor,
Pe pământeana lume-a noastră
Se stinge câte-un muritor?!...
....O stelelor tăinuitoare,
Nu-i nimeni care v'a 'nțeles
Luminile fascinatoare,
Poetizate de eres!...
Ca niște candele divine
Voi stați veciei strajă 'n cer;
O!... ce n'aș da să'nchid în mine
Comoara voastră de mister...
Decâteori vă sorb tăcerea
Mă năpădesc melancolii,
Că-abia de'mi potolesc durerea
Cu-armonioase melodii;
Și-așa doinind, pe-o noapte-albastră
Străbat prin liniștea sihastră
Plutind pe-aripi de vise, lin...
Aș vrea, spre'nalta voastră pace
Să-mi sboare sufletul acum,
Să sfarme lutu'n care zace
Nemuritorul lui parfum;
Să-l port prin spații milenare
Ca 'n magic vis-nepieritor;
Ș'n ale voastre lumi stelare
Să mi-l schimbați în meteor!...

APUS SOLAR

Privesc la soare gânditor
Și-l văd cum înroșit apune...
—Imi pare că-i un călător
Ce 'nfiorat povestea 'și spune
De câte ori ajunge-acolo
Pe unde-a plâns întotdeauna!...

Pe cer, acum apare luna
Ca un reflex al lui Apollo,
Incoronat cu mii de stele
Ce ard ca lacrimile mele..

Dar... gândul mi s'afundă'n zare
Spre tragicul apus de soare:
—O!... cât de mult îmi spune mie
Astrala lui melancolie!...

Al. R. Nițulescu

Floriile

E un amurg frumos de primă-vară. Soarele obosit și desvățat de lungul drum ce nu l'a mai făcut de o iarnă întreagă, s'a culcat repede sub deal, aprinzând creștetul pădurii cu reflexele razelor sale de jăratec răscopt.

Curtea monastirii e un imens covor de iarbă de un verde proaspăt, iar chiliile așezate pe liniștea lor tăinuită, niște cuiburi albe de odihnă.

E seara de ajunul Floriilor.

Maicele îmbrăcate de sărbătoare ies una câte una din chiliile albe, care fac un contrast puternic cu negrul hainelir. Rasele lungi se târăsc pe iarba fragedă a primăverii, iar cămilăfcile subțiri ca pânza de păianjăn, tremură la cea mai ușoară adiere a vântului. E o pace adâncă în sfântul locaș; nici un sgomot nu pătrunde de nicăeri, așa că se aud pașii maicilor călcând mătasea verbe a erbii și îndreptându-se spre biserică. Le urmăresc cu curiozitate fie-ce mișcare și când grupul se îndesește la ușa bisericii, mă amestec și eu în ceata lor pentru a merge împreună să aducem rămurelele verzi de salcii.

O maică bătrână cu figura blândă și senină ia toaca, pe când două surori se urcă în clopotniță și încep să tragă clopotele. In sunetul clopotelor și a toacei ne îndreptăm spre luncă având în mijlocul nostru pe Maica Stareță. Vocea îngerească a Maichii Serafima începu cântarea Floriilor, însoțită de vocile celorlalte maici, în vreme ce paracliserița lovește mereu ritmic lemnul toacei, iar clopotele ne urmăresc cu armonia lor divină din ce în ce mai slab și mai pierdut.

Trecem iazul înconjurat de sălcii, în care sunt urcați copii din sat, care taie și aruncă jos tinerele rămurele. Lunca verde cât vezi cu ochii, este persărată de mii de viorele albastre, iar din distanță în distanță, își înnalță capul imaculata floare a Paștelui.

Maicele străine par'că de toată acea frumusețe ce se desfășoară în jurul lor, pornesc înainte cântând mereu, spre grămăjuile de sălcii căzute lângă iaz. Fie-care își umple brațul, apoi vesele de prada culeasă, pornesc înapoi spre monastire, trecând din nou apa în undele căreia se reflectează așa de frumos creștetul arzând al pădurii.

Fără să știu cum, de dragul viorelelor care îmi ațin calea, am rămas departe în urmă, oprindu-mă la fie-care pas și mărind din ce în ce mai mult ametitorul buchet ce țin în mână. Pe braț mi se odihnește un mănunchiu de sălcii care se găsesc foarte bine în preajma sfioaselor flori albastre.

Vocile maicilor abia mai ajung până la mine. Ridicai capul mirată de singurătatea în care mă lăsasem prinsă și le văzui resfirate pe câmpie, mergând ca într'un vis, fără țintă și fără sfârșit. Părea că asfințitul roșu de purpură și murmurul apei le fermecase pe toate și duse cu gândurile la versetele ce cântau cu voci dumnezeești, păreau niște preotese antice ale celui mai sublim cult ce a existat vre-odată. Siluetele acelea negre cu brațele încărcate de sălcii verzi, risipite în câmpia nemărginită presărată cu flori, în cel mai frumos amurg ce mi-a fost dat să trăesc, mi-a dat impresia celui mai desăvârșit tablou ce a putut creea mâna maestră a naturei. In fața admirabilei priveliști, mă mir cum nici un pictor n'a fost ispitit de acest subiect unic și înălțător, ca să creeze o operă de artă nemuritoare.

Cine știe însă dacă artistul ar fi făcut ceva de seamă, dacă acelui tablou nu i-ar fi lipsit suflul dumnezeesc ce planează acum peste întreaga fire și acea transfigurare ce se citește pe fețele palide ale maicilor, cine știe, dacă nu i-ar fi lipsit *viața*, dacă nu i-ar fi lipsit *credința*, ce emană aici din foșnetul pădurii, din susurul apei, din parfumul pomilor în floare și din întreg orizontul larg, imens, ce ne învăluie în liniștea asta dumnezeiască !....

Am rămas singură. Maicile au dispărut, iar sunetele clopotelor din ce în ce mai slabe, mai agonizânde, par o mângâiere cerească coborâtă pe tristeța inimilor care suferă. Mă găsesc bine în singurătatea asta voită, față în față cu imensitatea naturii.

Aerul e de o curățenie și transparență uimitoare. Imi port ochii până departe în zare, unde munții gigantici îmi străjuiesc privirile. Vârfurile lor încărunțite de vreme, cresteaza zigzaguri capricioase pe azurul imaculat al cerului. Mi-e sufletul îmbătat de atâtea neprihănită frumusețe. In liniștea profundă ce mă înfășoară ca niște valuri fine de mătase, se aud cum cad petalele florilor ca niște fluturi albi beți de lumină și de viață. Din pădurea de peste iar, cucul își strigă monoton numele și mii de păsărele ciripesc asurzitor glorificând fericirea de a trăi.

Privighetoarea, cântăreața vrăjitelor nopți de primăvară își încearcă trilurile în răcoarea ce se ridică ușor din fundul văilor. Sunt amețită și profund mișcată de farmecul nedefinit și de voluptatea leneșă a acestui amurg de primă-vară. O întreagă gamă de parfumuri stăpânește lumea: violete ascunse în iarbă, vegetația proaspătă, și atâtea vieți noi trezite de marele vrăjitor care e soarele, se ridică din pământul reînviat și din tinerele rămurele pline de viață.

Pare că sufletul mi s'a detașat de corp și plutește în înaltul cerului îmbătat de atâta risipă de frumusețe și parfum de flori !...

Am părăsit cu părere de rău împărăția liniștii. Când am intrat în monastire, umbrele serii o învăluiau ușor într'o ceață fumurie. Luna își arăta fața somnoroasă la răsărit, dar era încă prea sfioasă și nu îndrăsnea să lumineze tot cuprinsul. Maica Stareța primea pe pragul bisericii sălciile ce fiecare maică i le depunea în brațe și apoi le așeza jos, făcând în amvon un fel de movilă de verdeață. Fie-cărei maici îi ura cu un zâmbet blând : „la mulți ani !" și îi primea cu drag verdele dar. Când i-am simțit buzele pe frunte, după ce i-am pus și eu în brațe prinosul meu de dragoste creștinească, mi s'a părut că sunt iar copila mică și credincioasă de altă dată, care îi adresa toate cererile ei Maicii Domnului și care se înfiora de un rând din Evanghelie sau de fumul de tămâie și de smirnă.

In interiorul rece al bisericii pâlpâie o candelă care pune umbre de întunerec și lumină pe aurul razelor ce înconjoară capul Sfintei Fecioare. Inchin cucernic capul și fac semnul crucii !...

Sărbătorirea vieții victorioase asupra morții a luat sfârșit.

Mă întorc liniștită spre alba chilie care mă așteaptă veselă, cu geamurile zâmbind în lumina argintată a lunei. Mă simt așa de bine cum nu m'am simțit de multă vreme ! Trăiesc delicios clipa de față, clipa măreață între toate, când sufletul reînoit și purificat prin credință se împărtășește din taina Dumnezeirei ?

AIDA VRIONI.

M-rea Zamfira, 1922.

„Adevĕrul Literar și Artistic" *va da o deosebită atențiune imaginilor. In acest scop ne adresăm tuturor desenatorilor și tuturor artiștilor fotografi din țară, cerându-le să ne trimeată desene și fotografii de actualitate.*

Toate reproducerile vor fi retribuite.

Pe drum

— Din viața celor dela munte —

— SCHIȚA —

de IOAN CIOCÂRLAN

Ca întotdeauna, primăvara aceea, cu pământul ei desfundat de ape și dospit de căldură, chema pe munteni spre șesuri la prășitul porumbului.

Din munți, de departe, de sub poala codrilor de brazi și până la întinsele lanuri ale câmpiilor unde-și aruncase anul acela semințele merindelor, aveau de făcut cale lungă și grea pe hogașuri înguste și prăpăstioase, pe drumuri desfundate și noroioase, ori pe prundișuri spălate de ape repezi și presărate cu bolovani din belșug. Se pregăteau deci Prisăcenii cu grijă pentru multă vreme de zăbavă ce aveau să facă departe de căsuțele lor, cari rămâneau triste și tăcute în pacea munților lăsați în urmă. Cei cari aveau câte o bătrână, ori câte un moșneag ce nu mai putea purta greul muncilor, îi lăsau în prejurul gospodăriilor, să vadă de copilași, de păsări și vite mărunte; alții însă cărora Dumnezeu nu le dăruise așa suflete pentru ajutor, plecau la drum cu tot ce nu puteau să lase pe la gospodării fără anume grijă de pază.

Așa în căruțele lor mari cu roate înalte neșinuite și trase de câte patru ori șase cai înnaintași, unii încărcau șindilă și scânduri, singura lor marfă lemnoasă pe cari în trecere prin cele târguri și sate o desfăceau ca să mai prindă ceva parale; iar alții neavând alt chip, așezau întreaga gospodărie sub coviltirile înnalte, cari cu pânzătura lor neagră adăposteau mărunțișul gălăgios de copii și orateniile închise în cuști de zăbrele.

Pregătirile acestea începeau de cu vreme în timpul săptămânei, iar Sâmbătă, cari cum erau gata, cu oameni și căruțe, eșeau la marginea satului, unde se deschidea o poeniță cu bogată și întinsă pajiște de iarbă .Aci, negreșit trebuiau să facă un popas de așteptare, până să s'adune un număr mai mare de drumeți. Caii deshămați pășteau în prejurul căruțelor, copii alergau în jocuri sgomotoase, bărbații steteau la sfat în cete pe ici pe colo, iar femeile și fetele mai răsărite torceau, răsucind fire cu spor din caerele de lână.

Când ceata drumeților era destul de numeroasă încât poenița stătea să nu-i mai încapă, copiii mărunți se culcușiau în grabă sub coviltire, femeile și fetele o luau încetișor înnainte, îndrugând mereu la firile începute, iar în urma lor se înșirau la drum și căruțele purtate de caii mărunți de munte, cari îndemnați de stăpânii voinici, mergeau zi și noapte, doar cu puține popasuri unde foamea și odihna îi zoreau.

Și astfel treceau printr'un sat, treceau prin altul, făceau un popas ici, făceau altul dincolo și drumul se depăna mereu apropiindu-i de pământurile ce-i chemau cu holde dornice de muncă.

In primăvara aceea, cea din urmă ceată de prisăceni a plecat din poeniță abia Sâmbătă noaptea târziu. Erau tocmai cei cu copii mărunți și nevoi multe, cari se gătesc cu greu și merg încet la drum. Au silit și ei însă, au zorit pe cât au putut cu mersul și după o noapte fără popas au ajuns a doua zi departe spre șes într'un sat cu oameni înstăriți, unde puțini dintre ei, cari aveau și marfă, puteau să și-o desfacă cu preț.

Dar muntenii cu șireagul lor de care în loc să treacă potrivit obiceiului până în maidanul unde se făcea târgul, abat la o parte din șleau și poposesc tocmai în fața bisericei de unde creștinii eșeau căutând fiecare să apuce pe ulițele ce duceau spre căsuțele adăpostite în desișul pomilor cu frunză proaspătă.

Și popasul acesta nu mira pe sătenii locului și nici pe drumeți. Așa le e obiceiul muntenilor. Când în cale trec pe lângă sfintele locașuri, iar preotul e încă în slujbă, fac popas nu atât de odihnă cât în semn de serbare și rugă, în cari timp unii fac rând de pază în preajma căruțelor, iar alții mai ales bătrâni, femei și copii calcă cu smerenie pragul locașului sfânt ce le ese în cale.

De data aceasta însă muntenii noștri poposise nu numai cu gândul pios al rugii, ci și din îndemnul unei mai mari nevoi creștinești.

Pe drum în timpul mersului tabăra lor fusese dăruită de cel de sus și cu un nou născut. Așa când preotul era gata să ese din curtea bisericei, pe sub boltișul teilor înbobociți cari străjuiau la poartă, se tâlnește în cale cu o bătrânică ce purta în brațe un nepoțel împodobit în petice și catrințe. Făcând semne de mare grabă, rugă pe preot să aibă bunătate să frângă calea începută și astfel mai făcând puțină zăbavă, să încreștineze odrasla cari îndrăznise să se arate pe lume așa pe neașteptate.

Slujitorul Domnului, suflet bun cum era, lăsă ca fața sbârcită să i se lumineze într'un surâs plin de bunătate și-apoi fără să mai asculte cuvintele celor câtiva mocani, cari călcau pe urmele bătrânei cu gând să-i fie de-ajutor, porniră spre intrarea bisericei.

Multă vreme n'a trecut la mijloc și băbățica iese din casa Domnului cu odorul creștinat gata. Făcându-și semnul crucei, calcă mărunt îndreptându-se iarăși către șireagul de căruțe, în timp ce în brațele ei slabe purta cu grijă pe nepoțelul drumeț, căruia pe negândite îi slujise și de nănașă.

Dar n'apucă să facă calea jumătate și bătându-se cu mâna peste fruntea încrețită de vreme, ca și când ar fi voit să-și impute cine știe ce nesocotință a capului bătrân, se întoarce repede spre pridvorul bisericei, unde se auzea preotul cetind cele din urmă rugăciuni.

Cu chipul luminat ca d-o mulțumitoare izbândă, peste câteva clipe deapănă pași mărunți pe aceiași cărare, de data aceasta mestecând mereu din gură, cercând parcă să nu uite iar până la căruță numele poznaș, ce popa îl pusese băiatului.

Bătrână cum era, când a întrebat-o preotul ce nume pune finului, ea n'a prins înțelesul vorbei și-a îngăimat alte celea; iar omul bisericii știind zicătoarea că „pentru o babă surdă, popa nu toacă de două ori", a botezat copilul cu numele episcopului din vremea aceea, nume ce l'a rostit tare și răspicat la urechia bătrânei, cari n'a găsit prilej de bănat pentru așa lucru. Dar pentru mintea și gura ei mai ales, numele finului era prea străin și sucit. Când i l'a spus preotul întâi, a stat o clipă nedumerită, iar apoi a rugat cu sfială pe preot să i-l mai spue de iznoavă.

Numele i-a fost răcnit iar la urechi, ba chiar însoțit de laude că-i nume de samă, numele prea sfântului Vlădică, dar până afară bătrâna l'a prăpădit din gură. După ce se întorsese și-l aflase iarăși, își dădea toate ostenelile să-l poată ține minte măcar până la căruță, când va da pruncul în brațele maică-si....

Cu toată graba pașilor slabi și mărunți și cu toată truda buzelor uscate ce tot mereu frământau cuvântul, până să se urce cu pruncul în căruță, se vede că iarăși l'a uitat, căci eșind speriată de sub coviltirul mare, care ascundea pe mamă și prunc, cercă să grăbească scoborâș iar spre biserică. Dar n'apucă, să facă altă trudă, căci dădu cu ochii de preot cari tocmai ajunsese sub rămurișul de tei în locul celui dintâi întâlniș. Bucuroasă oarecum, cu mâna slabă făcu semn preotului iarăși să stea în vreme ce cu glasul tremurat, îl rugă să mai spună măcar odată numele de botez al finului. Preotul, cu barba albă și fruntea senină, se propti o clipă cu amândouă mânele în cârja lucie de corn, iar apoi cu glas întovărășit de un zâmbet îngăduitor grăi răspicat :

— Mel-chi-se-dec îl chiamă, bătrânico. Melchisedec să spui maică-si să-i zică. E nume frumos, e numele prea sfințitului nostru... cercă să adauge...

— I-i-i că chiar așa îl chiamă taică părinte, nume frumos.... Mel... mel... mel... mel-ci-du... Melciducă; da, așa să-i zică... începu baba să mestece iar din gură și ridicând aripa neagră a învelișului, se perdu sub coviltirul larg al căruței, în vreme ce preotul depărtându-se cu zâmbetul înflorit pe față, făcu semnul crucei spre adăpostul celor din căruță ca un dar de binecuvântare duhovnicească pentru toți drumeții... și vechi și noi.... !

Ioan Ciocârlan

In vitrina librăriilor

Nicolae Philipovici. — Curs de aplicație a expresiunilor comerciale engleze.

Mihail Sadoveanu. — Duduia Margareta. (Ed. IV-a.)

Mihail Sadoveanu. — Dureri înăbușite.

Goethe (trad. de Ion Gorun). Faust.

Th. D. Sperantia. — Călătoriile lui Enache Cocoloș.

Jules Verne. — Mihail Strogoff.

Anghel Julea. — Agenda agricolă.

Dr. Aurel Dobrescu. — Boalele nervoase și mentale.

Iuliu Valaori. — Crestomație greacă.

BIJUTERII FINE

PIETRE ALESE

Ultimele modele originale lucrate cu cea mai mare îngrijire, în platină și aur

LEON WEISSBLÜTH

BUCUREȘTI, Calea Victoriei, 40.

BOGATĂ VARIAȚIUNE PENTRU CADOURI

„Păsăreasca" de azi

III

Academicianul *„Universului"* a făcut în numărul dela 13 Martie constatarea, că ziariști de baștină pocesc limba românească luându-se după cei *„de origine orientală"*.

Ar fi greu să zici, că nu are câte odată dreptate: în adevăr limba noastră se deosebește, din ce în ce mai mult de cea de ieri.

V. Alexandri ni-a vorbit, abunăoară, despre o *„ghioagă mare nestrugită"*. Tot despre *„strug"* și *„strugire"*, pe care o face *„strugarul"*, ne mai vorbesc și Odobescu, precum și alții dintre întemeetorii culturii noastre moderne. Cu toate aceste azi scrietorii, care se simt, zic numai *„strung"*, *„a strungi"*, *„strungar"*, *„strungărie"*, deși prea bine știu, că cu *„strugul"* nici un fel de strungă nu se face, și că *„strunga"* la stâna de oi au s'o caute, ear *„strungăreață"* între dinții pe ici-colo rari pot s'o găsească.

Cum ne-am învrednicit noi Românii de azi să vîrîm pe acest *n* unde n'are ce să caute?

De oare-ce în graiul viu al prostimii tot *„strug"*, *„a strugi"*, și *„strugar"* se zice, nu ne rămâne decât să dăm cu socoteală, că *„strung"*, *„a strungi"* și *„strungar"* la 'nceput n'au putut să zică decât cei ce nu știau bine românește, „strugarii" străini, unii *„de origine orientală"*, ear alții apuseni sadea.

In dicționarul lui Frederic Damé găsim *„strung"*, *„a strungi"*, *„strungar"*, *„strungărie"*. Tot *„strung"* *„a strungi"*, *„strungar"* și *„strungărie"* găsim și la *Șeineanu*. Ștefan Pop mai adaugă, că unii zic și *„strug"*. La Sava Popovici-Bărcianu găsim înse numai *„strug"*, *„a strugi"*, *„strugar"*, *„strugărie"*. Tot astfel în *„Glosarul"* alcătuit de Laurian și Maxim găsim numai formele fără de *n* întocmai ca'n bulgăreasca, din care a fost împrumutată vorba.

Care va să zică strugarii *„de origine orientală"* în înțelegere cu cei *„de origine apuseană"*, au românisat vorba vîrînd în mijlocul ei un *n*, ear Frederic Damé și L. Șeineanu au popularisat forma astfel perfecționată cu atâta dibăcie, încât azi nici un scrietor, care se respectă, nu se mai încumătă a zice ca V. Alexandri, ca Odobescu și ca cei-lalți întemeetori ai culturii noastre moderne *„strug"*, *„a strugi"*, *„strugar"*, *„strugărie"*.

Sunt de tot multe cazurile de felul acesta, care pe lângă toate cele-lalte mai și dovedesc, că'n zilele noastre lucrarea literară se urmează cu atâta ușurință, încât până chiar și autorii de dicționare — își ticluesc cărțile fără ca să-și mai dee silința de a consulta dicționarele mai vechi, și astfel nu ceea ce e mai nou, ci ceea ce e mai vechiu e mai bun.

Știm cu toții, că pluralul substantivului *„rochie"* e *„rochii"*. Pretutindeni găsim cu toate aceste pe firme *„Rochi și confecțiuni"*. Ear dacă le spui celor cu asemenea firme, că pluralul de la *„rochie"* nu poate să fie *„rochi"*, te pomenești cu respunsul, că singularul nici nu e *„rochie"*, ci *„roche"*. Mâne, poimâne o să citim prin dicționare *„roche"* (se zice și *„rochie"*).

Sunt o mulțime de firme ca *„Goldmann* și *Fiu"* ori *„Ioan Popescu* și *Fiu"*. Zadarnic spui, că'n românește se zice „și *Fiul"*, ba chiar „și *Fiiul"*, căci nu are fata privilegiul să-i zicem *„fiica"* și, dacă are ea doi *i*, tot doi i se cuvine și băiatului. Eu pot să *fiu fiiul* ori-și-cui, dar dreptul de a *stropși* limba nu-l am.

Facem noi Românii *„arătură"*, *săpătură"*, *„sămănătura"*, *„cusătură"*, *„corectură"* și *„reparatură"*. Sunt înse oameni, care nu știu să facă deosebire între *„corectură"* și *corecțiune"*, între *„reparatură"* și *„reparațiune"*, între *„frântură"*, *„fractură"* și *„fracțiune"*. Avem deci pantofari, croitori și tinichegii, care fac și *„reparațiuni"*, ba *„reparațiuni"* se fac și la căruțe, ba chiar și la case.

La colțul străzii e un bărbier, ear lângă el o berărie. De oare-ce bărbierul are firma *„Salon de bărbierie"*, berarul își pune și el în firmă *„Bererie"*. Ii spui, că rĕu a făcut, căci *„berarul"* are „be*rărie"*. Neamțul face corectura cuvenită. Ca să nu rĕmâie mai prejos, bărbierul pune și el în firmă „bărbi*ărie"*. Azi-mâne tot așa o să ni se treacă și'n dicționare.

Plimbându-ne pe ulițile orașelor noastre, dăm la fiecare pas peste asemenea *„stropșiri"*, dintre care unele sunt oare-cum organice.

Afară de pronumele personale *„eu"* și *„mine"*, mai avem noi Românii și pronumele *„însu-mi* și *„însa-mi"*. „Ins", la plural *„înși"* e un substantiv, de care noi Românii nu ne folosim decât la plural. *„Doi înși"* va să zică *„doaue persoane"*, dar nici odată nu zicem „un *ins"*, nici *„insul"*, și încă mai puțin *„însului"* ori *„înșilor"*. Prin ziare, prin reviste și prin cărți citim cu toate aceste nu numai *„un ins"* și *„însului"*, ci chiar și *„însa"* și *„însei"*.

Combinat cu genitivul reflexivului *„mi"*, acest *„ins"* e variat ca adjectivele: masculul singular — *„însu-mi"*, *însu-ți*, *însu-și*, ear plural, *înși-ne*, *înși-vĕ*, *înși-și*, singular feminin — *însă-mi*, *însă-ți*, *însă-și*, *ear plural — înse-ne*, *înse-vĕ*, *înse-le*. Vom zice deci *„mie însu-mi"* și *„noaue înși-ne"* la masculin și *„mie înse-mi"* și *„noaue înse-ne"* la feminin.

Ținând deci seamă de regula generală, că nici în declinațiune, nici în conjugațiune schimbările în mijlocul vorbei nu se pot face, nici odată nu vom scrie *„însumi"*, *înșine"*, *„însămi"*, ori *„însemi"*, ci totdeauna vom despărți vorba variabilă *„însu-mi"*, *„însă-ți"*, *însă-și"* etc.

Eĭ bine: se scrie *„însuși"*, *„însăși"*, *„însăș"*, *„noi însu-și"* și *voauă însăș"*, *„noauă însuși"* și *„voauă însăș"*, cum se nimerește, dacă se potrivește ori nu.

Mai avem pedeasupra pentru persoana a treia și numai fiind vorba de *persoane* — *„dînsul"* și *dînsa"*, la plural *„dînșii"* și *dînsele"*. De aceste pronume nu ne folosim și la genitiv ori la dativ. *„Dînsului"*, *„dînsei"*, *„dînșilor"* ori „dinselor" nu zicem. Nu vom fi zicând, dar scriu adese-ori cei grăbiți-chiar și când nu de *persoane* e vorba.

„Universul" de la 18 Martie citează:

„Să ni se dea voie să nu fim pentru aceste procedări. Să nu fim pentru *dânsele* chiar dacă am rămâne singuri azi, etc.

„Celace ne preocupă mai mult decât orice, decât moralitatea publică ea *însăși*..."

Are Părintele Archimandrit Scriban multă dreptate: *„oamenii de specialitate"* sunt datori să-și dee silința de a ne dumiri, dacă diletanții ca noi au ori nu dreptate și când zic, că *„procedările"* nu sunt niște *„dînse"*, că dacă scriem *„însă-și"*, avem să scriem și *„dînsele"*, că verbul *„rĕmânea"* e de conjugarea a doaua, deci la optativ „am *rĕmânea"*, că „celace" e masculinul (cel-ce, ceia-ce) și nu poate să țină loc de femininul „ceea-ce" (cea-ce).

Eu, diletantul autodidact, voi fi greșind spuindu-le aceste. Tocmai de aceea *„oamenii de specialitate"* sunt datori să ne sară într'ajutor, ca să putem scăpa cât mai curĕnd din babilonia, în care am fost îmbrânciți de către cei ce-și petrec viața alergând în goană mare.

Vorba nu e, care dintre noi e mai deștept, care știe mai multă carte, care e mai destoinic în mânuirea condeiului, ci ce este ori nu este mai potrivit cu firea limbii românești.

Vezêndu-ne cum unii scriem într'un fel, alții într'altul, concetățenii noștri germani, cei maghiari și fără'ndoială și cei slavi rîd de noi, căci la dînșii discuțiuni de felul acesta nu mai sunt cu putință. Atât la dînșii, cât și la noi pot să fie multe și mari deosebirile în ceea ce privește graiul viu, felul de a scrie are înse să fie pentru toți acela-și și bine stabilit, ear nu atîrnător de impulsiunile momentane ale ori-și-căruia.

Eu cunosc, de exemplu, vorba *„niște"*, m'am folosit adese-ori de ea și o iau drept plural al articolului nehotărît. Nu-mi aduc aminte să-l fi auzit în graiul viu întrebuințat și la genitiv ori la dativ și de aceea nu l'am întrebuințat și nu-l întrebuințez nici eu decât ca vorbă declinabilă, dar *invariabilă*. Am citit înse prin ziare, prin reviste și prin cărți *„niștor"*, „a *niștor"*, ba până chiar și *„niștor-a"*. Sunt, firește, de părere, că aceste sunt forme nepotrivite cu firea limbii noastre, *„stropșiri"* în înțelesul dat vorbii de către Părintele Archimandrit Scriban.

Cine are să se rostească, dacă am ori nu dreptate?

Mi s'a'ntâmplat să primesc rĕspunsul, că limba noastră e în formațiune și n'a ajuns încă să aibă forme desĕvîrșite.

Lucrul acesta nu e adevĕrat. Limba, în care și-a scris Eminescu poesiile, în care a făcut Coșbuc traduceri din cele mai desĕvîrșite limbi, limba, în care și-au dat Vlăhuță și Delavrancea pe față gândirile, e ajunsă la deplină desvoltare. Rĕmâne înse să ne dăm silința de a o cunoaște 'n toate amĕnuntele ei. Numai oamenii pripiți, care n'o cunosc îndeajuns, pot să spună, că ea e abia'n formațiune.

Privighetoarea cântă frumos fără-ca să-și poată da seamă, de ce cântă așa și nu altfel. Tot așa găsește cele mai potrivite forme cel ce are ce să spună, și unele din cele mai frumoase opere literare au fost create de oameni înzestrați cu daruri mari, care nu erau în stare să-și dee seamă, de ce au făcut cum au făcut ceea ce au făcut. Și aceștia ar fi creat încă mai desevîrșite opere, dacă ar fi fost dumiriți în ceea ce privește — technica creațiunii literare.

La noi și oameni înzestrați cu daruri mici își închipuiesc că n'au nevoie de a-și da silința de a se dumiri.

IOAN SLAVICI

„Adevĕrul Literar și Artistic" va publica regulat recenzii asupra tuturor publicațiunilor ce apar în prezent la noi. In acest scop rugăm să ni se trimeată pe adresa „Adevĕrului Literar" câte un exemplar din volumele și revistele ce apar.

Manuscrisele nepublicate nu se restitue. Nu se ține seama nici de rugămințile speciale pentru păstrarea lor.

POVEȘTI PENTRU TINERET

Trandafirul cel roșu

Când a împlinit vârsta de șease ani, Florica se supăra, dacă îi ziceai că este tot o fetiță mică, un copilaș abia răsărit, care n'a uitat încă sânul mamei și nu se duce să se culce singură.

Ea vrea să ne facă să credem că acum este o fată mare și coaptă la minte. Uite, întâi și întâi poate să ne zică la toți pe nume, poate să spună cuvintele întregi și oricât ar fi de grele și de lungi. Știe, bunăoară, că pe ea nu o mai cheamă „Fuica", cum își zicea singură până mai acum câtăva vreme, ci spune „Florica" întreg și fără să greșească.

Apoi de ce nu ne dăm seamă că e așa de mult de când nu ne mai cere să o purtăm în brațe? Merge pe piciorușele ei, oricât ar fi de lung drumul și nu se plânge de oboseală.

Vedeți, prin urmare, că are și Florica dreptul să se supere când îi spunem că este încă o fetiță mititică.

„Eu sunt mare, maare", zice ea bătând cu piciorul și trăgându-se de buclele ei încrețite. Iar noi trebue să o credem.

Și așa, când a împlinit vârsta de șease ani, Florica vru să facă, într'o zi când se săturase de jucat cu păpușile, ceva mai de seamă, precum fac oamenii mari.

Ziua în care am sărbătorit șease ani dela nașterea ei se nimerise să fie o frumoasă zi de primăvară. S'a hotărât deci în această zi Florica să sădească cu mâinile ei un trandafir în grădinița casei noastre.

Florica nu mai putea de bucurie. S'a mai simțit mândră și mulțumită, că nu mai este un copil, așa o păpușică, bună numai să te joci cu ea și să o necăjești din când în când. Dar a sărit în sus de bucurie și ne-a sărutat pe toți, când am asigurat-o, jurând fiecare câte două ori, că nimeni dintre noi n'are să se atingă de trandafirul ei, că numai dânsa e stăpână și liberă să-l îngrijească cum o vrea și cum o tăia'o capul.

Trandafirul nu se putea plânge de lipsă de îngrijire. Dacă noi udam câte odată pe zi ceilalți trandafiri și ce flori mai aveam în grădină, Florica nu lăsa să se usuce niciodată pământul din jurul trandafirului ei. Mai toată ziulica o vedeai cu stropitoarea în mână învârtindu-se la trandafir și dându-i să bea.

Cu toate acestea, trandafirul creștea încet, așa de încet, încât ți se părea că rămâne mereu același. A trecut primăvara, am intrat în lunile calde ale verei, dar el par'că nu răsărise nici măcar cu un deget.

Pe lângă aceasta, pe când vecinii lui îmbobociau și dedeau flori frumoase, pe trandafirul Florichii nu crescură decât doar câteva frunze.

„Mămițico, când au să crească flori și pe trandafirul meu?"

— La anu, fetițo, la începutul verei viitoare.

Și Florica cădea pe gânduri, socotea și își repeta singură: „la anu, la începutul verei viitoare! Dar acest „la anu" n'are să mai vie niciodată, sau până vine el, eu mă fac o fată bătrână".

Așa își zicea Florica, care nu știe să aștepte și să rabde, cu toate că are toată vremea înaintea ei și abia acum își începe viața. Noi însă oameni cărora a început să ne ningă în păr și al căror ghem al vieții se strânge de atâta amar de vreme, noi știm să așteptăm și să răbdăm. După cum multe lucruri sunt dandoaselea în viață, așa e și cu nerăbdarea copiilor și cu lunga răbdare a oamenilor înaintați în vârstă.

Iată însă că a sosit și acest „la anu". Florica n'a îmbătrânit, deși a trecut un an la mijloc, iar ea a împlinit **șeapte ani!** In Aprilie a îmbobocit trandafirul ei, iar în luna Mai bobocii s'au făcut flori: două roze de toată frumusețea.

Decât, ian te uită: ceilalți trandafiri din grădină au pe ei roze unele albe, altele galbene, numai cele două roze de pe trandafirul Florichii sunt de culoare roșie, de un roșu ca sângele și ca para focului.

Florica dă din palme și nu mai poate de bucurie. Trandafirul ei nu e ca orișice trandafir, el a dat florile cele mai frumoase.

Incă ceva. Numai aceste roze roșii dau un miros puternic, îmbătător și așa de plăcut. Și rozele de pe ceilalți trandafiri miroase, dar parfumul lor e slab, abia îl simți.

Și Florica îmi dă zor cu întrebările: „de ce numai trandafirul meu a făcut flori roșii? De ce rozele roșii miroase mai mult decât rozele albe și galbene?"

De ce? Copila mea, am auzit și eu despre trandafirii roșii și parfumul lor o poveste din vremuri de demult.

O țiu minte, dar stau la îndoială și mă întreb: este oare bine ca s'o știi și tu? Nu este mai cuminte să ți-o spun târziu, mult mai târziu, atunci când tu n'ai să mai fii copilul neștiutor de astăzi?

O voce de bătrân sfătos îmi șoptește la ureche: „nu, să nu-i spui acum povestea cu trandafirul roșu. Sunt lucruri pe cari nu trebue să le afle copiii".

Dar o altă voce îmi șoptește la urechia cealaltă: „faci degeaba pe fățarnicul. Mai bine îi spui povestea ta acum, când în inima copilului n'a pătruns încă răutatea, când ochii lui văd numai partea cea bună și nevinovată a lucrurilor și când în mintea lui nu pot să încolțească încă gânduri ce duce pe calea rătăcirei".

Iar eu ascult de această din urmă voce și îmi spun povestea. Adică mai bine îl las pe trandafir să ne povestească singur cum de s'a înroșit și cum de a căpătat puternicul parfum ce ne îmbată.

„Dintru început", spune el, „când sfântul Dumnezeu ne-a sădit și pe noi, culoarea roșie ne era necunoscută. Florile noastre erau așa cum au rămas multe până în zilele noastre: ori albe, ori galbene, ori de o culoare trandafirie palidă. Trandafiri roșii însă nu existau.

„Și iată că într'o zi s'au apropiat de un strămoș al nostru un flăcău chipeș și voinic și o fată frumoasă de par'că era bucățică ruptă din cer. Se vede treaba că aveau între ei vre'o taină mare de tot, căci își vorbeau pe înfundate și abia mișcând din buze. Strămoșul meu n'a auzit ce și-au zis cei doi tineri. Vedea numai că se tot apropiau, se țineau de mâini și se uitau mereu unul în ochii celuilalt. Tot ce putu să prindă între vorbele șoptite fu un jurământ din partea băiatului și un oftat adânc din partea fetei.

„Nu mult după aceea tânărul își trecu un braț după gâtul fetei și atrăgându-o spre el, o sărută pe obraji.

„Până atunci obrajii fetei erau de culoare trandafirie. Când simți însă pe ei buzele băiatului, ei se prefăcură dintr'odată roșii ca sângele.

„Strămoșul meu purta pe el flori de culoare albă. Dar aceste flori, uitându-se la fată, luară și ele culoarea obrajilor ei. Și din ziua aceea au rămas așa, pentru ca tânărul de câte ori ar veni la ele, să vadă cum se făcuse iubita lui în clipa în care a primit primul sărut și cum îi arde și i se topește inima de dorul lui.

„Flăcăul cel chipeș și voinic a plecat după aceea în țări depărtate, iar fata a rămas mâhnită și amărâtă. Ea se ducea în toate zilele la trandafirul cel roșu, stătea cu ceasurile dusă pe gânduri și mai întotdeauna ochii îi erau înlăcrămați. Se gândea, sărmana de fată, la iubitul ei și la clipa primului sărut.

„Intr'una din zile fata cea frumoasă era mai tristă ca în alte dăți. Veni la trandafirul cel roșu, ca să-și plângă dorul inimei. Dar în ziua aceea trandafirul dăduse floarea cea mai frumoasă. Fata se apleacă spre ea și întinse mâna să o rupă. Insă din adâncul inimei ei se porni un suspin lung și dureros și ea, cu gândul la flăcăul cel chipeș și voinic, își descărcă acest suspin suflându-l peste floarea ce vroia să o rupă.

„Din această suflare s'a făcut parfumul rozelor.

„Când iubitul fetei s'ar fi aplecat spre vreuna din noi ca să ne miroase, parfumul nostru i-ar fi adus aminte de fata care îl dorește atâta.

„Iată cum s'au născut trandafirii roșii și pricina pentru care ei au un parfum mai puternic decât ceilalți".

Aceasta e povestea ce o știam. I-am spus-o fetiței, dar ea lucru mare n'a înțeles dintr'însa și nici nu și-a plecat rușinată ochii în jos.

Ea știe numai un lucru și acesta îi ajunge: că trandafirul sădit și îngrijit de dânsa este mai frumos decât ceilalți și că miroase mai plăcut. Altfel, nu înțelege de ce te-ai roși și te-ai rușina când primești sau dai un sărut. Nu ne sărută ea toată ziua pe noi și nu o sărutăm și noi pe dânsa?

Și pentru asta ar trebui să ne fie rușine? Rușine să ne fie când stăm supărați și ne uităm chiorâș unul la celalt, iar nu când ne iubim și ne îmbrățișem.

ALI BABA

Pâinea noastră cea de toate zilele...

(**Feciorul lui Nenea Tache-Vameșul**)

— „Hai... care v'alege-ți? Soprani și altiști; *„bași* nu ne trebue, nu e cor de moș-ajun, e cor dă „salcie ăsta; mâine până în ziuă în curtea bisericii".

Și Lache paracliseru agitând drapelul rezemat de ușa amvonului — drapelul „Ocolirii" și al „Savalii" înăclăit de vremuri și de fum de cădelniță, din soaele cărora, aureola lui Krist, strigând lui Lazăr să se scoale din mormânt, abia mai fulgera lent, și peste care Lache așeza o maramă și un fir de salcie, se pogora domol, cu el în vale, Lache cu capul gol, drapelul bălăbănindu-și pergamentul sticlos, cu miros de grijanie, printre crucile mormintelor, printre noi, printre lumea care se pregătea de Sâmbăta lui Lazăr, printre drumeții de toate felurile care nu luau parte în „cor" dar care priveau cu jind printre zăbrelele cimitirului, stindardul bacșișului și al cutreerării.

Ajunul Floriilor, floarea sărbătorilor pe care divinul Krist avea să o așeze a doua zi în curtea Ierusalimului înflăcărat, urcat pe coasta mlădiosului Asin — preludiul întronării creștinismului și al zorilor mântuirii de veci.

Pe fie-ce cap de cruce de mormânt, ne cocoțam câte un „sopran" și câte un „altist" repetând prohodul salciei și milogeala colindului pe versurile Floriilor, versuri albe și deșarte, spuse în fie-ce curte, într'alt-fel, amplificate pe la ușile bogate, triunchiate de Lache prin uliciorile sărace.

„Repetiții" se făceau mai mult, de ochii lui Lache, căci „materia" se știa *„ca pă apă"* din haimana în haimana, de când se așezase temelia bisericii *„Adormirea Maichii Domnului"*, cu modificările aduse după inspirația și „simțul artistic" al generației sub care aveau loc, treptat cu scurgerea timpului și cu capriciul vremii.

Dar paracliserul Lache, nu se preocupa de „stilizările" prohodului. El pretindea „voce" și punctualitate pe a doua zi la ușa amvonului, de unde avea să pornească drapelul bisericii și pe unde avea să reintre, după toacă, bălăbănindu-și marama și fuiorul de verdeață, spre firida dintre tejgheaua cu prescuri a Ghioalii, tămâetoreasa bisericii, și pietroiul pe care sutele și miile de nași cu finii pe brațe se lepădase *„de trei ori"* de Satana.

Lache cutreera într'o atitudine de năuceală stupidă, mormintele pe care stam cocoțați în beatitudinea și slava cântării, ciulind urechile și controlând... „omogenitatea" corului spânzurat pe cruci, dând în neștire, semne de mulțumire prostească, ca un elefant sătul. Bețișorul lustruit, se ridica la înălțimea crucilor, fulgera o clipă prin edera stropită cu brilliantele Floriilor, și cădea apoi „mulțumit" pe lampasul pantalonilor de dimie ai „dirijorului".

Cântarea tremura, clară și sfioasă în pâcla parfumată a desprimăvărărei, se risipea pe după cruci, mai plângea o vreme în aerul încropit și smălțat de fluturași stropiți cu aur, se prelingea tânguioasă în amvonul deschis, și mergea să moară printre prapurele bisericii, printre stranele epitropilor, pe după catapeteazma, trapeza și odoarele altarului. Paracliserul se umplea de mulțumire și de îngânfare; din pușlamale, eream repede făcuți îngeri, — îngeri cu mâna lungă, cu urechile scorojite de jeg, cu gândul la gologanii din cutia mirului și pe care Lache nici odată nu a uitat-o deschisă.

Și într'o vreme, după „repetiție" ne prăvăleam brusc din creasta crucilor, în iarba morților, strivind în jocul *„Abiolanului"*, agurijoara, petuniile și sângerica, înșirate pe marginea mormintelor, dela un cap până la acela-și cap, în linioare scăpărătoare cu mii și mii de culori.

Cântarea pleca apoi pe maidan, fără Lache care rămânea să la cheia bisericii și să plece după vrafurile de salcie, pe meleagurile Filaretului, în balta *„Trocaderului"*, dincolo de cismeaua veche, în brădetul *„Câmpiei Libertății"* din stufișele căreia, sălciile înmugurite, își înălțau sfioase beteala primăverii, resfrângându-o pe lac, îndurerată, în lacrimi înflorite, spre *„Valea plângerii"*. Iar noi, purtam cântarea, mândrii, pe uliți nebănuite, slăvind-o în elanul apropierii Floriilor și al nevinovăției mireselor lui Lazăr, schimbând în căldura entusiasmului, *„versurile"*, schimonosindu-le și ciuntindu-le, de nu le mai cunoștea nici Lache, atât de mulțumit la... repetiție, atât de uluit acum rămas în poartă, tot cu capul gol și de unde ne trimetea amenințarea unui deget prăjit de gălbeneala tutunului.

* * *

Un amurg care pregătea covoare de purpură în curtea Ierusalimului, vărsă pe tejgheaua cu prescuri din amvon pe care Lache înșira purcoaele de gologani, flăcările Floriilor, amestecând aurul apusului cu arama bacșișului.

Și drapelul, în firida lui mucedă, cu miros de anafură uitată, și de smirnă călită la dogoarea geamului pe care încremenea ultima privire stacojie a apusului, își apleca ciaprazurile de fir pe averea lui Lache, cerând parcă și el, în mișcarea asta de îndurerare sfântă, partea lui la colind ca unul ce l'a călăuzit pe toate răspântiile și uliciorile pe unde se apropia învierea lui Lazăr.

Și din strălucirea pergamentului, mâinele lui Krist, ridicate de-asupra pocăinței și recunoștinței celui *înviat* se îndreptau parcă sfioase pe razele apusului care îi înflăcăra nimbul, spre capul alb al lui Lache paracliserul dela biserica *„Adormirea Maichii Domnului"* bine-cuvântând și sporind grămezile de gologani după tejghea, ca și vinul din *Cana*. Și într'o vreme, pare că trece într'o îndepărtare lentă, dincolo de groapa din care eșise Lazăr, pentru a intra soarele mântuirei.

Iar noi „coriștii" urmărindu-l îndepărtarea lui stranie spre cetatea de unde avea să ne trimită zâmbetul Dumnezeirei, îi ridicam dela poalele tejghelei cu prescuri, osanalele rugăciunei noastre, de a intra și la anul ca și acum, în cetatea Ierusalimului, pentru a prilejui câștigul colindului și purcoaele lui Lache.

Sărmanul Klopștock

CRONICA SPORTIVA

Din amintirile unui „Sportsman"

Cum a început la noi Sportul

Din tineretul de azi mai nimeni nu cunoaşte începuturile sportului în România şi cum nu s'a scris mai nimic asupra acestui trecut cred că va interesa pe mulţi din cei ce dau oarecare atenţie sporturilor, reamintirea unora din evenimentele mai de seamă a sporturilor atletice şi jocurile în plin aer, lăsând voit la o parte ciclismul, automobilismul, cursele de cai şi aviaţia.

Tot ce am putut afla dinainte de 1900 este că o echipă de străini se întrunea Duminicile la Şosea pe locul unde se află azi Muzeul Zoologic şi juca acolo foot-ball, nebăgată în seamă de nici unul din trecători. Pe atunci eram elev la liceu; singurul nostru sport era oina; jocul străinilor de mai sus mă intriga însă grozav şi tare îmi plăcea să'l privesc şi să alerg după balon ori de câte ori el eşea din terenul de joc, ba uneori îndrăsneam chiar a înapoia jucătorilor mingea lovind-o cât mai puternic cu piciorul...

In 1902 am plecat în străinătate pentru studii şi acolo am practicat obligatoriu diferite sporturi în şcoli. Patru ani în şir le-am dat o deosebită atenţie şi de câte ori veneam de vacanţe la Bucureşti constatam cu regret complecta lipsă a unei vieţi sportive şi ignoranţa totală a educaţiunei fizice la noi.

In 1908 într'o vacanţă, auzind că vor fi curse de biciclietă organizate de „Societatea Principele Carol" şi că vor fi intercalate şi alergări pedestre — sport care mă preocupa mult — am cerut informaţiuni; spre marea mea surprindere mi s'a spus că concurenţii fac antrenamentul necesar numai în timpul nopţei pe aleea dela Şosea între rondul al doilea şi hypodrom (ciudată concepţie!) Şi într'adevăr în mai multe rânduri m'am întâlnit cu viitorii mei concurenţi la antrenament după orele 9 seara. Numele rivalilor mei nu mi le mai amintesc bine; tot ce ştiu este că la cursa oficială am eşit uşor învingător, câştigând titlul de campion al României a cursei de viteză.

Reîntorcându-mă definitiv în Ţară, lipsa cu desăvârşire a reuniunilor sportive mă indispunea. Eram doritic de a forma un grup de tineri pentru a practica oricare sport ar fi, numai şi numai la început pentru a avea o distracţie Duminicile după amiază, după cum eram obicinuit în străinătate. Intr'una din Duminici plimbându-mă la Şosea, observ că pe terenul din faţa lăptăriei „Flora" în dreptul Bolţii Reci, un grup de tineri juca foot-ball; de fapt ei nu erau decât 5—6 în loc de 11 cât cere regulamentul pentru o echipă, şi se mărgineau numai a se exercita în faţa „porţei" (goal) încercând de a trimite mingea în direcţia porţei. Cu o mare bucurie m'am apropiat de acei tineri cerând voie de a participa şi eu la jocul lor; am fost acceptat cu plăcere. Micul grup era format numai din străini, funcţionari pe la diferite societăţi străine de petrol şi de comerţ. Un tânăr, d-l **Gheorghe Niculescu**, care locuia în apropierea terenului, neavând altceva mai bun de făcut Duminicile decât de a privi la jocul nostru, căpătă şi el cu timpul interes pentru acest sport şi veni la noi aducându-ne treptat şi alţi tineri, cea mai mare parte elevi de liceu, cum de pildă **Ruso, Apostolescu şi Bărbulescu.**

Nu trecu multă vreme şi am format primul Club Sportiv cu numele **„OLIMPIA"** sub preşedinţia d-lui **Kutschera**, care însă ne părăsi în curând, rămânând căpitan al echipei d-l **Vierek**, de numele căruia se leagă mult, începuturile foot-ball-ului associaţie la noi în ţară. Vierek avea o energie uriaşă; el a ştiut

Lazăr Breyer, un veteran al sportului român.

să atragă tineretul român din şcolile secundare la viaţa sportivă, cheltuind personal pentru pregătirea terenului, materialele necesare, precum şi echipamentul pentru tinerii nevoiaşi.

Prima echipă este formată din următorii jucători: **Viereck, Davila, Breyer, Grünberg, Hartman, Niculescu, Winter, Hart, Koemeny, Apostolescu, Bărbulescu.** Preşedinte fu ales d-l **Alexandru Bellio,** care ca vechi „sportsman" se interesa de aproape de mişcarea noastră sportivă. Recruţii noştri, deşi elevi de liceu, promiteau mult şi speranţele noastre erau îndreptăţite. Zi cu zi „Olimpia", progresa; în curând aveam echipa I-a şi o rezervă putând în fiecare Duminică antrena la două „porţi".

In 1909 s'au înfiinţat la Colentina un nou Club numit **„Clubul Atletic Colentina"** format din funcţionarii fabricei de Tricotaj (Societate engleză); jucători erau numai englezi şi căpitanul lor fu **Mathews.** In acelaş an se formează şi Clubul **„United"** la Ploeşti, asemenea alcătuit numai din străini, americanii şi olandezii, şi conduşi de d-l **Major.**

Intre aceste trei cluburi s'a format „Asociaţia Cluburilor de foot-ball din România", fiind reprezentate într'un Comitet prin câte un delegat şi un secretar. Aceştia aveau de aranjat „match"-urile dintre aceste trei cluburi plus propaganda pentru sporturile atletice.

Clubul „Olimpia", cu toate că avea în bună parte jucători începători, elevi, totuşi cu concursul dat de jucători mai rutinaţi şi experimentaţi ca **Viereck, Davila, Gebauer** şi subsemnatul, a putut ţine piept celorlalte cluburi a căror ellemente străine erau specialiste de ani de zile ai acestui sport.

Rând pe rând se ţineau „match"-uri atât la Bucureşti cât şi la Ploeşti şi cu mare entuziasm plecam la Ploeşti, unde acest sport era mult mai cunoscut ca în Capitală, dat fiind colonia străinilor dela diferitele societăţi petrolifere cari veneau în număr mare să asiste la aceste concursuri. După terminarea „match"-urilor se dădeau banchete, se dansa, se cânta, era o adevărată camaraderie dispărută azi complectamente.

L. Br.

Ştiri diverse

Cursa ciclistă „Criterium de viteză" care a avut loc la Paris pe urma Velodromului de Iarnă, a fost câştigată de **Schilles** învingător în finală, a tânărului **Lucien Louet.**

Printre cei învinşi în ¼ şi ½ finală, cităm numele următorilor mari campioni: **Maeskops** (campionul lumei 1921), **Gabriel Poulain, Sergent, Leene, Michard.**

* * *

Echipa reprezentativă de hokey a Paris-ului a învins la Paris echipa reprezentativă a oraşului Lyon (8—0).

* * *

„Match"-ul amical de rugby între echipele pariziene a veteranilor şi arbitrilor, s'a terminat la Paris prin victoria arbitrilor (14—8).

* * *

Competiţiunea de alergare pedestră „Criteriumul Corporaţiunilor" care a avut loc pe hipodromul La Courneuve sub auspiciile Federaţiunei franceze de Atletism, a fost câştigată de reputatul atlet **Gaston Huet;** el a parcurs cei 11 km. 800 metri în 42 minute şi 3 secunde.

Kahanamoku, faimosul campion înotător din insula Hawaï, a fost descalificat ca amator şi trecut profesionist, fiindcă a iscălit un contract cu o firmă de cinematograf în vederea unei serii de filme.

Acest campion e deţinătorul tuturor recordurilor de viteză de la 1912 încoace.

Prin faptul că nicăeri nu există înotători de profesiune Kahanamoku e pur şi simplu scos din viaţa sportivă şi orice record ar mai stabili de azi încolo nu ar mai avea nici o valoare oficială.

Tot ce el va putea fi de acum încolo e instructor, şi severitatea Comitetului Hawaïan va da de gândit poate multora.

* * *

O ştire din Los Angeles (California) adresată ziarului „New-York Herald" anunţă că James Jeffries, fost campion al lumei de boxă şi încă printre cei mai reputaţi, a devenit orator religios; predicile nu le ţine în biserici — nefiind pastor — ci prin anumite localuri şi în numele unei „secte" ultra-methodiste.

,mre (Haggibor) dela Cluj, campionul României pe 110 m. garduri.

Echipa conducătorilor automobilelor „Mercedes" (Cannstadt, Germania) cari sunt înscrise în vederea celebrei curse **Targa Florio** a fost astfel compusă: Salzer, Lautenschlager, Sailer, Werner, Minoia şi Ferrario, adică numai virtuozi ai volanului şi specialişti ai curselor de automobile. Echipa „Mercedes" e cu adevărat formidabilă.

* * *

Cu ocazia concursurilor de sărituri cu ski-ul de la Holmenkollen (Norvegia) au asistat Regele şi Regina Norvegiei precum şi un public evaluat la **35.000 spectatori.** Principele de coroană Olaf a reuşit un salt de 33 metri.

Progresele.

* * *

Pe „urma" hipodromului La Courneuve, **Vincent** (aparţinând secţiei 7-a a lucrătorilor din aviaţiune) a câştigat Campionatul Franţei militar de „cross-country".

Distanţa — 13½ m. — a fost parcursă fără nici o dificultate specială; din 220 concurenţi cari au luat plecarea au sosit 189, deci un rezultat excelent.

Printre învingătorii din trecut relevăm numele faimosului **Jean Bouin** (1910—1911).

* * *

Campionatul Franţei interşcolari de „cross-country" (circa 6 km.) care a avut loc pe „urma" hipodromului La Courneuve, a atras mulţi concurenţi din regiunea Parisului dar mai nici unul din provincie; individual cât şi pe echipe a câştigat Liceul Janson-de-Sailly.

Campionatul interuniversitar disputat în aceiaşi zi şi acelaş loc, a fost în schimb o complectă desiluzie căci nu s'au prezintat de cât 8 studenţi din cari abia 4 au terminat parcursul.

Invingătorul, student al Facultăţei de Medicină, a parcurs cei 8 km. în 29 minute şi 14 secunde.

* * *

Faimosul campion de înot, australianul **F. Beaurepaire,** deşi este azi un veteran el totuşi e încă un concurent de temut şi ca probă e că a câştigat nu de mult la Sydney următoarele campionate ale Australiei:

1320 yarzi în 17 m. 34⅗ secunde; 220 yarzi în 2 m. 29 sec.; 440 yarzi în 5 m. 24⅗ sec.

* * *

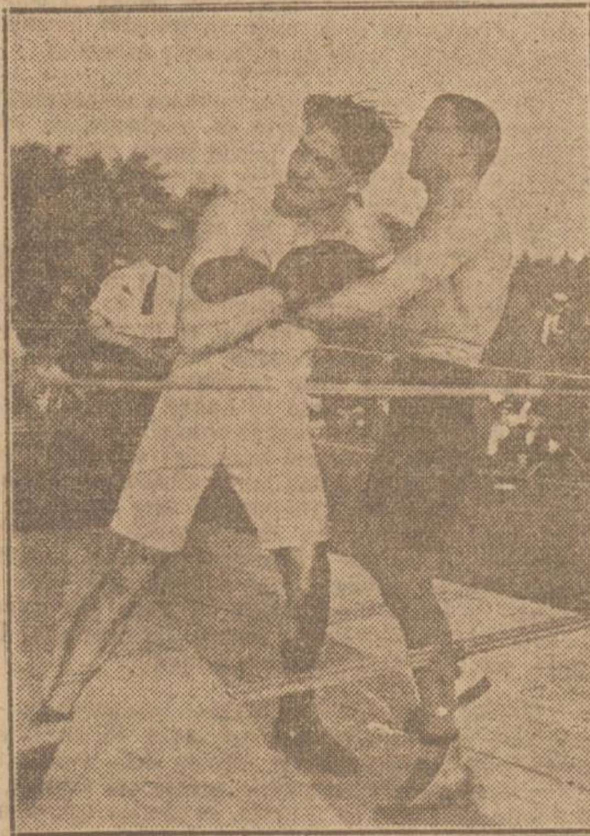
Echipa reprezentativă de hockey a Irlandei a învins la Glascow echipa reprezentativă a Scoţiei (6—0).

Jocurile Olympice

In vederea jocurilor olympice cari vor avea loc în 1924 la Paris, Comitetul Olympic francez a stabilit următorul calendar **provizoriu** bazat pe următorul principiu: sporturi de iarnă; foot-ball associaţie şi rugby: sporturi de vară.

Patinagiu: 20 Ianuarie—5 Februarie;
Foot-ball Ass: 15 Mai—1 Iunie;
Rugby: 3—18 Mai;
Tir: 28 Iunie—7 Iulie;
Atletism: 28 Iunie—13 Iulie; (5 Iulie, inaugurarea Stadionului; 13 Iulie, cursa Marathon);
Scrimă, Polo călare: 29 Iunie—4 Iulie;
Lawn-Tennis: 6—13 Iulie;
Yachting: 24 Iunie—17 Iulie;
Inot: 12—20 Iulie;
Ciclism: pe şosea, 23 Iulie; pe velodrom, 28 Iulie;
Boxă: 10—19 Iulie;
Sporturile hipice vor închide seria jocurilor Olympice.

Federaţiunile respective bine înţeles vor avea să-şi dea avizul asupra acestui calendar.

D-l Salvan (amator) şi **D-l Simion** (profesio-sionist) în exhibiţie la F. S. S. R.

Aeronautică

Culegem din raportul, Camerei aeronautice americane pendinte pe lângă ministerul comerţului al Statelor Unite: în 1921, 1200 avioane au fost în funcţiune în Statele-Unite; ele au parcurs 10.614.500 km şi au transportat 275.000 pasageri.

Fiecare din cele 48 state cari compun Republica Americană, are serviciul său aerian.

Dat fiind extensiunea tot mai mare a acestui mod de locomoţiune, Statele-Unite au pus în lucru un Cod naţional al sborului.

Fotografia aeriană e asemeni foarte întrebuinţată şi cu ajutorul ei au fost ridicate planurile deltei Missisipului, Oregonului, a mai multor insule şi a peninsulei Olympic. Deasemeni poliţia şi supravegherea incendiilor pădurilor sunt foarte ajutorate graţie aeroplanelor.

* * *

Progresele aviaţiunei comerciale sunt enorme în Suedia şi aceasta datorită condiţiunilor geografice a ţărei. Nevoia mijloacelor de transport e aşa de mare acolo că guvernul'a consimţit cele mai mari sacrificii pentru desvoltarea aviaţiunei comerciale ca şi a celei militare.
ciale ca şi a celei militare.

Prima linie aeriană — Stockholm-Berlin — datează de la 1919; în 1920 ea fu pusă în legătură cu linia Berlin-Warnemünde-Malmo-Copenhaga; în 1921 fu pusă în funcţiune linia Stockholm-Helsingfors şi Reval. Mai sunt şi alte linii mici în interiorul Suediei.

In Suedia există 4 societăţi de navigaţiune aeriană şi 2 şcoli: Gothenburg şi Karlsund, plus o fabrică de aeroplane denumită Svenska-Aero-Aktiebolaget.

Un birou al aeronauticei a stabilit o perfectă înţelegere între civili şi militari; Statul acordă subvenţiuni şi terenurile necesare; poşta face reclama vroită prin întrebuinţarea unor timbre speciale; societăţile de asigurare arată tot interesul navigaţiunei aeriane.

Suedia e în plin progres.

Clément Ader, genialul inventator al aeroplanului a fost de curând decorat cu **Legiunea de Onoare** în gradul de comandor.

Ader s'a născut la 1841 la Muret (Franţa). El a studiat întâi sborul insectelor şi apoi în Algeria al păsărilor de pradă; în Alsacia el studia sborul berzelor cu care ocazie el fu acuzat la Strasburg, de spionagiu.... dar pentru a fi pus imediat în libertate când eroarea apăru patentă chiar şi unui ofiţer german.

In anul 1889 Ader termină aparatul „Eole" la care lucra încă din 1882 şi la 9 Octombrie 1890 el sbură pe peluza castelului Armainvilliers, 50 metri; în August 1891, el sbură 100 metri; patronat în fine oficial graţie primului-ministru Freycinet, el reuşi în 1897 (14 Octombrie) a sbura pe un timp mizerabil, distanţa de 300 metri, dar noul guvern suprimă creditele nu cine ştie ce mari, şi numai prin 1910 începu şi publicul să afle că inventatorul sborului aerian era un francez iar nu cum credea, un american.

Un maestru al Scrimei

Lachèvre (Simon-Pierre-Jean) reputatul profesor de scrimă din Capitală, este pe cale, zice-se, a ne părăsi şi aceasta din cauze cu totul independente de voinţa sa şi cu toate că va fi pentru el o adevărată durere căci ne iubeşte ţara, în care trăeşte de aproape 10 ani, — ca o doua patrie şi pe deasupra şi-a creiat prietenii pe cari nimic nu le mai poate deslega.

* * *

Născut la 1874 (20 Februarie) în micul orăşel Cabestany din sudul Franţei-Catalane, el intră în armată ca voluntar în 1894; un an apoi el era „prèvôt" de scrimă la regiment şi în Noembrie 1896 intra ca elev la celebra Şcoală Normală de scrimă dela Joinville-le-Pont; în 1897 el fu înaintat „monitor" iar în 1900 i se decernă titlul de „şef de sală"; în anul 1901 el devenea „maestru de scrimă" clasându-se primul pe întreaga şcoală, pentru a deveni „profesor ajutor" în 1903 şi „profesor titular" în 1904.

Datorită regretatului Nicolae Filipescu, pe atunci ministru de războl, Lachèvre părăsi în luna Septembrie 1912 Şcoala Normală dela Joinville pentru a veni în România şi a creia la Bucuretşi o „Şcoală a maeştrilor militari de Scrimă" după modelul acelei franceze atât de reputate.

* * *

Lachèvre în afară că este un profesor minunat, a fost şi a rămas un atlet şi un trăgător de „primo cartello".

O scurtă enumerare a campionatelor, concursurilor şi „match"urilor ce el a câştigat vor dovedi cu prisos această afirmaţiune.

In 1904 el fu laureat la concursul de onoare al maeştrilor militari francezi şi în acelaş an el învinse la Paris, la spadă, pe campionul lumei J. Joseph-Renaud, un amator cu o celebritate mondială.

In 1908 el lupta la Bordeaux contra lui Lucien Gaudin la spadă, şi asaltul a făcut senzaţie; în iarna aceluiaşi an el învinge la Paris pe Gaston Alibert (14 — 3) campionul jocurilor olimpice dela Londra.

In 1909, Lachèvre învinge pe faimosul amator H. G. Berger la spadă (14 — 12) la Paris şi se clasează al 3-lea din 120 concurenţi la concursul internaţional cu spada dela Nisa, fiind depăşit numai de J. Joseph-Renaud şi Lucien Gaudin. Nu mult timp apoi el învinge la spadă pe Léo Nardus, campionul Olandei.

In 1910 el este desemnat de Federaţiunea Naţională franceză de scrimă a reprezenta Franţa împreună cu alţi doi colegi, la marele „match" franco-belgian (pentru profesori) organizat la Bruxelles cu ocazia Expoziţiei internaţionale; Lachèvre reuşeşte a fi cel mai puţin lovit atât la spadă câa şi la floretă.

In 1911 Lachèvre a învins (5 — 0) pe d-rul Edom, atât la spadă cât şi la floretă.

In 1912, la Bucureşti, cu toate că nu mai avea un antrenament special, el se clasează printre primii la concursul internaţional de scrimă dela Sala Majestic, atât la spadă cât şi la floretă.

Lachèvre de asemeni a participat la nenumărate „asalturi" publice de scrimă şi cu acele ocasii el a încrucişat floreta sau spada cu cei mai de seamă amatori sau profesori, de pildă: J. Joseph-Renaud, Brodin, Lucien Gaudin, H. G. Berger, Prang, Bougnol, Hugnet, Bouché Gaston Alibert, Borringes, Rue, d-r Edom, Filippi, de Smedt, Ramus, Rossignol, Rabau, de Bel, Adolphe şi Georges Roulleau, etc. etc.

Simon Lachèvre.

In timpul cât a stat la Joinville-le-Pont, el a mai fost profesor titular şi a următoarelor săli de arme: „Cercle St. Maur"; „Cercle de Fontenay-sous-Bois"; „Société Nautique dela Marne".

* * *

Profesor reputat, adversar de temut dar cavaleresc, Lachèvre a fost şi un erou pe câmpul de luptă şi a căzut grav rănit în toamna anului 1915 la luarea poziţiei La Butte de Tahure. Venit în România în 1916 la Legaţiunea franceză, el fu curând apoi ataşat în calitate de sub-locotenet la misiunea militară franceză şi a adus cauzei şi armatei române nepreţuite servicii fiind ofiţerul de încredere a generalului Berthelot şi a regretatului colonel Laffon.

Lachèvre e decorat cu următoarele ordine meritate pe fapte indiscutabile: Cavaler al Legiunei de onoare; Medalia militară franceză cu 5 citaţiuni; Crucea franceză de războl; Ofiţer de Academie; Medalia de onoare a Binelui Public; diverse medalii pentru acte de curagiu civic, iar ca decoraţiuni româneşti el a fost răsplătit prin Steaua României (cavaler), Coroana României (cu şi fără spade în gradul de cavaler); Bărbăţie şi credinţă clasa I-a cu spade; Medalia comemorativă a războiului nostru.

* * *

Lachèvre e azi profesor de scrimă la Clubul Automobil Regal Român şi la Cercul Scrimei, dar din nefericire el ne va părăsi la toamnă afară numai.....

Omul, e inutil a-l descrie. Cine l'a cunoscut nu poate de cât să-i devie prieten.

D. C.

Foot-ball Associaţie

Echipa Ligei Parisiene a fost crunt învinsă la San Sebastian de către echipa spaniolă selecţionată a provinciei Guipuzoca (8—2).

* * *

Pe terenul Monte-Velodromo, la Turino, echipa ceho-slovacă nu a putut face alt contru echipei Italiei de cât joc egal (1—1).

* * *

Echipa reprezentativă a Scoţiei a învins Irlanda (2—1).

Cărţi şi Reviste

O problemă a vremii

André Pavie. — Revivre

Hélène Mezeray face parte dintr'o familie bogată, în care munca a fost totdeauna socotită umilitoare. Văzând vremurile nouĭ, acelea carĭ încep odată cu sfârşitul războiuluĭ, Hélène vede că viaţa e făcută pentru muncă şi că nicĭ femeia nu are dreptul să lâncezească în lenea tradiţională. Deşi îl iubeşte pe Henri Fauriel, totuşĭ îl goneşte pentru că şi acest Henri e un om care nu lucrează. In cele din urmă intră ca funcţionară în serviciul de contabilitate al uneĭ fabrici de obuze.

Urmând exemplul ce i se dă, Henri se apucă de lucru şi numaĭ aşa îşĭ poate ajunge visul de a se căsători cu Hélène.

Deodată femeea îşĭ dă seamă, că nicĭ munca nu poate face fericirea omuluĭ, când omul nu e pregătit să muncească.

Aceasta e lecţia ce se desprinde din roman. Trebue să pregătim fetele tinere la rolul pe care viitorul le rezervă în societate. E nevoie ca ele să se gândească din vreme la menirea lor. Numaĭ atuncĭ vom putea năzui la maĭ multă fericire şi vom putea „retrăi".

Poezia mării

Lucie Delarue. — Mardrus. — L'ex-voto

Ludivine Bucaille, fata unuĭ pescar beţiv şi a uneĭ femeĭ obosite de muncă, de griji şi de viaţă amară, a ajuns să fie la paisprezece anĭ o fiinţă sălbatecă şi rea, trăind din instinct, fără educaţie şi conducere morală. Pentru dânsa, viaţa nu e de cât o otravă, lene, bătae şi cuvinte murdare. Toate aspectele beţieĭ îĭ sunt cunoscute şi trăeşte în atmosfera care pregăteşte pe criminale şi pe hoaţe.

Ne întrebăm ce-o să devină o astfel de creatură? Nimic din ceea ce se prevede. Intr'o zi de vagabondaj, Ludivina s'a uitat pe fereastră, într'o casă bine orânduită şi curată. Necăjită a spart geamul cu o piatră şi a primit o bătae bună dela un om care eşise din curte.

Tot viitorul feteĭ e legat de neuitata emoţie a acesteĭ drame rapide. Scârba mică, sub umilinţa loviturilor urează moartea acelui om şi omul chiar în noaptea aceea a dispărut în valurĭ cu fiul său! Femeea şi mama victimelor, bolnavă n'a putut îndura nenorocirea şi moare. E a treia victimă a neastâmpărateĭ fete.

In toată casa curată şi bine orânduită, care necăjise pe Ludivina, n'a maĭ rămas de cât un copil puţin maĭ mărişor ca dânsa şi pe care dânsa îl ura, căcĭ era curat şi bine îmbrăcat. Acum e vorba ca autorităţile să interneze pe micul orfan. Descreerata, fată fără inimă, se opune la această hotărâre şi cere ca micul Delphin Le Herpe să fie adoptată de părinţiĭ eĭ, luându-şi sarcina de a îngriji de el. Ca să poată fi de folos copiluluĭ ea simte că trebuie să-şĭ schimbe firea. Şi şi-o schimbă pentru că de timpuriu căpătând experienţa vieţiĭ, îşĭ avea sufletul înăcrit în mizerie, dar descoperă mijlocul să se mântuiască în strălucitul avânt al instinctuluĭ de mamă.

Universitatea noastră de litere, **constituind un Institut de literatură,** face să apară un organ special numit **„Anale Literare",** în care se publică cele mai de seamă seminare şi comunicări, pe terenul literar şi dramatic.

Astfel, nume necunoscute şi abia pornite spre cercetarea adevărului — şi frumosului, îşi aduc contribuţiunile lor, mai mult sau mai puţin luminoase — cu nădejdea unor vederi viitoare, mai sigure şi mai agere, poate.

Este un mijloc frumos, pentru evoluţiunea spre critică şi o practică culturală, de o rară însemnătate.

Astfel manifestările studenţilor, ies din anonimatul, la care îi constrângeau discreţia băncilor şi pot năzui la o consacrare, în afară de preţuirea, catedrei, căreia se adresează.

D-l Mihail Dragomirescu, sub a căruia oblăduire profesorală s'a luat această iniţiativă, prepară astfel spirite proaspete spre judecarea de mâine, a operelor ce vor veni.

Intr'un număr viitor, voi vorbi mai pe larg de acest nou **Institut de literatură.**

C. M.

Suflete ciudate

Chivas. — Trois femmes annamites

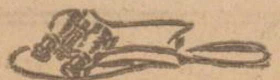
Cât de deosebit e sufletul anamit de-al nostru. Desprins de convenţionalismul nostru modern, pare cu totul altul, maĭ curat şi maĭ sincer. Aşa ne apare în cartea acestuĭ scriitor care acum câţiva anĭ ne-a dat „Contes et légendes de l'Anam" premiat de Academia franceză. Astăzĭ ne ia cu dânsul într'o lungă călătorie, nu atât prin ţara anamiţilor, cât prin sufletele lor. Ne spune povestea a treĭ femeĭ, cu totul deosebite şĭ totuşĭ asemănătoare prin atracţia ce ne-o impune.

Thi-Vinh este o tânără fecioară îmbibată de tradiţia seculară ce maĭ dăinue încă prin părţile unde trăeşte retrasă cu tatăl eĭ şi cu logodnicul eĭ Dinh-Ba. După ce dragostea înfloreşte în sufletul eĭ tânăr are nefericirea să placă împăratuluĭ, care o ia la palat, devine soţie imperială în vreme ce bietul Dinh-Ba, nu e de cât secretarul curţiĭ. Devotamentul lor potolit va fi răsplătit de suveran, când află taina, prin darurĭ multe şi printr'o căsătorie fericită şi legitimă. Cel maĭ nefericit din toţĭ, acuma, e împăratul, care nu se poate bucura de viaţă ca orice muritor.

Mi-Lau e o altă fată care luptă împotriva francezilor, ca să pună stăpânire pe mormântul strămoşilor eĭ. Se căsătoreşte cu omul iubit, iar când îşĭ dă seama că îmbătrâneşte şi devine pentru el o povară, merge de caută femeĭ tinere ca să împodobească culcuşul iubituluĭ.

In *Soţiĭ doamneĭ Hoa* descrie viaţa unuĭ fel de sclave, veşnic schimbând stăpâniĭ, al căror pat l-a înveselit, vândută unuia şi altuia, dar totuşĭ mulţumită că soarta i-a hărăzit darul de-a face pe atâţia oamenĭ fericiţĭ.

Ceea ce caracterizează pe femeile acestea e resemnarea şi jertfa. E o carte liniştită, care se citeşte cu plăcerea de a pătrunde în altă viaţă, în alte moravurĭ, în alt mediu.

Romane ruseşti

Alexandru Kuprin. — Duelul

Romancierul care începe să fie tradus în limbile străine aparţine străluciteĭ generaţiĭ de scriitorĭ ce păstrează tradiţia literatureĭ ruseştĭ şi în care Tolstoi vedea pe gloriosul său urmaş.

Romanul e conceput înainte de războiul ruso-japonez şi a apărut în original acum şaptesprezece anĭ. E un studiu de moravurĭ foarte realiste, roman analitic din care multe paginĭ amintesc pe Stendhal. Găsim acĭ descrierea vechiĭ armate imperiale, pe care Kuprin a cunoscut-o în amănunte fiind ofiţer într'o mică şi plicticoasă garnizoană.

Traducătorul francez ni-l prezintă ca pe un Maupassant rus.

Aventuri amoroase

Paul Morand. — Ouvert la nuit

Volumul acesta pare să fie un vagon prin fereastra căruia privim locurile străbătute de un tren. Străbatem prin căldura parfumată a nopţilor catalane, prin dulcile melancoliĭ ale nopţilor din Turcia, prin zgomotoasele noptĭ pariziene, prin arzătoarele noptĭ romane ce se termină în faţa unuĭ cadavru, privim valurile misterioase ale Dunăreĭ şi simţim frigul nopţilor dela nord.

In vreme ce călătorim aşa prin toată lumea, autorul ne spune şase poveştĭ de dragoste sau maĭ bine zis povestea vieţiĭ a şase femei. Amorul nu are legăturĭ cu pasiunea cum ne-am obişnuit la eroinile atâtor romane, ci este maĭ mult un amor de aventurĭ. Scriitorul maĭ mult a trăit de cât a iubit.

Literatura franceză contemporană, este titlul unui volum, apărut de curând în Editura **Cărţii Româneşti,** datorit domnişoarei Emilia Tailler. Autoarea, arată în câteva cuvinte simple şi fără emfază, gândul cu care a pornit când a întocmit această carte şi cu drept cuvânt — ocupându-se de romancierii Franţei, din ultima jumătate a secolului în care trăim — îşi spune acest gând, în simpla afirmaţiune, că secolul nostru este secolul romanului.

D-şoara Tailler, se ocupă de opera şi personalitatea literară a romancierilor: Flaubert, Feuillet, Fromentin, Alphonse Daudet, Loti, fraţii Goncourt, Hervieu, Zola, Maupassant, Huysmans, Bourget, fraţii Margueritte, Maurice Barrès, Anatole France, André Theuriet ş. a.

Studii scurte, trec în revistă lucrările şi viaţa autorilor, şi prin această oprire momentană, cartea devine mai practică şi mai utilă, de cât se crede.

Găsesc acesta, un mijloc de popularizare şi prezentare a romanului francez, din ultima jumătate de veac.

Cele trei Crişuri, revistă de cultură, apărută la Oradia Mare, pe luna Martie — cuprinde ca de obiceiu un interesant număr de bucăţi literare şi de studii, privitoare la mişcarea noastră intelectuală.

Intr'o manifestare multiplă, sunt reprezentate, în cuprinsul „Celor trei Crişuri" toate genurile literare, cu tendinţa de a cultiva şi amuza în acelaşi timp. Este un mijloc simpatic, a te pune la îndemâna cetitorilor, şi a-i obliga, prin tangentă să se cultive, distrându-se.

Poezii multe şi diferite, dau măsura îmbucurătoare, cu care revista apreciază, pe poeţi, şi e îmbucurător, dat fiind că muza aceasta, pare cea mai puţin încurajată în vremile noastre.

Recenzii dibace cu însemnări de cărţi şi reviste cum şi cronici exclusiv studioase, dau revistei o amploare, definitiv culturală.

Lumea universitară (An. I, Nr. 2—3.) Sub îngrijirea unuĭ comitet alcătuit din centrul studenţesc „Petru Maior" apare la Cluj o revistă nouă, căreia îĭ urăm viaţă lungă. De altminteri succesul eĭ se prevede din seriozitatea cu care este scrisă şi din variatele probleme de educaţie naţională ce se discută în paginele eĭ.

Dările de seamă asupra vieţeĭ universitare din alte ţări precum şi însemnările dela cronica ideilor, cronica artistică şi măruntă sunt foarte interesante.

Revista poartă pe prima pagină un îndemn semnat de N. Iorga, de acum zece anĭ, trimis societăţiĭ „Petru Maior" cu prilejul jubileuluĭ său de 50 de anĭ. Îl reproducem în întregime:

Generaţia idealiştilor dela 1848 se duce şi în curând toţĭ vor fi în lumea, pe care n'o vedem. Generaţia de astăzĭ e stăpânită în mare parte — s'o spunem cu durere — de dorinţa traiuluĭ bun şi de ambiţiĭ personale.

Un nou idealism ne trebuie ca să putem trăi. Un idealism plecând dela realitate şi întorcându-se plin de binecuvântărĭ la realitatea roditoare.

In el trebuie ca tineretul să trăiască.

In România liberă Statul poate organiza un învăţământ stăpânit de acest spirit. La Dumneavoastră, înşivă trebuie să vi-l daţĭ.

Aceasta se poate însă numaĭ prin cea maĭ iubitoare cetire a literaturiĭ sănătoase. Din ea, emanaţie supremă a sufletuluĭ naţional, vă puteţĭ lua energia şi curăţia de suflet ce vă trebuie.

Fără aceste însuşiri nu veţĭ isprăvi nimic, şi nu poate fi pentru o generaţie soartă maĭ ruşinoasă, decât aceea, de a lăsa ca moştenirea ce a primit-o, să se risipească.

Să n'o lăsaţĭ!

N. IORGA

Mercure de France în No. de 1 Aprilie publică un foarte documentat studiu despre Henry Murger cu prilejul centenaruluĭ. Printre altele aflăm că autorul „Vieţiĭ de boem" împreună cu alţĭ poeţĭ şi artiştĭ formează la 1841 o societate „a băutorilor de apă".

Ce era acest cenaclu?

„O asociaţie de artiştĭ hotărâţĭ să lupte pentru artă sub steagul mizerieĭ!"

Lamura, (An. III, No. 5) ne aduce un articol al poetului Nichifor Crainic despre N. Iorga, gânditor liric. E vorba de opera literară a celui ce-a scris *cugetărĭ* atât de frumoase şi de profund sănătoase, îmbrăcându-le uneori în forma versului corect şi sonor.

Volumul de poezii lirice apărut acum treizeci de ani este reeditat de editura „Ramuri" din Craiova.

Greşeala editoruluĭ, spune d. Crainic e că a pus laolaltă traducerile şi originalele; două volume ar fi fost mai nimerit.

ÎNSEMNĂRI

Prietenul şi colaboratorul nostru Kefren a avut durerea să piardă pe părintele său generalul Luca Vlădoianu, un foarte preţuit ostaş.

„Adeverul Literar şi Artistic" ia o vie parte la doliul întristatuluĭ nostru coleg.

In jurul „Mioriţeĭ" luĭ Vasile Alexandri

Cuvântul autorizat al d-luĭ Nicolae Iorga, profesor universitar, s'a rostit, asupra *Mioriţeĭ* luĭ Vasile Alexandri.

Iată părerea d-sale pe cât de concisă, pe atât de elocventă.

„Traducerea Mioriţeĭ n'are alt interes de cât că le-a plăcut francezilor balada culeasă de Alexandri şi care era cunoscută prin traducerĭ făcute îndată după aceia".

N. Iorga

Epilogul

Falimentul aşa zisuluĭ „expresionism", la noi, a avut darul să enerveze pe câţiva inşĭ, maĭ ales că venea şi după alte amărăciunĭ maĭ mărunte.

Unul dintre aceştia e d. Victor Eftimiu, — dimineaţa, critic dramatic şi seara reporter politic. D-sa nu înţelege să nu se ia în seamă înalta saĭ „competinţă teatrală" după cum nici astăzĭ nu înţelege cum de-a fost posibilă plecarea d-sale dela Teatrul Naţional. Sunt, însă, lucrurĭ pe care omul le înţelege cu vremea.

Cu o sabie de lemn în mână şi o chivără de hârtie pe cap, d. Victor Eftimiu se războeşte cu toată lumea. Scrie, scrie, scrie, scrie şi iar scrie. Scrisul d-sale se întinde, ca o pată de cerneală pe o hârtie sugătoare. Atacă şi se miră cum de rămân adversariĭ teferi şi cum săbiuţa de lemn nu răneşte pe nimenĭ.

Increzător în „forţa muşchilor sale" încalecă pe un cal de lemn şi... se leagănă în iluziĭ, cu acea delicioasă naivitate, pe care numaĭ incultura o poate da unuĭ om mediocru.

A. de H.

Plagiat?

In revista poliţistă „Paza", un inspector de poliţie vrea să dovedească cu texte că d. Romulus Voinescu n'ar fi autorul studiuluĭ, ce-a semnat, despre moratoriu, că n'ar fi de cât un simplu plagiat după lucrarea juristuluĭ italian Vitalevi.

Aşteptând răspunsul d-luĭ Voinescu care e director general al Siguranţeĭ, nu ne putem opri să notăm, că studiul d-sale menţionează într'o notă, în prima pagină, numele autoruluĭ italian. Dar, să aşteptăm.

Teatrul de păpuşi

Teatrul e atât de folositor omeniriĭ, în cât profesoriĭ s'au gândit că şi copiiĭ trebuie să aibă pe al lor. Pedagogiĭ maĭ vechĭ, s'au gândit odinioară, că învăţământul prin amuzament ar fi mult maĭ priincios minţilor tinere şi astăzĭ ceĭ carĭ revin la această idee, nu fac, de cât să reînvie în Franţa un sistem care dăduse roade frumoase.

In şcolile maternităţiĭ ale Parisuluĭ se reinstalează vechiul „guignol" (Vasilache al nostru) teatru de păpuşĭ trase cu sfoara de un iscusit panglicar! Pierrot, Arlequin, comisarul de poliţie, diavolul, es din cutia prăfuită. Li se vor face costume nouĭ, poate chiar un altfel de repertoriu, care să se potrivească vremurilor de astăzĭ.

In orice caz e un semn al vremiĭ, când ceĭ însărcinaţĭ cu educaţia intelectuală a copiilor, cred c'a venit timpul să nu le mai facem recreaţia minţii cu filmele dubioase de cinematograf şi cu matineurile teatrale la care se reprezintă piese foarte puţin potrivite vârstelor fragede. Filmele cu detectivi şi bande negre, melodramele fioroase şi piesele imorale deşi cu scuza moralităţiĭ problemelor, nu au numaĭ desavantajul de a enerva pe copiĭ, de a le turbura somnuĭ şi de a le zăpăci minţile, dar influenţează asupra concepţieĭ ce şi-o fac despre viaţă şi despre societatea în care intră.

Pentru copiĭ până la doisprezece anĭ „teatrul de păpuşĭ" e necesar. Păcat, însă, că vor maĭ trece câţiva anĭ până când asemenea lucrurĭ să poată prinde, deoarece copiiĭ noştri de astăzĭ sunt atât de precoci în cât la această vârstă explică părinţilor, ceea ce părinţiĭ părinţilor n'au ştiut să explice.

Amintiri despre Tolstoi

Fiul luĭ Tolstoi scrie o serie de amintirĭ despre părintele său. Unele ajută la documentarea asupra operiĭ, altele, pur anecdotice explică *omul* atât de enigmatic. Aşa de pildă ni se dau amănunte preţioase despre felul cum a fost scrisă celebra nuvelă „Sonata Kreutzer".

Bătrânul avea şaizeci de anĭ. După cină, băeţiĭ amândoĭ, la piano şi la vioară, făceau până seara târziu muzică. Tolstoĭ se înebunea după această sonată de Beethoven şi muzica divinuluĭ maestru răsuna în sala dela Iasnaia—Polyana în zilele când criza morală se declarase în sufletul mareluĭ vânturător de ideĭ.

Simţea, bătrânul, câtă contrazicere exista între ideile sale şi realitatea care îl înconjura, căutând drumul care să-l ajute la lămurirea vieţeĭ sale spirituale. Căsătoria şi familia era socotită ca marile piedicĭ pentru ajungerea scopuluĭ şi începu să lupte contra lor.

Posdnicef — eroul nuvelei — e Tolstoi însu-şi. Descriindu-ĭ ideile şi ajungând prin logică la concluziile acelea, Tolstoĭ mărturiseşte singur că s'a înspăimântat. Ar fi vrut să nu creadă în ele, totuşĭ erau adevărate şi deveneau noul său crez. Se ştiu acele concluziĭ: „Când vor dispărea pasiunile, omenirea nu va maĭ avea nicĭ un rost să existe, îşĭ va fi terminat misiunea. Unirea fiinţelor este un cuvânt care trebuie suprimat".

Ascultând muzica divinuluĭ Beethoven, Tolstoi descoperea pentru el şi pentru semeniĭ săĭ unul din marile adevărurĭ ale vieţiĭ, eroarea căsătorieĭ moderne. Dimineaţa la masa luĭ de lucru, Tolstoĭ scria tot ce se gândise seara în vreme ce copiiĭ executau sonata. Pe măsură ce se înegreau pagini după pagini, el le citea familieĭ strânse în jurul jeţuluĭ din sală. Nicĭ o lectură nu interesase atât de mult pe aĭ săĭ şi pe rudele poftite la ceaĭ, ca această operă în care se ciocnesc cele maĭ nouĭ şi maĭ îndrăzneţe ideĭ. Era de ajuns ca cineva să facă o ob[illegible] doua zi în nouile pagini să existe răspunsul.

Un amănunt foarte preţios, care pare să nu fi fost cunoscut de nicĭ unul din biografi, e acesta cu privire la un monolog scris într'adins pentru un tragedian rus. Se numea Andreief—Burlak. Sosi într'o zi la Iasnaia- Poiana unde prin recitările sale impresionase mult pe Tolstoi. In deosebi spunea impresionant monologul luĭ Marmeladof din „Crimă şi Pedeapsă". Tolstoĭ se gândi să-ĭ facă un monolog din povestea vieţiĭ luĭ Posdinicef. Când micul giuvaer dramaticĭ fu gata, actorul murise!

Romanele lui Pierre Benoit

Un nou roman al autoruluĭ „Atlantideĭ" şi prin urmare nouĭ discuţiunĭ în jurul unuĭ scriitor veşnic acuzat de plagiate.

„La chaussée des géants" se petrece în Irlanda. Nu se ştie unde se va petrece acţiunea viitoarelor romane, căcĭ Benoit este un neastâmpărat călător. Imaginaţia îl poartă prin cele maĭ depărtate colţuri ale pământuluĭ. Dacă *Koenigsmark* se petrecea în Germania, *Pentru Don Carlos* în Pirinei, în schimb *Atlantida* îşĭ are acţiunea în deserturile Sahareĭ şi *Lacul Sărat* în Far-West.

Centenar modest

In epoca zgomotoaselor centenare, iată şi unu care trece aproape ne luat în seamă. Deabia dacă vre-o două ziare pariziene s'au gândit să atragă atenţia asupra luĭ.

E vorba de Rosa Bonheur, pictoriţa, care unea mediul boemilor cu acela al aristocraţilor. Pe la 1860 era un punct de atracţie al parizienilor, întâlnit pe bulevarde, prin culise, prin expoziţii şi chiar la recepţiile dela Tuilleries. Când mergea la Bois de Boulogne ori prin împrejurimile Parisului, ca să picteze după natură, se îmbrăca în pantaloni şi bluză de pictor. Odată, îmbrăcată în acest costum pătat cu toate culorile, Rosa Bonheur s'a prezintat la operă într'o loje. Când la 1848 a expus la „salon" critica de artă afirmă că pictoriţa de 26 de ani reînoia aspectul artei franceze.

Se născuse la Bordeaux în 1822 (6 Martie) şi singurul ei profesor fusese tatăl ei Raymond Bonheur. Primele sale tablouri reprezintau animale. Cei din Anglia o apreciau mult.

A murit la 25 Mai 1899 în vârstă de 77 de ani.

Rabiudranath Tagore

Cu o căciulă de astrahan în cap şi îmbrăcat cu un artiriu peste o rochie scurtă de mătase brodată, Rabindranath Tagore părea o arătare pe străzile Parisului, anul trecut, când întreprinsese o călătorie prin toată Europa. Celebritatea n'a întârziat, să-l recunoască şi de-atunci până astăzi e socotit printre marii scriitori ai omenirii, comparat cu Goethe şi Tolstoi.

Teatrul „Vieux Colombier" reprezintă o piesă a sa „Amal, sau scrisoarea regelui" în traducerea lui lui André Gide, în vreme ce în „Le Monde Nouveau" Maurice Wolff îi consacră un lung studiu şi Leandre Vaillat publică o carte „Poetul indic Rabindranath Tagore".

„Adevărul Literar" a publicat în mai multe rânduri traduceri din „Jertfa lirică" şi „Grădinarul dragostei".

Marele apostol predică frăţia universală şi războĭ crâncen... războiului.

Pseudonimul lui Poquelin

Il ştie toată lumea: e Molière.

Pseudonimul nu se alege la întâmplare, iar dacă întâmplarea ni-l scoate în faţă, nu-l reţii decât după chibzuinţă. Astăzi în literatura franceză ar putea da amănunte cu privire la această chestiune: Pierre Loti, Anatole France, Francis de Croisset, Henry Duvernois.

Până astăzi nu s'a lămurit încă bine chestiunea pseudonimului marelui comic. Nici măcar cu prilejul celui de-al treilea centenar, erudiţii n'au găsit cu cale să discute problema. Sunt multe ipoteze, dintre care aceea a luĭ André Geiger în Figaro îşĭ are însemnătatea ei.

Se ştie că înainte de el, mai existase un scriitor obscur care se numea Molière. E ciudat ca tânărul debutant să fi ales numele unui scriitor mort câţiva ani înainte. Mulţĭ cred că şi l'ar fi ales din această pricină. Alţii socot că Molière nici nu-l ştia.

Poquelin înainte de a semna cu pseudonimul făcuse o lungă călătorie în sudul Franţei. Nu se ştie bine cari sunt oraşele vizitate de dânsul şi nici drumul urmat, dar fără îndoială că cunoscuse vreo două localităţi „Molière". Una în Tarn et Garonne cealaltă în Gard.

Ne închipuim o zi frumoasă, când Poquelin cu prieteniĭ şi prietenele au trecut pe-acolo şi s'au îmbătat de soare, de vin şi de dragoste. Localitatea neuitată de tinereţea vaporoasă se numea Molière şi numele ei i-a rămas întipărit în mintea celui mai francez dintre viitorii scriitori. In ziua când i-a trebuit un nume de teatru, Poquelin şi-a ales numele acelui orăşel care îi amintea cea mai senină zi din întunecata lui viaţă.

Un prilej de artă

Sâmbătă 8 Aprilie, orele 11 a. m., se va deschide în sălile de sus ale Ateneuluĭ, *a V Expoziţiune a Societăţeĭ Arta Română.*

Vor expune *pictoriĭ:* Bunescu, Cornescu, Ştefan Dimitrescu, Pallady, Ressu, Şirato, Steriady, Teodorescu-Sion, Tomescu, Tonitza, Teişanu, Maxy şi Gheaţă, şi *sculptoriĭ:* Hahn şi Jalea.

Va fi un prilej de artă nouă, şi pleiada acestor artiştĭ, deschide o sărbătoare de gust şi de privelişte.

Bibliografie

„HORA DRAGOSTEI" (Reigen), zece dialoguri de **Arthur Schnitzler;** în româneşte, cu învoirea autorului, de **I. Tedescul.** Un elegant volum în format mare, cu o copertă în culori. Sunt zece comedioare cari gravitează în jurul instinctului sexual şi în toate, în momentul culminant, poetul tace şi încep să vorbească punctele... Lucrarea aceasta care a produs multă vâlvă în streinătate, e cartea de senzaţie a ultimilor ani.

Volbura poezii de Const. A. Siminei.

Wilhelm Tell
de **Coeurderoy** şi de **Florian**
în româneşte de **P. Muşoiu**

în editura institutului „Cartea Românească":

Poezii, Mihail Eminescu, (ediţie nouă).

Poeme în proză
de **Pouvillon,** (trad. de Dim. C. Zavalide)

La Craiova

S'A REDESCHIS VECHEA ŞI CUNOSCUTA AGENŢIE TEATRALĂ

Ioniţă Plesşea

Strada Unirei No. 47

Chestiuni femenine

Politica femeiască în Atena. — Sapho şi Aspasia.

Adevărata Grecie clasică, a făurit'o civilizaţiunea ioniană, nu cea doriană. In toată istoria Atenei ca şi la ionieni, sclavia femeei, apare ca o lege de caracter general helenic.

Contra acestei legi au luptat şi s'au aliat mulţi rebeli, după cauza pe care o serveau.

In Eolia, insula fericită a Lesbosului, aproape într'o ceaţă luminoasă, ca o proecţiune ştearsă dar fermecătoare, marea şi enigmatica figură a poetesei Sapho.

Nu se ştie ce a fost, soţie virtuoasă sau numai curtizană? A fost preocupată să ridice pe femeie la nivelul bărbatului printr'o educaţiune artistică şi prin studierea frumosului sau discipolă a Afroditei, a realizat cu tovarăşele ei manifestările profane ale iubirii vinovate?

Antichitatea însăşi ezită în formularea sentinţei definitive şi a caracterizărei hotărâtoare, a acestei femei.

Grecia lui Pericles şi Roma imperială au cunoscut şi pe amanţii pasionaţi şi pe detractorii îndărătnici ai marei poete.

In secolul al XIX-lea, eruditii au discutat tribunalul lor, procesul poetei Sapho...

Aşa dar, nimic nu se poate preciza, fiindcă dacă pe deoparte interpretarea poezielor ei, poate s'o acuze, povestea amantului insensibil, Phaon, rămâne de domeniul mitologic.

Şi apoi ce importă veracitatea acestor rele aserţiuni când din toată povestea ei un lucru rămâne indiscutabil. Sapho este una din marile individualităţi femenine ale Greciei, şi destinul ei a aşezat-o mai presus, de cât toate celelalte femei grece.

Ca familie, descinde din cel mai nobil neam din Erisos, care-i îngăduie să se amestece direct şi în luptele politice pe lângă marea contribuţiune intelectuală, pe care a adus-o societăţii, unde a trăit.

Se ştie că victoria partidului democratic îi înfrânge părerile şi o sileşte să primească exilul în Sicilia. Tiranul Pytakos o readuce în patrie şi Sapho rămâne numai cu lyra, compunând, pentru admiraţiunea contemporanilor şi a posterităţii, cele mai strălucitoare şi tandre cântări de iubire, din câte a putut vr'odată inspira, pasiunea cea mai sălbatică.

E sărbătorită şi răsplătită cu onorruri în noua ei reşedinţă, Mitylene.

In jurul ei se adună tot corul graţios al fecioarelor din Mitylene, cărora Sapho le predă legile poeziei şi secretul lyrei heptacorde.

După moartea ei, oraşul său natal Erisos, bate monede cu efigia ei, şi aceasta fu cea mai mare glorie pe care i-a hărăzit-o posteritatea, glorie de care nu s'au putut bucura nici Andromede şi Gorgo, nici Corina, mare prin alesul ei Pyndar, nici Myrtis, nici Telesila Argiana, care şi-a părăsit muzica, pentru ca să lupte pentru patrie nimeni afară de ea.

Astfel, la Dorienii din Creta ca şi la cei din Pebomenes femeia trăeşte printre războinici deliberează cu ei, comandă alături de ei, goneşte pe mezi şi înspăimântă Grecia. In Asia Minoră, în Beoţia, femeia înstreinează lira elegiacă sau eroică şi alături de Sapho, atinge gloria Semizeilor.

In vreme ce la Atena femeia duce o viaţă obscură, apărând în public numai la sărbătorile Panateneenilor, îmbrăcate în văluri albe, curtizana îndepărtată a Ioniei este regină şi zeiţă.

Printre ele cea mai glorioasă a fost Aspasia Mileziana, prietena tuturor oamenilor politici ai Atenei, şi încurajată de protecţiunea lui Pericles, joacă în Atena, acelaş rol şi se bucură de acelaş destin ca şi Sapho.

Dotată cu inteligenţă superioară, cu o cultură universală, capabilă să înţeleagă cugetările filozofilor şi visele poeţilor, Aspasia îşi preschimbă casa în Academie.

Aristocraţia Atenei învaţă cu ea, euritmia corpurilor şi armonia gândurilor. Cu Aspasia, Socrate învaţă retorica şi dansul. Alcibiade este sclavul ei, şi învaţă de la ea elocinţa şi arta să conducă pe oameni.

Pericles, însuşi, şi-a înstrunat lira din inspiraţiunea ei. Aşa se spune că discursul funebru pe care l-a recitat Pericles, în memoria atenienilor căzuţi la Lachalum, a fostscris de Aspasia, în faţa lui Socrate.

Intrată în partidele politice, Aspasia, a fondat în salonul ei **Liga femeilor** reunind cele mai nobile ateniene, ca să le iniţieze în ideile lui Pericles, pe care l-a susţinut cu ardoare, în colegiile magistraţilor şi în Aeropag.

Numele epocei şi prestigiul marelui Olimpian, sunt legate de numele Aspasiei, şi gloria ei a răsunat multă vreme, în istoria femenină a Heladei.

ROZINA

Alergările de galop

Ziua I-a. Duminică, 9 Aprilie 1922

După o lungă vacanţă Hipodromul îşi deschide porţile. In premiul de deschidere se detaşează de la primul moment *Bannerhen, Dar Credo, Mackkhetes* şi *Amurgu Zilei*, intre care se va petrece cursa şi pe care îi prefer în ordine.

Premiul „Girelle" se va petrece între *Rămăşag* şi *Mormon*. *„Rămăşag"* nu poate pierde această cursă.

Premiul „Comana" este o certitudine pentru *Fidibutz* urmat de *Lady Killer* şi *Agram*.

Premiul *Flam* se va petrece între pensionarii grajdului Marghiloman şi Roma în care vor găsi un adversar serios. Deci grajdul Marghiloman, Roma.

Cea mai atrăgătoare cursă a zilei va fi premiul „Flordona" în care se intâlnesc, pe 1600 m., caii de talia lui *Poetu, Oysa* şi *Dulău*, pe care îi indic în ordine.

Dreptate va câştiga premiul „Tina" urmată de *Ghici*.

O bună afacere pentru *Gândac* va fi premiul „Last-Rose" pe care i-l va câştiga urmat de *Morning Light II*.

Onyk

Tot ce priveşte „Adevĕrul Literar şi Artistic" (manuscrise, cărţi, reviste, ilustraţii, corespondenţă) se trimite pe adresa revist[ei] str. Sărindar No. 11.

REVISTA MODELOR

INAINTE DE CURSE

Numai există nici un secret pentru moda de vară, de pe acum se ştie toate detaliile ei ca şi toate liniile mari de înfăţişare. Mai e puţin şi cursele de cai de la Hipodromul Bănesei, vor aduce primele exibiţiuni mondene.

Aşa vom vedea siluetele simple şi drepte ale modei actuale şi creaţiunile cele mai proaspete, importate de Caşele noastre de mode, din Metropola Franţei.

Se poartă costumele clasice albăstrii marinar, încheiate într'un singur nasture. Rochile manteau din postav sau kasha tricotat, cu unele spaţiuri plisate, cu corsagiul garnisit în volane de organdi, cu centuri de piele—cu deosebire roşie—toate aceste articole imperioase ale modei, vor apărea în soarele de la Băneasa, ca începutul unei grădini, promiţătoare de forme şi culori. Pentru acolo, să ne gândim şi să inagurăm costumele de primăvară, sau pelerenile cu rochile de fulard.

Să ne gândim astfel, în clipa când decidem de soarta unei rochi sau unui costum, la creaţiunile iscălite cu atâta autoritate de Lanvin, Jean Patou, Lucien Lelong ş. a. In aceste creaţiuni, găsim o profuziune de gulere, de manşete, de veste de organdină albă, care se armonizează aşa de bine, cu pălăriile de primăvară, din paiu picot sau dantelă. Garniturile trebuesc să fie foarte simple: aripele drepte şi ridicate sus, le vom alege pentru pălăriile mici, cum sunt tocele şi turbanele; torsadele de panglică mauve, vor orna pălările negre, cu borduri largi.

Ca detalii ne vom gândi la motivele noilor mâneci, care par din ce în ce mai inspirate.

Aşa, am văzut, mâneci care de la cot se continuă într'o cascadă de dantelă, sau în întregime sunt făcute din tul sau lame, pe o rochie complect închisă.

Alături de aceste rochiĭ cu mâneci capricioase de dantelă, vom purta pălăriĭ mari, cu volan de tul sau dantelă, care va acoperi chipul pe jumătate.

La tocele mici, vom pune panglici multe, din mătase ciré sau catifea, care se vor împleti, ca şi paiul, în jurul fundului strâns bine pe cap.

Ceea ce rămâne credincioasă modei de azi, este fără îndoială pelerina, sau aşa zisa capă, variată mai mult prin decoraţiunea dublurei, decât prin varietatea liniei.

Sub aceste pelerine, ne putem îngădui toată eleganţa dantelei sau broderiei, şi vom alege ca fond, cu deosebire culoarea mauve, care se pare, că ar fi acaparat tot gustul şi buna alegere, a modei acestui sezon.

Peste puţin timp, organdiul, îşĭ face apariţia lui vaporoasă şi delicată, dar până atunci ne închinăm tot mătăsurilor de iarnă şi cu deosebire crepurilor, care şĭ-au căpătat o mare autoritate, în rafturile manufacturierilor asortaţĭ.

DIANA

Aniversări şi centenare

Un secol dela naşterea lui Edmond de Goncourt

Se împlineşte anul acesta un secol de la naşterea luĭ Edmond de Goncourt, cel maĭ în vârstă din fraţiĭ a căror tovărăşie literară, aşa de emoţionantă şi de fecundă, înseamnă atât de mult în istoria literaturiĭ moderne.

Edmond şi Jules de Goncourt sunt aduşĭ la ordinea zileĭ, în afară de valoarea neperitoare a opereĭ lor, de scandalul literar şi social, pe care-l pricinueşte stupida împiedicare a faimosului lor „jurnal".

Se şt[ie] că fraţiĭ Goncourt au lăsat mai multe caete cu memoriĭ, a cărora publicare era, după testamentul lor, de abia acum îngăduită. Se pare însă că aceste memoriĭ ar aduce testimoniĭ periculoase pentru anume activităţĭ şi pentru anume personalităţĭ în viaţă. Ca să-ĭ poată cruţa, spiritul liberal al Franţei se necinsteşte cu o nedreaptă şi injurioasă revizuire a memoriilor fraţilor Goncourt.

Dar nu, despre aceasta, vreau să mă ocup în cuprinsul acestei rubrici.

Vreau să amintesc numai că viaţa literară de pretutindeni va sărbători centenarul lui Edmond de Goncourt, tocmai în anul când se încearcă asupra gândurilor lor, un aşa de trist atentat.

* * *

Fraţiĭ Goncourt sunt, aşi putea spune, un artist de mare revoluţiune în arta cuvântului scris. Nici odată două talente aşa de mari, două inteligenţe aşa de deosebite şi două temperamente aşa de personale, n'au izbutit să-şi contopească activitatea lor, într'o operă atât de unitară, de consecventă şi de întreagă!

Pot spune dar, pe drept cuvânt, că fraţiĭ Goncourt sunt un scriitor de revoluţionară originalitate.

Eĭ au adus ceĭ dintâiu, în literatura franceză, anemiată de excesele romantismului, puternica regenerare a realismului. Fraţiĭ Goncourt sunt cu adevărat părinţiĭ realismului literar.

Romanele lor, *Soeur Philomène, Rencè Mauperin, Germinie Locerteux, Marette Salomon* şi *Madame Genvesais*, prezidează o epocă în istoria prozei franceze.

Incercarea de a aduce în teatru, metodele de studiu şi de inspiraţiune ale romanului realist, prin reprezentarea la *Comedia Franceză* a pieseĭ *Henriette Maréchal* n'a isbutit, dar de influenţa ei iresistibilă s'a resimţit toată literatura dramatică a ultimelor deceniĭ.

Fraţiĭ Goncourt au fost şi cărturari neîntrecuţĭ. Lor li se datoreşte clarificarea multor epoci din Istoria Franţeĭ.

Istoria societăţiĭ franceze în timpul Revoluţieĭ şi al Directoratuluĭ, Revoluţia în obiceiurĭ, ca şi *Istoria Arteĭ în veacul al XVIII-lea*, sunt lucrărĭ cari au rămas definitive, chiar pentru cercetările cele maĭ erudite, de maĭ târziu.

Fraţiĭ Goncourt, cari şi-au legat numele de o instituţie permanentă, foarte respectată: *Academia Goncourt* — însărcinată să premieze cel maĭ bun roman al fiecăruĭ an — etichetează cu numele lor o epocă a literatureĭ franceze.

Franţa a avut, scriitorĭ maĭ marĭ ca eĭ, dar de sigur că fără această însemnătate istorică neîntrecută.

NICOLA ICONARUL

Adevĕrul Literar şi Artistic

IN ŢARA		IN STRAINATATE	
Pe un an	120	Pe un an	240
„ 6 luni	60	„ 6 luni	120
„ 3 „	30	„ 3 „	60

ŞAH

TEORIA ŞAHISTA MODERNA

B. Bogoljubow

Alt maestru rus, pe care Réti îl consideră mai puţin genial decât pe Alechin, însă mai profund în combinaţii.

Partida No. 56.

Alb: *Bogoljubow*. Negru: *Réti*.

Berlin, 1919

Partida pionului damei

1. d2—d4 Cg8—f6
2. Cg1—f3 d7—d6
3. Nc1—f4 Cb8—d7
4. Cb1—d2 g7—g6
5. e2—e4 Nf8—g7
6. Nf1—d3 0—0
7. h2—h3 c7—c6

Mai bine e e7—e5, urmat de Tf8—e8.

8. 0—0 Dd8—c7

9. Nf4—h2 spre a putea răspunde, cu c2—c3, când negrul va juca e7—e5 şi astfel să-şi menţină centrul.

9. ... e7—e5

10. c2—c3 . Cf6—h5.

Jocul adânc al lui Bogoljubow începe.

11. a2—a4! a7—a6

12. Cd2—c4 atacând punctul slab d6.

12. ... b7—b5

13. a4×b5 c6×b5

14. Cc4—e3 spre a vei la d5 şi ameninţând şi cu N×b5.

14. ... Cd7—b6

15. g2—g4! Bogoljubow ar fi putut dela început juca această lovitură, dar fineţea lui se observă imediat: A adus calul dela d2, la e3 şi a depărtat calul negru din d7 la b6.

15. ... Ch5—f4

16. Nh2×f4 e5×f4
17. Ce3—g2 h7—h5!
18. g4×h5 Ng7—h6. Nu era bine 18..... N×h3, căci deschidea linia h pentru alb.

19. Cf3—h4 Nc8×h3
20. Dd1—f3 Dc7—c8

ameninţând cu Ng4

21. Ch4—f5 Nh3×f5
22. e4×f5 g6—g5 intenţionând a-şi aduce calul la d7 şi f6 spre a putea juca g5—g4; acum se vede pentru ce la 20.... negrul a jucat dama la c8 şi nu la d7.

23. Tf1—e1 alb a simţit manevra negrului şi pregăteşte alta, mai frumoasă

23. ... Cb6—d7

24. Df3—d5 Dc8—b8. La Dc7, 25. Te7.

25. f5—f6! Cd7×f6
26. Dd5—f5 Db8—d8. La Rege g7, urmează Te6 şi câştigă.

27. f2-f3!! Rg8—g7
28. Rg1—f2! Dd8—c8

E prea târziu alb a ajuns cu o lovitură înaintea negrului.

29. Cg2—h4! Cedează.

NOUTATI

— Şampionul lumei, Capablanca, a bătut un nou record, jucând în acelaş timp 103 partide la Cercul de şah din Cleveland (Ohio).

Celebrul maestru a câştigat 102 partide şi a făcut una remiză, cu alte cuvinte n'a perdut nici o partidă.

Şedinţa a durat 3 ore, maestrul făcând în acest timp aproape 3000 mişcări, ceeace revine cam la 7 mişcări pe minut.

Juca aşa de repede că de multe ori conducea două partide deodată, la una juca cu mâna stângă, în cealaltă muta cu dreapta.

— *New-york*: Micul Samuel Rzezcewski, care a uimit lumea cu precocitatea sa şahistă, s'a stabilit la New-york, unde va da mai multe şedinţe.

Alechin la Bruxelles

Cunoscutul maestru rus A. Alechin, a fost luna trecută la Bruxelles, unde a dat mai multe şedinţe de şah foarte interesante.

Ziarele sosite de acolo sunt pline de elogii asupra jocului magistral al tânărului maestru care a fost foarte mult sărbătorit.

In ziua de 18 Martie a dat o şedinţă de 12 partide simultane à l'aveugle (din memorie). Şedinţa a durat 7 ore, cu următorul rezultat pentru Alechin: 6 câştigte, 3 perdute şi 3 remize.

Ne amintim cu această ocazie că şi Réti, când a fost în Bucureşti acum un an, a început cu o asemenea şedinţă, care a durat 4½ ore cu următorul rezultat pentru Réti: +6, —4, =2. Nu e mai puţin adevărat că în a doua şedinţă, când Réti a jucat 20 partide oarbe, n'a perdut decât una singură.

In ziua de 19 Martie, Alechin dă o şedinţă de 20 partide la table, câştigând 17, perzând 2 şi făcând 2 remize.

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

CEL MAI SANATOS ALIMENT
CACAO VAN HOUTEN

SERIA III—ANUL III No. 78

… Lei Exemplarul în ţară
… Lei Ex. în străinătate

Duminică 16 Aprilie 1922

Adevărul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

"Transilvania"

Pace vouă!

Cel dintâiu şi cel mai mare pacifist al lumii, Isus Hristos a socotit pacea ca pe o condiţie indispensabilă a fericirei, ca pe binele suprem la care trebue să tindă omenirea. Ca un refren dulce, cuvântul păcei se repetă mereu în cuvântările lui, toate învăţăturile lui sunt par'că străbătute de gândul păcei. Aşa a şi fost prevestit Isus din partea profeţilor Vechiului Testament, ca un „domn al păcii şi părinte al veacului ce va să vie", ca un propovăduitor al acelei „aurea aetas" după care au suspinat toţi cei buni ai lumii, al unei epoce de pace şi înfrăţire, când lupul şi mielul vor paşte împreună.

După mărturia evangeliştilor, la naşterea lui s'a cântat cel mai sublim cântec al păcei: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace şi între oameni bună învoire". L'au cântat îngerii din cer, însoţiţi de păstorii din jurul Viflaimului, a fost o înfrăţire a cerului cu pământul, un simbol al păcii universale care o dorea şi atunci, ca şi acum, lumea întreagă. A fost închis atunci şi templul lui Ianus, cum ne asigură istoricii acelor vremi.

Ioan, înaintemergătorul lui Isus a avut misiunea „să lumineze celor ce şedeau întru întunerec şi umbra morţii şi să îndrepteze picioarele oamenilor în calea păcii". Rostul predicărei lui, cum se vede în puţinele fragmente ce ne-au păstrat Evangeliştii a fost pregătirea inimilor pentru ideia păcii. El propovădueşte: mila spunând, că „cel ce are două haine să dea şi celui ce n'are"; dreptatea, spunând vameşilor să nu înşale pe nimeni, pacea şi îndestularea (ca un rod al păcii spunând ostaşilor să nu asuprească pe nimeni şi să se îndestulească cu leafa lor.

***

La începutul activităţii sale publice Isus rosteşte vestita cuvântare de pe munte, o cuvântare cu adevărat revoluţionară, o adevărată ruptură cu vechile tradiţii şi obiceiuri. Principiile proclamate în această cuvântare, ori cât păreau de curioase, au plăcut şi au mişcat inimile, pentru-că duceau la înfăptuirea dorinţei,—platonice, adevărat,—dar generale a păcii. Cuvântul păcii răsună de pe buzele lui îndată la început: „Fericiţi sunt făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema". Pacea o prezintă ca pe lucrul cel mai plăcut înaintea lui Dumnezeu, care pe făcătorii de pace îi socoteşte fii a lui. Ce deosebire între acest Dumnezeu- şi „Dumnezeul oştirilor şi al răzbunărei" din vechiul Testament!

Pacea e un ideal pe cât de sublim, pe atât de greu de realizat. Dar e un bine atât de imens, în cât toate jertfele trebue făcute pentru ajungerea lui. Din calea păcii trebue înlăturate toate piedicile, chiar şi cele de mai puţină însemnătate. De-aceea Isus combate mânia şi o aseamănă cu omuciderea pentru-că e isvorul ei. Indeamnă pe oameni să se împace ei între ei, fără concursul judecătoriei şi această pace o socoteşte superioară celei ajunse prin sentinţă judecătorească pentru-că purcede din iubirea capabilă chiar şi de jertfă, pe când cea-l'altă din legalitate şi dreptate. Iar iubirea e superioară dreptăţei şi e cel mai curat isvor al păcii. Ca un drum absolut sigur spre pace Isus enunţă principii ne mai auzite până atunci. Opreşte orice soiu de răzbunare. „De te loveşte cineva peste faţa ta cea dreaptă, întoarce-i lui şi pe cealaltă" şi „celui ce voeşte să se judece cu tine să-ţi ia haina ta, lasă-i lui şi cămaşa".

Chiar şi numai acest text dovedeşte în de ajuns, cât a fost de sinceră şi nemărginită iubirea de pace a lui Isus.

***

Fiind iubirea, isvorul păcii, Isus a propovăduit-o la toate ocaziile şi atât de des, încât propovedania lui se numeşte pe drept: legea iubirei. E o iubire infinită cea predicată de Isus, atât de infinită, pe cât de infinit bine e pacea. „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri,—zice el,—faceţi bine celor ce vă urăsc pe voi, binecuvântaţi pe cei ce vă blastămă pe voi, ca să fiţi (făcători de pace fiind) fii ai Tatălui vostru celui din ceruri". Trebue să înconjurăm tot ce poate să stingă ori să diformeze iubirea odată sălăşluită în inima noastră, aşa clevetele, calomniiile, vorbirile de rău, etc., „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi. Ce vezi paiul în ochiul fratelui tău, iar bârna care e în ochiul tău nu o simţi?" E şi aceasta o indicaţie pentru calea păcii. Să-şi îndrepte tot omul înainte de toate scăderile lui, nu cerce să îndrepte numai scăderile altora, căci şi din aceasta poate să izvorască mânia tulburătoare de pace.

Pentru ajungerea idealului păcei une ori trebue de-adreptul să ne călcăm pe inimă. Iubitorul de pace trebue să o facă asta, nesmintit. Rodul iubirei este iertarea. Drept aceea, zice Isus: „de veţi ierta oamenilor greşelele lor, ierta-va şi vouă Tatăl cel ceresc, iar de nu veţi ierta oamenilor greşelele lor, nici Tatul vostru nu va ierta vouă greşalele voastre". Iertarea chiar şi atunci, când pare imposibilă,—iată o condiţie indispensabilă a păcii.

Omul iubitor de pace trebue să cultive intensiv iubirea faţă de aproapele în inima lui, fiind iubirea isvorul păcii şi al fericirei. Iubirea deaproapelui a propovăduit-o Isus foarte des, dându-i o colosală importanţă tot din motivul că e ducătoare la pace. Porunca iubirii de-aproapelui, cu toate că e cea de a doua poruncă a legii, Isus o socoteşte întru-toate asemenea cu cea dintâi, a iubirei lui Dumnezeu. Fiind omul chipul şi asămănarea lui Dumnezeu, iubirea deaproapelui e o adevărată oglindă a iubirei lui Dumnezeu. Aşa apoi nimeni nu poate zice că iubeşte pe care nu-l vede dacă nu iubeşte pe aproapele său, pe care îl vede în toată ziua.

***

Intreaga viaţă şi activitate a lui Isus e un răsunet al cuvântului păcii. A făcut bine tuturor, chiar şi vrăşmaşilor lui, iar pe cei împărtăşiţi de binefacerile lui îi dimiţea zicându-le: Mergi în pace! Apostolilor le porunceşte să zică „Pace casei acesteia", ori în ce casă vor intra.

Ca un testament lasă el apostolilor cuvântul păcii, înainte de moarte: „Pace las vouă, pacea mea o dau vouă". Pe Petru, care l'a apărat cu sabia îl mustră aspru, pentru că acea lovitură de sabie a fost potrivnică cuvântului păcii, propovăduit de dânsul.

Invierea lui Isus Hristos a fost o încoronare şi dovada cea mai strălucită a adevărului cuvintelor lui. In ziua învierii s'a arătat ucenicilor săi şi i-a salutat prin un rezumat în două cuvinte a tuturor învăţăturilor lui: Pace vouă. A rostit această salutare de două ori după-olaltă pentru-ca şi mai evident să scoată la iveală extraordinara ei importanţă. Aşa a făcut şi după opt zile. Iar după patruzeci de zile, a stat în mijlocul lor le-a zis „Pace vouă", le-a mai dat ultimele instrucţiuni şi-apoi, s'a înălţat la cer.

Dürer. — INVIEREA

Poate tocmai împrejurarea aceasta a contribuit, ca creştinătatea să prăznuiască sărbătoarea Paştilor ca pe o sărbătoare a iubirii, a iertării şi a păcii. Cântările bisericeşti ne îndeamnă în această zi „să iertăm toate, să zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi şi.... unul pe altul să ne îmbrăţişăm". Intr'adevăr, valurile duşmăniilor sunt mai potolite în această zi, feţele noastre sunt mai vesele, pentru-că şi bucurha e o urmare a păcii. Atâta efect au asupra nostră cele două cuvinte: „Pace vouă",— cari străbat peste nouăsprezece veacuri până la urechile noastre. După-ce trec sărbătorile şi viaţa îşi reia obişnuitul mers, uităm totul, redevenim aceiaşi....

Ar trebui să ne dăm însă seama, că sărbătoarea Paştilor nu e numai comemorare, ci şi simbol. Un simbol al învierei sufleteşti pentru indivizi şi naţiuni. Asta mai ales în zilele de acum, când atâta suntem de înmormântaţi, încât dacă nu va urma o grabnică, o foarte grabnică înviere, suntem cu desăvârşire pierduţi...

Uniţi politiceşte, desbinaţi sufleteşte, aşteptăm mântuirea de cine ştie unde. Intreg coprinsul ţărei cu munţii şi cu văile lor e acoperit de putregaiul urei. Ură între politiciani, ură între oamenii de ştiinţă şi condeiu, ură între diferitele provincii, ură între Români de acelaş sânge dar de două religii, ură între clasele sociale, pretutindeni ură. Şi vai, cât de puţin duce ura la mântuire!

Să nu fie putinţă de înlăturare a acestui rău imens? Oare nici pentru salvarea patriei să nu fim noi în stare a ne înăbuşi patimile, a ne călca pe inimă şi a ne ridica la înălţimea vremilor mari prin cari trecem?

***

Toţi spunem că ne iubim patria, ne-am simţi ofensaţi dacă cineva ar trage-o asta la îndoială. Dar dacă iubirea noastră de patrie e sinceră, de ce nu are puterea aceea supranaturală a oricărei iubiri, de-a omorî ura şi duşmăniile şi astfel, de a înlătura piedicile ce se pun în calea învierei?

Oare să nu fim în stare a pricepe, că ura e egală cu uciderea, chiar şi—fiind vorba de o naţiune?

In flacăra iubirii de patrie ar putea să se topească toate duşmăniile. Atunci, reînviaţi fermecătoarele cuvinte: Pace vouă!— nu ar mai fi o simplă şi irealizabilă dorinţă, ci o dulce realitate.

SEPTIMIU POPA

Pastel profan

lui GALA GALACTION

Pălmuiţi de vânturi
Şi scuipaţi de ploi,
Sfinţii de pe zidul mânăstirei,
Desbrăcatu-s'au de-odăjdii
Şi-au rămas aproape goi,
Ca Isus Cristos, în clipa restignirei.

In pridvorul mânăstirei e noroi
(fiind-că Maicile nu umblă cu galoşi)
Şi de-atâtea câmpeneşti cucernicii
Sfinţii par sătui
Şi somnoroşi
Cască'n ritmul sfintei Liturghii

Lângă zidul mânăstirei e'ngropat
Un curtean ucis de Vodă pentru-o jupâniţă
Cam prin „una mie şease sute„ — leat —
Când Muntenia era Voevodat
Şi curtenii toţi erau boeri de viţă.

Restul piesajului:
Urzici
Pentru postul Paştilor ce'ncepe mâine,
Iar de la fereastra cu zambile
Albe, roşii şi liliachii,
Stariţa face morală unui câine
Care persecută bietile pisici
Şi s'ascunde noaptea prin chilii

Ion Minulescu

Dumnezeu mi-a zâmbit...

de Emil Isac

— Căutam fericirea în grădina vieţii — izvorul sângelui ţâşnea din întunerec şi era sfântă, adâncă tăcerea.

— Cărările vieţii şerpuiau tainice — şi de pe copaci atârnau [illegible] pe cari s'au [illegible]

— Creşteau nori bogaţi, grele de [illegible] lacurile de lacrămi abureau şi în iarbă străluceau oase, ah, în grădina vieţii sunt multe stârvuri, pe cari a uitat grădinarul să le măture din cale.

— Căutam fericirea.

— Şi în iarbă străluceau oasele şi fringhiile şiruiau pe crăcile arborilor şi în năsipul grădinei simţeam zâmbetul de aur, ce a murit în copii. Simţeam că păşesc cu pasul celor trecuţi - ce au venit şi s'au dus cu degetul pus la gură. Grădina vieţii cu zaplaz de aur, cu lacuri de lacrămi, cu florile de sânge, cu bisericile negre ale minţei, la a căror poartă bate pumnul necredinţei şi râuri calde de laptele veşniciei...

— Căutam fericirea.

— Şi a crescut sufletu-mi. Simţeam că mi se desfac aripile de-asupra lumei şi simţeam sub mine durerile luminoase şi pluteam în zare, cu sufletul întraripat.

— Dumnezeu mi-a zâmbit din veşnicie şi zâmbetul lui mă sorbea, şi aripile albe ale sufletului simţeau razele de soare. M-a ridicat în slavă, mi-a zâmbit Dumnezeu! Mi-a zâmbit cel pe care l-am aşteptat de atâtea ori în nopţi, în zori — şi care niciodată, niciodată nu mi s'a arătat ca moartea şi ca fericirea.

— Şi lângă lacul lacrămilor aflai un copil, care se juca cu craniul părintelui meu şi împodobi gânrile ochilor cu crini roşii. Şi izvorul vieţii suna furios, albinele roiau în jurul lui şi pădurea, cu mille de arbori, cânta imnul tainei pe harfele ei de argint.

— Zâmbetul lui Dumnezeu se închise între nori, ca soarele în furtună — întunerecul pătrunse cu valuri grele împotriva mea.

— Şi cu flori în mână, simţii, că iar m'a învins pământul... zâmbetule...

EMIL ISAC

Iarnă lungă

Pe'ntinsul albului decor,
Un stol de corbi se 'ntinde 'n zare
Şi-alunecă pe câmp în zbor,
Ca un cortej de 'nmormântare.

Cu sufletu 'ngheţat de frig,
Imprejmuit de plumb şi ghiaţă,
Am ostenit să lupt, să strig
Şi chem o caldă dimineaţă;

E-atât amar de când aştept
Ca plumbul bolţei să se rupă
Şi soarele să-mi cadă drept
In mâinile făcute cupă!...

H. Bonciu

Grădina lui Iosif din Arimateia

de G. GALACTION

„Iar în amurgul zilei, veni un om bogat, de fel din Arimateia, cu numele Iosif, care era şi el ucenic al lui Iisus. Acesta ducându-se la Pilat, a cerut trupul lui Isus. Atunci Pilat a poruncit să i se dea. Iar Iosif luând trupul l'a înfăşurat în giulgiu curat de in şi l-a pus într'un mormânt nou, al lui, pe care-l săpase în stâncă. Apoi, a prăvălit o piatră mare la uşa gropniţii şi s'a dus". (Matei 7,57—60).

„După aceea, Iosif din Arimateia, ucenic fiind al lui Iisus... l'a rugat pe Pilat să-i dea voe ca să ridice trupul lui Iisus. Şi Pilat i-a dat voe. A venit, deci, şi a luat trupul lui Iisus. Şi a venit şi Nicodim.... şi a adus, amestecate la o laltă, zmirnă şi aloe, ca la o sută de litre. Au luat, deci, trupul lui Iisus şi l'au înfăşurat, odată cu miresmele, în pânze de in, precum este obiceiul să înmormânteze la Iudei. Iar în locul unde a fost răstignit era grădină şi în grădină mormânt nou, în care nu mai fusese nimeni îngropat. Astfel din pricina Vinerei Iudeilor, l'au pus pe Iisus acolo, căci mormântul era aproape". (Ioan 19, 38—42).

F. Godet, un renumit comentator al sfintelor Evanghelii, vorbind de aceste două locuri paralele, observă următoarele: „După Matei, mormântul era proprietatea lui Iosif şi pentru aceea a fost folosit la înmormântarea Domnului. După Ioan, au ales acest mormânt, din pricina vecinătăţii lui cu Golgotha şi fiindcă începea Sabatul. Cele două explicări nu stau una împotriva celeilalte, ci se intregesc. La ce-ar fi folosit faptul că mormântul era aproape, dacă n'ar fi aparţinut unuia din prietenii lui Iisus? Şi desigur, tocmai împrejurarea că mormântul era vecin cu locul răstignirei, i-a insuflat lui Iosif gândul să ceară trupul lui Iisus".

Din Evanghelia S-f. Matei mai aflăm că acest loc de execuţie era afară din Ierusalim (Matei 27,32), şi era, probabil, o colină care seamănă cu o căpăţână. Numele ei, în limba aramaică, idiomul popular de atunci, era Gulgolta. Această împrejurare că Iisus Christos a fost răstignit la porţile cetăţei a fost mai târziu privită ca providenţială şi adusă în legătură cu jertfele pentru păcat, al căror sânge era turnat la jertfelnic, dar ale căror trupuri trebuiau să fie arse afară [illegible] însuşi sângele său, a pătimit afară dincolo de poartă". **(Episiola către Evrei 13, 12).**

In zilele dumnezeeştei drame, zidul întâi şi zidul al doilea al Ierusalimului nu ajunseseră să coprindă colina Golgotei şi grădinile de pe coaste. Zidul al treilea se iveşte mai târziu. Dar pe unde ocoleau aceste ziduri şi ce putem să mai dovedim azi, din temeliile lor, este pricină nedeslegată. Grădina lui Iosif din Arimateia a fost sorbită de cetatea sfântă, odată cu colina pe care pietatea omenirii era s'o prefacă în culmea cea mai înaltă din lumea noastră sufletească.

Totuşi, odinioară, în grădina aceasta, unde Iosif din Arimateia cumpărând'o, a săpat primul mormânt, crescură pe pământul aspru şi våros, chiparoşi, oleandri, terebinţi şi tot neamul acelor mărăcini cenuşii şi scunzi, familiari Ţării Sfinte, pe car îi găsim în coroana Mântuitorului. Din ţărâna, pe care era s'o răscolească Iosf din Arimateia, credinţa şi entusiasmul ucenicilor şi atâtea veacuri de istorie pătimaşe se ridicau odinioară, lalele, anemone şi graminee. Din aceiaşi ţărână, se ridică răsăritul atot mântuitor al celei mai fericite taine pe care a coprins-o vreodată fragila inimă omenească. Din cripta, săpată subt terebinţi şi subt graminee, de Iosif din Arimateia, a crescut axa noastră sufletească, a tuturor celor ce ne închinăm Invierii lui Iisus Christos.

Cât de întinsă, cât de largă, cât de universală a ajuns în două mii de ani, grădina lui Iosif din Arimateia! Câte mii şi sute de mii de suflete, au sădit, cu gândul, au îngrijit şi au păstrat, viaţa întreagă, aci în grădină, crinii şi trandafirii lui Iisus! Şi de jur împrejurul grădinii s'au înnălţat ziduri, turnuri, parapete, de apologie şi de discuţie. Veacuri dearândul, grădina aceasta a fost loc întărit, — apărat şi atacat de iscusinţa legiunii de onoare a cugetării omeneşti.

Azi, după două mii de ani, sântem într'un timp de relativ armisitiţiu. Vitejii înverşunaţi de altă dată s'au rărit, şi într'o tabără şi în cealaltă. Cei ce nu cred în dumnezeirea, deci în invierea lui Iisus Christos, au o necredinţă conciliantă, plină de păreri de rău şi de suspine, subtilă şi ironică, în felul lui, Ernest Renan. Cei ce primesc şi mărturisesc dumnezeirea fiului Omului, o fac dintr'un suflet simplificat, umil şi cald, ca un sonet din **Sagesse.**

Ceasul e deosebit de prielnic reveriei. Azi, în grădina lui Iosif cresc peste patruzeci de coperişuri, de capele şi de turnuleţe, peste cari stăpâneşte măreaţa cupolă, cu cruce de aur, a Bisericii Sfântului Mormânt: **Keniset-el-Kiyame.** Din stâncile de odinioară, proeminente sau îngropate, au ieşit zecile de altare ale confesiunilor creştine. Din aleele şi din anemonele grădinii primare, au înflorit sutele de mii de făclii, cari ard, ziua şi noaptea împreajma Sfintei Grote. Iar din mărăcinii balsamici, cari erau să crească până la fruntea Mântuitorului, era dat să se genereze geloziile şi certurile interconfensionale—ghimpi simbolici!—cari nu lipsesc şi nu vor lipsi, cât lumea, nici din Biserica Sf. Mormânt, nici din cununa lui Iisus Christos!

Privind peste oleandrii de odinioară, privind peste candelabrele de azi, cugetul dedat la gânduri e cuprins de evlavie şi de sărbătoare, fie el şi din altă familie decât cea creştină. In acest locşor, lângă Ierusalim, Iisus din Nazaret a sigilat, cu sângele lui, învăţătura iubirii şi a jertfei pentru omenire. Milioane de oameni au primit, în genunchi, **vestea cea bună** a desrobirii din păcat şi din spaimele vechilor religii. Mângâierea şi clădirea sufletească, în numele suferinţii de pe Golgota, au ocolit veacurile şi pământul. Cu toată împotrivirea, îndoiala şi discuţiunea, cari au început odată cu Evanghelia, calea propovăduirii şi a convingerii, a crescut, din ce în ce mai largă, în hăţişul conştiinţei omeneşti.

Fenomen admirabil! De unde ai fi crezut că această cale se afundă şi aparţine mai cu seamă trecutului, iată că ea se deschide şi cucereşte viitorul. Dacă printre noi, cele dintâiu popoare cari am primit şi sărbătorit pe Răstignitul din Judeea, s'ar părea că viaţa creştină începe să obosească şi să adoarmă, la popoarele cari au auzit Evanghelia, târziu, după noi, creştinismul dovedeşte o prosperitate şi o tinereţe uimitoare.

Dacă azi lumea greco-latină, cea dintâiu care a ridicat la ceruri imnul biruinţei lui Christos, este ostenită de luptele şi de emoţiunile ei religioase, dacă lumea germană, poposeşte, o clipă, între movilele de cărţi consacrate istoriei şi criticei biblice, lumea anglo-saxonă, metodică şi cucernică, desăvârşeşte evanghelizarea planetei. Innaintea cugetului celor mai buni şi celor mai dăruiţi, din neamul acestor oameni puternici, curăţia atot divină a lui Iisus Christos şi nevinovăţia lui cea cristalină, ajung, încă odată, să picure diamante ca în zilele lui Ephrem Syrul şi ale lui Augustin:

What least defect, or shadow of defect,
What rumour, tattled by an evemy
Of inference loose, what lack of grace
Even in torture's grasp, or sleep's, or death's —
Oh, what amiss may I forgive in Thee,
Jesus, good Paragon, Thou Crystal Christ?

* * *

In grădina lui Iosif din Arimateia, veac după veac, de douăzeci de veacuri, au crescut şi au trecut, florile sufleteşti a milioane de conştiinţe omeneşti. Azi, grădina înnalţă, caturi-caturi, până la cer, gândurile cele mai curate, florile cele mai albe şi rugăciunile celor cinci rasse de [illegible] Grădina aceasta este parcul de întâlnire al pietăţii universale. Şi azi când scriem aceste rânduri, — flori noi, răzoare noi şi noi puneri la cale ale Dumnezeescului Grădinar, prefac şi desăvârşesc siliştea pe care bunul Iosif o dărui neamului omenesc!

G. GALACTION

Rugăciune

Stea pururi albastră,
Ghirlandă de raze,
Prea sfântă regină,
Fecioară Marie,—
Din tronu-ţi de aur,
Asupra-mi coboară
Privirea-ţi o clipă,
Ca iar bucuria
Să-mi cânte în suflet!

Plăpândă columbă,
Potir cu miresme,
Prea sfântă regină,
Fecioară Marie, —
Din tronu-ţi de aur,
Asupra-mi coboară
Privirea-ţi o clipă,
Ca iar bunătatea
Să-mi scalde fiinţa!

Grădină de roze,
Fântână de vise,
Prea sfântă regină,
Fecioară Marie, —
Din tronu-ţi de aur,
Asupra-mi coboară
Privirea-ţi o clipă,
Ca iarăşi iubirea
Să-mi legene viaţa!

Lumină eternă,
Supremă speranţă,
Prea sfântă regină,
Fecioară Marie, —
Din tronu-ţi de aur,
Asupră-mi coboară
Privirea-ţi o clipă,
Ca iarăşi credinţa
La cer să mă'nnalţe!

Al. T. Stamatiad

Poveste în ritm japonez

de CLAUDIA MILLIAN

„SĂRBĂTOAREA FEMEEI".

M'am coborît din turnul pagodei în ora când cristalul apei e luciu şi mort, când luna-i de platină rece, când pomii sunt negri şi rigizi, ca în clipa din urmă.

Gongul pagodei, în zornet de aur, bătea de trei ori patru, şi bonzul nu mai venea.

Mi-era teamă, că pierd ora când se adună vestitoarele.

De trei ori patru, bătu din nou la altă pagodă. Pasările ibis încremeniseră pe picioarele de mărgean cu capul adormit în fulgii roz.

Am auzit ceva:

„Mi-lo-na"! „Mi-lo-na"!

Tresar... Un pas scandat uşor de galenţii de eben pe scările turnului şi un glas: „Mi-lo-na"! Vino, s'au adunat „Vestitoarele" şi te aşteaptă...

De frică mi-au îngheţat şi garoafele în păr.

Mă aşteaptă vestitoarele.

Mă cobor încet şi ca să nu fac zgomot îmi iau galenţii roşii în mână. Piciorul gol tresare pe răceala scărilor de cristal.

Calc domol, prevăzătoare ca un apaş.

La mijlocul scărilor Yon-u-Sai, misticul bonz, mă chiamă: „Mi-lo-na"!

Şi mie mi-e frică. Imi întinde mâna. Ii sărut mâneca kimonoului verde brodat cu sori de aur, iar el îmi sărută vârful degetelor.

Ne coborîm tăcuţi.

Vestitoarele vin totdeauna când ibisele dorm şi apele tac, în pădurea de chiparoşi, în spatele pagodei albastre unde Yon-u-Sai, serveşte. Şi când vre-una din Fecioarele Imperiului Ceresc a atins etatea când singurătăţii îi trebue un tovarăş, după o noapte petrecută în turn, Vestitoarele îi vestesc ziua de mâine, cu fericirile sau tristeţile ei.

Şi mie mi-e frică...

Stăm pe marginea lacului galben.

Din liniştea lui ca de ghiaţă, încep a se desprinde talazuri uşoare, ca încreţirea unor fuste de muar, din care se înfiripează cu contururi de aburi şi încolăciri fantastice, nălucile vestitoare, de care Mi-lo-na tremură.

— „Cine eşti?" vibrează Yon-u-Sai. — „Sunt clipa ce nu o cunoaşte Mi-lo-na".

Şi mie mi-e frică.

„Sunt clipa, ce moare zadarnic în gongul de aur, sunt clipa ce-o învaţă să plângă".

Şi mie mi-e frică şi plâng.

Yon-u-Sai, transfigurat şi grav, mă priveşte lung. In ochii lui văd, o pasăre bizară, în noaptea aceasta.

O vestitoare îmi întinde o cupă; aş vrea să beau, dar cupa e goală şi ea — o fantomă.

Mi-e sete şi nu am ce bea.

Aud vocea bonzului ca o tremurare de coarde:

„Cine eşti?"

„Sunt clipa de eri şi dragostea moartă!"

Mi-e frică şi mi-e ruşine, căci îmi amintesc de dragostea unei ore, pe care nu mi-a fost îngăduit să o am.

Un rîs, ca 'n pustiu, sfâşie noaptea.

— „Cine rîde?" — „E clipa de mâine, ce-o învaţă să rîză".

In jurul meu, vestitoarele îşi prind mâinile în volubile arabescuri de clematite.

Mi-e sete şi-mi vine să rîd şi bonzul zâmbeşte.

O tremurare de frunze gâdilă aerul, ibisele îşi scutură penele; în luciul apei, îşi mişcă luna conturul şovăind şi pare o pecetie de platină pe pergamentul unui act mincinos.

Şi clipele sau vestitoarele mele, danţează şi rîd...

— „Ce frumoase sunt! Acum înţeleg, îi spun preotului, farmecul unei nopţi de sete.

— „Şi eu, îmi răspunse încet. Doar femeile pot înţelege farmecul clipelor de tovărăşie, sub adâncul nopţilor.

In alte lumi, clipele trăesc pe cadranul clepsidrelor; locuitorii au coborît viaţa şi fenomenele văzduhului senin, în pereţii unor instrumente meschine. Dar clipa e mai presus ca bătaia gongului din pagoda albastră.

Clipa e dragostea. Culcă-te pe umărul iubirei şi vei auzi, ridicându-se până la tine, ca dintr'o clepsidră caldă, cum trece fiecare clipă şi se confundă, cu respiraţiunea ta. Cu fiecare bătaie de aripă, e o clipă ce moare.

— „Clipa e dragostea" repet eu. Mi-e sete!

— „Dacă nu bei cupa plină, ce ţi-o întinde dragostea, vei muri de sete!"

Vestitoarele îmi întind cupele: „Pentru sărbătoarea femeei! Bea din vinul iubirei!"

O golesc căci mi-e sete!

O lene voluptoasă mi se coboară în sânge... Aş vrea să dorm şi încet îmi las capul pe umărul lui Yon-u-Sai.

Ce bine îmi este!

Pe fiecare unghie simt buzele lui Yon-u-Sai.

In aer răsună un clocnet de cupe şi în văzduhuri se prelinge ecoul: „Bea din vinul iubirei!"

Mi-e sete.

Yon-u-Sai îmi dă gura lui: „Bea Mi-lo-na, bea în cinstea lui Yon-u-Sai!"

CLAUDIA MILLIAN

Pe Mare*

de V. DEMETRIUS

Cu mult înainte de răsăritul zorilor, veniseră Petru şi Andrei la locul unde îşi aruncau de obicei plasa.

Marea era netedă, ca o lespedă nescrisă, iar cenuşiul ceas de dinaintea răsăritului intuneca faţa apei neţărmurite către zări.

Cerul începu a se despărţi limpede de apă. Acum soarele părea că frământă marea, în locul în care se priveşte, că o bate ca pe ciorchinii de struguri la facerea vinului; că-i scarmănă faţa pe alocuri, aurind-o şi împurpurând-o, că se joacă cu undele, cum s'ar juca c'un maldăr de nestimate.

Pescarii, Petru şi Andrei, îşi uitaseră năvodul pe mal, cuprinşi în ziua aceia de o nepăsare de cele pământeşti, de câştig, fără seamăn în viaţa lor.

Firi tăcute, învăluite, nu se destăinuiau nici cugetelor lor. Priveau revărsarea zilei, minunea de fiecare dimineaţă a risipirii întunericului şi a întemeerii deslusitului. Prinseseră câţiva peşti; intraseră de vreme în apă, şi acum, fermecaţi de privelişte, rămăseseră cu ochii ţintă în soare.

Şi amândorora li se păruse, deşi nu-şi spusese unul-altuia, că văd un om, — cum li se pare copiilor că văd capul lui Abel, în luna plină, — că deosibesc un chip de om bălan, cu plete aurii, cu barbă puţină, cu vestmânt alb căzându-i de pe umeri până la picioarele-i desculte, în sandale de lemn.

Marea îşi alerga brazdele scânteetoare, întreagă ea dobândise strălucirea unei pietre închise de matostat.

Soarele era sus; pânzele câtorva corăbii pescăreşti albeau în apropierea ţărmurilor nisipoşi. Pasări albe pluteau şi piereau în văzduhul albastru ca peruzeaua. Nici un sgomot nu strecura gândul muncii, al silinţei, în tăcerea de pace, de statornică şi veşnică închegare a lumii. Nisipul trimetea şi el neîndrăzneţe raze vistierului luminii, părintelui colorilor.

Petru şi Andrei oftară sub apăsarea unei dureri sau fericiri, — nici ei n'ar fi putut spune! — şi întoarseră capetele înapoia lor. Un om îi privea, la doi paşi de ei. Spăimântaţi oare-cum, peste măsură de miraţi, îşi înturnară iarăş ochii către soare.

Soarele era la locul lui, pe cer, nu se desprinsese şi, totuş, chiar pe omul care se afla acum în apropierea lor îl zăriseră în vâlvătaia răsăritului.

Pescarii, smulşi din dulcea lor toropeală, săriră în picioare. Dar străinul nu le poruncea. — surâdea.

Ciudatul şi robitorul străin întinse mâna-i dreaptă către ei şi-i binecuvântă.

Ce căuta el pe ţărm? De ce venise întins la ei, făpturi grosolane: Petru şi Andrei nu avură timp să se întrebe, pătrunşi de zâmbetul călătorului, dorind să-şi plece genuchii şi privirile înainte-i, şi neputând să se supună dorinţei, gândurilor lor.

„Doamne!" fu singurul cuvânt care le înflori pe buze umililor pescari, — şi-l urmară, de cum se depărtă.

Părăsit rămase năvodul pe malul mării, iar peştii prinşi şi cari închiseseră ochii, morţi, într'o groapă făcută cu palmele 'n nisip, — asvârliţi în apă, înviaseră ca nealtădată, sub privirile minunate ale pescuitorilor.

Văzându-i hotărâţi să-l urmeze, străinul îi binecuvântă iarăşi şi le spuse turburătoarele cuvinte:

— Vă voi face pescari de suflete de-acum.

Ca o comoară simţeau că sporesc în inima lor năvodarii, când omul năzărit în soare, le vorbea. Tot cuvântul era o învăţătură adâncă şi miresmată, de care nu s'ar fi crezut altădată însetaţi. Pildele ticluite de el semănau, rodeau, hrăneau ca pita cea albă, ca laptele cald, ca vinul roşu. Era poreclit „învăţătorul", de toţi cei fericiţi cu sfatul şi încrederea lui.

Odată intrară mai mulţi într'o corabie. Petru şi Andrei erau şi ei. Marea îşi bătea ţărmurile liniştit, părea că se ducea şi venea; soarele se apleca din creştetul cerului către asfinţit; chiparoşii, finicii, maslinii chirciţi, rodii, smochinii, îşi frământau slab frunzele felurite. Ca subţiri zăbranice alburii, multul colb de pe drumurile umblate, suflat, stârnit, se ridică în văzduh de un stat de om şi se cernea pământului. Corabia, grea de oameni, despica domol faţa boţită a mării, abia prizărită pe nemăsurata întindere.

In legănatul corabiei, învăţătorul se lăsase să adoarmă.

Tovarăşii lui vorbeau încet în juru-i, ca să nu-l trezească. Căutau să nu-l atingă nici cu vestmintele. Andrei şi Petru tăceau şi-l priveau, ca pe o icoană.

Şi iată că vântul îşi rupe lanţurile şi se asvârle asupra mării cu mânie. Vâjîind, urlând se prăvăli furtuna, pe apa moale, uşor clătinată. Dealuri, apoi munţi fugari es, ţâşnesc, ca din adâncuri, deschid prăpăstii negre.

Corabia mică în zadar şi-a deslegat pânzele. Spinări de maluri o iau în cârcă, fug cu ea, o sue şi o pogoară. Malurile se fac munţi, şi din culmile lor prăbuşesc sicriul cu oameni vii. Căzut ca 'n râpă, tabără asupra micului vas plutitor, de scânduri, alte dealuri de apă mânioasă, fierbând, parcă duşmane.

Corabia se umple, se îngreuiază, se înclină, ca să se răstoarne. E sgomot mare, asurzitor, pe întinderea tăcerii.

Invăţătorul însă doarme. Este pe semne tare ostenit. Ucenicii lui nu îndrăznesc să-l deştepte; Andrei şi Petru adastă încremeniţi.

Dar vijelia nu se potoleşte, smulge neîncetat munţi năvalnici în jurul luntrii, care a început să pârâe şi, grea, înclinată mereu, să se afunde. Groaza de moarte glăsueşte în inimile tuturor. Primejdia e vădită, e fără nădejde.

— Invăţătorule! şopteşte unul din ucenici, pierim!... Mântue-ne!

Invăţătorul deschide marii lui ochi albaştri, surâde ca totdeauna blajin.

— De ce vă temeţi, puţin credincioşilor? grăeşte el. Şi privind în adâncul de zări, din care purcedea vijelia, norii îngrămădiţi într'acolo, negri ca păcura, se luminează şi furtuna îşi domoli aripile.

Apoi, ca de pe o treaptă, Isus coboară în marea înfuriată. Munţii de apă se plecau înaintea lui, prăpăstiile dintre ei se împlineau grabnic ca să-i fie netedă calea sub paşi. Crestele de valuri, spuma lor ca balele, se făceau lanuri de mixandre bătute şi buchete de ghiocei bogaţi.

Grăbit, soarele, în amurg, răvăşi norii şi se ivi printre ei ca un Făt-Frumos dintre trestia unei mlaştini.

Corabia plutea legănată pe marea potolită şi înviorată de lumina apusului. Petru şi Andrei plângeau în taină, ascunzându-se de tovarăşi.

V. DEMETRIUS

*) Povestirea aceasta face parte în volumul „Povestiri şi poveşti", volum care va apărea în curând.

Săptămâna teatrală

de DIM. ŞERBAN

Teatrul Popular: OMUL CARE NE TREBUIE, piesă în trei acte, de domnul Nicolae Iorga. — Cuvinte despre teatrul d-lui Iorga.

Ori de câte ori am avut prilejul să vedem reprezentată o piesă a d-lui Iorga, de atâtea ori s'a pus problema „acţiunei", ca singura calitate **sine-qua-non**, a unei lucrări dramatice, rămânându-se la ideia păstrată de o întreagă tradiţiune teatrală, că fără aceasta, piesa nu se poate susţine.

Ori cât am fi conservatorii acestor legi consacrate de maşinăria trecutului, totuşi astăzi, se poate trece peste această rotiţă—technică—şi se pot realiza opere în adevăr interesante, sprijinite fiind pe alte puncte de vedere—mai noi şi mai umanitare.

Am văzut „Nju", drama lui Ossip Dimov, tratată fără nici o acţiune, ci doar expusă într'o suită de tablouri, scoase din viaţa sufletească a unei femei şi profilate într'o atmosferă socială, colorată după natură—şi am fost emoţionaţi şi zguduiţi de realismul ei.

Lipsa acţiunei şi mai ales „intrigei", cum se zice în teatru, nu ne-a împedicat de loc să credem în veracitatea tipurilor şi să le urmărim cataclismul cu cea mai atentă încordare.

Beţia lui Strindberg—una din cele mai inspirate piese, şi totuşi tot atât de pline de patimă şi fatalitate—o vedem perindîndu-şi episoadele prin simple tablouri de un decorativ dureros şi profund concentrat.

Cine poate spune că cele două drame nu-şi susţin valoarea lor intrinsecă, lipsite fiind de acţiune? Am făcut această paranteză, numai pentru amintirea mai proaspătă, a lipsei de acţiune, primită cu entuziasm de minţile înţelegătoare.

Teatrul domnului Iorga, mai întâiu istoric, acum social, a dispreţuit de la început încăpăţânarea unei legi administrativ—intelectuală şi pornit pe principiul „caracterizărilor" individuale, şi-a realizat eroii, omeneşte—ghiciţi şi aprofundaţi—în cutele lor cele mai secrete.

Nevoia acţiunei, nu l-a sustras pe autor dela preocuparea sa istorică, iar partea **exterioară** a mecanicei, n'a clintit nimic din structura **interioară**, a oamenilor, ce avea de analizat.

Analiză, iată cuvântul prin care sintetizez „teatrul" d-lui Iorga. Coborât în substraturile sufleteşti ale eroilor săi, d-sa le-a urmat evoluţiunea spre ascendenţă sau sbuciumul spre dramă, într'o desfăşurare simplă, cu totul circumstanţială, fără nici o pregătire meşteşugită, fără acea **„factură"** plină de **„lovituri"**, cu care se caracterizează teatrul contemporan.

Da, din punctul acesta de vedere, lucrările dramatice ale d-lui Iorga, nu sunt primite în ciclul „teatral". Cred însă că cu timpul a teatraliza o lucrare dramatică va fi acelaş lucru şi va avea acelaş înţeles, cu ceeace astăzi noi numim, a declama!

Vechea şcoală de dicţiune implica declamaţiunea, adică acea prezentare a dialogului sau versului, într'o acustică bombastică, cu sublinieri cântate şi prelungite, azi, spiritul a devenit mai realist şi nu se mai poate împăca, cu convenţionalul verbului trecut, de aceea numim interpretare, adică cuvântare pe de rost, în limbagiul nostru curent, poezia care ni se spune sau dialogul care ni se vorbeşte, din lumina rampei.

Iată de ce ne-a uimit temperamentul atât de profund şi totuşi simplu al marelui traged'an Moissi.

Aşa dar, recapitulând schimbările pe care o mentalitate nouă le-a adus în realizarea teatrului, ca operă şi ca interpretare, desprindem o nouă calitate, riguros necesară spiritului nostru realist: **Simplitatea.**

Teatrul domnului Iorga e **simplu.** Reducând tot mecanismul exterior, toată încurcătura firelor, cu care se ţine acţiunea şi conflictul teatral, d-sa expune în linii drepte, într'o geometrie plană, personalitatea eroilor lui, desvăluiţi în interiorul lor.

Tudor Vladimirescu, acea frescă aşa de elocventă şi care poate însemna un adevărat triumf, în sărbătoarea publică dedicată d-lui Iorga, şi-a desemnat viaţa cu o simplitate de rară compoziţiune decorativă, fără nici o tiradă, fără nici un conflict şi necondus lăturalnic, de alte elemente.

D. Iorga, nu şi-a pus nici odată eroii în valoare, prin sprijinul personagiilor laterale—de intrigă sau de legătură—d-sa i-a creiat izolat, numai prin puterea lor de reprezentare, prin ceeace noi numim: **individualism.**

Un domn pribeag, drama sa istorică, plină de poezia nostalgică, reprezintă asemenea **entitatea** unui suflet domnesc de viţă românească, cu o rară discreţiune istorică şi cu aceaşi grije de analiză individuală, cu care şi-a creiat mai toţi eroii.

De la teatrul istoric, d-l Iorga trece la teatrul social, cu noua sa lucrare, reprezentată la Teatrul Popular: **Omul care ne trebuie.**

Aceiaşi personalitate intelectuală, pecetlueşte şi piesa aceasta.

E vorba de reprezentarea unui **caracter,** menit să servească de trăsură de unire, între două mentalităţi diferite, între două clase sociale, aşa de depărtate între ele, până acuma.

E vorba de boerul Trotuşan întors de la Paris, la moşia lui, unde nu-şi mai poate cunoaşte semenii, prin deosebirea vederilor — schimbate de mediu şi de oameni. Dacă intervine Vanda, ca să-l facă să-şi schimbe ideile, ea reprezintă în mod material, firul sufletesc care leagă — două lumi neînţelese între ele — şi din clipa aceia, încetează de a fi personagiu lateral. Ceva abstract, care adormise în boer, se deşteaptă la cuvântul Vandei; ea reprezintă dar **interiorul** lui, rămas în urma plecărei sale la Paris, să cunoască lumea, în care va trebui să trăiască.

Deşteptarea se face în chip simplu şi apropierea lui cu ţăranii realizează o contopire etnică, profund sufletească.

Omul care ne trebuie, este un simbol de interpretare mult mai generoasă, decât simpla traducere a unei intenţii imediat sociale.

DIM. ŞERBAN

Un mare romancier englez de origină poloneză

Ioseph Conrad

„Le Temps" începe publicarea în foileton a unui roman, tradus din limba engleză „O victorie". Ceeace este interesant, nu e numai romanul, care pare să fie din acelea ce fac epocă, dar însuşi autorul: Ioseph Conrad, socotit astăzi ca cel mai de seamă romancier englez.

Scrie în englezeşte, dar nu e englez. Numele său adevărat e Teodor-Iosif-Conrad Korzenovski şi e polonez. Născut în Ucraina la 1857, întovărăşeşte în exil pe tatăl său care luase parte la răscoala polonezilor în 1863. N'avea decât şase ani. In exil moare mamă-sa şi e trimis acasă la un unchiu care se însărcinează cu educaţia lui. La 13 ani e orfan şi urmărit de dorul mărei cu atât mai ciudat cu cât e născut şi trăit în ţări fără ţărmuri de mare. La 17 ani a ajuns la Marsilia unde învaţă franţuzeşte. Se îmbarcă din nou şi timp de trei ani călătoreşte pe Mediterana, vizitează Antilele şi Mexicul.

In 1878 ajunge în Anglia, la Lowestoft. Are 21 de ani când soarta îi hărăzeşte iluzia de a deveni cel mai mare scriitor englez contemporan.

Se angajează în marina comercială engleză, ajunge căpitan şi adoptă naţionalitatea britanică la 1884. Timp de zece ani îndurând toate mizeriile călătorilor pe mare, fiul exilatului în Siberia străbate în deosebi mările Sudului, care scaldă coastele Indiilor, Chinei, Australiei şi toate arhipelagurile, care vor apărea în viitoarele sale cărţi. Bolnav şi istovit se retrage din serviciu şi se opreşte la Ken în 1894 când împlineşte 37 de ani.

După aventură încep povestirile aventurilor.

Pe la 1889 începuse să scrie mai mult pentru sine, de cât pentru tipar, mici însemnări cu privire la ce văzuse. In 1894 manuscrisul revăzut şi corectat e trimis unui editor, care îl publică şi dă scriitorului o celebritate nevisată.

De-atunci Conrad publică vre-o douăzeci de volume, culegeri de nuvele şi romane de o extraordinară, putere evocatoare, psihologie fină, mare intensitate dramatică. Uneori subiectul e luat din lungii ani de călătorie, ca „Vijelia", simplă dar prodigioasă descriere a unei furtuni în mările Chinei sau „Negrul din Narcis" povestea unui negru care moare într'o călătorie pe mare; alte ori romane pline de întâmplări prăpăstioase, complicate ca „Sub ochii apusului" care se petrece în lumea revoluţionară rusă dela Geneva, „Nostromo" tabloul unei republici sud-americane, ori „Lord Jim" studiul degradărei morale a unui om civilizat.

Deşi mulţi îl compară cu Kipling, Stewenson sau Hardy, critica de pe continent îl apropie de Dostoiewski.

El nu-şi propune nimic în opera sa literară. Nu e nici moralist, nici ideolog, nici filosof. Vrea să zugrăvească oameni. Nu atacă tipul clasic şi nu se ocupă de om în general. Se opreşte la indivizi, la acei anonimi îndurători de mizerii pe care i-a întâlnit în pribegiile sale.

Rugăciunea unei păcătoase

„Dumnezeule, am plecat de la modista mea şi apoi mă duc la ceai la o prietenă... un ceas, un ceas întreg am de gând, să'ţi-l consacrez, ţie, Doamne.

Aşi vrea în ceasul ăsta, să-ţi vorbesc ca celui mai sigur tăinuitor, ca celui mai vechiu prieten, cum îţi vorbeam când eram de cincisprezece ani şi când îţi povesteam toate mizeriile mele mărunte şi toate necazurile, spunându-ţi: „Dă, Doamne, să-i treacă măicuţii guturaiul şi tăicuţul să câştige mult de tot, ca să-mi facă şi mie o rochie albă de dantelă!"

Iţi ceream orice, fiindcă n'avea de ce să'mi fie ruşine. Câte zile, n'au trecut de-atuncia, Doamne! Trăesc la un loc cu atâţia nepăsători şi păcătoşi şi tu îmi pari un prieten îndepărtat, căruia nu mai îndrăznesc să-i vorbesc. Şi mai ales nu îndrăznesc să-ţi mai cer nimic, fiind-că ori ce-aşi cere ar fi o nelegiuire şi cu toate astea, Stăpânule Ceresc, când calc pragul Bisericei tale, nu pot să-ţi uit bunătatea, cu care ai iertat pe femeia adulteră iar pe Maria-Magdalena, ai lăsat-o să-ţi şteargă picioarele cu părul ei de aur...".

Robert Dieudonné

Insemnări

Conferinţele lui Einstein

Parisul ştiinţific e în plină sărbătoare. La „Collège de France" Einstein şi-a început conferinţele, invitat de somităţile contemporane ale Franţei.

Sala de conferinţe prea mică pentru a primi tot Parisul, a dat ospitalitate la vre-o trei sute de persoane cari cu biletele de invitaţie în mână, au putut străbate mulţimea ce staţiona la intrare, ca să vadă la faţă pe marele savant.

Insoţit de administratorul Collegiului, Einstein şi-a făcut intrarea în sală, aplaudat frenetic de întreaga asistenţă.

Impresia ce se desprinde, privindu-l, e aceea a unui mare calm şi a unei mari simplicităţi. E un visător, puţin cam romantic, cu frunte mare sub un păr care încărunţeşte. Trăsături regulate, ochii mari privirea adâncă, gură sensuală cu mustaţă tăiată scurt. Vocea îi este mlădioasă, puţin sâsâită, dar cu dicţiune clară. Vorbeşte încet, rar, cu inflexiuni agreabile.

Dela primele cuvinte şi-a cerut ertare dacă se exprimă greu în franţuzeşte şi de câte ori nu găsea cuvântul se uita la cineva care îi stă alături şi cari îi suflă cuvântul căutat. Odată ce-a intrat în miezul cuvântării, are comparaţiuni adânci şi amuzante. Expune pe rând concepţiunile clasice şi concepţiunile moderne despre spaţiu, timp şi geometrie. La sfârşitul conferinţei a atins probleme cosmologice. Se pronunţă pentru o lume mărginită, căci lumea nu poate fi infinită decât dacă densitatea materiei este nulă.

Păcălelile de 1 Aprilie

Sunt multe ipoteze cu privire la originea acestor păcăleli. Unii savanţi cred să găsească aci urmări ale moravurilor indice şi celtice; alţii cred că originea lor ar fi în fuga prinţului de Lorena, prizonierul lui Ludovic al 13-lea, întâmplată în ziua de 1 Aprilie.

Singurele ţări unde nu există această tradiţie sunt: Spania, Portugalia şi Rusia. In Italia păcăleala este o instituţie naţională pe care presa nu încetează de a o menţine. Acum vre-o câţiva ani, a apărut în ziare o notă de-o înfăţişare oficioasă în care se cerea proprietarilor de câini să se prezinte a doua zi — 1 Aprilie, — la primărie ca să-şi vaccineze animalele. A doua zi sute de oameni se înghesuiau pe sălile primăriei în urletele şi lătrăturile câinilor.

Dactilografele

Zece locuri de steno-dactilografe erau vacante în birourile Societăţii Naţiunilor dela Genova. Ca să se evite favoruri delegaţii Americei de Sud au cerut un foarte sever concurs.

Mai mult de trei sute de candidate din Franţa, Anglia, Italia, Austria şi Rusia s'au prezentat. Au trebuit să treacă examene din cale afară de grele.

Mai întâi li s'a cerut să scrie în patru minute şi să copieze în alte douăzeci şi cinci, o bucată de 400 de cuvinte, ce le-a fost dictată.

Li s'a mai cerut două compoziţii scrise: 1. Scrisoare de felicitare a unui locuitor din Geneva către Voltaire, cu privire la atitudinea sa în chestiunea independenţei Americei. 2. Descrierea unei seri la cinematograf.

N'a fost de ajuns.

Candidatele au mai fost nevoite să scrie despre următoarele lucruri după alegere: Societăţile internaţionale ale Crucei Roşii. — Ceco-Slovacia. — Industriile elveţiene. — O piesă de Molière.

Nu s'au dat încă rezultatele, dar se ştie că multe din candidate au renunţat măcar să încerce. Aceasta aduce aminte bucuria unei mame, care pretindea că de când fiică-sa, pianistă, mai e şi dactilografă, a ajuns să cânte marşul funebru de Chopin în 58 de secunde.

Cărţi şi Reviste

Eugen Relgis: Coloana printre ruini

Dela prima parabolă, care prefaţează cartea, d. Relgis ne apare ca un al doilea Zaratustra, ce vorbeşte mulţimii de idealurile sale.

Ne imaginăm un fluviu întins, pe care suflă vântul. Un vizionar, prins lângă ţărm, între ploaie şi vânt, veghează cu ochii limpezi. E trist, fiindcă e singur şi sufletul său nu-şi găseşte liniştea, fiindcă nimeni nu-l ajută.

D. Relgis, e vizionarul depărtat de realitatea vieţei, visând o lume nouă, în care „viaţa îşi va încorda toate elanurile" iar omenia noastră nu va mai fi o simplă ficţiune.

In cele 21 de esseuri, cari sunt de fapt frumoase poeme, d. Relgis se foloseşte de pretextul războiului, pentru a predica umanitarismul său.

Dar, de lupta ce se duce pe frontul social, ca o desfăşurare constantă a unui vechi proces istoric, pare că nu ţine seamă. Şi totuşi, procesul acesta constituie o dureroasă realitate, care complică şi îndepărtează axa echilibrului social.

Sfârşindu-se războiul înarmat, continuă însă, ca o fatalitate copleşitoare, războiul economic. Concesiunile ce o ţară face celeilalte, nu contribuesc, cum ar trebui să fie, la o frăţească conlucrare, în vederea armoniei sociale, ci nasc perturbaţiuni şi noui germene de conflicte.

Iubirea e, fără îndoială, un factor însemnat, care ar putea înlesni desăvârşirea umanităţii, dar simpla noastră dorinţă de mai bine, nu are tăria să oprească desfăşurarea inconstantă a fenomenelor.

Ea trebuie să se întemeeze pe o realitate permanentă şi recunoscută.

D. Relgis nu este primul idealist şi nici primul solitar.

Raţionaliştii, credeau că idealul umanităţii, ar fi suveranitatea absolută a raţiunii; Kant, că idealul omenirei ar fi suveranitatea absolută a moralităţii şi atâţia alţii, împrumutau entităţilor un caracter absolut, uitând că e greu de realizat — chiar ceva mai relativ — o armonie între factorul obiectiv-general şi factorul subiectiv-individual, o sinteză a elementelor generale şi individuale.

Cartea d-lui Relgis, rămâne desigur, o frumoasă încercare de a aminti celor ce vor şi au răbdarea să asculte predica de pe munte a solitarului, care se încăpăţânează să creadă în idealul umanitarist.

Dacă esseurile ar fi fost ceva mai scurte şi învăluite în mai puţină poezie, ele ar fi fost cetite cu mai multă plăcere. In forma lor, ele vor fi accesibile numai intelectualilor sau acelor cetitori, care simpatizează cu ideea umanitaristă.

H. V.

Amărăciunile unei acrobate

Leon Deutsch. — Le Bonheur de M. Prunet.

E primul roman al unui foarte apreciat nuvelist şi autor dramatic. Ne povesteşte viaţa unui celibatar, cărunt, care vede într'o zi intrând dragostea în trista sa existenţă. Il chiamă Prunet, e contabil şi apropie vârsta de 40 de ani. Işi trăeşte viaţa, liniştit, fără emoţii şi fără iluzii. Intâmplarea îi scoate în cale o tânără acrobată Jacqueline, fetişcană brutalizată de stăpânul circului.

Jacqueline se refugiază într'o noapte la bietul contabil, în patul căruia îşi povesteşte viaţa. De odată tristele odăi ale lui Prunet sunt luminate de razele soarelui.

Pleacă amândoi în Grecia ca să se bucure de fericita lor idilă, până când într'o zi, bănuită pe nedrept, amanta fuge...! Dar despărţirea nu ţine multă vreme. Prunet o va regăsi iubitoare şi desperată, îi va şterge ochii şi vor continua amândoi fericirea de odinioară.

Nu dăm de evenimente grave. Intâmplări mărunte, petrecute între oameni mărunţi, cu bucurii mari şi cu şi mai mari chinuri. *E viaţă* în paginile acestea care descriu viaţa umilă a doi anonimi.

Romanul unui film de cinematograf

Gabrielle Réval. — Le Dompteur.

In vestitele ţinuturi din Camarga se strâng odată pe an ţiganii pribegi din toate părţile, cu corturile şi căruţele lor, pentru a sluji în felul lor gloria Sfintelor Mării şi mai ales gloria Sfintei Sara patroana lor. Această Sara este o urmaşă a bacantelor cari alcătuiau într'o vreme sgomotosul alai al lui Dionysos. E gonită din Egipt şi asistă la nunta din Cana Galileii unde crede să vadă în Isus pe Bachus înviat.

Pentru a putea veni în apropierea mântuitorului, Sara se lasă de meseria de saltimbancă şi se bagă slugă la cele două Marii. Când, urcând calvarul, Isus, istovit, cere să bea, Sara e acolo şi îi dă vin în potirul sfinţit păstrat în scurgerea veacurilor de oamenii tribului ei.

Mai târziu fuge împreună cu sfintele Mării, din pricina prigonirilor, străbate mările şi ajunge în Camarga, unde descoperă araci de vie lângă o fântână. De odată tot ţinutul se transformă într'o câmpie veselă şi bogată în roade în mijlocul căreia apare Bacus cu chipul lui Crist. Sara înţelege că menirea ei de-acum înainte e să creştineze acest colţ de pământ. Domesticeşte fiarele sălbatice şi învaţă pe oameni să îmblânzească taurii. In sfârşit moare, când oamenii din neamul ei, trecând pe-acolo, îi fură potirul sfânt, care avea puterea să evoce trecutul şi să ghicească viitorul. Deschide ochii, recunoaşte pe semenele ei şi moare zâmbind.

Acesta nu e subiectul romanului. Este rezumatul unei legende din care un tânăr poet Pierre Lodz a făcut scenariul unui film de cinematograf. Filmul va fi executat în Camarga, acolo unde a trăit şi Miarka eroina romanului lui Richepin.

Romanul „Le Dompteur" se învârteşte în jurul scriitorului care are mult de luptat cu „Imblânzitorul" de tauri, mai crud şi mai feroce de cât animalele sale, pentru că în vinele lui curge sânge de piele-roşie. Imblânzitorul şi poetul sunt îndrăgostiţi de o englezoaică. La urmă Lodz se va căsători cu englezoaica, în vreme ce rivalul e ucis... pentru că turbase.

Vraja este ultimul roman al compatrioatei noastre *Elena Văcărescu*, membră corespondentă a Academiei Franceze, şi care roman a apărut de curând şi la noi în traducerea d-lui *Bucur-Velniţaru*.

Vraja a fost mult discutată la Paris, iar în luna Septembrie anul trecut, autoarea a semnat un contract cu o casă de filme, pentru prezentarea pe ecran a acestui roman.

In *Revue de Paris*—Augustin Leger se ocupă de faimosul Gandhi, marele agitator din India, un fel de apostol şi profet, care în ultima vreme turburase adânc politica Engliterei. De-o înfăţişare mai mult anemică, revoluţionarul impresionează prin forţa nervoasă şi ardoarea concentrată ce se desprinde din persoana lui.

Are 53 de ani şi face parte dintr'o sectă care păzeşte riguros preceptele religioase de a nu mânca carne. Nu bea de cât apă şi lapte. Căsătorit la 12 ani, a plecat în Anglia ca să-şi complecteze studiile. După ce-a făcut dreptul s'a reîntors la el în ţară de unde la 1893 fu chemat în Africa de Sud ca să-şi apere semenii împotriva umilinţelor albilor. Tot el la 1906 organizase rezistenţa pasivă în Transvaal cu scopul de a se opune obligaţiunilor indienilor cu privire la libera lor circulaţie.

La 1915 face acelaş lucru în India, de astădată războindu-se cu autorităţile britanice. Acum de curând a propovăduit aceiaşi mişcare pentru care fu condamnat. In momentul când intră în temniţă, conjură pe toţi ai săi, să rămână liniştiţi şi să menţină pacea până la liberare, lucru care pune pe gânduri guvernul din Londra, obişnuit cu altfel de manifestări.

Chestiuni femenine

La Roma: Sclavia şi triumful femeilor

Roma, cetatea patriciană, aşa cum a fost organizată de regi şi reorganizată de aristocraţii învingători, este cea mai perfectă manifestaţiune a patriarcatului.

Tatăl, regele acelei mici cetăţi, numită de Latini, familia, este în primele timpuri ale Romei, monarcul absolut al familiei sale, exercitând drepturi de viaţă şi de moarte asupra femeei şi copiilor lui.

Mută şi sclavă în casa părinţilor, femeia devine la bărbat, acelaş obiect supus şi fără voinţă; măritişul ei se face prin „forţă", după o expresiune latinească iar cel mai uşor păcat, aduce pentru ea o condamnare definitivă şi e pedepsită prin isgonire; cât priveşte pentru o faptă mai gravă, e pasibilă pentru pedeapsa cu moarte. Vecinic minoră, matroana romană, rămâne vecinic sub ipostasa sclaviei şi sclavia ei încetează doar, odată cu propria-i viaţă.

Cu câteva secole mai târziu însă, după al doilea războı punic, femeia romană îşi recâştigă o parte din libertate.

Astfel se sfarmă cele douăsprezece table şi femeia scapă din lanţuri. Atunci, începe să iasă din casă, unde o ţintuise legea strămoşilor, să apară în public şi să se amestece în viaţa societăţii.

Atunci, apare în temple, la teatru, în case particulare, parcurgând străzile Romei, purtată de lecticele elegante, conduse de sclavi puternici. In locul anticului peplum de lână albă, ea îmbracă purpura Tirului şi stofele somptuoase ale Ioniei, astfel se poate spune, că emanciparea femeei romane s'a săvârşit prin lux şi prin dispreţul moravurilor antice, moştenite până atunci, prin cea mai gravă tradiţie.

Atunci femeia romană îşi îneacă durerile secolilor trecuţi, în aurul şi fantasmagoria pietrelor preţioase.

Ca orice revendicare târzie, pretenţiunea femeei romane devine violentă şi agresivă şi nefiind mulţumită numai cu libertatea plimbărei, ea înaintează până la cererea divorţului, cu toate că îşi administrează singură averea, vinde, cumpără şi alienează, fără ca bărbatul să fi se poată opune.

Din asprimea şi sclavia vieţei sale trecute, femeia romană se ridică, tot mai cuceritoare şi din această antiteză rezultă un tip necunoscut la antici: femeia egoistă şi imperioasă, care vrea să rămână independentă, liberă, trăind numai pentru ea singură.

Suverană în casa, unde fusese sclavă, femeia aspiră să ia parte la viaţa socială şi politică, fiindcă nu putuse încă să parvină la alte drepturi, afară de cele religioase.

Imbrăcate în alb, fiind aşezate în primul rând la toate ceremoniile, vestalele erau după legea lui Numa, venerate ca o adevărată icoană a căminului roman.

Aşa apar primele figuri femenine ale istoriei romane, printre care Clelia Amazoana care a tăiat în bucăţele armata unui tiran etrusc, trecând călare peste Tibru.

Statuia ei a dăinuit până în vremea lui Plutarc. După legenda acestei amazoane, apar Sabinele, care au anticipat grandoarea Romei.

Printre femeile nemuritoare ale acelei Rome, sunt Egeria, inspiratoarea înţeleptului Numa, Valeria, Veturia şi Volumnia, sora, soţia şi mama lui Coriolan; Fabia, soţia lui Licinius Stolon, care obţinu participarea plebeienilor la consulat: toate aceste femei, descendente ale sclavelor primei Rome, au putut ajunge prin meritele lor, figurile măreţe ale unei antichităţi istorice.

Dacă aceste episoade par legendare, prin marea distanţă, de unde le privim, istoria totuşi ne vorbeşte de sacrificiul acestor femei, care în timpul celui de al doilea războı punic, şi-au vândut averile şi podoabele, pentru a le sacrifica, pe altarul patriei ruinate.

ROZINA

La Craiova

S'A REDESCHIS VECHEA ŞI CUNOSCUTA AGENŢIE TEATRALĂ

Ioniţă Plessea

Strada Unirei No. 47

Abonaţi-vă la interesanta şi folositoarea REVISTĂ ILUSTRATĂ DE MEDICINĂ POPULARĂ

Sănătatea şi Viaţa Fericită

care la 1 Martie intră în al 22-lea an de existenţă şi care în fiecare număr conţine următoarele rubrici permanente:

Sănătatea socială
Sănătatea tinerilor
Sănătatea femeilor
Sănătatea copiilor
Sănătatea pentru toţi
Sănătatea literară

Revista „SANATATEA"
nu trebui să lipsească din nici o casă, din nici o bibliotecă.

Abonament anual 50 Lei
REDACŢIA şi AD-ŢIA „SANATATEA"
No. 9, Str. Triumfului, No. 9, BUCUREŞTI

Cei cari se abonează în cursul lunei Martie plătesc numai 40 Lei în loc de 50 Lei

Adevĕrul Literar şi Artistic

IN ŢARA		IN STRAINATATE	
Pe un an	120	Pe un an	240
„ 6 luni	60	„ 6 luni	120
„ 3 „	30	„ 3 „	60

Revista modelor

Ce-aşi mai putea spune azi despre modă, fără să nu cad în păcatul repetiţiunii? Cel puţin de Inviere, trebue să mă abţin să păcătuesc, fiindcă am promis lui Dumnezeu pocăinţă şi aducere aminte! Nu mai îndrăznesc să propovăduesc iar fustele colante şi muselinele transparente, nici nu voi mai sugera ideia hainelor noi, căci am auzit spunându-se: „Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine"! La ce bun dar, aşi turbura iar liniştea voastră, în zilele acestea de sărbătoare, cu nimicurile modei şi cu tirania ultimelor modele, care ne tortură gusturile noastre pătimaşe de eleganţe noi! Nu, nu voi mai spune nimic din tot ce am risipit în rubrica aceasta, vreau să adaug doar că fustele trebuesc ceva mai lungi şi mai puţin strâmte ca odinioară. De aceia, cu conştiinţa sigură, că nu comit nici o infracţiune la promisiunea spovedaniei mele, vă

expun câte-va modele de fuste, foarte serioase, cu tendinţa moralizatoare şi demne de orice exhibiţiune sacră.

Cu liniile drepte, prin urmare fără intenţiunea de a înfăţişa curbele şi mişcările şoldurilor, cu draperii ridicate în părţi dar căzând destul de decent pe o fustă convenabilă, cu cute ascunse sub forma a două buzunare fictive, cu pliseuri dealungul foaiei din faţă; cu broderii în formă de platcă — iată în câte-va vorbe, desenurile alăturate, necesare garderobei noastre de primăvară.

Convinsă că datoria, pe care mi-am făcut-o vorbindu-vă aşa de corect câte-va cuvinte de modă, nu este absolut în contradicţiune cu purificarea spiritului meu în ajunul marei sărbători creştineşti ţin să explic sensul cuvintelor „cute ascunse" şi „buzunare fictive", rugându-vă a-l lua în chipul cel mai imaculat şi fără a crede într'o tendinţă care n'am avut-o: aceia, de a vă predica „ascunzătoarele" şi „ficţiunile". Nu trebue „să minţim" şi doar ascunzătorile şi ficţiunile, fac apel la minciună!

Ei bine, fără teamă de păcat păstraţi scumpele mele, aceste secrete pentru capitolul modei şi fiţi sigure, că morala nu se va supăra pe voi!

Diana.

Bibliografie

Poezii, Mihail Eminescu, (ediţie nouă).

Poeme în proză de Pouvillon, (rad. de Dim. C. Zavalide)

Legende istorice de pe pământul României povestite de **Victor Lazăr** profesor de istorie la şcoala normală de învăţători din Cluj

Zamolxe mister păgân de **Lucian Blaga**

Robirea Sufletului povestiri de **Ion Agârbiceanu**

Jocuri sportive

Foot-ball Associaţie

Al patrulea „tur" în vederea „Cupei Angliei" a dat următoarele rezultate:

Arsenal şi **Preston N. E.** (1—1); erau de faţă peste 37.000 spectatori.

Huddersfield T. învinge **Milwall** 3—0); peste 45.000 spectatori.

Notts County şi **Aston Villa** (2—2); peste 41.000 spectatori.

Cardiff City şi **Tottenham** (1—1); 40.000 spectatori.

* * *

Echipa reprezentativă a **Armatei Belgiene** a învins echipa reprezentativă a **Armatei Franceze** (4—2) pe terenul „Léopold Club" la Bruxelles.

* * *

„Match"-urile nule la al 4-lea tur pentru „Cupa Engliterei", semnalate mai sus, au fost disputate din nou şi au dat rezultatele următoare: **Preston North E.** învinge **Arsenal** (2—1); **Tottenham Hotspur** învinge **Cardiff City** (2—1) şi **Notts County** învinge spre surprinderea generală **Aston Villa** (4—3).

* * *

Finala interuniversitară franceză a revenit echipei şcoalei militare **St. Cyr** care a învins echipa „Travaux Publics" (4—1).

St. Cyr, echipă universitară ?!...

* * *

Echipa representativă a Armatei franceze spre surprinderea generală a reuşit a face joc egal cu echipa representativă a Armatei engleze (1—1).

„Match"-ul a avut loc pe terenul Stadionul Pershing din apropierea Parisului.

* * *

Semi-finalele Campionatului Spaniei au dat următoarele rezultate:

Guipuczoa învinge **Galicia** (4—0).

Barcelona învinge **Sevila** (1—0).

* * *

Echipa selecţionată a Franţei de Vest a învins echipa selecţionată a Luxemburgului (1—0).

„Match"-ul a avut loc la Rennes fiind de faţă peste 6000 spectatori şi sub preşidenţia efectivă a D-lui Henry Paté înalt Comisar al Guvernului Francez.

Foot-ball Rugby

De ce se apropie finala Campionatului Franţei de ce lupta devine mai aprigă şi mai nedecisă; diversele echipe rămase în prezenţă se ţin foarte aproape una de alta şi adeseori o victorie ori o înfrângere e datorită unui pur hasard.

U. S. Perpignan învinge **F. C. Grenoble** (14—8).

Biarritz Olympique şi **Racing Club Français** (3—3).

Stade Toulousain învinge **A. S. Carcassonne** (7—0).

F. C. Lourdes învinge **U. S. Dax** (11—0).

* * *

„Match"-ul senzaţional care are loc în fiecare an între echipele selecţionate a **Franţei** şi a **Engliterei** s'a terminat de rândul acesta printr'o egalitate de puncte (11—11); lupta a avut loc la Twickenham lângă Londra şi echipa franceză a fost pe punctul de a învinge căci englezii nu au egalizat punctele de cât în ultimele cinci minute de joc. Echipa franceză a fost lipsită puţin înaintea începerei „match"-ului de serviciile faimoşilor jucători Jaurrèguy şi Borde, ambii suferinzi. Numărul spectatorilor a fost 36.000.

Palmaresul se stabileşte astfel:

1906 Englitera învinge la Parc-des-Princes (35—8).
1907 Englitera învinge la Richmond (41—13).
1908 Englitera învinge la Colombes (19—0).
1909 Englitera învinge la Leicester (22—0).
1910 Englitera învinge la Parc-des-Princes 11—0).
1911 Englitera învinge la Twickenham (37—0).
1912 Englitera învinge la Parc-des-Princes (18—8).
1913 Englitera învinge la Twickenham (20—0).
1914 Englitera învinge la Colombes (39—19).
1920 Englitera învinge la Twickenham (8—3).
1921 Englitera învinge la Colombes (10—6).

* * *

„Match"-ul anual de rugby între echipele selecţionate a **Engliterei** şi **Irlandei** care a avut loc la Dublin s'a terminat prin victoria celei dintâi numite (12—3).

* * *

Echipa selecţionată a **Scoţiei** a învins echipa selecţionată a Irlandei (6—3).

Peste 20.000 spectatori spun ziarele.

* * *

Echipa decană a Parisului, **Stade Français**, şi echipa galeză **„Swansea"**, una din cele mai reputate din regatul Marei Britanii, jucând pe terenul Parc-des-Princes (bariera Parisului) au marcat fiecare câte 6 puncte.

Echipa parisiană era întărită prin prezenţa a 4 internaţionali: Clèment, Piteu, Lasserre şi Gonnet.

* * *

Redăm după ziarul „L'Auto" următoarea listă a vechimei unora din cluburile englezeşti practicând foot-ball-ul rugby:

Guy's Hospital (1843), **Edimburg Academia** (1858), **Blackheath** (1860), **Sale** (1861), **Richmond** (1861), **Dulwich College** (1864), **Harlequins** (1866), **Wasps** (1866), **Liverpool** (1867, **Manchester** (1867), **Brighton** (1869), etc.

* * *

Echipa representativă a marinei engleze a învins (7—3) la Londra echipa representativă a armatei engleze. „Match"-ul a avut loc pe timp ploios.

Alergările de Primăvară

Un învingător

Joc de inteligenţă

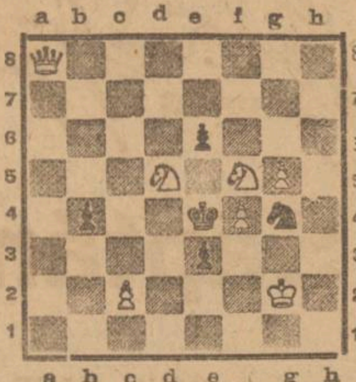
ŞAH

PROBLEMA No. 119

de *G. I. Slater, Bolton.*

Negru (5 figuri)

Re4, Cg4, Pb4, e3, şi e6.

Alb (7 figuri)

Rg2, Da8, Cd5 şi f5, Pc2, f4 şi g5.
Alb trage şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 120

de *Max Weiss, Viena*

Alb (8 figuri): Ra8, Dd5, Tc8 şi f5, Cf7 şi h4, Nd4, Pa7.
Negru (5 figuri): Rg7, Df6, Cg8, Ph6 şi h7.
Alb trage şi face mat în 2 mutări.

Partida No. 57

jucată la turneul din Budapesta, **1921**.

Partida pionului damei

Alb: *Alechin.*	Negru: *Sterck*
1. d2—d4	d7—d5
2. Cg1—f3	Cg8—f6
3. c2—c4	e7—e6
4. Cb1—c3	Cb8—d7
5. e2—e3	Nf8—d6
6. Cc3—b5	Nd6—e7
7. Dd1—c2	c7—c6
8. Cb5—c3	0—0
9. Nf1—d3	d5×c4
10. Nd3×c4	c6—c5
11. d4×c5	Ne7×c5
12. 0—0	b7—b6
13. e3—e4	Nc8—b7
14. Nc1—g5	Dd8—c8
15. Dc2—e2	Nc5—b4
16. Nc4—d3	Nb4×c3
17. Tf1—c1 !	Cg6×e4
18. Nd3×e4	Nb7×e4
19. De 2×e4	Cd7—c4
20. De4—e2	Nc3—a5

Dacă 20...... Nf6; 21. N×N, gf; 22. b4, Da6; 23. Tc4 şi câştigă calul.

21. Ta1—b1	Dc8—a6
22. Tc1—c4	Cc6—a4
23. Ng5—f6 !	Tf8—c8.

Dacă 23...... h7—h5; 24. Tg4!, D×D; 25. T×g7+, Rh8; 26. Cg5 şi câştigă.

24. De2—e5 ! !	Tc8—c5.

Dacă 24... g7×f6, Tc4+, etc. Dacă 24..., D×T; 25. Dg5, Rf8; 26. D×g7+, Re8; 27. Dg8+, Rd7; 28. Ce5+, etc. Dacă 24... T×T; 25 Dg5, Tg4; 26. D×T, urmat de D×C.

25. De5—g3	g7—g6
26. Tc4×a4	Da6—d3
27. Tb1—f1	Ta8—c8
28. Ta4—d4	Dd3—f5
29. Dg3—f4	Df5—c2?
30. Df4—h6	Cedează.

Această partidă a luat premiul de frumuseţe la turneul din Budapesta.

NOUTATI

Turneul de soluţii al „Cercului de şah" din Bucureşti. — Anunţăm din nou că în ziua de 17 Aprilie (a doua zi de Paşte) la ora 10 dim., va avea loc un concurs de soluţiuni de probleme organizat de d. S. Rosenfeld. Se vor da spre deslegare probleme în 3 şi 2 mişcări. Premiile ce se vor acorda constau în bani, manuale şi şahuri de buzunar. Toţi amatorii sunt rugaţi să ia parte la aceste concursuri.

— *Alechin în Belgia.* — A doua şedinţă de partide simultane dată la cercul Philidor din Bruxelles de maestrul A. Alechin a avut loc în ziua de 19 Martie. Rezultatul a fost 16 câştigate două perdute şi două remize.

La Anvers maestrul Alechin a dat două şedinţe la 20 şi 21 Martie. La 20 Martie a jucat 6 partide cu câte 2 adversari în consultaţie şi a câştigat cinci, făcând una remiză. La 21 Martie a dat un simultan de 30 de partide; rezultatul: +24—2= 4.

— *Congresul de şah din Londra.* — La congresul acesta, care va avea loc în August, au primit să ia parte următorii maeştri: Capablanca, Alechin, Bogoljubow, Euwe, Maroczy, Marotti, Réti, Tartakower, Vidmar şi Waltuch.

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

SERIA III—ANUL III No. 74

2 Lei Exemplarul în ţară
4 Lei Ex. în străinătate

Duminică 23 Aprilie 1922

Ac... rul Literar şi Artistic

FONDATORI: {

FONDAT în 1893

...E LITERAR ŞI ARTISTIC
Onor.
Revista "Transilvania"
Str.Saguna N°6
Sibiu

Walter Hasenclever [1]

de Ion Sân-Giorgiu

Doi autori dramatici germani au pornit mişcarea dramatică expresivă: Walter Hasenclever şi Georg Kaiser. Lor li s'a alăturat regisorul Karlheinz Martin, care a ajutat prin efecte de lumină şi printr'o regizare care reduce jocul la strigăte şi extazuri, să se popularizeze noul gen dramatic.

Hasenclever şi Kaiser caracterizează noua mişcare şi opera lor, oricât de îndrăzneaţă şi inegală ar fi, trebuie privită cu deosebită atenţie. Ei reprezintă acea pleiadă de scriitori de după războiu care a transformat teatrul în pamflet şi satiră grotescă.

Scriitorul de după războiu e înclinat spre dramă. Războiul, răsturnând vechile criterii etice, a făcut ca poetul să se afle în faţa vieţii mai desarmat ca niciodată. El neagă toate normele de conducere ale societăţii burgheze şi o puternică dorinţă îl îndreaptă spre o nouă Nirvana. El se simte profetul unor vremuri cari au să vie şi ca un nou Prometeu, vrea să smulgă focul unei noi credinţe din cerul de unde a alungat pe vechii zei. Nu numai că poetul nou nu e un contemplativ liric, nu numai că nu e un observator obiectiv al realităţii, pe care a cunoscut-o în tot ce are ea mai tragic, dar el se ridică deasupra formelor sociale şi e un desamăgit în căutarea unei credinţe, e purtătorul de cuvânt al desnădejdii care-i cuprinde sufletul. Aceasta e atitudinea sufletească a lui Hasenclever şi Kaiser. Ca şi poeţii din „Sturm und Drang" şi ca şi romanticii, ei sunt solii unei noi vieţi şi al sufletului devenit imperativ categoric. De aceia ei se adresează maselor în calitate de profeţi.

Cu toată atitudinea lor aristocratică, ei fac din teatru o tribună — „Die Tribune" se numeşte teatrul berlinez în care sunt reprezentate operele lor — de pe care îşi rostesc critica făcută societăţii. La ultraexpresionişti, de pildă la Hasenclever, eroul principal e de fapt interpretul poetului. Lupta între două voinţe e aproape exclusă din dramă. Ultimile lucrări dramatice ale lui Georg Kaiser justifică această afirmaţie. Drama se petrece aci în sufletul poetului. Şi fie că el a trecut-o întreagă în eroul anonim, fie că a împărţit-o printre fantomele care se perindă ca'ntr'o revistă pe fondul de halucinaţie al scenei moderne, ea nu este astfel decât monolog liric şi pantomimă, sau film cinematografic comentat în fraze stâlcite de actori.

Dramaturgul expresionist nu despreţueşte numai acţiunea puternică ce duce la catastrofă, dar distruge odată cu scheletul actelor şi chiar al scenelor, acţiunea unitară necesară oricărei opere dramatice şi desvoltarea psicologică a caracterelor.

* * *

Hasenclever e cel mai tipic reprezentant al acestei disolvări a dramei literare în pantomimă şi film cinematografic. Dela puternica dramă **„Fiul"**, cu care debutează în teatru şi până la tragedia mistică şi extatică, redusă numai la scheletul unor atitudini şi extaze erotice, **„Dincolo"**, sau până la filmul **„Ciuma"**, e o năruire, o degenerare a dramei normale în fantasmagorie şi halucinaţie scenică.

„Fiul" e o dramă, la care există încă un conflict şi o acţiune. E reluarea vechii antagonii între părinţi şi copii, e o nouă satiră a educaţiei. Motivul e vechiu şi-l întâlnim în „Sturm und Drang". Il întrebuinţează Iacob Michael Lenz în **„Der Hofmeister"** (Preparatorul) Maximilian Klinger în **„Gemenii"** şi-l reia Schiller în **„Hoţii"**. Mai târziu Wedekind dramatizează acelaş conflict în „Tragedia copiilor" — cum o numeşte el — **„Frühlingserwachen"**. Spre deosebire de poeţii veacului al optsprezecelea, cari discutau aceste probleme în calitate de buni burghezi şi respectau formele sociale şi legătura sacră între tată şi fiu, Hasenclever apoteozează în drama sa revolta fiului împotriva tatălui, conducând-o până la crimă. La Hasenclever nu întâlnim numai antagonismul între tată şi fiu, ci duşmănia între aceştia. Fiul urăşte pe tată ca pe-un duşman, ca pe un demon care-i violează libertatea şi-i închide viaţa. Căzut la examene, el e cuprins de dorinţi rebele şi o jupânească tânără şi sentimentală, îi provoacă pofte necunoscute până atunci. El vede deodată viaţa astfel şi sufletul său extatic se înăbuşă în odăiţa de studii. Atunci apare un Mephisto modern. E prietenul. El stinge ultima rază de dragoste filială în sufletul tânărului. El îl scoate afară în lumea de fantasme şi de figuri groteşti a unui sabat modern, pentru a striga revolta fiilor împotriva părinţilor. „Noi vrem să predicăm împotriva poruncii a patra", zice prietenul. Acolo cunoaşte tânărul pe cea mai puternică dintre plăceri: aţâţarea şi satisfacerea simţurilor. El e numai o clipă robit de această nouă viaţă ce i se deschide. Mefisto nu-l lasă să cadă, ci îl îndeamnă la desăvârşirea operei de revoltă împotriva tatălui şi îi suggerează ideia crimei, care singură îi poate da libertatea. După o pledoarie plină de cinism, prietenul îi oferă revolverul său. Arestat de poliţie din ordinul tatălui său, fiul e prin această ultimă siluire a libertăţii sale împins fără şovăire la crimă. El cere tatălui „să rupă legăturile dintre tată şi fiu — să devină prietenul său". In scena finală, când vrea să-şi constrângă fiul cu forţa, acesta întinde revolverul şi provoacă criza de inimă care curmă viaţa tatălui. El rosteşte atunci cuvinte revoluţionare care îngrozesc pe burghezi: „Eu nu sunt aici, pentru ca în sunetele zilei de ieri să-ţi implor ceva, pentru care e te-am găsit prea mic şi prea josnic. Eu sunt aici ca să-ţi cer socoteală şi pocăinţă: ochiu pentru ochiu. Nu vei auzi nici un cuvânt de prisos dela mine. Azi voiu juca rolul treaz, în care tu te-ai nenorocit ieri. Lasă toate sentimentele la o parte".

Desigur că pentru familistul care se respectă sfârşitul dramei ca şi întreaga ei tendinţă e un sacrilegiu. Nu cred însă că intenţia autorului a fost să lovească cu tot dinadinsul în dragostea şi respectul filial. Toată drama e un simbol. E simbolul luptei între vechea şi noua generaţie, între lumea veche şi lumea nouă. Deşi scrisă înainte de războiu, drama aceasta cuprinde tragedia tineretului care se luptă cu prejudecăţile generaţiei anterioare. Desigur că Hasenclever caută în chip vădit efecte tari. El urăşte banalul şi locul comun. In lupta lui cu aceste valori consacrate el devine cinic şi grotesc. Cinic e fiul când vorbeşte cu tatăl, cinic e prietenul care urăşte cu patimă totul şi cinică e Adriana, iubita de-o noapte.

Intr'o limbă foatre plastică, în care proza puternică şi violentă alternează cu monologuri lirice versificate, Hasenclever îşi crează stilul său expresiv şi puternic în care nu e nimic de prisos.

* * *

După „Fiul", drama lui Hasenclever începe să degenereze.

După ce adaptează în versuri libere şi într'o profuziune de ritmuri **Antigona** lui Sofocle, el se îndreaptă spre drama cu tendinţe politice şi revoluţionare. Antigona e scrisă în România şi constituie pentru autor un act de revoltă împotriva vechei Germanii. In tragedia aceasta poetul atacă războiul, iar regele Creon nu e decât o caricatură a lui Wilhelm al II-lea. Şi ca poet liric se ridică Hasenclever împotriva războiului şi în această privinţă volumul său de versuri intitulat **„Poetul politic"** e caracteristic. In aceiaşi atmosferă scrie el drama sa politică **„Mântuitorul"** şi comedia **„Hotărârea"**.

„Mântuitorul" e o satiră a războiului. Un rege se consultă cu ministrul său şi cu şeful armatei sale despre felul cum s'ar putea isprăvi cu cinste un războiu care merge prost. Un poet e chemat şi el la sfat dar el vorbeşte despre dragostea de oameni, dorind sfârşitul războiului. Pe când cei cari duc oamenii la moarte nu văd altă scăpare decât în jertfirea idealistului care se opune luptei supreme. Poetul moare şi prin moartea sa devine mântuitorul ţării. Drama aceasta e o crudă ironie şi satiră a imperialismului german, iar unele aluzii la anumite personalităţi politice şi militare din lumea germană sunt mai mult decât vădite. In societatea aceasta de negustori şi războinici, umanitarismul e întrupat de visătorul şi poetul care e misionarul lui Dumnezeu pe pământ, care se jertfeşte fără a plânge şi fără a refuza îmbrăţişarea de rămas bun a regelui. Ironia, paradoxul, grotescul, extazul sunt aici mijloacele literare ale lui Hasenclever.

Comedia **„Hotărârea"** e pamfletul revoluţiei. Aici revine ca şi în „Mântuitorul" motivul jertfei nevinovatului pentru colectivitate. Aici ca şi în acolo tot idealistul este jertfit pentru a se da satisfacere plebei. Cinismul mulţimei şi a exploatatorilor ei, cari triumfă asupra vizionarului, e mai aprig ca în „Mântuitorul". In lupta care se dă între cele două lumi, toţi sunt învingătorii zilei: demagogul, misitul şi industriaşul care cumpără; iar poetul moare de glontele trimis de pe baricade. Şi aici întâlnim aceleaşi tipuri anonime, care sunt expresia unei clase sau a unui fel de oameni. Eroii sunt, ca pretutindeni în teatrul lui Hasenclever, sinteza unui întreg şir de indivizi luaţi din toate clasele socale. Limba literară deşi subţiată, precipitată şi uneori lipsită de anumite forme gramaticale nu degenerează încă în apostrofe, strigăte şi alăturări de cuvinte nearticulate. Abia piesa **„Oamenii"** nu mai are dialog normal şi devine o simplă pantomimă, în care oamenii ciudaţi se ucid fără sens. Decorurile, oamenii, şi loviturile de teatru se succed în chip vertiginos. Drama se disolvă în spectacol fantasmagoric. Poetul nu mai scrie, nu mai compune. El suggestionează. E o redare a actelor reflexe. Vorbe scurte, verbe substantivizate şi substantive nearticulate taie tăcerea. E par'că o goană de umbre într'o casă de nebuni.

O mică mestră va putea da cetitorului o ideie limpede despre degenerarea dramei expresioniste în film cinematografic, cu pretenţie de misticism filcsofic.

ACTUL V. SCENA 3-A

stradă

In faţa cafenelei chelnerul cel beat

Vânzătorul de ziare

Condamnare

Alexandru

este dus la oparte

Chelnerul cel bătrân

se spânzură

Hasenclever duce mai departe preferinţa sa pentru pantomimă, atunci când publică într'o ediţie foarte costisitoare textul filmului său cinematografic **„Ciuma"**, în care tipăreşte cu litere uriaşe conţinutul acţiunei într'o înşiruire de cuvinte nelegate între ele, printre care abundă verbele la infinitiv şi substantivele nearticulate. Această lucrare, care este una dintre cele din urmă ale lui Hasenclever, constitue cel mai bun exemplu al desorientării şi degenerescenţei sale dramatice.

Mergând mai departe pe acest drum Hasenclever nu ar reuşi decât să distrugă drama, după ce crease în „Fiul" o tragedie zguduitoare şi puternică.

In drama **„Dincolo"** Hasenclever se întoarce iarăşi la literatură, la o literatură foarte obscură, bolnăvicioasă şi cu puternice extazuri erotice. E o dramă care se sprijină pe conflictul între două persoane, fără intervenţii exterioare. Sunt cinci acte scurte, cu repezi schimbări de scenă, în care un bărbat şi o femeie se luptă, până ce el o ucide, urmărit de remuşcarea de a fi luat soţia prietenului în noaptea când acesta murise. E o halucinaţie de o mare putere de suggestie. Raul şi Jeana se chinuesc timp de cinci acte fără să se ştie precis de ce. Dialogurile lor sunt tot atât de bizare ca şi gesturile şi faptele lor, ca şi extazul erotic în care se pierd din când în când.

Hasenclever are o deosebită predilecţie pentru lucrurile vagi şi situaţiile bizare şi misterioase. Iată cum vorbesc cei doi îndrăgostiţi:

ACTUL V. SCENA 2-A

Poartă

în dreapta şi în stânga o scară. Jos stâlpi. Trei scaune în jurul unei mese.

Raul (sus în dreapta)

Ce faci la miezul nopţii pe scară

Jeana (sus în stânga)

M'ai chemat

Raul

M'ai auzit?

Jeana

Te-am auzit strigându-mă

Raul

Ai putut să dormi?

Jeana

Mi se pare că dormeam.

Raul

Ai văzut ceva?

Jeana

Te-am văzut căzând.

Raul

Noi nu ne putem despărţi..

Cum se vede înrudirea lui Hasenclever cu Maeterlinck e foarte puternică. Nu întâlnim aci numai fondul de mister şi misticism şi acea legătură ocultă între oameni, dar şi maniera, stilul şi dialogul.

Uşe care se lovesc, fereşti care se deschid, furtuni care urlă, toate aceste efecte străine şi materiale se împletesc în chip bizar în atmosfera de groază a celor doi amanţi, cari se chinuesc din cauza păcatului lor. Strigătul liric frânt şi scurt, fraza sacadată, neaccentuarea şi nearticularea cuvintelor fac ca această piesă să impresioneze puternic. „Dincolo" e alături de „Fiul" una din dramele adânci ale lui Hasenclever în care conflictul între cele două persoane care compun drama merge crescând până la extazul mistic plin de groază şi de teroare dela sfârşitul actului al cincilea. Hasenclever, care pornise pe drum bun şi renovator în „Fiul", a degenerat, cum se vede, în majoritatea operelor sale în pantomimă şi film.

El pare a uita că teatrul îşi are legile lui, care trebuesc respectate totdeauna. Chiar nemai admiţând psicologia de burghez sentimental a lui Bataille şi Sudermann, nu se va putea trece peste ceeace este condiţiunea esenţială a oricărei drame: lupta şi conflictul dramatic. Definiţia lui Hebbel, că tragedia este „lupta între voinţa individuală şi voinţa universală" a suferit desigur o schimbare. Scriitorul modern nu mai dramatizează acest conflict, ci mai degrabă lupta ce se petrece în sufletul său. Şi când această luptă, care ar trebui să fie fondul poeziei expresioniste, va fi adusă pe scenă, ea nu va putea să nu se supuie legilor dramatice, care nu cer numai o fabulă şi o acţiune, nu numai caractere şi dialog, dar va avea ca bază a oricărei drame o expunere, un conflict şi un desnodământ.

In acest caz îndepărtarea complectă dela realitate nu e posibilă. Nu se pot aduce pe scenă simboluri îmbrăcate în costumuri medievale, nici oameni a căror acţiune demenţă nu este justificată prin nici o trăsătură a caracterului lor şi nici stafii sau elemente de ospiciu. Mergând cu negarea la extrem, drama va deveni în chip fatal pantomimă şi film cinematografic, cum s'a întâmplat cu drama prea talentatului Hasenclever.

ION SAN-GIORGIU

1) Dintr'un essai asupra „Expresionismului dramatic" ce va apare în volumul de „Studii din literatura germană".

Bolnav

Ce bine ai făcut că ai venit...
Eram atât de singur şi bolnav,
Că'n pelerina asta de postav,
De-o săptămână tremur sgribulit.

De-o săptămână îmi loveşte'n geam
O răsvrătită creangă de castan -
Şi frunze colorate cu şofran
Căzând mereu, mereu mă sgribuleam.

De-acum rămii, căci nu ai încotro,
Să trecem noaptea asta amândoi, -
Sărută-mă pe frunte - şi apoi
Să-mi recitești poemele lui Poë.

D. N. Teodorescu

Interior vechiu

Seara stând sub lampa verde cu-abajur
Răsfoesc albume vechi, cu vechi portrete,
Pe când mobilele grele dimprejur
Mă privesc cu ochi de taină şi regrete.

Cum stingheră 'ntr'un perete e rămasă
Cadra veche cu bunica într'un cui,
Ea surâde'n malacovu-i de mătasă,
Ca'n iatacul ei simt miros de gutui;

Stau pe-un jilţ de nuc chirilice hrisoave
De prin veacul când bunicul fu vistiernic,
Vremi de basm urzesc pe veştede ceasloave.
Vremi războinice cu sufletul cucernic.

Pe un scrin în rame de-aur roş, ori simple.
Stau portrete vechi de sfetnici cu caftan.
Jupânesele cu părul lins pe tâmple
Şi 'mbrăcate după moda altor ani...

A trăit odată toată-această lume
Demodată, a boerilor de neam,
Au iubit domniţe şi-au lăsat un nume
Ce din basmele bunicii îl ştiam;

Ea-mi spunea în tihna serilor târzii
De răpiri de jupâniţe 'n nopţi de vară,
De-auzeam chiuituri de surugii -
Şi-o caleaşcă străbătând drumuri de ţară..

Pe-o miniatură 'n tonuri de pastel
Cat sub fardul vremii un strămoş
Şi mi-i sufletul bătrân ca şi acel
Ce îl pune în castani amurgul roş..,

Ţin deschise parcă cronici ce uimesc
Cu icoane din bătrânii cronicari,
Port în suflet nostalgii ce mai trăesc
Doar în cântecele vechi de lăutari...

* * *

Mă priveşte-oglinda lung cu ochiu-i rece,
Ochiul care cunoaşte-al casei rost,
Şi pe faţă de pe luciul ei îmi trece
Ca un vis regretul vremilor ce-au fost,

Pe un scrin pulsează ceasu'n ritm egal,
Urmăresc, ne'nduplecat de calma-i limbă,
Mersul lui cu ritm continu şi fatal,
Bucuria, nici durerile nu-l schimbă...

Fii şi tu ca el, o, suflete bătrân,
Dominând povara vremilor din tine,
Şi ca luciul oglindei fii stăpân
Rece, pe o lume de ruine!...

* * *

Dar târziu, sub lampa verde cu-abajur,
Răsfoind albume vechi, cu vechi portrete,
Pân'şi mobilele grele dimprejur
Par trudite de-amintiri şi şi de regrete...

Mircea Gheorghiu

Un nou doctorat

Există la Moscova o „şcoală de propagandişti". Acolo se pregătesc tinerii în stare să propovăduiască doctrina comunistă. Vor fi fiind, fireşte, cursuri de elocinţă şi de argumentare ce amintesc pe cele din vechea Eladă. Tinerii învaţă cât şi cum trebue să spună pentru a convinge. Cât de convinşi sunt ei înşişi, nu interesează pe profesori; e vorba numai de putinţa elevilor de a convinge pe alţii...

Seminarul acesta al nouei teologii comuniste a dat acum de curând — ne spune *Isvestia*, oficiosul bolşevic — o promoţie de 700 noi... doctori în propagandă!

Şi iată cum se creiază o disciplină nouă!

Popoarele capitaliste, trebuind să ţină piept „doctorilor" comunişti, vor fi obligate să întemeieze şi ele şcoli de propagandă burgheză. Curând vom vedea alăturată la Universitate o facultate a propagandei... Şi cum nu poţi fi propagandist fără stipendii dela Stat, garantăm că va fi facultatea cea mai frecventată!

Rusia bolşevică nu va reuşi, fireşte, să bolşevizeze Europa, dar ne va forţa să creem, în lupta de rezistenţă, funcţiuni şi atribuţii sociale noi.

Cât despre valoarea morală a „doctorilor în propagandă bolşevică" nu ne putem face o prea bună idee. Propagandiştii unei religii noi nu se pregătesc la şcoală. Ei răsar, sălbatec şi neaşteptat, din aceleaşi surse din care a ieşit şi ideea nouă: din adâncurile societăţii în trezire. Aşa s'a întâmplat, bunăoară, cu doctrina, aşa de simplă, a lui Cristos. Ea n'a avut nevoie de o şcoală de propagandişti...

Marea promoţie a şcoalei dela Moscova e dovada numerică a falsului ce înfăţişează!

De când ştie femeia de frica bărbatului

de IOAN CIOCÂRLAN

— Din spusa poporului —

In vremuri când nu era cum e azi, dar a fost cum poate va mai fi, bărbatul cică ştia de frica femeei. Şi cum ascultarea aceasta stăpânea nu doar pe ici pe colo, ci pe toată faţa pământului, povestea noastră nu poate fi pricină de ocară pentru cei în pofida cărora se spune.

Aşa, se zice, că în dimineaţa unei primăveri cu un cer senin şi cald, când sus în undele străvezii ale cuprinsului plutea momitor ciripitul ciocârliei, iar jos pe întinsul câmpului aburit de umezeală strălucea râsul nevinovat al florilor plăpânde, stăpâna grijulivă a casei, potrivit obiceiului, îşi pregătea tovarăşul pentru plugăritul sorocit acelei zile. A cercetat ea să se încredinţeze dacă scormonitorul pământului e în bună stare, a dăruit cu vorbele bune şi priviri prietenoase vitele blânde înşirate la tânjeli, iar bărbatului, cu graiu care face să se simtă puterea celui mai tare, i-a dat în grijă să facă lucru bun pentru ziua aceia, şi nu care cumva să găsească urme de nevrednicie, c'apoi vai şi amar, suflete.... !

Românul nostru, se vede că şi el a fost pătitul, cu vădit gând de ascultare, face semnul crucei, nedespărţitul semn al nădejdei spre izbândă, şi îndemnând boulenii, dragii lui tovarăşi, porneşte la câmp. Şi cum ziua s'arată să fie frumoasă, începe lucru cu drag, potrivind ca plugul să lase în urmă tot brazdă adâncă şi măruntă cum ştia că'i place femeei, care de bună seamă, fără zăbavă multă trebuia să'l sosiască din urmă. Dar se vede că fusese sorocit că în ziua aceia bărbatul să nu poată face lucru bun după poruncă şi să schimbe tocmeala aşezărilor omeneşti de până atunci.

Aşa, ară omul ce ară, întorcând tot brazdă măruntă şi ravănă, când numai iată că boii se opresc, iar în preajma lor şi-a Românului în fâlfâirile şi ciripitul desnădejdei se'nvârteşte un ciocârlan al cărui cuib cu puişori golaşi era în primejdia răsturnării brazdelor.

Omul de colo, neţinând seama de aşa lucru de nimic, dă să îndemne boii; dar pasărea, cu glas tare şi mai duios roagă pe plugar să facă un ocol cât de mic în brazdă, numai să nu-i primejduiască culcuşul cu odoarele.

Românul milos cum era, ar fi făcut el ce-ar fi făcut, că mare pagubă n'ar fi fost de un peticel rămas nescormonit în urma plugului; da vezi, îi era că stăpâna de femee va sosi din câte şi atunci numai el ştie cum va măsura câmpul în goană. Ca să nu-şi poarte păcatul pe suflet, spuse pasărei teama şi apoi gata să îndemne boii, ca nu cum-va pe lângă una să s'aleagă şi cu vina zăbavei...

Ciocârlanul, cum aude însă din ce parte purcede teama ce stătea gata săi prăbuşească puişorii, stărui iar de plugar:

— Dacă numai asta-i pricina care-ţi stă în cale, când e vorba de-o faptă bună care să cruţi atâtea vieţi, apoi atunci treci fără teamă cu plugul pe de-lătuera puişorilor; iar pentru ca să scapi deapururi de frica femeii, să faci cum te-oi învăţa eu:

Uite, mergând tot în urma plugului, ca de obiceiu, nu uita să ai la îndemână şi prăjina cu care măsori pământul; iar când femeia va căuta cusur că de ce ai făcut ocolul de brazdă, s'o iai repede cu prăjina şi s'o măsori de departe, până când i-o trece pofta de căutat pricină.

— Taci c'o fi, fârtate, face omul de colo, auzind sfatul. Mai ştii se gândeşte el, poate că-i taiu pofta de stăpânie pentru totdeauna ! Şi astfel, îndeamnă: „cea Brian şi hăis Duman" şi potrivind aşa fel tăişul plugului încât cuibul golaşilor rămâne neatins, adăpostit în umbra dulce a buruienilor înflorite.

Dar nu trece mult şi din urmă, de pe brazdele negre şi umede se şi aude glasul înţepat al femeei care, nici una nici două, că de ce-a făcut „culcuşul epurului" în brazdă şi năbusnă spre om să-l încaere... Ista însă, neuitând povaţa păsărelei, n'aşteaptă să s'apropie piaza cea rea cu ghiarele, şi-o şi ia în vârful prăjinei. Şi dă-i el, şi ţipă ea, până când luându-şi nădejdea stăpânirei pentru data aceea, femeea pleacă amărâtă, dar fără să uite să-l îngrozească pe Român:

— Las'că ţi-oi arăta eu piată, când mi-i sosi diseară acasă !

Bucuros că i-a luat apa, omul îndeamnă boii, pe brazdă, prinzând să fluere un crâmpei de cântec.

— Ce-o fi om mai vedea, îşi zicea el. Ori cum începutul e bun !

Cum însă prin preajmă se bucura şi ciocârlanul ciripind, plugarul îşi aminteşte iar de frica veche a celor mulţi ani de ascultare şi începe să se gândească iar ce va face şi cum va scoate-o la capăt cu femeea deseară când s'or întâlni în strâmtoarea casei.

Cum pasărea, tovarăşa lui de muncă, îi înţelese gândul stăpânit de frică, nu-l lăsă pradă neliniştei şi-i glăsui:

— Ascultă frăţicule, şi nu lăsa să-ţi încolţească teama în suflet. Strâmtoarea gospodăriei tot ţie are să-ţi fie de ajutor. Femeea văzând că toată puterea i-a fost luată de vârful prăjinei, diseară va fi pregătită şi ea cu una la fel, cu gândul „să-şi întoarcă împrumutul şi să-şi i-a avutul" ascultării. Dar toată găteala nu-i va fi spre izbândă. Tu când îi dejuga boii, vâră un răsteu în brâu şi pe nebăgate de seamă intră în casă. Gâlcevoasa zărindu-te va căuta să te primească cum ai primit-o tu la câmp, da lemnul fiind prea lung, n'are să-l poată învârti prin strâmtoarea casei, în vreme ce tu, cu răsteul cel scurt ai să-i poţi da povaţă de ascultare şi supunere, ascultare ce se şi cuvine din partea femeei.

Şi aşa pasărea cirip, cirip, omul hăis, cea, ziua s'a dus aducând pe meleaguri sara acea care trebuia să hotărască de-aci înainte de partea cui stă puterea în gospodărie.

Şi moţatul nu s'a înşelat. Răsteul a dovedit prăjina, dar păcatul cel mare, căci românul luându-se după pliscul pasărilor, gata să rămână fără tovarăşă. In spaima şi necazul ei, femeea sfătuindu-se şi cu alte surate cari se vede că pătise la fel, hotărâseră să plece în lume şi să lase pe bărbaţi singuri de isbeliştea nevoilor. Astfel a doua zi în răvărsatul zorilor, femeile stau toate gata să treacă hotarul, dincolo peste ape... Faţă cu aşa primejdie pricinaşii dau iar fuga la pasărea cu tâlc în ciripit şi-i povestesc toată păţania de-a fir—a păr...

Inaripatul cum aude începe să râdă atât de frica unora, cât şi de hotărârea altora. Dă nădejde de isbândă celor cari i-au fost de ajutor şi apoi în mărunte fâlfăiri de aripi se ridică spre înălţimile cerului cam pe unde femeile stăteau gata să treacă dincolo de hotare ori să se înece.

Cele mai amărâte de necazul păţit intrase chiar în undele despărţitoare de meleagurile părăsite, când numai iată că deasupra lor, s'aude un ciripit plângător. Ascultând şi luând seama, văzură că dincolo de cea parte, pe deasupra pământului cenuşiu fâlfâia o ciocârlie care ciripia cu glas înţeles:

Ţurlui, ţurlui
Ţurlui tot pe sus
Aşa cum am spus
Pe aici bărbaţi nu's.

Femeile se opresc o clipă, ascultă şi privindu-se cu grijă, stau nedumerite neştiind ce să facă. Da 'n vremea asta păsărica face iară:

Ţurlui pe sus
Aşa cum am spus
Pe aici bărbaţi nu's
nu's, nu's !

Atunci una din ele îndrăznind la cuvântul:

— Ştiţi ce suratelor, vorba ceea :rău-i cu rău, dar mai rău e fără de rău. Dacă păsărica ceea glăsueşte adevărul, precum cred că şi e, atunci mai bine hai îndărăt şi om asculta, că încailea aici avem de cine...

— Şi de-atunci, dar până când nu putem spune, femeea ci-că ştie de frica bărbatului.

IOAN CIOCARLAN

HENRI DE RÉGNIER

Ora iubirii

Suava oră-mi spuse: să-mi cânţi ; sunt moartă-acuma
In braţe îmi desfoaie cununi de roze numa,
Căci purpurii şi zvelte le-am fost iubit mereu.
Inchisă mi-i pleoapa sub gura unui zeu.
Iubirea-mi stinse viaţa şi mă lăsă în umbră;
Pe coasta subterană voi regăsi-o, sumbră,
Şi pentru-a sărutării sălbatică văpaie
Plăti-vor aste roze ce'n braţe se desfoaie.
Mă duc de-acum. Adio! In suflet, mă înseamnă.
Surorile-mi, afară le-aşteaptă. Aspra doamnă,
Le-a pus cununi pe frunte şi aurul în păr;
Şi inimii trufaşe i'or da în adevăr.
De-i place'nţelepciune, ori glorie şi vis
Tăcerea lor savantă, ori nobilul surîs
O ramură de laur, ori una de stejar.
Ce-ţi aminteşte pururi, în gândul solitar,
Că numai eu, în straiul de roze, parfumată
— divină, efemeră, ca ele 'mbălsămată,
Sunt în trecuta-ţi viaţă şi 'n noaptea amintirii,
Misterioasa oră zădarnică-a iubirii.

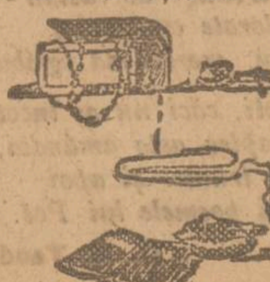
Amintirea

O tu, a cărui umbră îmi stăruie, dar nu e
Atât în amintirea-mi trăieşte trupu-ţi gol —
Ţi-oi podobi grădina cu-o singură statuie
Deasupra — ce dorinţei sluji-va de simbol
Şi braţele-i căta-vor fantoma la ce nu e.

Ţi-oi podobi grădina — irişi şi chiparoasă —
Cu Dragostea ce ţi-va un ţâşnitor havuz.
In freamătul din seară, uşor o să-l auzi
Pe-aleia unde pasul s'opreşte şi se 'ndeasă,
Când în apus de soare, de clara rouă uzi,
Se 'nnalţă chiparoşii şi rozele se lasă.

Fântână şi statuie, adeveriţi-mi visul
De-a fi trăit cu dânsa, aici în seară, până
Se fac florile sânge şi arborii ţărână.
Iar celui ce va trece, statuie şi fântână
Să-i spuneţi că aicea fu Dragostea şi Visul...

în româneşte de B. Fundoianu

Cum s'a făcut bolşevic Ivan Vasilici

Ivan Vasilici Trihnov era un soldat rus din al 25-lea regiment de artilerie de câmp, un om, care deşi era de 45 de ani, totuşi nu avea un fir de păr alb în barbă sau pe cap. Căci trebue să spun că era el soldat, dar avea obarbă zbârlită şi roşcată ca şi coada unui vulpoiu. Nasul lui Ivan Vasilici era ca al unui rât de porc: par'că fusese de aluat şi cineva îi trăsese un brânci şi căzuse în el. Odată nasul lui fusese roşu, dar acum, fiindcă nu mai avea votcă, devenise vânăt; umerii obrazului puţin eşiţi, iar ochii lui albaştrii-verzui, păreau de galţă. Mi se pare că a şi lăsat un copil în mahalaua noastră—la fel cu el.

Asta însă nu-l împiedică să fie omul cel mai pravoslavnic dintre toţi soldaţii aflaţi în cfartirele din uliţele Pietrari şi Boian.

Venise cu regimentul pe la 10 Octombrie 1916, fără gloanţe în cartuşiere şi fără obuz în chesoane. Cartuşierele le-au lepădat goale prin şurele oamenilor, iar chesoanele şi caii prin grădini. Au zis că vin să steie numai trei zile, dar ei au stat douăzeci. Pe când soldaţii noştri luptau în Ardeal împotriva armatelor Kaizerului, ei se puseseră pe ceai şi guleai şi amor prin cele case ale căror gospodari erau departe, la datorie şi la jertfă.

Toate erau pe plac lui Ivan Vasilici: hlebă avea; nişte pâini ca nişte ceaoane „caşa" avea, unt avea, ceai destul, zahăr berechet, mahorcă şi papiroz de dat şi la alţii, macaroane şi carne cât vrei; un lucru îl nemulţumea „Votcă". Nu avea votcă — rachiu. Şi asta îl omorà.

Comandamentul rusesc din România, a cerut să se versé toate băuturile spirtoase, zicând că, la facerea socotelilor, le-or plăti, nu de alta, dar a adăugat că dânsul nu răspunde de cele ce se poate întâmpla, cu beţivii lui soldaţi. Şi într'un fel a avut dreptate, căci soldatul rus când se dă la oală, e ca şi porcu la troacă ; poţi să-l ucizi şi nu se dă înapoi.

Şi apoi rusu îi abraş; se apucă de şotii; se bate, taie. Asta la beţie; la trezie e cel mai cum se cade om, cât are ce mânca, ce bea şi ce îmbrăca. Şi ruşii tocmai, Doamne, fiecare soldat avea câte două mantale, haine de iarnă, vătuite, câte două perechi cizme până la genunchi, apoi flanele, ciorapi, mănuşi — şi albi la cămăşi şi îmbăiaţi veşnic. O, şi pentru asta ei ridicau pe ţar şi pe ţarină în slavă. Ce e drept, copiii oamenilor săraci, atâta vreme cât le-a trimis guvernul din Petrograd de mâncare şi de îmbrăcăminte nu au avut grijă nici de haine, nici de ale gurei. Nu dădeau aşa pe degeaba toate, dar unde găseau câte o leacă de milă o făceau din toată inima. O, dar lipsa de „votcă" îi necăjea tare şi amarnic se sborşeau pe comandanţii lor şi pe cârmuitorii noştri că nu le dă rachiu. Totuşi, ca să-şi facă damblaua, unii cumpărau chiar spirt denaturat, apă de Colonie, „Diana" şi alte medicamente făcute cu spirt şi chiar tinctură de iod şi tot se chefuiau. Apoi, dă, Doamne bine, să fugi din casă. Chiar şi Ivan Vasilici s'a chefuit odată. Cfartirul ei îl avea la mine cu alţi cinci soldaţi şi grade de ale lui. Şi într'o zi tocmai că ei mai găsiră şi nişte spirt sadea, dosite pe la nişte hoţi de negustori, dar scump, însă Ivan Vasilici nu se uită la asta, ci dădu şi el 30 ruble, şi împreună cu alţi vecini ruşi, îl mai vopsiră şi cu nişte spirt denaturat, cu nişte colonie, îl mai îndoi cu apă, şi cu canele de ceai, pune-te pe băutură Ivane, şi pe joc. De acolo, ce li s'a năzărit — bătae în lege: Ivan Vasilici s'a ales cu o rană vânătă la coada sprincenei stângi.

A doua zi s'au împăcat, cu părere de rău că nu mai au ce bea. Of ! Of ! Ce necaz le făcea lipsa asta de băutură; sufletul şi l'ar fi dat; ar fi vândut şi ţara, şi pe ţar numai să nu lipsească draga lor votcă.

Câte odată, eram necăjit foc, că stau atâta şi nu se mai duc să dea ajutor fraţilor noştri în Ardeal, că de o lună de când tot cântau că ruşii au să ia „Vatra Dornei" şi ei tot pe loc stăteau.

Trecea „pihotă" destulă — pedestrime, — dar artileria abea sosise, cum spun fără tunuri şi fără obuze. Aşa că într'o zi întrebai pe Ivan Vasilici ;

— Ivane, da, nu mai mergeţi odată la război ?

— „Ne treba război, — votcă ! Război" tri, tri". Şi arătă pe degete, trei, vroind a-mi da a înţelege că de trei ani luptă. Apoi adăogă: „Dai votcă, ia războiu". Şi arăta cu mâna spre Bucovina.

Totuşi, cu toate necazurile de toată lipsa votcei, se mângâia cu rugăciunile. Ivan Vasilici fusese dascăl la o biserică, şi avea o carte groasă şi soioasă de rugăciuni, şi dimineaţa şi seara numai ce lua cartea, şi căzând în genunchi începea să citească şi a se ruga mai cu seamă pentru împăratul şi împărăteasa lui:

„Dai boje sdorove: naş Niculae, naş Alexandra, naş Alexei, naş Tatiana, naş Anastasia, naş Olga".

Şi bătea la mătănii de îi pocneau ciolanele şi săruta pământul ca pe un sfânt.

O, pe asemenea oameni niciodată nu i-ai fi crezut că sunt în stare să-şi trădeze tocmai pe împăratul lor, ori să se lepede de legea lui.

Şi cu toate astea Ivan Vasilici veni într'o zi, Dunăre de supărat acasă.

Ei îşi aveau bucătăria afară, în câmp. Acolo se duceau cu „scatioicele" şi-şi luau tainul: supa, caşa, — ce le dădea. — Şi tocmai veni cu scatioica lui plină nu ştiu cu ce, şi cum sosi hat, se duse cu ea la porc şi i-o vărsă în troacă, strigând :

„Cartoşca ? A, cartoşca ? Rumanschi cartoşca Ruschi, macaroane, Cartoşca dai, ne treba împărat !..

Ce era? Până atunci le dăduse supă cu macaroane, şi acum depozitul lor se gătise şi le dăduse ciorbă cu cartofi, deşi cu carne destulă şi grasă.

Seara făcu acelaş lucru şi mâncă numai pâine cu slănină, şi bău ceai, dar nici lui D-zeu nu s'a mai rugat pentru naş Niculaie şi toţi ceilalţi ai lui, ci s'a culcat supărat şi mânios cum nu-l mai văzusem până atunci.

* * *

Zile întregi nu le-au mai venit macaroane, dar foamea e cel mai bun bucătar: Ivan la urmă a fost silit să mănânce şi ciorbă cu cartofi nu numai cu macaroane. Că aşa e omul, se învaţă cu de toate. Dar dacă din ziua aceea, cum zic nu s'a mai rugat Ivan Vasilici pentru naş Niculaie şi naş Alexandra a lui, în schimb el mereu ameninţa spre Rusia ;

„Ciorti: Ne macaroane?... Ne cuşet? Nu-i războiu! Votca ne, vin ne, guleaai ne, ne macaroane ?... Ai Ciorti, Petrograd — prapal !..." Se vede că deatunci se învoise guvernul din Petrograd cu Nemţii să ne împartă, căci ca să le taie pofta soldaţilor ruşi de a mai lupta, se hotărâse se vede, să nu le prea trimită nici de ale gurii şi nici muniţiuni la vreme, şi din ziua aceea chiar începuse să scadă toate: zahăr, mahorcă, papiroză şi chiar cu istovul şi orezul —„caşa"— De unde pînă atunci mâncaseră caşa de orez ca zăpada, acum încetând şi porţia asta, iată-l pe Ivan Vasilici venind iarăşi cu scatioica, tunând şi fulgerând împotriva celor dela Petrograd şi vărsă în troaca porcului bunătate de arpacaş cu unt. Ciorba de cartofi o mai mânca el, câne câneşte, dar pe arpacaş cu unt nu l'am văzut niciodată punând gura. Noroc pe purcelul meu să trăiască bine o vreme, până le-a dat ruşilor crupe de păpuşoiu cu unt. Astea, par'că îl mai ogoi o leacă pe Ivan, dar nu mult.

Insfârşit, pe la finele lui Octombrie veniră şi aşteptatele tunuri şi muniţii, şi pe când ai noştri, săracii, apărau Odorheiul şi Valea Jiului, ei tocmai atunci plecară lălăind după obiceiul lor rusesc — ziceau că se duc la război la Vatra Dornei. Şi cu dânşii se duse şi Ivan, dar tare nemulţumit de felul cum a fost omenit de guvernul din Petrograd. Şi mai de grabă s'ar fi dus la dracu decât la războiu.

Revoluţia a venit. Impăratul Rusesc a fost detronat, c'a dovedit că şi-a dat coatele cu nemţii.

In casă la mine au venit alţi Ivan Vasilici, cărora tuturor revoluţia le-a atârnat în piept câte o fundă roşie.

Ivanii o iubeau ca sufletul şi-şi vedeau în ea toate fericirile visate, care nu veniră, — nici până azi — din potrivă lipsa din ce în ce a multor bunuri pe care nu le-au mai adus nici bunica revoluţiei.

In schimb de orez cu unt se hrăneau cu idei bolşevice, cari începură a fi aduse de soldaţi de pe front, şi prin care le făgăduia raiul lui Mahomed, guleai scutire de oaste, de biruri, ocaua lui Ivan — cel — groaznic, şi multe de toate.

La Iunie, pe când armatele noastre răzbeau pe la Soveja, la Sticlării, făcând mii de prizonieri nemţi armatele nouei republici ruse, se retrăgeau dela Stanislau spre hotarele ţărei româneşti. 50.000 prizonieri ruşi lăsară numai în Bucovina în mâna Austro-Maghiarilor, osebit jumătate din judeţul Suceava, partea cea mai poetică din toată ţara Moldovei, cu fabrici de cherestele, cu munţi şi păduri seculare.

Coloane întregi fugeau mâncând pământul ca de o arătare. Şi năvăleau tot în Moldova aşezându-se prin oraşele din apropierea graniţei Bucovinei şi prin sate.

Soldaţii bolşevizaţi nu mai vroiau să lupte, şi potrivit cu ideile lor năstruşnice, alungară preoţii, nu mai vroiau să ştie de Dumnezeu, de nimic, prinseseră a fura, a arde, a ucide şi a împrăştia cu sila bolşevismul şi groaza prin satele noastre.

Şi, într'o zi, ce,să vezi, ne pomenirăm cu artileriştii care plecaseră cu câteva luni înainte, că năvăliră iarăşi la noi în târg, de data asta cu munţi de muniţii. Şi iată-l pe Ivan Vasilici iarăşi la mine ; însă şi dânsul ca şi toţi soldaţii ruşi cu fundă roşie la tunică. Iar Ivan Vasilici nu mai avea nici cartea de rugăciuni la el; par'c'ar fi mâncat'o în loc de prescură.

— „Ei, îi zic eu, Ivane Vasilici, bine ai venit dar cum ai părăsit războiul?

„Ne treba războiul, Mir, mir. Destul patru ani Hlopiţ, hazeica, domo, dor la mine".

— „Dar unde-i cartea de rugăciumi"?

— Ne treba.

— Nu te mai închini tu lui D-zeu ?

— Ne! bun Boje, ne dobre. Cuşet nu-i, caşa nu, mahorca nu, votca nu, Boje, boje, ne dobre, Nu-i !

— Cum Ivane Vasilici, te-ai făcut un nelegiuit, un iritic, un ticălos, numai crezi în nimic? Tu creştin pravoslavnic, care te închinai dimineaţa şi seara până-ţi desnodai ciolanele...!

— „Dai votca Boje este, ne dai, votca ne bun.

— Bravo ţie Ivan Vasilici. Salam să-ţi fie, dar vorba ce e cu războiul, ne-aţi părăsit?...

— Bolşevic. Io bolşevic. Burjuii — prapal! Tai!

Şi-au trecut nu trei zile, ci luni, şi-a venit anul decând cei dintâi artilerişti cu Ivan Vasilici au sosit în târgul nostru. Când iată-i într'o zi că se pregătesc de ducă. Şi Ivan Vasilici şi-a luat rămas bun dela mine şi-mi spune că se duce de acum „na domo", în Rusia „na hazaica", „na hlopiţi".

— Du-te sănătos Ivane, îi spusei eu, şi Dumnezeu să-ţi lumineze minţile şi calea rătăcită.

Şi i-am văzut cum au plecat cu muzica în frunte, cu ofiţerii călări. Era o zi de toamnă, bura ca şi cu vârfuri de ace; frunzele copacilor erau umede, galbene ca lămâea, altele ca sângele. Norii negri zburând ca nişte arătări ciudate fugeau dela răsărit spre miază-noapte ca şi balaurul după pradă, şi m'am uitat după dânşii până s'au perdut pe şoseau Fălticeni — Dolhasca, în ceaţa de pe Valea Somuzului.

Ii credeam duşi acum...

Când aşa prin Ianuarie, pe când dădusem, fără voie, în dârdora tratativelor de pace, iată că ne pomenirăm la porţile oraşului într'o zi, cu 40.000 de bolşevici, de nebuni, ruşi, cu 200 de tunuri. Maica Precista, dar asta... Veneau să prade oraşul şi să dărâme totul.

Noi nu aveam decât vreo 250 de grăniceri din reg. 2 grăniceri în oraş. Ei bine, aceşti bravi ostaşi ai noştri şi cu o baterie de artilerie românească ia-u bătut de i-au snopit pe muscali; i-au făcut ciuciulete pe dealul Spătăreştilor. Apoi, au avut soldaţii noştri ce aduna la fugari de prin sate, Câte doi duceau câte o sută de ruşi la gară.

Când la câteva zile văd pe un soldat român ducând pe un rus dinapoi. Mă uit la el, era Ivan Vasilici în persoană, victimă a bolşevismului rusesc.

— „Maica Domnului! îi zisei eu: Bine Ivane, era vorba să te duci „na domo, na hazaica, n'a hlopiţ. Cum de a-i ajuns aşa de nenorocit ?"

— „He-hei, oftă adânc Ivan, ia io bolşevik. Rău !...

Şi ar mai fi zis ceva, dar soldatul îl împinse înainte şi se pierdu cu el pe uliţele oraşului spre gară.

Ce făcuse nu ştiu, dar ceeace mi-a dat de gândit şi astăzi, este: cum de şi-a pierdut credinţa Ivan Vasilici Trihanov ? !...

I. DRAGOSLAV

MIŞCAREA ARTISTICĂ

Expoziţia Societăţii „Arta Română"

de S. MAUR

Sâmbătă, 8 Aprilie, s'a deschis la Ateneu a 5-a expoziţie a Soc. Arta Română. Este fără îndoială cea mai însemnată manifestare artistică a anului.

Formată din artiştii pictori şi sculptori cari au rupt cu tradiţiile vechi, scolastice — singurele tradiţii în artele plastice româneşti, — această societate tinde astăzi spre clasicizarea formulelor sale.

După ce a luat de câtiva ani locul Tinerimei artistice în capul coloanei de curagioşi şi întreprinzători pelerini cari se îndreaptă mereu spre culmea imaginară, mirajul tuturor năzuinţelor unui artist, perfecta şi libera creaţiune de artă, — se pare că începe să obosească.

Tradiţiile vechi, formele moştenite, taie orice avânt de creaţie. Şi mişcarea artistică la noi, înaintea Artei Române, se anchilozase în principii răsuflate, se închistase în formule eşite din uz, dar cari păreau a deveni clasice la noi. (Ex.: sutele de peisagii cari imită pe Grigorescu, şi nenumăratele pânze intitulate: „roze", „crini", „liliac", etc., cari imită fotografia colorată aşa de admirată pe vremuri, ca şi toate celelalte surogate de compoziţii cari se chemau: „scenă de interior", „efect de lampă", „studiu", etc.)

Arta numai trăia viu şi intens, ci începuse să vegeteze, să doarmă pe laurii, adică pe simpatia ieftin câştigată a unui public snob şi superficial.

Pictorii şi sculptorii lucrau aşa cum învăţaseră, cum au făcut şi profesorii şi cum face „aurea mediocritas" de pretutindeni.

Şi „Arta Română" a purificat a reîmprospătat atmosfera şi a adus o pulsare vie, tinerească în viaţa artistică românească.

N. Tonitza. — Vecina.

Arta trebue să caute netăgăduit forme noui, idei noui, metode noui de exprimare. Şi ea se rafinează, se îmbogăţeşte la fiecare popor după gradul său de civilizaţie.

Incepem, se pare să mergem cu timpul, adică, cu ultimele cuceriri în artă.

La o foarte mică distanţă, vai! Rămânem numai cu 15—20 de ani în urmă. (Dar ce contează această distanţă de timp faţă de secolelele cu cari eram înainte întârziaţi?)

Şi cum să tălmăcim noi aceste salturi brusce, de la arta lui Grigorescu la aceia a lui Iser, pentru viitorul mişcărei noastre artistice? Cum vor vieţui curentele noui în arta ţărei noastre, când nu au avut o continuitate armonică şi organică?

Vom putea răspunde poate peste câtiva ani. Când influenţa „Artei Române" se va fi resimţit mai adânc. Pentrucă această societate formează primul curent în arta noastră, şi după felul cum îşi va trăi activitatea vom putea să tragem învăţături pentru viitor.

Domnul N. N. Tonitza atrage fără îndoială din primul moment ochiul cunoscătorului (şi chiar al profanului) asupra sa. Acest artist cerebral, care înainte era veşnic preocupat de ideile umanitare, impulsiv, dar de o sensibilitate vibrantă, nu expune niciuna din pânzele în cari tratează probleme sociale sau morale.

Ni se dezvăluie în lucrările sale, tot atât de clar gândite, şi de profund simţite, pe cât sunt de fin şi delicat executate, — ca un pictor al copiilor nevinovaţi, — cari se uită cu ochi mari la viaţa pe care nu o pricep şi la care visează, — şi al suferinţei, al mizeriei, al celor mici şi mulţi.

Culoarea pe care o utilizează a suferit în ultimul timp o fericită influenţă: s'a deschis, s'a luminat, s'a reîmprospătat. Gamele după care îşi armonizează paleta sunt mai vesele, mai optimiste, cu toată nostalgia şi tristeţa pe care o imprimă sufletelor diferitelor sale modele.

Technica ultimelor lucrări s'a simplificat şi s'a rafinat. Tinde spre un stil propriu, ale cărui principii se pare că le-a găsit.

N. N. Tonitza este o personalitate de seamă a picturei noastre, şi înaintează viguros şi repede spre primul rând al înaintaşilor mişcărei artistice româneşti.

Domnul Camil Ressu expune două proecte ale celebrei şi mult combătutei cortine dela Teatrul Naţional. Sunt lucrări decorative cu remarcabile

C. Ressu. — Potretul d-nei St.

calităţi. In primul rând stau armonizarea savantă a tonurilor de culoare, şi constructia reflectată a compoziţiei. De ce are însă proiectul un aspect mai fin, mai cizelat şi mai complect decât cortina însăşi?

Să fie oare socotită cortina pentru distanţe prea spre clasicismul academic care omoară inspiraţia şi nivelează toate izbucnirile temperamentului.

In portretele pe cari le expune a ajuns la o distinsă manieră de exteriorizare, a tot ce simte în faţa modelelor sale. Talentul său a ajuns de câtiva ani la maturitate. Aceasta se vede şi din seninătatea „olimpică", a atmosferei, din liniştea şi puritatea liniilor şi din încercarea de a „termina" lucrările.

Camil Ressu e la o răspântie. Se pare însă că alege cărarea cea mai comodă, cea mai sigură, dar şi cea mai ştearsă şi comună. Se îndreaptă spre clasicismul care omoară inspiraţia şi nivelează toate izbucnirile temperamentului.

Ce n'am da, să ne înşelăm însă....

O atmosferă ciudată cu toată căldura culorilor pe cari le întrebuinţează în tablourile sale, prinde d. Şirato în cele câteva pânze pe cari le expune. Fin observator al vieţei, domnia-sa pune în toate lucrările o notă de profundă amărăciune, de intensă simţire, care poetizează şi cele mai obişnuite motive, tratate de mâna sa.

Domnişoara Nina Arbore, despre care am vorbit mai pe larg în coloanele revistei noastre cu ocaziunea expoziţiei sale personale, expune câteva portrete în maniera sa larg şi simplu stilizată. Preferăm portretul d-lui Arion. E mai complect, mai organic legat, mai bine armonizat cu fondul. Acela al d-lui Streittman al cărui cap este admirabil desemnat nu are continuitate în compoziţie. E văzut şi redat în fragmente disociate.

Despre ceilalţi expozanţi în numărul nostru viitor

S. MAUR

REGINA MARIA IN GARA DELA BELGRAD.

Chipuri şi tipuri

Jean Th. Florescu

Era blond.

A fost stimat de colegi şi admirat de profesori. Nimeni nu ştia ca el să declame „Sergentul" lui Vasile Alecsandri. Dar anecdotele lui Speranţă?!

Era o plăcere să-l auzi! Când spunea el că „sboară musca", o auzeai cum bâzâie, când spunea că „pâlpâie focul" îl auzeai cum fâsâie, când spunea „că plouă" auzeai răpăitul picăturilor de apă.

Şi nu era decât elev de clasele primare şi se numea Ionel.

A ajuns elev la liceu. Fermecătorul copil a devenit un băeţaş încântător.

Purta cărare, uniformă bleumarin şi i se zicea Jenică.

Toţi colegii îl adorau. Cum să nu-l adore!? Cine ştia mai bine decât el să se roage de domnul profesor de algebră ca să-i dea drumul până afară? Cine ştia să pună în glas atâta sinceritate ca să convingă pe domnul profesor de religie că nu a copiat teza după bimestrul al II-lea? Cine putea ca el să înduplece pe profesorul de chimie să-i motiveze absenţele nemotivate? Cine?

El şi numai el şi nimeni altul afară de el.

Jenică a trecut prin liceu înălţat pe trambulina propriilor sale merite şi a ajuns student.

Bine-înţeles a făcut „dreptul": ştia atât de frumos să declame! S'a înscris şi în conservatorul de artă dramatică: visul lui era să ajungă avocat. Peste trei ani de dicţiune..... latină a căpătat diploma de licenţă şi tot peste trei ani de pledoarie... dramatică a absolvit conservatorul.

Işi făcuse din avocătură un ţel şi un ideal.

Şi totuşi s'a apucat de magistratură.

A fost judecător de instrucţie. In amintirile tuturor e încă sculptată maniera fenomenalului judecător. Ziarele îi împlineau numele cu aldine mari, reporterii îi luau interviewuri, pungaşii înmărmuriţi de prestigioasa lui elocinţă îşi mărturiseau păcatele, ministrul îl avansa ulult. A avut voga lui, tot atât de răsunătoare ca şi aceea a Agatei Bârsescu, tot atât de neperitoare ca aceea a pilulelor Pink.

Şi totuşi a demisionat. Il chema o nouă situaţie, i se deschidea o altă perspectivă, era atras de o altă arenă.

Cu pasul hotărât ca un soldat al celei mai nobile idei, cu capul sus ca un profet sau ca un director de grădină de vară, cu privirea nobilă de împerator roman, cu gesturi largi de şef de fanfară, cu accente mai convingătoare şi mai calde în glas decât acelea ale celui mai autentic d'Anunzio, tânărul Jenică devenit ca prin farmec Jean, a intrat în arena politică.

A candidat: s'a ales.

Ca un bolid a trecut prin ambele partide (căci numai două erau în ţara românească în acele fericite vremuri). Dimineaţa se înscria într'un partid, după dejun candida în celalt, iar seara era proclamat ales ca independent.

Avea cu el simpatiile acelora cari ştiuseră să-l cunoască şi să-l aprecieze. Dragi îi erau alegătorii, drag le era el lor. Necazurile lor ale lui erau, dorinţele lui ale lor erau, reclamaţiile lor ale lui erau, visurile lui ale lor erau, proectele lor ale lui erau, sfaturile lui ale lor erau, voturile lor ale lui erau. In inimele lor era scris numele lui, în sufletul lui era gravat numărul lor. Când vorbea la o întrunire, curgeau şiroae de lacrimi, când ţinea un discurs în parlament, isbucneau hohote de râs. Alegătorii şi colegii lui ştiau să-l aprecieze şi să-l iubească.

A vrut să fie ministru.

In faţa oglinzii şi-a studiat gesturile, şi-a modulat şi pozat vocea în faţa receptorului fonografic, şi-a încercat redingota în admiraţia tuturor calfelor din croitorie.

Şi-a consultat alegătorii şi... a ajuns ministru.

In ziua în care a poruncit valetului său, a cărui spinare era mai încovoiată decât un unghiu drept: „Ioane să tragă maşina la scară, mă duc la palat să depun jurământul!" sunetul glasului lui a spart văzduhul şi s'a răspândit în toate colţurile lumii. Sarah Bernhardt şi-a picurat o lacrimă, Paul Mounet şi-a dat obştescul sfârşit, celebrul Fakir Memteh s'a retras în viaţa privată, iar Zacconi a scos după afiş „Moartea civilă".

Domnul ministru s'a întors radios de la palat.

Judecătorul de instrucţie de eri, ajuns primul magistrat al României, s'a instalat în faţa statuei justiţiei care avea în mână o balanţă strâmbă, iar pe ochi un tulpan alb. Cu cotul stâng a îndreptat balanţa şi cu mâna dreaptă a smuls tulpanul. Pe acest tulpan ca pe un pergament, a scris ministrul dreptăţei, proectul legei chiriilor. Parlamentul l'a votat, proectul a devenit lege.

Şi în seara târzie a votului când ministrul plantat în faţa statuei justiţiei, a venit să-i explice în cuvinte frumoase şi gesturi căutate calităţile acestei legi, a remarcat cu mirare că balanţa e tot strâmbă, iar ochii deşi nu mai erau legaţi, din pricina unei năpraznice conjunctivite granuloase, sunt închişi pe vecie.

Domnul ministru ne putând să-şi explice enigma, s'a dus la teatru.

KEFREN

Aniversări şi centenare

In 1822 Ampère formulează principiul telegrafului electric

Intre centenarele anului, unul deosebit de emoţionant este acela al *telegrafiei electrice*.

E curios că ne mai putem gândi la unul din modeştii visători ai unei minuni, aşa de banalizată astăzi.

Foloasele acestor minuni — tocmai prin măreţia lor — devin aşa de comune, că ne-am obicinuit să uităm pe cei care ni le-au dat.

Şi totuşi gloria lor ar merita sărbătorită mai mult şi mai entuziast.

Telegraful — una din formidabilele cuceriri omeneşti, care face neputincioasă cea mai incomensurabilă *distanţă*, a pornit de la o jucărie imaginată de experienţele timide ale lui Ampère.

In 1822, marele savant, visător şi poet, îşi publică faimosul expozeu asupra nouilor descoperiri în domeniul magnetismului şi electricităţii. Părintele electro-dinamicei după ce imaginase *comutatorul* destinat să schimbe sensul curenţilor, propuse primul telegraf electric.

Era o simplă jucărie, ce ascundea în fragilitatea ei, schiţa progresului şi evoluţiunii, ce avea să se opereze în omenire, prin realizarea ei.

Cum era imaginat primul telegraf al lui Ampère? — 24 de curente lucrau asupra 24 de ace magnetice, reprezentând fiecare din ele, o litera a alfabetului.

Aşa de simplu şi poate fără mari făgădueli, pentru contemporanii lui Ampère — şi totuşi, azi putem vedea, cu voluptate, ce a devenit jucăria lui!

Planeta nesfârşită are aerul unei încăperi strimte, în care de pretutindeni, poţi fi ascultat şi poţi auzi, mişcarea distanţelor celor mai depărtate.

In patul tău, acasă poţi auzi concerte şi operă, la Berlin, poţi să bei un pahar cu bere şi în acelaş timp să asculţi ce se vorbeşte la congresul din Washington!...

Puterea aceasta de a pătrunde cu auzul dincolo de hotarele îngăduite ochilor, *domnia* aceasta a percepţiunilor auditive — pe o scară îndepărtată, purcede de la jucăria lui Ampère.

Ar trebui ca în acest an, când se împlineşte o sută de ani de la stabilirea acestei mari invenţiuni, să se facă o comemorare universală, lui Ampère, părintele electro-dinamicei.

Inaintea tuturor, cei ce se vor gândi la sărbătoarea lui Ampère, vor fi negreşit poeţii.

Cu toate că marele om de ştiinţă era aşa de mult dedicat lucrărilor sale de laborator, în Fossés St. Victor, cu toate că poezia lui e neînsemnată, totuşi numai fiindcă a iubit-o aşa de mult, fiindcă unul din visele lui era să fie „poet" — şi n'a putut fi cu toate poeziile tinereţei sale — se cuvine o pomenire şi o salutare lui Ampère, visătorul!

Dacă poezia lui nu s'a putut ridica, triumfătoare, ca creaţiunea lui ştiinţifică, ea dovedeşte însă că eroii marilor cuceriri, nu pot fi decât artişti!

Inteligenţa cu care se avântă spre culmi atât de îndrăzneţe, are în sborul ei ceva din înaripare a viselor de poet. Materializarea aşa concretă a acestor formidabile năzuinţe, colaborează la aureola pe care, creatorii lor, o cuceresc dealungul veacurilor revelatoare!

Civilizaţia contemporană a omenirei, trebue să-şi descopere fruntea la pomenirea numelui lui Ampère, aşa de vulgarizat în denumirea technică a unor elemente electrice.

Se vorbeşte de „atâţia amperi" şi nu se ştie că substantivul acesta comun nu este altceva, decât numele creatorului telegrafului electric!

NICOLA ICONARUL

Tipperary

„Marşul de războiu" al Tom-ilor

Era în 1914.

Germania bine pregătită şi cu elanul conţinut, îşi desfăşura repede şi sistematic forţele formidabile.

Franţa vedea apropierea revanşei cu bucurie dar şi cu teamă. Anglia, totdeauna „self-possesed" îşi rezerva cuvântul hotărâtor pe care până şi Jaurès îl aştepta cu nerăbdare. Şi se hotărî — ca să devină a doua zi „Perfida Albion" pentru Europa centrală, „Apărătoarea Civilizaţiei" pentru restul continentului şi al lumii.

In „splendida lor izolare" englezii priveau calmi perspectivele războiului, şi, numai când submarinele atacară primele vase-spitale or de comerţ şi zepelinurile porniră asupra oraşelor deschise, se pronunţa mai viu curentul anti-german.

Anglia n'avea încă serviciul militar obligator. Tineretul pleca voluntar în luptă; societăţile sportive alegeau membrii din mijlocul lor, mai prin deşteptarea simţului patriotic, mai prin tragere la sorţi; iar când se dădu alarma că cerinţele patriei nu sunt satisfăcute îndeajuns, interveniră fetele engleze, foarte năbădăioase când e vorba de o cauză mare, şi atunci situaţia tinerilor cari urmau să umble civili deveni destul de neplăcută, pe străzile Londrei mai ales unde se pomeneau cu „pana laşităţii" înfiptă în butonieră; ba chiar acasă nu erau scutiţi de surprinderi căci poşta le aducea „combinaisoane", „danteleriî" şi alte atenţiuni de felul acesta — vădit răutăcioase.

Cei mai mulţi însă porniră cu elan spre câmpurile Flandrei; pentru unii războiul era un sport, pentru alţii un prilej de primenire a vieţii monotone; erau însă toţi conştienţi de scopul luptei năprasnice în care intrau.

O pildă a spiritului de voioşie şi libertate care anima pe soldaţii englezi, e celebrul Tipperary care i-a însoţit pretutindeni, pe drumuri lungi şi în lupte grele. Şi-ar fi închipuit că Tipperary e un fel de Marseillaise, Sambre et Meuse, or un Peneş Curcanul al Angliei, învăţat de soldaţi în cazărmi şi răspândit apoi în lume ca un marş naţional. Dar nu era decât un cântec de lume care înveselea pe Londonezi, un cântec mucalit care s'a întâmplat să fie tocmai atunci „en vogue".

Şi spunea cântecul, nu de patrie şi vitejie, ci de un biet irlandez venit din comitatul Tipperary la Londra unde se minuna de atâta bogăţie şi trai, mai ales în cartierele Strand, Leicester Square, Picaddily, dar pe care inima îl trăgea acasă „unde era cea mai dragă fată pe care o ştia:

„Lung e drumul la Tipperary
„Lung şi'i mult de mers

. . . .

„Adio Picaddily, salutare Leicester Square
„Lung e drumul la Tipperary
„Dar acolo mi-e inima".

Şi ca orice provincial — mai ales irlandez care se bucură în Anglia de mult haz — scrie dragii lui o carte postală despre minunile ce-i văzură ochii, încheind foarte serios:

„Dacă nu primeşti prezenta
„Scrie'mi, Molly, ca să ştiu.
„Iar de'mi găseşti greşeli de gramatică
„Draga mea — mai adaugă el —
„E din cauza peniţei proaste;
„Să nu crezi că e vina mea".

Molly i răspunde scurt trecând peste greşelile de gramatică şi hotărându-i:

„Să laşi Strand şi Picaddily
„Dacă vrei să nu mă supăr,
„Căci dragostea m'a prostit deabinelea
„Şi asta cred că ţi s'a întâmplat şi ţie".

S'au făcut, fireşte, multe variante după cântecul acesta, între care, e următoarea:

„Lung e drumul până la Paris
„Lung şi greu de mers.
„Dar mai scurt e prin Belgia
„Şi mai sigur precum ştiţi.
„Lung e drumul şi la St. Elena...
„Adio Kaiser şi prinţ moştenitor,
„Acolo vi-e locul".

Doritor, ca orice străin care vine pentru întâia oară în Anglia, să aud şi să văd ceia ce ştiam deacum, aşteptam melodia lui Tiperary la o paradă, într'o societate, într'un cerc prietenesc, la o reuniune familiară; voiam să prind efectul acestui cântec de înveselire din vremuri cumplite. Dar m'am convins repede că e oarecum caraghios, plictisitor să'l amintească cineva unui englez. Prea s'a învechit. Situaţiile s'au schimbat cu totul. Numai curiozitatea unui oriental se poate opri asupra lui.

Bietul Tipperary! Mi'l închipuiam atunci ca un invalid uitat or ocolit de toţi, scos din rândul oamenilor sau scoborât în ochii lor. Mi'l închipuiam îngropat undeva, în Flandra, dormind somnul de veci alături de vitejii cari l-au îndrăgit... Maurul şi-a făcut datoria......

Tipperary va rămânea totuşi în istorie şi va reînvia cândva, în zile mari de amintire, din colţul hrisoavelor, ca şi cântecile marei revoluţii franceze evocate cu ocazia cinquantenarului de acum un an, şi va fi cea mai frumoasă icoană a stării sufleteşti cu care englezii au pornit în marele războiu european.

HENRY MARCUS

A apărut în volum:

MARGELUŞ

Comedie în 3 acte

A. de Herz

Umanitarismul şi Intelectualii

— Umanizarea culturii —

Mulţi susţin că sociologia nu este încă o ştiinţă; unii cred că niciodată nu vom ajunge la cunoaşterea ştiinţifică a legilor sociale. Cu vreo cincizeci de ani în urmă, întemeetorul positivismului, Auguste Comte, a pus biologia la baza ştiinţei sociologice. Se cunoaşte metoda lui Comte în cercetarea evoluţiei sociale. Cele trei faze: teologică, metafisică şi positivistă se pot urmări şi în evoluţia socialismului — şi a umanitarismului.

In general ştiinţele sociale sânt încă în faza lor metafisică. Numeroşi autori au clădit sisteme, au inventat legi, au indicat directive — dar prea puţini au ţinut seama de datele reale ale evoluţiei speciei umane. Datele istorice asupra popoarelor sânt altceva decât datele biologice asupra omenirii. Aspiraţiile morale şi spirituale, pe cari puţinii idealişti voiau să le aplice şi noroadelor, nu erau în legătură organică cu starea socială şi cu gradul de desvoltare cerebrală a majorităţii.

Sociologia, dacă a ţinut uneori seama de psihologia mulţimilor, a nesocotit, mai ales în ultima jumătate a veacului XIX, elementele biologice. Antropologia s'a desvoltat ca o ştiinţă independentă; roadele ei au fost folosite mai mult de filologi şi istorici. De aceia „Biologia Războiului" trebue considerată ca o operă positivă: prin ea, biologia a fost aşezată iar la baza ştiinţelor sociale. După jumătate veac de rătăcire prin nebulosa metafisicei, sociologia prinde iar rădăcini în terenul firesc al omenirei. Omul ideal trebue să se ivească din omul real, prin manifestarea liberă a facultăţilor sale creatoare şi, mai ales, prin progresul creerului. Fără acest din urmă progres, nimic nu se înfăptueşte; umanitarismul nu-i himeric: — el îşi are rădăcinile în însuşi „organismul omenirii".

Nicolai a introdus umanitarismul în faza ultimă: positivistă. Toate doctrinele sociale, filosofice, morale şi chiar estetice, oricât ar avea sfera lor de manifestare independentă, au însă legături mai mult sau mai puţin evidente cu realitatea elementară, biologică, a speciei omeneşti. Biologia fiind la bază, se poate construi pe ea scară spiralată a progresului corporal, economic, cultural, moral şi spiritual.

Dacă Nicolai poate fi considerat ca unul dintre fondatorii umanitarismului ştiinţific — el nu ne-a dat însă doctrina umanitaristă. Ne-a dat un bogat material coordonat şi câteva legi generale, cari pot servi la întărirea atâtor concepţii sociale — şi să dea mişcării intelectuale un substrat temeinic şi o directivă sigură, mai conştientă. Idealurile ce cresc pe realităţi fireşti nu pot fi spulberate ca idealurile metafisice.

Intelectualii să fie convinşi că au de îndeplinit un rol social, nu numai prin activitatea lor literară, estetică ori ştiinţifică; ei trebue să păşească şi în marea arenă a acţiunii sociale, acum, când omenirea e la o nouă cotitură a destinului ei. Adevăraţii intelectuali — cari alcătuesc elita neparasitară şi nobilimea nesiluitoare a Spiritului, — să fie convinşi că idealurile ce le urmăresc sânt realizabile nu numai prin ei înşişi ci în întreaga omenire. Pentrucă nivelul cultural şi economic al majorităţii, e mai prejos decât al minorităţii îngrădită de tradiţii şi privilegii — (atât de jos, încât unii vorbesc de „prăpastia fără fund a poporului") — înălţarea mulţimii nu se poate începe decât prin descătuşarea ei de cele două robii: economică şi cerebrală.

Stomacul şi cugetul! Pentru cel dintâi, socialismul duce o luptă mondială. Pentru cuget, oricât ar crede socialiştii că desrobirea materială va aduce repede şi pe cea spirituală, lupta e abia începută. Cultura s'a desvoltat în domenii restrânse; puţini s'au putut folosi de roadele ei.

Dar, să spunem dela început: cultură fără omenie e o sângeroasă zădărnicie. Atâtea personalităţi culturale, au dus, lângă războiul din tranşee, uriaşul războiu al urii şi minciunii!... Cultura nu e o entitate; ca şi tehnica şi comunicaţia ea e în funcţie de omenire. Menţinută în domenii inaccesibile fiecărui om, cultura e un nonsens, o absurditate de care nu-şi dau seama mulţi dintre pionerii culturali.

Cultura trebue umanizată. Aceasta nu înseamnă, să fie adaptată inteligenţii majorităţii sau să-şi restrângă elanurile ce duc în sferele supramateriale. Ci, rădăcinile să fie în realitatea generală-umană, iar coroana ei să umbrească şi să ofere roadele ei omenirii arsă de silnicie, însetată de ignoranţă. Cultura nu poate deci ignora starea firească a popoarelor. Ea să ţină seamă de realităţile sociale şi mai ales de posibilitatea de desvoltare cerebrală a mulţimii. Nimeni nu mai poate nega azi posibilitatea aceasta. Atâtea dintre personalităţile culturale, s'au ivit doar din „prăpastia fără fund a plebei".

Intelectualii au să dea preponderenţă manifestărilor interne ale omului. In acţiunea social politică, adică în manifestările externe, deci transitorii, ale raporturilor dintre indivizi şi dintre colectivităţi, participarea intelectualilor e necesară — ca îndrumători. Căci, lupta cea mare e dusă de democraţi şi proletari.

Menirea esenţială a intelectualilor e însă în acea acţiune socială superioară, în legătură cu idealurile permanente şi integrale ale omenirei. Aci, străduinţa începe dela temelii. Schimbarea condiţiilor externe sociale, da! trebueşte; dar ele nu sunt definitive dacă nu-s rezultatul progresului lăuntric (cultural, moral, spiritual) al omului.

Pacifismul şi internaţionalismul nu sânt simple idei. Ideile, dacă nu sânt organice, adică grefate în creerul omului, — resultate din progresul cerebral, — n'au atunci nici o forţă de acţiune socială. Omenia să fie trezită şi desvoltată în om; căci elementele ei: pacifism şi solidaritate creatoare, sânt date de mult, după cum ne dovedesc biologii — încă din vremea când strămoşii noştri simieşti trăiau în hoardă.

Deci, asupra legii interioare a progresului uman, au să se străduiască intelectualii. Dacă ei sânt slujitori ai spiritului, prin creaţiune estetică şi gândire abstractă — ei să fie şi făuritorii de valori umane propriu zise; pentru aceasta, ei au nevoe să folosească şi ceeace profesorul neurolog d-r G. Marinescu, numeşte „gândirea biologică". Noi înţelegem însă prin aceasta nu numai gândirea rezultată din simpla funcţiune cerebrală, gândirea ce nu-i o manifestare a inspiraţiei divine — ci, şi gândirea aplicată la condiţiile biologice ale omenirii pentru progresul ei material şi spiritual.

Făcând o comparaţie între fenomenele vieţii ce se petrec într'un organism superior (al omului) şi fenomenele sociale, din istoria popoarelor — prof. Marinescu încearcă o precizare a rolului pe care îl au intelectualii în societate. — Sistemul nervos întreţine armonia activităţii continue a tuturor celulelor şi organelor omului, nu numai prin nişte vibraţii specifice; există şi agenţi chimici, de coordinaţie, numiţi hormone şi care menţin activitatea funcţională într'o stare de tonicitate şi echilibru. In organismul uman nu există sclavi sau despoţi, paraziţi sau îmbogăţiţi. Sistemul nervos e mereu în legătură cu elementele diferenţiale sau mai puţin nobile; fiecare element lucrează pentru binele organismului, iar echilibrul lor (sănătatea) rezultă din această armonizare a organelor.

Aplicând la societate aceste constatări, şi considerând reacţiile violente, sub forma revoluţiilor sângeroase, cari se ivesc în societate(ca şi boala într'un organism ce nu mai funcţionează într'o reciprocitate armonică)— neurologul Marinescu atribue intelectualilor rolul pe care-l are sistemul nervos. „Ei să joace rolul acelor fermenţi şi hormone", care poartă în ei secretele vieţii unei societăţi „şi chiar ale unei naţiuni".

De ce nu chiar ale omenirii? Aceasta nu ne-o spune prof. Marinescu, care e şi iniţiatorul „Asociaţiei muncitorilor intelectuali" al cărei program e încă în cadre naţionale şi profesionale. Repetăm că pacifismul şi internaţionalismul sânt axele unei adevărate acţiuni a intelectualilor. Chiar din teoria „hormonelor", am putea deduce aceste legi de progres. Căci, armonie între organe, s'ar traduce în domeniul social cu: pace între indivizi şi între naţiuni; iar dependenţa reciprocă a organelor şi agenţii chimici, ce întreţin într'un organism o activitate continuă şi un echilibru sănătos — s'ar putea numi dacă sânt aplicate la organismul omenirii: internaţionalism! Trebue să tragem toate consecinţele logice — şi, rezerva prof. Marinescu e a multor alţi savanţi şi cărturari.

Deşi paralelismul dintre sistemul nervos într'un organism şi intelectualii în societate, ar părea arbitrar, chiar forţat, — nu se poate totuşi nega că intelectualii sânt acea minoritate cugetătoare şi creatoare, prin care s'a putut înălţa arborele miriadar ramificat al culturii.

Ei sânt premergătorii; ei luptă cu tainele multiple ale vieţii şi visiunile lor ce păreau deseori himerice, au fost realizate, prin conducerea lor înţeleaptă sau pasionată, de către mulţimile supuse materiei — dar şi biruitoare a materiei. Catedrala plăsmuită de un mistic artist, a crescut din piatră, prin truda generaţiilor de credincioşi; podul de fier, calculat de inginer, s'a arcuit peste fluvii prin salahoria tenace a „salaliaţilor".

Ideea cele fapta realizatoare! Un gând isbucnit sub fruntea intelectualului, trezeşte şi canalizează energiile mulţimii. Dar nu e numai gândul ştiinţific, tehnic sau artistic. Mai e gândul şi sentimentul libertăţii, al fraternităţii, al armoniei. Câte furtuni sociale, câte revoluţii paşnice sau sângeroase au trezit cuvântul lui Crist al lui Rousseau, al lui Marx! Câtă omenie n'ar trezi în omenire, strigătul celor car sunt precursorii omului! Şi, câte indivudualităţi nu s'ar ivi din oceanul uman, când ele vor fi ajutate şi de individualităţile iniţiatoare — cari sânt intelectualii!

EUGEN RELGIS

BIJUTERII FINE

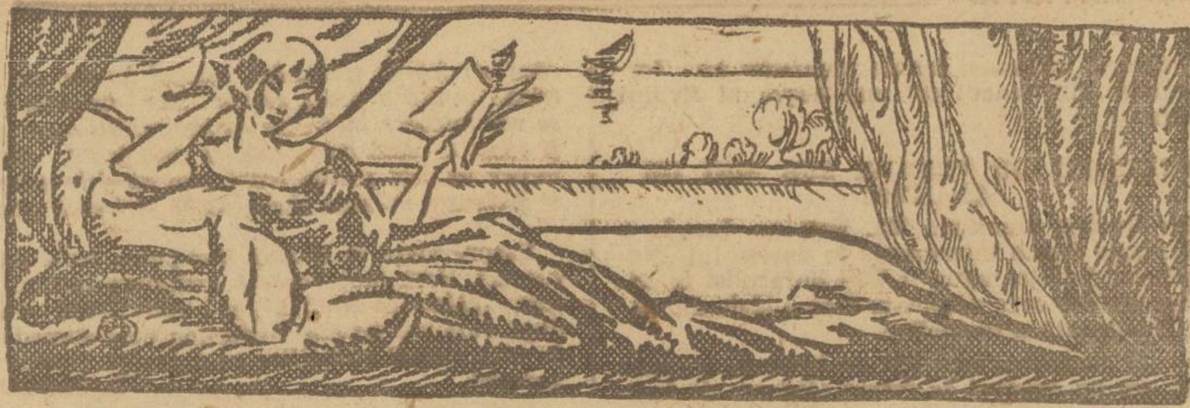
PIETRE ALESE

Ultimele modele originale lucrate cu cea mai mare ingrijire, in platină şi aur.

LEON WEISSBLÜTH

BUCUREŞTI, Calea Victoriei, 40

BOGATĂ VARIAŢIUNE PENTRU CADOURI

CRONICA LITERARA

de CLAUDIA MILLIAN

Cuvinte despre Cântarea Cântărilor

Există în Vechiul Testament două capitole de o inspiraţiune fericită, în care sunt deopotrivă cântate, Durerea şi Iubirea.

Cartea lui Iov, cu acel psalm al abnegaţiunei absolute şi al închinărei definitive şi fără reticenţă în faţa lui Dumnezeu, formează codul durerilor şi al celei mai desăvârşite răbdări omeneşti.

Alături de capitolul acesta, se ridică tragedia patimei sufleteşti, pe care Evreii vechi au întrupat-o în iubirea Sulamitei, din Cântarea Cântărilor.

Felul cum e prezintată această cântare, în dialoguri şi personagii, demonstrează fără alte argumente, geneza operei teatrale şi stabileşte un raport foarte apropiat între inspiraţiunea vechei ebraice şi a teatrului modern.

Mai mult chiar decât teatrul Indic sau Grec, în care tema era luată direct din mitologie, Cântarea Cântărilor, rezolvă în persoana tipurilor repercurtate de Religie, conflictul cel mai uman şi cel mai consecvent firei omeneşti.

Se naşte însă o întrebare, dacă aşa cum vechiul Testament îşi expune drama, a îngăduit vreodată reprezentarea în public a acestor Cântări profane? Pentru aceasta trebue neapărat, să cunoaştem ceva din istoria teatrului ebraic.

Ştim prin Renan şi mai dinainte prin Bossuet, că Ebraicii, nu au cunoscut teatrul până în vremea lui Irod sau mai bine zis, s'au opus cu îndârjire acestui fel de sărbătoare.

Prima manifestare în acest sens, s'a produs în urma crimei rituale a lui Irod şi atunci pentru prima oară s'a petrecut o scenă în oraşul lui David.

Ierusalimul în vremea celei mai vestite splendori ale lui, încă n'a ştiut ce înseamnează teatrul, iar Jason a fost blestemat pentru încercarea îndrăsneaţă, de a introduce sărbătorile greceşti, deci de a insinua ideia teatrului, în oraşul sfânt.

In civilizaţiunea ebraică, nu a apărut de loc cuvântul „actor", care jucă aşa ro, important în mişcarea intelectuală a Greciei.

Se vede însă că gustul teatrului, trăeşte în instinctele cele mai primare ale omului, de vreme ce, ebreii — contra legilor celor mai aspre — îşi făgăduiau pe furiş această delectare, fie în intimitatea familiilor, fie în cercuri discrete, dar fanatice şi perseverente.

In comentariile lui Bossuet, asupra Cântărei Cântărilor, amintite în traducţiunea literară a lui Jean de Bonnefon, primează ideia „adevăratei caracterizări omeneşti" şi reprezentarea tipică a iubirei, în acest cod, din Vechiul Testament.

După Bossuet, Cântarea Cântărilor, a fost imaginată în capitole împărţite după zilele care corespundeau sărbătoarei „păgâne" a nunţei, căci se spune că la vechii ebraici, căsătoria la început, nu a avut caracterul religios.

Renan, la rândul lui, ocupându-se de Cântarea Cântărilor, o imparte în cinci acte, fiecare cât un „lever de rideau". Dacă această împărţire ciudată nu corespundea conflictului dramatic, ea însă reducea fiecare act la reprezentarea sintetică, a unei scene de expresiune interioară.

Ce se petrece în Cântarea Cântărilor, aşa cum i-a plăcut lui Renan, să o reprezinte?

Actul întâiu, se petrece în haremul lui Solomon, sugerând atmosfera sensuală, a interiorului oriental, de lene şi de dragoste.

Sulamita, orfană, răpită din satul ei de oamenii Regelui, e adusă la curtea lui Solomon, în harem şi în jurul ei începe să se'nchege interesul dramei.

Ea — ca halucinată — vorbeşte iubitului ei absent, care dintr'odată apărut în scenă îşi primeşte iubita, în braţe.

In actul al doilea, Sulamita îşi aşteaptă din nou iubitul şi îşi pregăteşte fuga, împreună.

Solomon intră în Ierusalim — reprezentat prin actul al treilea — şi promite Sulamitei, s'o ia de soţie, dar fecioara promite credinţă — numai din privire — iubitului ei şi corul celebrează triumful dragostei.

In actul al IV-lea Sulamita, merge să-şi caute iubitul în noapte dar e întâlnită de gardă, care o loveşte şi o ameninţă, în vreme ce iubitul apărând, o ia sub ocrotirea lui.

Actul al V-lea este acela care prezintă cel mai expresiv, conflictul dintre Solomon şi Sulamita.

Regele încearcă zadarnic să o câştige prin dansurile lascive ale favoritelor lui dar Sulamita, mai atentă ca oricând la glasul iubirei, se promite numai iubitului ei. Aşa ea fuge cu el în Sulem, satul ei şi rămâne pe veci a lui.

Epilogul, cuprinde dialogul fraţilor ei, care ar fi dăruit-o cu drag lui Solomon; ea însă îi dispreţueşte şi învinge prin iubire şi cinste.

Ceeace se desprinde din această poemă dramatică, este alături de elogiul pasiunei, şi un dispreţ profund aruncat contra lui Solomon.

Unii critici germani, au considerat Cântarea Cântărilor ca o operă a ultimei literaturi ebraice, iar alţii au aşezat-o chiar prin èra III-a înainte de Isus Christos.

E sigur că Regele Solomon, a iscat această legendă care se contrazice atât de mult cu popularitatea morală pe care a inspirat-o supuşilor şi contemporanilor lui.

Şi totuşi în aceiaşi vreme, poema iubirei Sulamitei, se debită pretutindeni în ascuns şi Jeroboam, conducea tribul actorilor, în care vibra imnul sufletului şi înfrângerea puterei regale.

Solomon, regele înţelepciunei şi infailibilităţei, de mai târziu, a adormit încetul cu încetul, cu amintirea lui, slăbiciunile omeneşti sub care de atâtea ori, a şovăit şi a păcătuit, şi azi Cântarea Cântărilor — cartea sfântă, a Vechiului Testament, triumfă întru iubire şi consideră ca ficţiune, fantezia dramatică, pornită contra lui Solomon, contra Regelui înţelept care cânta:

„Eşti toată frumuseţe, amantă a mea, şi nici o vină nu văd în tine.

Vino din Liban, logodnică, vino din Liban, vino!

Priveşte-mă din vârful Amanului, de pe povârnişul Sanirei şi al Hermonului, din ascunzătoarea leilor, din munţii leoparzilor.

Mi-ai rănit inima soră şi logodnică! Mi-ai rănit inima, cu privirea ochilor tăi, cu buclele căzute pe ceafă. Ce frumoşi sâni ai, soră şi logodnică! Sunt mai frumoşi sânii tăi oricât de bun ar fi vinul, sânii tăi!

Şi aroma parfumului tău e mai bună decât aromatele!"

Şi bietul Rege, din iubire, s'a făcut drept şi bun. Se poate o pildă mai frumoasă ca a Vechiului Testament?

CLAUDIA MILLIAN

Imnuri către femeie

Săruturile pe furiş când frica
Opreşte pulsul şi sporeşte viaţa,
Săruturile cari nu-s nimica,
Săruturile cari ating doar faţa;

Nebănuite origini de senzaţie,
Sărutările oprite şi-adultere
In gestul lor au o subtilă graţie
Şi-n frenezie o stranie plăcere:

Eşti palidă, privirea-ţi speriată
In toate lucrurile se împarte,
Abea-mi dai mâna şi-o retragi îndată,
Abea te-am strâns la piept şi fugi departe..

Şi eu te urmăresc avid cu ochii
Când mi-e-araţi străină 'n societate,
Iţi văd dezordinea făcută rochii
Şi ochii mi se-aprind şi peptu-mi bate!

Al. Viţlanu

Pentru unificarea graiului

de PAUL I. PAPADOPOL

Se pare că şi în ceeace priveşte scrisul — moda joacă un rol precumpănitor; altfel nu s'ar putea explica, de ce, anumite chestiuni, sunt puse mai ales în discuţie, în anumite momente. Căci, dacă aceste chestiuni au la bază o reală însemnătate, pana ar trebui să le evoace mai des şi mereu, dacă însă valoarea lor este minimă sau nulă (de câte nimicuri nu sânt preocupaţi scriitorii noştri) şi tratarea lor ar trebui să îmbrăţişeze aceleaşi proporţii. Fără îndoială că, de cele mai multe ori, şi publicul îşi are partea lui de vină. Scriitorii vor trata mai ales subiecte mai mult la îndemâna marii mulţimi, contribuind, în modul acesta, la creşterea tiragiului unor anumite publicaţiuni. Şi dacă am încerca o cercetare mai de-aproape a scrisului românesc din periodicile contemporane — ne va surprinde noutatea curioasă — dictată de modă, de împrejurări şi de public, — a acestuia în aproape toate subdiviziunile sale: chestiunile de specialitate sânt, în general, evitate şi datorită mai mult împrejurărilor de ortate; şi datorită mai mult împrejurărilor de ordin neliterar; ştiinţa îşi găseşte câte o coloană în acestea, numai dacă a primit cu resemnare botezul superficializării şi formei literare, critica literară, severă, judecătoare şi imparţială, a devenit „cronică", „ecou", „impresie", „plivire" sau numai „notă"; în schimb o sumedenie de coloane nouă, în legătură cu orice altceva decât cu seriozitatea, completează restul paginelor.

Astfel fiind lucrurile, mă întreb — şi cu drept cuvânt — mai poate dicta azi scriitorul? O fi avut şi Eminescu dreptate când zicea — făcând deosebirea dintre scriitorii generaţiei eroice şi aceia din timpul său:

Voi credeaţi în scrisul vostru, noi nu credem în nimic.

Nu-i mai puţin adevărat însă că dacă nu între noi, cei de azi tineri, desigur între înnaintaşii noştri, dintre cari unii trăesc încă — sinceritatea şi adevărul scrisului corespunde cu realitatea lor sufletească. Făcând însă abstracţie de această împrejurare — reviu la chestiunea de bază şi mă întreb din nou: poate într'adevăr un scriitor, numai prin operele sale, să imprime o directivă în marea masă anonimă a cetitorilor? Nu mă gândesc nici la politică, nici la morală, deşi, din aceste două puncte de vedere, fenomenul ar fi mai posibil.

* * *

Articolul de faţă este provocat de câteva articole care, prin ziare şi reviste, au readus în discuţiune chestiunea limbii scrse şi chiar vorbite. Autorii acestora au apelat la specialişti. Deşi însă avem patru universităţi, cu catedrele, conferenţele, docentele şi asistentele respective de filologie, deşi numărul profesorilor de limbă română este destul de mare, totuşi nici un specialist nu vine de nicăeri să pue umărul la despotmolirea acestei nave care este „limba vechilor cazanii".

Şi atunci întrebarea: de ce nu vin? Şi — conexând-o cu cea mai de sus — n'ar putea ei, printr'o contribuţie generală şi unitară să arate limbii acesteia făgaşul adevărat şi firesc? Cred că da, însă — două întrebări:

1) care să fie acest făgaş? şi-apoi:

2) e posibilă o acţiune generală şi unitară?

Prima întrebare, deşi tratăm chestiunea cu oarecari pretenţii de specialist, ne deschide un orizont foarte turbure: sistemele ortografice nu numai nenorocite, dar şi opozite care au îmbrăcat această limbă, elasticitatea vocabularului ei, noutatea şi dezorientarea originei ei până mai dăunăzi, mulţimea de idiotisme şi de expresiuni proprii care o îmbogăţesc, ne fac încă să ne întrebăm, pe noi, micii specialişti, care din acestea să fie făgaşul ei adevărat?

Când gazetele şi scriitorii ardeleni nu-şi părăsesc idiomul, când poetul Macedonsky a scris până'n ultima zi în cunoscuta-i ortografie, când un merituos elev al lui Arune Pumnul duce pietatea pentru fostul său profesor până la a-şi păstra încă în fiinţă ortografia, când d-nii Iorga, Scriban şi Giorgiu Pascu ţin cu orice preţ la o anumită ortografie şi când Academia română ca instituţiune culturală, supremă, dar cu mai puţine mijloace de propagandă recomandă o a 14-a — e firesc să ne întrebăm: care-i drumul adevărat?

Şi ca o urmare: când toţi specialiştii din ţara românească sânt şi personalităţi linguistice sau elevi devotaţi ai acestora, când înseşi ziarele şi gazetarii cari vorbesc despre limbă — se bat cap în cap — e oare posibilă o acţiune unitară şi generală în acest sens?

Desigur că nu şi urmarea: iată consideraţiunea capitală pentru care o îndreptare nu e posibilă.

Da, dacă toate aceste competenţe ar lăsa fiecare câte ceva din pretenţiunile lor filologice şi dacă, pentru binele acestui graiu, şi-ar da mâna frăţeşte — reconstituind, din contribuţia şi din rezerva fiecăruia puternicia şi unica limbă românească — lucrurile ar lua o altă întorsătură, — specialiştii ar putea porni o acţiune nobilă de primenire şi impunere — pentru că — uniţi — vor fi şi ei siguri că nu vor predica în pustiu. Publicul — foarte pretenţios şi foarte îndărătnic dealtmintrelea — va deprinde acea limbă românească, pentru că va şti că e singura, iar pedeasupra, ca un corolar, aceste sforţări ne vor duce la elementul fundamental al unirii sufleteşti definitive a celor optsprezece milioane de Români.

Că — pe lângă aceste foloase imense — ne vom prezenta mai pregătiţi pentru lupta cu elementul minoritar şi pentru învingerea lui, că în felul acesta, îi vom da şi lui posibilitatea deprinderii limbii noastre, că vom zădărnici primejdioasa fragmentare a aceleiaş, dacă nu în dialecte, dar desigur în vorbiri regionale şi provinciale — iată atâtea şi atâtea foloase de interes naţional şi general pe care puţina renunţare pe care o cer le va aduce.

Aşa dar: la muncă pentru unificarea graiului strămoşesc.

PAUL I. PAPADOPOL

Săptămâna teatrală

de DIM. ŞERBAN

Teatrul Regina Maria: ŢARINA, comedie în trei acte de Lengyel şi Biro.

Comedia lui Lengyel şi Biro — cel dintâi autorul Taifunului — este o prelucrare veselă, după unul din momentele istorice, petrecute în cursul celor treizeci de ani, de domnie singură a Caterinei a II-a Rusiei.

Ţarina aceasta, supranumită **Semiramida Nordului**, a fost soţia lui Petru al III-lea şi istoria vorbeşte despre ea ca de un adevărat despot.

In timpul celor trei decenii de împărăţie, Caterina II **Cea mare**, cum i se mai spunea, a purtat războaiele cele mai grele şi a adus marei Rusii creştine, nenumărate victorii. Cuceririle contra Turcilor par cele mai îndrăsneţe.

Afară de partea politică, pe care Semiramida Nordului o ducea cu o rară envergură, Ţarina proteja artele şi la curtea ei — se spune — că poeţii şi filosofii, savanţii şi artiştii — trăiau ca într'o adevărată academie intelectuală.

Dar, dacă Suverana avea atâtea superiorităţi, se mai spune că femeia păcătuia des. Sensibilitatea ei nervoasă excitată prin războaie şi lupte politice interne — adesea fiind înfrăţită cu o ciudată sentimentalitate, isca dese legături trupeşti, obsedante dar efemere, cu ofiţerii Curţei sau ambasadorii străini.

Din acest punct de vedere este privită **Ţarina**, Caterina a II-a, în comedia celor doi autori. Un amestec de dramă istorică, cu conflicte politice, şi o înşiruire de scene de comedie, conlucră la realizarea vie şi spirituală, a acestei lucrări de teatru. Este o piesă despre care se poate spune că e făcută cu mult meşteşug.

Personalitatea Caterinei, redată cum e cu multă vigoare şi expresiune cum şi figura contelui Czerny, ofiţer în armata imperială, apoi toate celelalte figurini, într'o miniatură caricaturală alături de imaginea impozantă — totuşi comică — a Ţarinei, sunt atâtea motive ca această comedie, să-şi menţină tot timpul interesul şi să facă un spectacol fericit.

N'are în fondul ei nimic din greutatea adevărurilor istorice, dar are toată originalitatea atmosferei, în care se desfăşoară şi un parfum evocator de vremi imperiale apuse!

Costumele secolului al XVIII-lea, împrumutate din galeria Franţei lui Ludovic al XV-lea, cu crinolinele largi şi înfoiate, cu tăliile subţiri de libelulă, cu bucle în spirale; apoi cu redingotele de catifea purpurie brodate în aur şi argint; cu perucile pudrate, strânse în funde negre; cu ciorapi albi şi pulpe libere; cu culota prinsă în jaretieră; cu tot ceeace ne înfăţişează epoca „Domnului de Voltaire". Şi în decorul rus cu filigrame — colorate şters şi conturate în aur — cu tot acest adaus exterior de explicaţiune vizuală, ni se prezintă **Ţarina** şi ne place!

Lengyel şi Biro, ne prezintă pe Caterina II, între două escapade amoroase, unde ca între două scoarţe de istorie comică, se mai petrec şi alte lucruri, de ordin politic, deci ceva mai grav. Din cauza acestei diferenţe de aspect, Ţarina, pare a fi scrisă cu două mentalităţi deosebite, şi dovada o face numele colaboratorilor ei.

Il cunoaştem pe Lengyel din **Taifun**, şi amintindu-ne de clipele dramatice pe care le trăeşti în drama japoneză, ne regăsim faţă în faţă cu autorul lui, în actul al doilea al **Ţarinei**. Pe lângă momentele de groază, de dramatism şi de largă volubilitate în scenario, mai desprindem încă sugerarea mediului şi coloarea atmosferei şi parvenim oarecum să distingem astfel aportul fiecărui colaborator al Ţarinei.

Lengyel, a cerut lui Byro, spiritul şi tendinţa decretată, trecerea dela comedie la dramă, prin semitonuri de muzicalitate sentimentală şi Ţarina s'a întrupat, astfel, din două mentalităţi deosebite, şi a reuşit să contopească conturele celor două desene, într'un tablou de veselă şi interesantă reprezentare.

Ca interpretare Ţarina, şi aşa cum compania Bulandra ne-a obicinuit, a fost minunat redată.

S'a impus, prin prestanţă, vigoare şi o nobilă înfăţişare d-na Lucia Sturza Bulandra în Caterina II-a.

S'a jucat pe coardele rolului, cu mlădierea nervilor şi imperiul politic, a jonglat dibaciu şi a zugrăvit cu pană aleasă figura Ţarinei sale.

O miniatură de Sèvre, a înfăţişat Dorina Heller în Anica Iaschikoff, putând să fie frumoasă, delicată şi convingătoare în acelaş timp.

D-l Mihalescu — un cancelar de întreprinderi matrimoniale — a jucat cu o rară discreţiune şi a împletit dibaciu replicele subliniate de humor şi echivoc.

„A la soldatesque", d-l Tony Bulandra, a prezintat pe contele Czerny, redându-i numai vigoare militară.

Şi ansamblul întreg în acord cu decorul şi sensul comediei.

DIM. ŞERBAN

CRONICA ŞTIINŢIFICA

Viaţa în Natură

de **L. FLORIN**

Omul şi animalele. — Rândunelele cunosc geografia şi meteorologia. — Simţul direcţiunei la albine. — Arhitectura şi ingineria furnicilor.

Am recitit mai zilele trecute cartea lui Sir John Lubbock: **„The Beauties of Nature"** („Frumuseţile Naturei"; editura Tauchnitz, volumul No. 2893, ediţia 1918). O astfel de carte se citeşte cu o nespusă admiraţie când eşti tânăr şi e primăvara.

Am recitit şi studiul critic făcut asupra lui Sir Lubbock de d-l **I. Botez** în a sa carte „Aspecte din civilizaţia engleză" (editura „Viaţa Românească") şi mă întreb cu uimire cum de se pot naşte oameni atât de giganţi ca Lubbock-Avebury?

Cititorul trebuie să ştie că Sir Lubbock a fost un bancher din City (inima Londrei), care şi-a întrebuinţat însă banii numai pentru a studia şi populariza Ştiinţa. Nu există domeniu ştiinţific pe care să nu-l fi exploarat Lubbock, îmbogăţindu-l cu cercetări originale şi tălmăcind tuturor chestiunile cele mai abstracte într'o limbă fermecător de simplă şi frumoasă. Lubbock a scris numai despre furnici şi albine câteva volume, apoi cărţi de zoologie, botanică, geologie, geografie, astronomie, fizică, economie politică, filozofie, educaţie etc. In camera sa de lucru Lubbock avea microscoape, fel de fel de scule, colecţii de plante, stupuri de albine, muşuroaie artificiale cu specii de furnici din toate colţurile lumii şi câte altele. Dar ceiace e caracteristic la acest savant englez e răbdarea lui extraordinară dozată în diversele cercetări şi e de ajuns să menţionez bunăoară faptul că a fost primul om din lume care a putut afla câţi ani trăieşte... o furnică, cu ajutorul unor vâpseli speciale cu care marca insectele puse sub urmărire; una din furnicele lui a trăit 12 ani!

* * *

Cartea „The Beauties of Nature" cuprinde fel de fel de lucruri instructive despre Frumuseţe şi Fericire **(Beauty and Happiness)**, Dragostea pentru Natură **(The Love of Nature)**, scene din viaţa animalelor **(On animal life)**, descrieri de munţi, vulcani, fluvii, lacuri, etc.

Citirea acestei cărţi a lui Lubbock, care abundă de versuri din Campbell, Holmes, Tennyson, Shelley etc. mi-a produs o adâncă mulţumire sufletească şi mi-a amintit printr'o asociaţie firească de imagini şi idei de multe alte lucruri minunate, ce le-am citit în atâtea cărţi frumoase, pline de învăţături adânci şi pilduiri înţelepte pentru o viaţă reală de conştiinţă şi bunătate în mijlocul Naturei.

In cele ce urmează voi descrie câteva din minunăţiile, care ne farmecă tinereţea şi ne vor mângâia odată şi odată spre apusul vieţii.

SIMŢUL DIRECŢIEI LA ALBINE

Ce să ne mai mire geografia şi meteorologia rândunelelor când putem găsi aceste ştiinţe şi la harnicele albine, care bineînţeles nu le învaţă la Universitate ci la şcoala Naturei. Albinele au chiar un **simţ al direcţiei** foarte desvoltat, în timp ce noi oamenii n'avem de loc acest simţ. Cunoscutul entomolog **Fabre**, acest Homer al insectelor, a închis mai multe albine sălbatice (Chalicodoma) într'o cutiuţă şi le-a transportat într'un sat vecin de moşioara lui, la o depărtare de vre-o 3 km. unde le-a eliberat. Aproape toate albinele lui Fabre au găsit cuibul lor de acasă! Lubbock a repetat experienţa lui Fabre cu nişte albine ale sale, transportându-le la o distanţă de 5 mile în inima Londrei; cea mai mare parte din aceste albine (vâpsite cu o mică pensulă pe abdomen pentru a fi recunoscute) s'au înapoiat acasă. In schimb nişte furnici transportate la o depărtare de 50 yarzi (aproape 50 metri) de muşuroiul lor, s'au rătăcit fără a mai găsi drumul spre casă, pentrucă furnicile caşi oamenii n'au „simţul direcţiei". De altfel ori care european care vine pentru întâia oară la Londra se poate rătăci după 50 de metri, în timp ce o albină mică zboară deasupra străzilor şi caselor până se întoarce în stupul ei dela depărtări de kilometri, ba ar fi foarte mirată şi neliniştită, dacă cineva ar deplasa stupul ei cu câtiva centimetri numai.

ARHITECTURA FURNICILOR

Dacă furnicile n'au simţul direcţiunei în schimb cunosc **arhitectura şi ingineria aplicată** mai bine chiar decât absolvenţii şcolilor noastre politechnice.

Astfel furnica **bispinosa** din Cayenne îşi construieşte muşuroiul, cu puful capsulei de bumbac. Alte furnici, sapă mii de galerii cu dormitoare anume pentru copii, cămăruţe pentru furnicile-mame, hambare pentru grâne, staule pentru vite (un fel de purici de plante cari le servesc drept „vaci") etc. Constructorii acestor galerii cunosc rezistenţa materialelor din instinct şi bolţile săpate sunt adevărate minuni arhitectonice.

Iată ce ne spune naturalistul francez **André** despre arhitectura furnicilor:

„Arhitectura lor e foarte variată, am putea spune că fiecare specie îşi are arta sa şi un ochiu exercitat poate deosebi fiecare galerie, fiecare clădire. Această varietate se complică cu fantezia individuală a furnicilor, care nu prea se servesc de echer, compas şi cumpănă, ci sapă galeriile la întâmplare, după cum le vine la socoteală. Nici-un plan, nici metode precise, nici-o dispoziţie geometrică nu le călăuzeşte la săparea curioaselor lor labirinturi. Galeriile şi culoarele se întretaie şi se întortochiază în mii de feluri, clădirea păstrează însă totdeauna pecetea ansamblului, care desvăluie secretul constructorilor şi trădează meşteşugul lor". (E. M. André: *Les Fourmis 1885*).

Pentru a putea studia construcţiile celor 5000 de specii de furnici, căci numai atâtea sunt pe planeta noastră, **myrmecologii**, adică învăţaţii cari se ocupă cu studiul furnicilor au împărţit furnicarele şi muşuroaiele în 3 categorii: hypogeie, epigeie şi papyrocee.

1) Furnicarele **hypogeie** (din greceşte: „hypos" = sub, „geon" = pământ) sunt formate numai din galerii subterane, fără construcţie externă. Tot în această categorie intră şi furnicarele speciei **Lasius niger** (furnici negre ce trăiesc şi pe la noi), care au un dom format din rămurele, ace de pini, bucăţele de frunză, pietricele, coji de culbec şi alte materiale... de zidărie. Muşuroaiele furnicilor **rufa** (furnici mici roşiatice, trăiesc mai mult în pădurile noastre şi livezi), care pot atinge uneori înălţimea de 1 metru, se socotesc tot printre „hypogeie"; deasemenea şi micile muşuroaie ale furnicei **pratensis** (furnici de livadă), ridicate în deosebi pe marginea drumurilor sau în lungul gardurilor de mărăcini.

2) Furnicarele **epigeie** (din greceşte: „epi" = pe; „geon" = pământ) sunt construite în afară de pământ, adică în crăpături de ziduri, pervazuri de uşi şi ferestre, galerii făcute în stânci sau în copaci scorburoşi, etc.

3) Furnicarele **papyrocee** sunt acele făcute din resturi vegetale, cum e bunăoară locuinţa regală a furnicei **bispinosa**, mai sus citată, care îşi construieşte muşunoiul cu puful capsulei de bumbac.

INGINERII FURNICILOR SAPĂ TUNELURI URIAŞE

Mai sunt şi alte soiuri de furnicare ce nu intră în aceste categorii şi constitue minuni de arhitectură furnicească.

Furnicarele sunt uneori foarte întinse. Un mare naturalist **Bates** a avut prilejul să asiste la distrugerea unui furnicar de amazoane din Para, cu fum de pucioasă (furnicile amazoane sunt cele mai războinice furnici din lume). Fumul pompat într'o gaură eşia pe alte găuri la o distanţă de **60 metri**.

După myrmecologul **Hamlet Clark** o colonie de furnici a construit un tunel sub fluviul Parahyba (Brazilia), lat cât Tamisa. Sir **Lubbock** a înregistrat acest fapt extraordinar în scrierea sa monumentală **„Ants, Bees and Wasps"** (Furnici, albine şi viespi, 2 volume).

Furnicele dacă ar avea talia noastră ar putea săpa canale ca Martienii şi nu trebuie să ne mire această putere extraordinară a lor de vreme ce o singură furnică poate trage greutăţi până la **500 de ori** mai mari cât greutatea corpului, după cum a demonstrat inginerul francez **Cornetz**, un mare myrmecolog, într'una din cărţile sale asupra furnicilor, despre care am vorbit la timp în nişte cronici despre furnici, publicate anul trecut în „Dimineaţa" şi „Adevĕrul literar".

REPUBLICI FEDERATIVE DE FURNICI

De altfel construcţiunile în stil mare nu sunt executate de o singură „naţiune" de furnici, căci dacă există unele specii de furnici egoiste ca şi oamenii care au furnicare cu graniţi pentru fiecare comunitate, în schimb există şi comunităţi ideale, adevărate republici federative universale. **Forel**, celebrul myrmecolog, psychiatru şi umanitarist citează în volumul său **„Les Fourmis de la Suisse"** cazul unei comunităţi de **Formica execta** care număra 200 de colonii; numai o singură ţărişoară avea ca la o jumătate milion de furnici, celelalte dela 5000 în sus.

Coloniile de furnici sunt legate între ele cu şosele sau tunele şi se poate explica astfel tunelul descris de Clark.

ARTA FURNICILOR

E interesant de ştiut cum diferitele specii de furnici îşi construesc furnicarele.

Nişte specii, numite **Solenopsis** şi **Tetramorium** îşi construesc furnicarele în întregime sub pământ. Prezenţa unui astfel de furnicar se constată prin gaura de intrare, păzită totdeauna de o santinelă.

Furnicele **aphoenogaster** depun pământul scos din săparea galeriilor în jurul gaurei de intrare, formând o movilă care seamănă cu un vulcan cu crater. Aceste movili sau conuri apără intrarea de ploi. Zidarii furnicilor sapă galeriile cu propriile lor mandibule, firişor cu firişor; pământul săpat e scos de „salahori" şi în jurul galeriilor de intrare se pot vedea uneori moviliţe formate din miliarde de firişoare de lut, ce vor fi împrăştiate de bătaia vântului.

Furnicile mici **Lasius niger** construesc muşuroae cu etaje subterane şi aeriene, formate din bucăţele de paie, rămurele şi frunze ce formează scheletul construcţiei. Galeriile sunt concentrice dar neregulate şi „sălile" mai spaţioase au bolţile sprijinite pe colonade, adevărate pantheon-uri în miniatură.

Când plouă arhitecţii şi zidarii lucrează cu mai multă febrilitate, lipind bulgăraşii uzi unul lângă altul, de ridică coloane resistente şi bolţi măestre.

Nişte furnici mititele din America de Nord, numite **Pogonomyrmex occidentalis** acoperă suprafaţa domurilor cu pietricele colorate, lame de şist, plăcuţe de calcar, foiţe de mică şi alte substanţe, ba furnicile Pogonomyrmex din zăcămintele de aur ale Mexicului-Nou îşi împodobesc cupolele galeriilor cu ornamentaţii artistice de foiţe de... aur. Adevărate palate de împăraţi!

Furnica **pratensis** din pădurile şi păşunile noastre cunoaşte bine ingineria de construcţii. Aceste furnici îşi fac muşuroaele din zidărie şi grinzi iar cât priveşte de material şi-l procură deadreptul dulgherii, fără intermediul băncilor şi speculanţilor, din ace de pin, peţiole de frunze, pietricele, cochilii de insecte etc. Ele lucrează în ordine, au arhitecţi, zidari, dulgheri, salahori şi ingineri.

Intr'o excursie ştiinţifică ce am făcut-o într'o vacanţă de Paşti în Italia (Martie şi Aprilie 1914) avui prilejul să pot admira împreună cu mai mulţi prieteni reconstruirea unor muşuroaie de **pratensis** în apropierea Coloseului din Roma, muşuroaele fuseseră probabil devastate de nişte excursionişti brutali. Alte muşuroae, foarte curioase, am putut admira lângă ruinele Amfiteatrului din Pompei şi pe coasta Vezuviului.

Cele mai minunate furnicare sunt însă cele construite de specia **Lasius fuliginosus**, care secretă, ca şi viespele, un fel de carton alb cu care îşi tapetează camerele principale, ce par adevărate galerii de marmură.

Imaginea în mare a unui furnicar subteran sunt catacombele din Roma, săpate de creştini în timpul prigoanei Cezarilor sau catacombele din Spania săpate de credincioşii evrei (marani) în timpul prigoanei lor de inquisiţia lui Torquemada din veacul cel mai negru al Evului Mediu.

TUNELURI DE FURNICI SUB ŞINI DE TRAMVAI

Un învăţat american **Th. Belt** ne descrie o observaţie foarte interesantă în cartea lui „Naturalistul în Nicaragua" **(„The Naturalist in Nicaragua)**, din care ne putem face o ideie de marea inteligenţă a furnicilor.

— *„In apropierea unei linii de tramvai, ne spune Belt, era un muşuroi de furnici tăietoare de frunze, care nu puteau ajunge la pomii din apropiere decât trecând şinele. Deoarece vagoanele circulau foarte des, furnicile nevoite să traverseze şinele erau ameninţate a fi strivite; de aceia renunţară la acest drum primejdios şi săpară câte un tunel sub fiecare şină. Intr'o zi profitând de un moment când nu trecea tramvaiul, astupai tunelul cu pietricele pentru a vedea ce vor face furnicile când se vor întoarce încărcate cu frunze. Nu trecu mult şi văzui o ceată întorcându-se dela lucru. Bietele furnici nu mai puteau trece prin tunelele astupate şi preferară să sape altele, decât să treacă şinele".*

Despre viaţa în Natură s'ar putea scrie multe lucruri. Vom face această extindere într'un volum **„Viaţa în Natură"**, ce-l vom tipări odată, după cum am promis cititorilor, cu o sumedenie de alte scrieri ştiinţifice ce aşteaptă lumina tiparului.

L. FLORIN

Iaşi

NOTA.—Cititorii noştri, în deosebi cei dela ţară, cari au avut prilejul să facă diferite observaţiuni originale din viaţa animalelor, mi le pot comunica, pentru a fi citate în volum, pe adresa: **Str. Vasile Stroescu, 6, Iaşi.**

Cronica Cinematografului

Titlurile. — Montajul pozitivelor. — Consideraţiuni asupra unei industrii cinematografice la noi. — Filme istorice.

Titlurile sau explicaţiunile filmelor sunt făcute prin diferite procedee, dintre care cel mai simplu, însă şi cel mai rău, este cu imprimate care apoi se cinematografiază la lumina zilei sau la lumina electrică (prin reflexiune).

Titlurile obţinute în acest mod, singurul aplicat actualmente la noi, dă rezultate foarte inferioare şi proiecţiunea lor este defectuoasă, de oarece inscripţiunile apar întunecoase şi foarte adesea textul este aproape microscopic, obosind ochii.

Alt procedeu este prin proecţiunea inscripţiunei (la impresionarea filmului).

Prin această metodă se culegea textul unui titlu, din litere mobile albe, care se aşezau pe o planşetă îmbrăcată în pluş negru şi se fotografia cu ajutorul unui aparat fotografic instalat deasupra. Clişeul de sticlă, format 6 ½—9, se proiecta cu ajutorul unei lanterne cu bec electric, condensator şi obiectiv, peste filmul sensibil în mers, într'o maşină de copiat intermitentă.

Cel mai bun procedeu este cu litere mobile, aşezate pe un geam mat iluminat din spate cu becuri electrice sau tuburi cu mercur *Cooper-Hewitt* de 0,80 m. a 3 amperi. Astfel se lucrează prin transparenţă şi la această lumină, se cinematografiază cu un aparat prise-de-vues instalat deasupra.

Lungimea filmelor-titluri (în care textul este repetat pe fiecare imagine) este în raport cu lungimea textului, în medie cam 1 metru jum. de fiecare rând.

Titlurile se vopsesc de obicei cu roşu, galben, albastru, etc.

Montajul pozitivelor.

Din moment ce toate scenele au fost copiate, vopsite, colorate, virate, se intercalează titlurile şi prin lipire se formează o singură bucată de film, sau dacă lungimea trece de 400—500 metri se fac 2 sau mai multe bucăţi.

Lipirea filmului se face, curăţindu-se mai întâi gelatina de pe capetele filmului ce trebuesc unite, care apoi sunt unse cu o soluţiune specială şi aplicate prin presiune unul peste altul.

Lipirea corectă se poate face mai bine cu ajutorul maşinei (Fig. 20) ţinându-se socoteala de linia de separaţiune a imaginilor şi de perforaţia filmului.

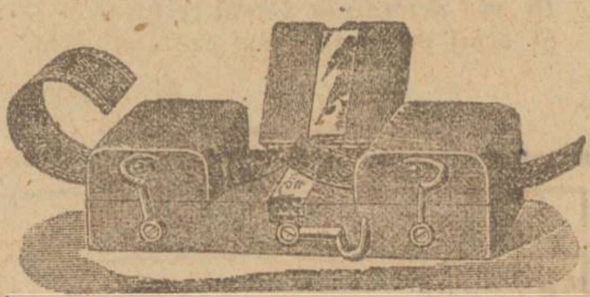

Fig. 20.

Filmele obişnuite de *celuloid* se lipsesc uşor cu un amestec de *Acetonă* cu *Acetat de Amyl*, cele neinflamabile *(Acetylceluloză)* se lipesc numai cu acetonă *pură* sau amestecată cu alcol *benzylic* sau *metylacetat*.

Durata unui pozitiv este în legătură cu proiecţiunea şi cu starea aparatelor de proecţiune. Dacă aparatele sunt bune, un film poate suporta să fie proectat de câteva mii de ori.

Un negativ dacă este bine păstrat, la loc răcoros dar uscat şi mai ales dacă e închis hermetic în cutii de metal lipite, poate rezista un mare număr de ani.

Industria filmelor în România.

De sigur că nu poate fi vorba de fabricaţiunea filmelor sensibile la noi, ci numai de înregistrarea şi developarea lor.

Primele vederi după natură cinematografiate în România, au fost prin 1908 făcute de către cavaler *von Eiwo*, care însă le trimitea să fie developate la Paris, la Pathé Frères.

Primul laborator pentru developat şi copiat pozitive, a fost în 1909, format de o asociaţie. Acest laborator a fiinţat apoi sub numele de *Soc. Carmen-Sylva* până în 1913.

In 1911 Leon Popescu (defunct) înfiinţă la Teatrul Lyric un laborator, care a fost şi cea mai mare instalaţie de acest fel dela noi, fără însă ca modul cum instalaţia era făcută, să permită a da lucrări fără cusur, mai cu seamă în privinţa filmelor de teatru. In tot cazul a fost o instalaţie mai completă, cu care nu se pot compara nici unul dintre laboratoarele ce mai fiinţează azi în Bucureşti, nici sub raportul facultăţei cantitative de producţie, nici sub raportul calităţei. Acest laborator a fost desfiinţat în timpul războiului.

Aceste laboratoare au lucrat, cu mai mult sau mai puţin succes, filme după natură. Incercările de înscenări au fost însă nefericite.

Prima înscenare (filmul istoric al războiului de 77—78) făcută de *Leon Popescu* cu o asociaţie de artişti, s'a făcut în 1912, rezultatul a fost însă *sub mediocru* faţă de filmele străine. Cauzele nesuccesului au fost multiple, dar în primul rând s'a remarcat lipsa unui personal technic experimentat sau cu aptitudini. Intr'adevăr defunctul Leon Popescu în urma unei cheltueli de vreo 300.000 lei cu înscenarea unui film, în care a avut la dispoziţie gratuit armata, a dat o lucrare care n'a putut trece peste valoarea unui film ocazional, nici ca înscenare sau joc artistic, nici ca execuţiune technică.

Cauza principală şi căreia poate sucombă orice întreprindere de acest fel, este că s'a pornit fără un studiu prealabil şi fără nici un program, dar mai ales fără să se asigure întâi angajarea tehnicienilor capabili *(metteur en scène şi operatori)*, pentru că trebue să se ştie, că nicăeri ca în cinematografie nu se ascund atâţia nechemaţi şi oameni fără căpătâi, gata să înşele aparenţele şi buna credinţă, a acelor cu care vin în contact.

Aşa a păţit defunctul Leon Popescu cu un personal adus cu mari sacrificii, fiind apoi nevoit să recurgă la oameni în afară de organizarea sa, pentru ca să termine o lucrare searbădă şi fără coeziune.

Spun aceste lucruri ca o îndrumare pentru persoanele sau societăţile, care în viitor ar voi să se intereseze de această industrie şi insist în special asupra *personalităţei* directorului de scenă precum şi asupra ajutoarelor sale (operatori şi personal de laborator). Mai ales să nu se creadă, că oricine învârteşte o manivelă de cinematografiat, este un operator, pentru că foarte adesea, unii aşa numiţi operatori nu ştiu nici cum, nici pentru ce se imprimă imaginile pe film, necum să poată imagina numeroasele artificii necesare unei înscenări artistice. Şi orice metru de film stricat costă azi o sumă.

In total şi în parte tot personalul tehnic angajat trebue să aibă mai ales o cultură suficientă, care-i va permite uneori suplinirea practicei.

O altă observaţiune ce am de făcut, este că la noi nu vor trebui făcute deocamdată drame moderne, pentru că, pe lângă că ne lipsesc artiştii specializaţi, dar nu vom putea fi la nivelul streinătăţei în ce priveşte decorurile şi mobilierul modern pentru care aiurea există case furnizoare anume. Incercările de cinema-drame făcute până acum la noi, au fost toate nenorocoase. Prima dramă de *E. Gârleanu* şi *V. Eftimiu* numit *„Două altare"* şi editată de Soc. Carmen-Sylva, a rămas neterminată din lipsă de fonduri. Un număr de 8—10 drame făcute de Leon Popescu, cu cheltueli destul de mari, au avut înscenarea deplorabilă, tocmai din cauzele expuse mai sus şi toate au căzut.

In concluzie, cum împrejurările de azi nu pot permite nici unei întreprinderi, luxul de a construi sală specială (studio), la noi nu se va putea face cu şanse de succes, decât filme istorice. Dar aceste înscenări, nu se vor putea face decât cu sprijinul statului şi Teatrului Naţional care are *costumele*.

Nu trebue să se piardă din vedere însă, că produsul unei astfel de întreprinderi la noi, nu va putea lupta niciodată prin cantitate şi nu-i va rămâne să se impună decât prin calitate. Deci cu atât mai mult trebue ţinut cont de constatările de mai sus, precum nu trebue uitată chestiunea laboratorului, care trebue să îndeplinească anume condiţiuni de instalare, *altfel nu va putea da decât lucru de ocazie, neputând trece de calitatea de execuţie a actualităţilor ce se fac acum în Capitală.*

Subiectele de filme istorice, care ar putea fi de senzaţie şi în Apus, avem destule în trecutul nostru şi în aceste filme va trebui să se vadă pe lângă acţiunea istorică, portul, datinele, precum şi poziţiunile pitoreşti din ţară.

Se pot înscena şi filmele comice, care însă vor servi numai la complectarea programelor de cinema, dar *baza întreprinderei va trebui să fie filmul istoric, aducându-se prin propaganda ce va rezulta şi un imens serviciu consolidărei unităţei românilor.*

GH. IONESCU

După Păcat

...A fost ca un cutremur,— şi nori s'au ridicat,
Şi trăsnete tăiară în larg Nemărginirea,
Şi dintr'o sărutare născându-se-omenirea,
Adam şi Eva'n noapte plângând s'au deşteptat.

Strânşi încă de fiorul sublimului păcat,
Nedumeriţi,— fantastici—târâţi în prăbuşirea
Ursitei ne'ndurate de-aşi pierde nemurirea
Cu groază părăsiră Edenul fermecat.

Sta'n faţă-le, cumplită, Tăria ne'ndurată;—
Şi hainele naturei căzându-le, — de-odată
Adam şi Eva'n soare se deşteptară goi.

Şi-au răsărit Apolon şi Venus!... şi'n sclipirea
Luminei de pe trupuri ce-o zămislea Iubirea
Dintru'n extaz născură sub cer Edenuri noi!

Ludovic Dauş

TOT DESPRE UMORUL POPORAN

In jurul lui Nastratin Hogea cel evreesc

PUŢINĂ FILOLOGIE.—Bogdan Petriceicu Haşdeu găsise mijlocul de a desposomori problemele filologice, prin anecdote şi *badinage* de tot felul; eu mi-am luat sarcina contrară: de a înăcri şi bosumfla glumele, prin considerente etimologiceşti cari se bucură însă de mai multă seriozitate decât cele ale d-lui August Scriban din *„Arhiva“* de la Iaşi.

Mă rog: cum îi zice *Nas-Redin*-ului evreesc? David Jurescu îl numeşte: *Erşl Stapoler;* Ioseph Marcus-Ami îi zice eroului: *Herşcu* sadea, iar nevestei lui: *Madam Strapoler;* Chajim Bloch îi scrie numele de familie: *Ostropoler;* eu îi zic: *Astropolier.*

De luat în consideraţie sânt numai *ultimele* două moduri de scriere şi rostire, deopotrivă de bune.

Dar cine vrea să se dumirească asupra faptului: cum poate numele zisului vânturător de porecle, de ghiduşii şi de păcăleli să 'nceapă şi cu *A* şi cu *O*, — acela ar fi bine să consulte:

Elemente
de
Gramatica
Limbei Ebraice
de
N. Nitzulescu
D-r în filos., licenţiat în teol., membru al Societăţii orientale germane, profesor în cursul superior al seminarului central din Bucureşti

Din aceste „elemente“ — apărute în tipografia jurnalului „Hajoetz“ în 1877 — afli că *alfabetul limbii ebraice se compune din 22 de litere, cari sânt numai consonante.*

Pronunţia primei litere — a literei *alef* — nu este decât o aspiraţie uşoară. Printr'o serie de puncte şi trăsuri, acea literă se vocalizează şi poate deveni *a* sau *u* (în dialectul lituanian *o*) după cum are de desubtul ei o liniuţă orizontală *(patah)* sau un ciocănaş ori un fel de asişor de treflă numit *Kametz*. Când n'are nici-una nici alta, atunci... citeşti: *Ostropoler* sau *Astropolier* după cum crezi că originalul erou e originar din Ostropole (Galiţia) ori purcede dintr'un oraş legendar al cărui nume (la fel cu *Utopia*) e combinat din două cuvinte greceşti cari înseamnează: cetatea stelei (Astro-polis). In acest caz eroul e balcanic, cum balcanice sânt şi: Adrianopole, Constantinopole, etc.

Oricum: Astropolier, Ostropolier, Strapoler, Stapoler, Herş, Herşl, Erşl sau Herşcu, — inveselitorul personagiu împărtăşeşte soarta lui „Mumulean glas de durere“ căruia Eminescu îi rosteşte numele fără *u* final, iar Eliade îi mai adaogă şi *l* (Mâmuleanul), iar N. I. Apostolescu (în „l'Influence des romantiques français sur la poésie roumaine) îi scrie numele în trei feluri: „Citons enfin Barbu Paris *Momuleanu, Mumuleanu* ou *Mămuleanu*...“

Iată un caz când un erou al şotiilor se întâlneşte cu un pricinuitor de tristeţe, cu cel care a scris în 1825 *„Plângerea şi tânguirea Valahiei asupra nemulţumirii streinilor ce au dărăpănat-o“.*

* * *

AL DOILEA CULEGATOR DE HAZURI EVREEŞTI. — Il chema Marcus-Ami. S'a născut pe malul Bistriţei şi a trăit mai cu seamă în porturile danubiene: Giurgiu, Galaţi şi Olteniţa, ca voiajor în branşa lemnelor de construcţie şi plasator de coroane mortuare.

Incepuse cu schiţe.

In vagon unde se da în vorbă pentru vre-o afacere, el „aşternea pe hârtie având drept masă genunchiul“. Dar — la strânsul bagajelor — observa, cu o comică dezolare, că, uitând să scoată hârtia-indigo dintre foi, notele de drum apăreau copiate „în câte 3 exemplare“ pe carnetul de comande.

Personagiile veşnicelor lui debuturi sânt modeste, fără alte exigenţe decât câştigul — din greu — al unei pâini pentru ai lor şi dobândirea unui picuşor de dreptate. Autorul a înregistrat unele din particularităţile lor, a *fonografiat* câteva destăinuiri şi a adăogat dela el o apreciere, un zâmbet ş'o înduioşare.

Curios, pe eroii lui cei simpatici, îi chiamă aproape pe toţi *Marcu:* Marcu hamalul, Marcu norocosul, Marcu „parolistul“.

Şi cadrul în care se mişcă, simpli şi suspinători, aceşti ocoliţi de noroc, e cunoscut *specialistului* în ramura cherestelei. El descrie mobilele în zilele de mutare, cum „scârţie, se'mbrâncesc“. Cele obicinuite cu *trînteala* încep să fie străbătute de viziunea unei vaste înfrăţiri universale. Conştiente de injustiţia socială, dânsele *discută* cu mobilele „delicate“: cu cele cari au „pieliţa lustruită ori o poighiţă de nuc d'asupra unui lemn de cel mai prost soi“ sau cărora „providenţa li-a pus în frunte câte-o coroană de floricele“.

Autorul se încercase şi în versificaţii. Muza lui era fără aripi, plină de grijă ca să nu omită nimic într'un vocabular strîmtuţ şi totuşi prolix. Un vocabular pur citadin. A scris în colaborare cu un maior, un fel de marş soldăţesc, care s'a distribuit — miniaturizat — pe cărţi poştale.

A colaborat la *Egalitatea* şi la *Tîvli-Cazon* (la această „revistă glumeaţă“, sub pseudonimul Marchiz). A compus dialoage dramatice, monoloage; a tradus din Şalom Alechem: *Greva găinilor.* A mai avut şi un caeţel de epigrame: jocuri de cuvinte în bună parte, dar unele izbutite. O piesetă a lui a fost găsită vrednică de spectacol, dar s'a rătăcit şi împotmolit, într'un sertar al lui Achille Popescu.

Anecdotele populare evreeşti culese de dânsul — din îndemnul istoricului şi folkloristului M. Schwartzfeld — căpătau, prin debitul lui, stridenţă şi — savoare: avea acest blajin Marcus-Ami o dublă emitere de voci: una când vorbea (un soprano plângător, subţire, subţirel!) şi alta când râdea (un bas de ventriloc).

Iată câteva din anecdotele adunate de Marcus-Ami:

1. HERŞCU CÂRCIUMAR

Intr'o zi Herşcu se prezintă la un angrosist de băuturi spirtoase, şi-l roagă să-i dea pe credit un butoiaş cu rachiu. Pe vremurile acele puteai cu atâta lucru să-ţi zici cârciumar.

— „Dar tu nu eşti făcut pentru negustorie, Herşcule!“ îi zice comerciantul. „Cât o să bei tu cu nevastă-ta cât o să-ţi mai cinsteşti prietenii, la urmă o să rămâi tu fără rachiu şi eu fără parale“...

— „Să n'ai nici o grijă“, îi răspunse Herşcu; „îţi dau cuvântul meu că nimeni nu va gusta dintr'însul fără bani... şi că-ţi voi aduce d-tale toate paralele ce voi încasa“.

Că Herşcu era de bună credinţă nu se îndoia nimeni. Angrosistul îi încredinţă butoiaşul cu rachiu, care fu instalat pe doi butuci în casa lui Herşcu.

A doua zi dimineaţă, întorcându-se dela sinagogă, Herşcu se adresă nevestei sale: „Uit'te, Leia! Mă cam doare inima şi aş bea un rachiu... dar am făgăduit că nimeni nu va bea fără să plătească şi trebue să mă ţiu de cuvânt“...

— Aşa e!

— ...Prin urmare, ţine un gologan şi dă-mi un rachiu.

Leia încasă gologanul, unicul gologan al lui Herşcu, şi-l servi în schimb paharul cu rachiu.

Peste câteva minute ea se adresă soţului ei:

— Herşcule! Tare aş bea şi eu un rachiaş...

— Plăteşte-l şi'ţi dau.

Leia îi... restitui gologanul primit şi Herşcu o servi, prompt, la rândul său. Astfel procedară de aci încolo regulat şi... cam des.

Peste zi, doi buni prieteni veniră să-i viziteze, şi rămaseră adânc mişcaţi faţă de butoiaşul ispititor şi se uitară întrebători când la Herşcu, când la Leia.

Aceasta din urmă le explică cum stau lucrurile.

— Dacă am avea parale, am cumpăra şi noi...

Herşcu se înduioşă.

— „Plătesc eu pentru Avram“, zise el, întinzând nevestei sale gologanul ce era, de rândul acesta, în posesia lui.

Leia îi servi pe Avram, pe când celalt se uita cu jind.

— „Plătesc şi eu pentru Isac“, zise mişcată Madam Strapoler...

Herşcu îi turnă şi acestuia, încasând banul.

Peste vre-o lună, Herşcu se înfiinţă la angrosist şi-i depuse butoiaşul gol şi valoarea rachiului în suma de — un gologan. Comerciantul sări în sus de necaz, dar când Herşcu îi povesti cât de corect a procedat el n'avu ce să mai zică.

2. NIŞTE RUFE!...

In desele sale călătorii pedestre în ţară, aventurosul Herşcu se abătu odată pe la casa unui vechiu prietin şi găsi nevasta acestuia ocupată tocmai cu fierberea unor chiroşte într'un cazan mare pe vatră. Cu mirosul său fin, el simţi ce conţine cazanul, totuşi întrebă gazda ce fierbe într'însul.

— „Nişte rufe!“ răspunse ea, spre a nu fi silită să-l invite la masă.

— „Atunci îndatorează-mă de fierbe şi o cămaşă a mea“.

Şi până ce femeia să-l poată opri, Herşcu scoase din traista lui o cămaşă murdară ş'o aruncă în cazan...

3. HERŞCU DOCTOR.

Odată, Herşcu întâlneşte în stradă pe un prieten al său ţinându-se de fălci.

— „Ce ai?“ îl întrebă.

— Valeo! tare mă dor măselele!

— Dacă n'ai altă grijă decât să te ţii de ele...

— „Ci lasă gluma 'ncolo!“ zise pacientul, necăjit. „Nu ştii cumva vr'un leac“?

— Cum de nu! numai să m'asculţi: Du-te la spiţerie de-ţi cumpără de un gologan muştar, pune apoi să ţi se radă creasta capului, pe un spaţiu de mărimea unui capac de ceasornic de buzunar, şi aplică muştarul acolo pentru câteva ceasuri... Vei vedea atunci că mâine pe vremea asta vei fi uitat durerea de măsele...

In adevăr a doua zi, Herşcu îşi întâlni iarăşi prietenul care, de astă dată, se văita de rana ce muştrul îi făcuse în creastă.

— Mă ustură de 'nebunesc...

— Dar de durerea de măsele aşa e c'a uitat?

— Am uitat, căci mă doare acum dincoace... Halal de leac ce mi-ai dat!

— Apoi doar nici eu nu ţi-am zis altfel decât că vei uita... O durere nouă te face să uiţi pe cea veche!

UN SCURT COMENTAR LA CULEGEREA LUI AMI. — Anecdotele lui au fost publicate în *Egalitatea* din lunile Noembrie şi Decembrie 1904 şi din Ianuarie 1905. Ele sunt intitulate, câteodată „anecdote evreeşti“, câte odată „anecdote *israelite*“; unele au apărut într'o rubrică cu supra-titlul de *Spice*. In cazul unei cercetări mai grave şi mai amănunţite, s'ar putea spune că (mai binişor scrise decât cele ale lui David Jurescu) ele prezintă destule anahronisme. Bună-oară acolo unde e vorba de monede. Pe vremea lui Herşl Astropolier (dacă ar fi să credem că e un personagiu hazliu din veacul al 18-lea şi că este de pe la noi) ca monedă măruntă pe aici erau doar *constandele* şi *potronicii*, apoi „copeicele şi duitcele câte de patru bani“ şi o altă monetă „moschicească“.

Apoi oarecari absenţe de gust ca (citez un exemplu) în împerecherea: „madam Strapoler“.

Dar nu la acestea cată să ne oprim acum. Ne pare rău mai ales că între farsele lui Herşl Astropolier s'a strecurat una prea brutală: chestia ceea polier s'a strecurat una prea brutală: chestia ceea cu muştarul. E un renghiu sălbatec, jucat fără ca Herşl rele. Victima e un naiv bolnav. Snoave de acestea se găsesc în abundenţă în culegerea folkloriştilor şi versificatorilor de anecdote de pela noi: un popă taie câte o fâşie din trupul argaţilor, Păcală opăreşte un copil, ucide pe soacra popii şi pricinueşte asasinarea unui evreu. Pentru asemenea lucruri a fost premiat de Academie d-l Petre Dulfu, poet şi autor de cărţi pentru copii.

Culegeri de felul acesta ar trebui să rămână sau numai în colecţia de manuscrise a vre-unei instituţii, sau să fie tipărite într'un număr foarte restrîns de exemplare, ca să nu încapă decât pe mâna cercetătorilor.

BARBU LĂZĂREANU

Simbolismul

Obsesia necunoscutului

Trebue să lărgim înţelesul cuvântului simbol, pentru a găsi caracteristica simbolismului.

Luceafărul lui Eminescu este simbolul geniului, care nu poate să coboare în lumea patimilor de toate zilele, ci rămâne în lumea lui „nemuritor şi rece“. Este o poesie simbolică.

Turnul d-lui Minulescu din Romanţa Cheei este simbolul eului, din care poetul nu poate să iasă în lumea exterioară. Este o poesie simbolică, dar şi simbolistă. Ce adaogă nou, specific, simbolismul la sensul cuvântului simbol?...

Fiecare din poemele dramatice ale lui Maeterlinck este un simbol al unei idei; în toate, ideea este nuanţată de sentimentul necunoscutului. Vom căuta în André Gide definiţia ideei necunoscutului, pe care a introdus-o în poesie romantismul german şi simbolismul francez.

Paradisul, pentru Gide, ar fi grădina Ideilor, „unde fiecare lucru este ceeace pare“. Trăim în neguri de timp şi spaţiu, în mijlocul aparenţelor. Aspectul visibil al lucrurilor este un simbol al ascunsei lor realităţi. In jurul nostru sunt desişuri de simboluri, — forêts de symboles. — Realitatea lucrurilor este o Idee pură.

Opera simbolistă va fi „grădina unde Ideea reînfloreşte în puritatea ei superioară“: în Romanţa Cheei ideea a reînflorit până la transfigurare, până la visiune din meleagurile necunoscutului de dincolo de aspectele lumei visibile. Curentul simbolist este caracterisat de ideea necunoscutului ascuns după ecranul lumei visibile, după ceeace este aparenţă. Acest necunoscut coincide cu principiul de viaţă al lucrurilor, cu esenţa, cu Realul lui Bergson, cu Ideea pură a lui Gide. Ochiul — şi raţiunea, adaogă Bergson, — nu prinde decât aspectele Realului, care nu sunt decât păreri, simboluri ale Realului disimulat. De aci, numele de simbolism. In simbolism, factorul visibil al simbolului este subtilizat până la degajarea din timp şi spaţiu. El suggerează un factor invisibil enorm, disproporţionat faţă de cel visibil, o impresie metafisică.

Ideea necunoscutului, visiunea lucrului în sine, obsedează întreaga poesie simbolistă. Este un principiu fundamental în simbolism: teatrul lui Maeterlinck de pildă, îşi extrage vraja patetică din arcanele sufletului, din sufletul lucrurilor, din misterul de dincolo de timp şi spaţiu. Ideea caracterelor în conflict, este înlocuită cu „ideea forţelor adverse“: ideea morţii care pândeşte, nu se ştie de unde, ca să năruiască fericirea oferită de iubire; ideea misterului de nepătruns din viaţa de dincolo de timp şi spaţiu, unde rezidă evenimentele vieţii noastre pământeşti în stare latentă, — evenimente ce nu pot fi presimţite decât prin intuiţie mistică şi extaz.

Când forţa morţii se ciocneşte cu forţa iubirii, când eroina ce simbolisează iubirea moare, un crin se sfoliază singur într'un vas. Obiectul ia parte la acţiune, devenind simbol al forţei oculte. Aceiaşi forţă invisibilă spulberă un suflet de floare şi un suflet de femee. Maeterlinck comunică mistic cu aceste suflete. Crinul lui Maeterlinck nu se supune causalităţii, ci se sfoliază fără cauză aparentă, fiindcă — ne spune teoreticianul Tancrède de Visau, — floarea nu face parte din lumea visibilă, decât ca simbol al Realului, adică al acelei forţe oculte de dincolo de timp şi spaţiu, unde nu există causalitate. Simbolismul suprimă formele apriorice ale intuiţiei, poesia devine cunoaştere prin intuiţie pur mistică. Poesia se confundă cu revelaţia prin extaz.

Sfolierea crinului accentuează sentimentul ce trebue să ne suggereze moartea eroinei: un sentiment difuz, fin şi mistic. Umbra din Hamlet preciseazá caracterul intelectualului prinţ din Elsenor şi începe acţiunea. Shackespeare redă sufletul în totalitatea şi plenitudinea facultăţilor; Maeterlinck înalţă sentimentele inconştiente ale personagiilor la simbol de idei dinamice şi obscure. Aceste idei sunt mişcate de impulsii şi gesturi reflexe, nu de conştiinţe lucide. Elementul intelectual din piesele lui Maeterlinck se reduce la o suggerare. Ideea-impulsie ia locul caracterului. Hipertrofia sensibilităţii şi subtilisarea gândirei până la stare afectivă muzicală, inhibitează în teatrul lui Maeterlinck raţiunea, până la suprimare.

Aceleaşi trăsături generale caracterizează Romanţa Cheei: ideea metafisică a necunoscutului, revelaţia acestui necunoscut prin intuiţie mistică, nu prin raţiune, — deci lipsa oricărei legături visibile de causalitate, — muzicalisarea gândirii...

Dumnezeu, poate în Paradisul lui Gide, a dat omului cheea supremei înţelepciuni; omul a avut atunci visiunea paradisiacă a lucrului în sine, a Ideei în toată puritatea ei, a Realului. Dar — ne spune d-l Minulescu, — omul a pierdut cheea. De atunci e stinsă lumina supremei înţelepciuni pentru el:

Cheea ce mi-ai dat aseară
Mi-a căzut din turn,
Pe scară,
Şi căzând mi-a stins lumina.

Poetul a căutat zadarnic cheea turnului în care se află închis. Din eul său — simbolisat prin acest turn, — nu poate să iasă. D-l Minulescu este mai mult un decadent, grav atins de influenţe simboliste. Nu posedă intuiţia simbolistului visionar şi extatic, care deschide luminişuri în noaptea de dincolo de timp şi spaţiu. E poet: îi lipseşte adaptabilitatea omului practic, care îşi poate răstrânge personalitatea în măsuri de timp şi în figuri spaţiale — în aparenţe; — nu se mulţumeşte cu aceste îndestulări de nevoi zilnice. Căci ne solidificăm sufletul prin raţiune — spune Bergson, — îl turnăm în tipare de lume visibilă, numai sub apăsarea nevoilor practice. Poetul nostru nu se poate înălţa nici la esenţa lumii, la Ideea pură, nici nu poate coborî în aspectul visibil al lumei obişnuite. Există aci o nuanţă decadentistă de nihilism sufletesc:

Cheea ce-am pierdut-o aseară
Am cătat-o;
Dar pe scară,
Era noapte ca şi-afară —
Noapte ca sub bizantina
Cupolă de mânăstire
Când s'au stins pe la icoane
Lumânările de ceară.

Poetul nu poate să descifreze taina universală. A coborât în sufletul său, ca să găsească liniştea şi înţelepciunea pierdută, dar acolo, ca şi în lumea exterioară, e noapte. Necunoscutul îl năpădeşte de pretutindeni. Evocarea tainei universale este poetică, este imagină suggestivă: imensitatea cupolară a cerului nepătruns, corespondenţă a cupolei de vis din sufletul său, a fost comparată cu o vastă cupolă de mânăstire bizantină, sub care s'au stins lumânările. Din aceste cupole concentrice, lărgite la infinit, impresia de nemărginită întunecime se desprinde misterioară. Este taina sufletului şi a cerului, pe care poetul nu o poate lumina.

In turris eburnea — simbolul eului său, — poetul se simte firesc încarceratul sentimentelor. Paznici îi sunt: iubirea, speranţa, credinţa...

Şi-am rămas în turnul gotic —
Turnul celor trei blazoane,
Al Iubirei,
Al Speranţei
Şi-al Credinţei viitoare...

Pozitiv aci pentru el, nu este decât conştiinţa eului său, sentimentul din care nu poate să se descătuşeze. E haos aci, ca şi afară, dar închis în sine poetul domneşte peste imperiul de dincolo de timp şi spaţiu, fiindcă întreaga lume este creaţia eului său proectat în întuneric. Realul pentru el se află în interiorul său, nu în aspectul spaţial şi exterior al lumei visibile. E stăpânul Realului. De aci, sentimentul de mândrie individualistă ce se desprinde din sonoritatea solemnă a versurilor următoare:

Şi-am rămas în turnul gotic
Domn pe'ntinsele imperii
Ale negrului haotic.

Au trecut clipele. Zorii zilelor noi se ivesc, Zorii zilei în care poetul trebue să se coboare în viaţa obişnuită, de toate zilele, sau — poate — zorile morţii. Poetul va fi nevoit să iasă din turnul său de fildeş. Dar numai acolo, în eul său, poetul a fost domnul fericirii, al sentimentelor mari şi pure, al necunoscutului. El coboară scara turnului şi pe cea din urmă treaptă se opreşte în prag îngrozit. Unde să evadeze din ideala lui carceră?... In lumea exterioară, geometrizată de nevoi practice, poetul nu poate trăi, fiindcă în lumea aceasta, în figurile spaţiale cu care încercuim limitând acel întins imperiu al vieţei necunoscute, visul nu încape. Fiindcă visul este viaţă. Visul sparge formele raţiunii. Visul este sentiment, necunoscut, idealism. Visul este pentru poetul modern, ceeace era durerea pentru cugetătorul Grigore Alexandrescu: elementul propriu fiinţei sale.

Unde să iasă?... In afara lumei visibile şi a vieţii pământene, viaţa lui individuală se va topi în Viaţa universală, în Real, în natura imanentă. Oriunde va încerca să evadeze din turnul său, poetul va deveni inexistent pentru sine, ca individ. D-l Minulescu este un individualist feroce. Gândul la o posibilă inexistenţă a sa ca individ, îl doare: în poarta turnului, în clipa evadării, poetul va găsi cheea prefăcută

Intr'o cupă albă,
Plină
Cu vin verde de cucută.

In această metamorfoză a cheei, poetul simbolisează apariţia în poemă a unui nou sentiment: durerea în faţa apropiatei inexistenţe individuale. In licoarea din cupă el citeşte desperarea. Cheea îi oferă acum visiunea tragicului adevăr, ce-l aşteaptă în afara turnului său:

Şi pe cea din urmă treaptă
Am îngenunchiat
Şi-am plâns —
Căci pe cea din urmă treaptă,
Ca'ntr'o carte înţeleaptă,
Am citit în fundul cupei
Naufragiul ce m'aşteaptă!...

Scoborârea în viaţa practică este pentru poet o desfiinţare; moartea, o abdicare dela existenţa lui interioară şi o stingere a tuturor sentimentelor iubite, a conştiinţei de sine, în ceeace metafisica indică numeşte Suflet Suprem, iar Gide Idee pură. Poetul va plânge pe ultima treaptă, fiindcă a înţeles că în largul vieţii zilnice sau al morţii din afara turnului său de vise, el nu va fi decât o epavă strivită într'un imens naufragiu.

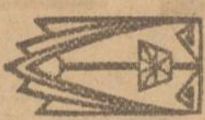
Parte din semnificaţia adâncă a Romanţei Cheei — inadaptarea poetului la viaţa de toate zilele, — se află şi în comparaţia din L'albatros, dureroasa poesie a lui Baudelaire. Dar pe când Baudelaire tinde spre poesie parnasiană, d-l Minulescu înclină spre simbolism. Turnul din Romanţa Cheei nu este descris în timp şi spaţiu, ca Albatrosul lui Baudelaire, fiindcă nu în lumea exterioară există. Turnul este o Idee pură. Poetul nu ţine seamă de legăturile causale, fiindcă dincolo de timp şi spaţiu causalitatea dispare: cheea se transformă în „cupă albă“... Simbolismul sparge vechile categorii aristotelice. Aglomerează imagini fără legătură logică, astfel încât din ciocnirea lor să scapere o scântee nouă de invisibil — dacă nu se îngădue expresia, — o evocare subtilă a unui gând, o nuanţă de gândire. Poetul nu expune gândul clar, în forme raţionale, în succesiuni logice de fraze. Procedeul prin care poetul reuşeşte să suggereze acea nuanţă metafisică, idealistă, a unui gând, s'a numit muzicalisarea gândirei.

ALEXANDRU BOGDAN

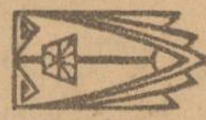

„Adevărul Literar şi Artistic“ *va da o deosebită atenţiune imaginilor. In acest scop ne adresăm tuturor desenatorilor şi tuturor artiştilor fotografi din ţară, cerându-le să ne trimeată desene şi fotografii de actualitate.*

Toate reproducerile vor fi retribuite.

CRONICA SPORTIVA

Tirul la Ball-Trap și la Porumbei

de GEORGE PLAGINO

Printre exercițiile cari permit a efectua repede un antrenament susceptibil să ea rezultatele cele mai bune în materie de tragere la sbor cu arma de vânătoare, tragerea la Ball-Trap și la Porumbei ocupă incontestabil locul de frunte.

Ball-Trapul — care în treacăt fie zis, figurează printre sporturi făcând parte din programul jocurilor Olimpice, — a fost la început, după cum chiar numele o indică, o mașină compusă dintr'un braț de fier acționat de un resort foarte puternic, care arunca globuri de sticlă de o dimensiune ceva inferioară unei mingi de tennis. Acest sport la în-

George Plagino

Președinte al Comisiunii de tir și Delegat al Comitetului Central F. S. S. R. — Președinte al Soc. de Dare la Semn „București". — Membru al Comitetului Internațional Olympic.

ceputul lui, era foarte ușor și performanțele făcute în America — unde se practica pe o scară foarte întinsă — de către unii trăgători ca Bogardus Carvor, erau fantastice; intr'adevăr ei reușeau serii de sute de globuri fără greș și nu se temeau a face „match"-uri în câteva mii de globuri. Aceste performanțe înseamnă însă în mod indubitabil că oricât de iscusiți ar fi fost trăgători și mai ales Carver tragerea la globuri nu mai constituia un sport ci mai mult o probă de resistență fizică a trăgătorului și o probă de resistență a armei ce întrebuința. Adaug că aceste serii se datorau și formei globului care întâmpina în ascensiunea lui un maximum de resistență în aer și ajungea la un **punct mort** foarte bine determinat și apropiat, pe care trăgătorul în mod instinctiv îl aștepta pentru a slobozi focul. Modificări se impuneau și ele fură găsite; grație lor acest sport redeveni interesant; globurile fură înlocuite cu „clay pigeon" pe românește să zicem „talere" căci această traducere cam liberă corespunde cu forma lor. Aceste talere descriau în aer, din cauza formei lor, o curbă mai rasantă și se prezintă totdeauna pe tăiș (en coupe) și deci sunt mai puțin visibile; ele necesită o tragere mai repede pentru a nu depăși limita de grupare bună a armei și au și punctul mort mai îndepărtat de trăgător. (Se poate ajunge chiar la o reducere a impresiei punctului mort prin traectoria foarte rasantă care o putem da talerului înclinând mașina de proectat).

Distanța la care de obicei se așează trăgătorul de Ball-trap este de 14 până la 16 metri. La această distanță se găsesc în genere 4 ori 6 aparate care proectează talerele la diferite înălțimi și sub diferite unghiuri ceeace dă o diversitate cât de mare tragerei și mărește dificultatea.

* * *

La București avem o atare instalație; ea se află pe Câmpul de tragere al „Societăței de dare la semn București". Din nefericire scumpetea aparatelor de aruncare a talerelor precum și costul cartușelor împiedică pentru moment ca acest sport să ia avântul pe care îl merită. Practicat cum se practică actualmente, chiar pe o scară redusă, el este totuși destul de interesant pentru concurenți și constitue un foarte bun antrenament.

Ball-Trapul constitue un exercițiu de prima ordine: obicinuește pe trăgător cu arma lui; îl deprinde cu detunătura și reculul, îi dă decisiune în tragere (atât de necesară trăgătorului și mai ales vânătorului) îi mai dă o posițiune bună de tragere (cea mai bună posițiune este aceea care i-o dă experiența și practica tragerii) și îl obicinuește a slobozi repede al doilea foc după cel dintâi; îi mai permite în fine să corecteze și să adapteze arma de care se servește la conformația sa fisică (întradevăr un trăgător cu gâtul lung nu se va putea servi cu folosul maxim de o pușcă lipsită de înclinare (pente) cu care răușește foarte bine un trăgător cu gâtul scurt. O armă ca și o haină cere să fie ajustată).

* * *

Sportul prin excelență însă care se apropie mai mult de tirul de vânătoare, este tirul la porumbei. Acest tir se practică pe o scară foarte întinsă în Franța, Italia, Belgia, Spania; concursurile de la Monte-Carlo de pildă, au un răsunet mondial în lumea trăgătorilor, (trei până la patru sute de trăgători din cei mai tari se perindă acolo între lunile Decembrie și Martie).

Trăgătorul de porumbei are în fața sa cinci cutii conținând fiecare câte un porumbel. Distanța la care se trage variază între 20—32 metri la concursurile handicap; cutiile sunt așezate pe un arc de cerc la intervale de 5 metri una de alta; trăgătorul nu cunoaște cutia care se va deschide și un mecanism special o desemnează, la comanda verbală a trăgătorului când cutia se deschide și porumbelul își ia sborul de obicei în spre incintă care este circulară și este formată dintr'un gard de împletitură de sârmă întins la 18 metri de cutii (gardul are o înălțime de un metru); porumbelul, pentru a fi socotit bun trebue să cadă în această incintă; trăgătorul are dreptul la două focuri de armă pentru a doborî un porumbel.

* * *

Diferența între tirul de Ball-Trap și tirul la porumbei constă mai ales în faptul că nu sunt doi porumbei care să sboare la fel; pasărea sboară din ce în ce mai iute pe când talerul pierzând din forța lui de proiecțiune se ridică din ce în ce mai încet; porumbelul în fine pentru a cădea, trebue să fie atins cu centrul focului și oprit într'o anumită limită pentru a fi socotit bun, (ceeace iarăși mărește dificultatea de tragere). In treacăt vom spune că media trăgătorilor celor mai buni la porumbei nu a atins nici odată media pe care aceiași trăgători au făcut-o la Ball-Trap unde media focurilor bune și în serie este mult mai mare.

Tirul asupra porumbeilor este incontestabil un sport care cere o îndemânare mult mai mare decât tirul la Ball-trap și o judecată rece căci pe cât trebue tras de încet un porumbel care sboară încet pe atât trebue tras de repede un porumbel care sboară iute; tirul la talere desvoltă partea mecanică în trăgător pe când tirul la porumbei prin diversitatea sborurilor, cere trăgătorului o reflecțiune instantanee și adaptată fiecărui caz în parte, contribuind a face din el dacă este înzestrat și de carecare dispozițiuni naturale un trăgător de clasă.

„Societatea de Dare la Semn „București" care a suferit pagube enorme în timpul ocupațiunei Bucureștiului, începe a reveni în starea dinainte de război și sper că cu ocasia concursurilor ce să va organiza prin Mai și Iunie, publicul va veni să vadă și tragerile de cari am vorbit mai sus și îndemânarea unora din compatrioții noștri cari ar face cinste României la concursurile cu renume din străinătate!

GEORGE PLAGINO

Profesorul Guyon

Mulți nu mai știu dacă mai e francez ori a devenit român, și nedumerirea lor până la un punct e foarte explicabilă căci „maestrul Guyon" e stabilit în țară de 28 ani și în acest răstimp a devenit un adevărat bucureștean fără a-și fi perdut însă din calitățile specifice rasei franceze.

Guyon (Auguste-Emile) s'a născut la 1869 și fiind nepot al celebrului profesor parisian de scrimă Alexandre Gaillard — o glorie a scrimei franceze — el nu putea decât să se simtă atras către frumoasa și nobila carieră a armelor.

Angajat voluntar în armata franceză (Octombrie 1888) el intra doi ani apoi (Ianuarie 1890) ca elev la faimoasa școală normală militară de scrimă de la Joinville le Pont și în Ianuarie 1891 era înaintat „Monitor", iar în August se clasa primul la un concurs regional de scrimă la Rouen.

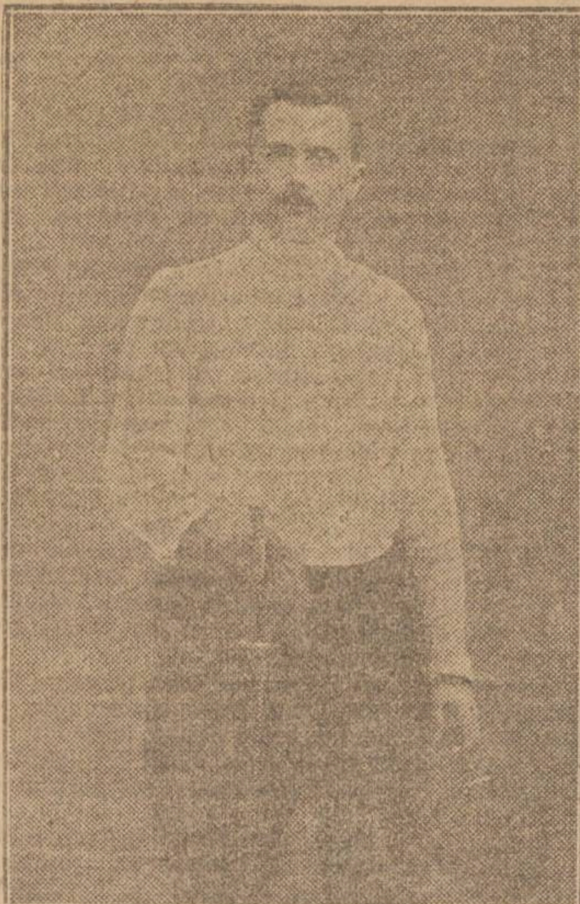
Terminându-și serviciul militar el devenea (1891) primul ajutor („prévôt") al ilustrului maestru Louis Mérignac și colaboră cu acesta — al cărui nume nu se mai pronunță altfel decât „le grand patron"—timp de doi ani spre a pleca apoi în Spania, mai întâi la Madrid și apoi la Sevilla unde era numit profesor de scrimă al cluburilor „Centro de Labradores" și „Circulo Militar".

Reîntors în Franța prin Iulie 1894 el pleca în toamna aceluiaș an la București fiind angajat ca profesor de scrimă la „Clubul Tinerimea".

Guyon se împacă imediat cu atmosfera și societatea bucureșteană și de unde până la acea dată el avea aerul că nu poate sta locului împins se vede de „demonul călătoriilor", iată-l că se stabilisează și de 28 ani a rămas și pentru totdeauna suntem siguri, în blânda și ospitaliera Românie.

In 1897, Guyon e numit profesor de scrimă și la „Jockey-Club" în locul compatriotului său Michel, iar în 1911 el devine titularul sălei de scrimă a „Școalei Superioare de Răsboi".

Profesor particular de scrimă a Principelui Carol al României, Guyon a antrenat la plastronul său mai pe toți amatorii civili și militari cari au avut

Profesorul Guyon

sau au un nume în lumea scrimei române și asemeni el a format și câțiva elevi cari i-ar fi făcut o și mai mare cinste dacă ar fi preservat așa cum el îi îndemna.

Guyon a încrucișat în mod amical floreta cu mulți virtuozi ai scrimei — amatori ori profesori — de pildă Kirchoffer, Adolphe Roulleau, Verbruge, Filipi, Kuentz, Broutin, etc.., și cu drept cuvânt pentru meritele sale i s'a acordat de guvernul român „Coroana României" și „Steaua României" (ambele în gradul de cavaler).

D. C.

Scrimă

Aldo Nadi e campionul lumei (?!...) sau cam așa ar fi crezut oricine citind interviewurile lui Pini, sau lui Nadi și comentariile ce le însoțeau. Ei bine, nu e așa, și am spus-o de luni de zile și categoric. De altfel pățania recentă a lui Aldo Nadi sper că va calma în fine pe prietenii săi ce nu păreau a vedea realitatea; într'adevăr marele ziar parizian „Le Gaulois" publică următoarele: „*Aldo Nadi care a încercat după înfrângerea sa de către Lucien Gaudin să alimenteze o campanie de presă cam ușuratecă, a fost de curând din nou învins și aceasta în Italia. Având ca adversar pe maestrul italian Sassone, Aldo Nadi a fost învins la Roma prin 20 lovituri contra 13. Ce scuză va mai găsi el și acum?*" Intr'adevăr, ce scuză...

* * *

Compatriotul nostru, d-rul *Dan Gheorghiu* în un asalt cu spada la Paris (Salle des Ingenieurs civils; Assaut annuel au profit de la caisse de secours mutuels des maitres d'Armes) contra d-lui *Coudurier* a fost aproape de victorie sucombând cu 10 contra 9 puncte.

In aceeași seară — căci programul era copios — au mai tras și Lucien Gaudin, Ducret, de Craeker, Beneton, Rossignol, belgianul Gevers, Thomas, Lion, Hazotte, maiorul Perrot, etc.

Știri diverse

Consiliul Federal al Elveției în ședința ținută în Februarie la Geneva, s'a ocupat de educațiunea fizică și de sporturi în legătură cu creditele ce vroia să acorde guvernul. Bine înțeles și în Elveția, ca pretutindeni, s'au ivit adversari ai creditelor întru aceastǎ materie. Finalmente Consiliul Federal a votat 165.000 franci „Societății federale de Gimnastică", 20.000 franci „Federațiunei lucrătorilor". 500 franci „Federațiunei catolice", 35.000 franci pentru un concurs de profesori și 25.000 franci pentru Foot-ball și Atletism, dar el a refuzat cei 5000 franci ceruți pentru sporturile feminine.

Torgeir Nilsen cu ocasia campionatelor norvegiene de sărituri în înălțime fără avânt, a stabilit un nou record norvegian reușind 1 m. 54 jum. cm. Recordul lumei este 1.669 mm. stabilit de americanul Goehring. Recordul României 1 m. 43 cm.: Constantinescu.

* * *

Campionul suedez *Arne Borg*, recordman al lumei pe 100 metri, a spulberat în mod oficios 3 recorduri mondiale: 400 m. în 5 minute 12 4/10 sec.; 500 yarzi în 5 m. 58 sec., 500 m., în 6 minute 32 2/10 sec.

* * *

Profesorul de boxă SIMON

Arbitrând la F. S. S. R, — o exibiție de boxă între d-nii Dr. Berceanu și Barbu Matac, amatori.

Printr'o scrisoare din 9 August 1921, „Uniunea ciclistă germană" a cerut reafilierea ei la „Uniunea ciclistă internațională".

Această cerere a venit în discuțiunea celui al 35-lea Congres Internațional al Ciclismului care a avut loc la Paris. Spre surprinderea generală a congresiștilor cari nu erau în curent cu unele lucruri, s'a dat citire unei noui scrisori (din 12 Ianuarie 1922) prin care aceeași Uniune ciclistă germană a cerut readmiterea ei de drept, zicând: „nu am avut nici-o-dată intențiunea de a cere reafilierea noastră căci ne considerăm de plin drept ca și în trecut membri ai Uniunei Internaționale cicliste".

Dat fiind aceste lucruri, congresul — prin 40 contra 26 abțineri (Franța, Belgia, Portugalia, etc.) — regretă că Uniunea germană ciclistă a scris scrisoarea din 12 Ianuarie 1922, dar totuși, în interesul relațiunilor internaționale, se declară dispus a reprimi „Uniunea ciclistă germană" dacă ea va face o cerere formală până la 1 Ianuare 1923.

* * *

Cardinalul Achille Rati, devenit de curând „Papa" sub numele Piu XI, a fost îndelungă vreme un sportiv practicant. Acest înalt prelat a meritat din belșug reputațiunea de alpinist (a făcut între alte ascensiuni pe acea a muntelui Rose în Alpi și a Zumstein-ului) și pe deasupra el a fost și un scriitor și un critic în ale alpinismului de o mare autoritate. In 1889 el a scris manualul faimos „Il pericoli del Alpinissimo", în colaborare cu prietenul său Florio; de asemeni în Buletinul Clubului Alpin italian, el a scris articole asupra alpinismului cari au fost remarcate.

Nu fără o oarecare melancolie, pasionatul alpinist de altă dată, devenit păstorul suprem al catolicilor din lumea întreagă, se va gândi poate când și când la timpurile de libertate neîngrădită...

* * *

D-ra *I. Hoeft* a stabilit la Wellington (Noua-Zelanda) un nou record mondial de înot al sexului feminin; distanța de 50 yarzi (45 metri și 71 jum. centimetri) a parcurs-o în „stil liber" în 28 3/5 secunde (vechiul record, deținut de d-ra Ethelda Bleitbrey și Marieschen Webselan, era: 28 4/5 sec.).

Distanța de 50 yarzi nu e însă din cele clasice și ca atare recordul e numai oficios.

* * *

Boxă

„Match"-ul *Carpentier—Ted Lewis* de care se vorbea de atâta vreme, va avea loc la 11 Mai la Londra în sala Olympia care este cea mai vastă din toate cele existente în capitala Engliterei.

* * *

Jack Britton, campion al lumei al categoriei „Welter" (61 kgr. 235 grame până la 66 kgr. 680 gr.) a reușit cu greu a câștiga „match"-ul contra lui *Dave Shade*.

Lupta a avut loc la Madison Square Garden (New-York) în 15 reprise.

* * *

Criqui, învingătorul lui Ch. Ledoux între alții, campion al Franței „poids plume", este azi și fără a fi luptat, campion al Europei pentru această categorie; deținătorul titlului până eri, belgianul *Arthur Wins*, a perdut acest titlu pe baza regulamentelor în vigoare și anume fiindcă nu s'a presintat la cântar în ziua și ora fixată conform regulamentelor.

Presa belgiană e plină de... grațiozități la adresa lui Criqui, a „manager"-ului său Eudeline și chiar a presei franceze.

Cert este că *A. Wyns* nu a voit să lupte; îi era teama de o înfrângere și a preferit a intra în domeniul procedurei și al polemicei. Părerea noastră e însă că „match"-ul va avea loc și toată vâlva și polemica nu va fi fost alt decât o excelentă reclamă pentru a atrage și pasiona publicul cât mai mult.

* * *

Tommy Harrisson, învingătorul lui Charles Ledoux, a fost învins la puncte în 20 reprise de către *Alfred Simmons*. Lupta a avut loc la Londra.

* * *

Harry Wills campionul negru — acela de care am putea spune că *Dempsey cam fuge* — a învins de curând pe *Kid Norfolk*, o altă celebritate a rasei negre în arta boxei. Lupta era fixată la 15 reprise dar s'a terminat la a 2-a repriză prin un magistral „Knock-out" datorit unei lovituri la maxilar.

Negrii au fost totdeauna detestați în Statele-Unite; boxerii negri barem erau și mai odioși cu atât mai mult că nu unul numai din ei învinsese pe atâți buni boxeri americani de rasă albă ba chiar au deținut și încă cu un „brio extraordinar" titlul de campioni ai lumei.

Sam Mac Vea, Joe Jeannette, Sam Langford, Jack Johnson și atâtea alte celebrități mondiale a ringului, au fost negri.

Federațiunea norvegiană de foot-ball associație imitând pe cea franceză a refuzat și ea de a mai invita echipa representativă a Angliei deoarece conține și „amatori" și „profesioniști" și al doilea motiv fiindcă federațiunea engleză ar fi cerut ca spese de drum a echipei ei, o sumă mult mai mare decât se cuvenea de fapt.

* * *

Inscrierile pentru „Cupa Davis" (tennis) sunt terminate; 14 națiuni au trimis adesiunea lor, ceeace este un record. România e și ea înscrisă.

* * *

Echipa representativă de hockey a Angliei a învins la Cardiff echipa representativă a Țărei Galilor (8—0).

* * *

Recordul francez de ridicare a halterelor prin modul denumit „épaulé à droite et jeté" deținut de *Camille Prunier* cu 86 kgr. a fost de curând depășit de *Henri Gance* care a reușit 87 kgr.

* * *

Federațiunea olandeză de atletism organisează — conform cererei Ungariei — pentru luna Iulie la Rotterdam — un „match" de atletism (alergări pedestre, sărituri, aruncări diverse) între representanții cei mai de seamă ai Olandei și ai Ungariei.

Vecinii noștri nu stau adormiți.

* * *

Echipa de floretă a Universităței Cambridge a învins la Londra echipa Universităței Oxford (5—4); la sabie a învins tot Cambridge (3—1).

* * *

Secțiunea de Vest a Clubului Automobil Francez va celebra la anul, cei 50 ani de când — 21 Mai 1873 — inventatorul vehiculului automobil, d-l *Amédée Bolée*, pornise pentru prima dată pe șosea cu mașina ce concepuse; aceasta era acționată cu aburi, cântărea 4800 kgr., putea transporta 12 călători și realisa o viteză medie orară de 15 km.

Călătoria mai lungă Le Mans—Paris (270 km.) cu acel vehicul ce purta numele „L'Obeissante" încercată la 26 August 1873, a avut un deplin succes și a ținut 18 ore în cari erau cuprinse diversele opriri pentru aprovisionare, masa pasagerilor, etc.

Ar fi de dorit ca Clubul Automobil Român să se asocieze și el la serbarea care va avea loc în 1923 la Le Mans.

Tennis

Echipa de tennis a Australiei în vederea „Cupei Davis" a fost astfel compusă: *Anderson, Patterson, O'Hara Wood* și *Hawkes*.

Anderson și *Hawkes* vor forma echipă în vederea dublului.

Representanții Australiei vor fi incontestabil printre cei mai de temut.

* * *

Tilden celebrul jucător american și campion al lumei nu mai e dispus, zice-se, a merge anul acesta în Anglia pentru campionatele lumei; el se va mulțumi a juca la Germantown (Statele-Unite) unde au loc competițiuni de o egală valoare cu cele dela Wimbledon.

* * *

Pentru campionatul Franței „dublu domni", echipa *Brugnon-Dupont* deja învingătoare anul trecut, a învins echipa *Gobert—Albarran* (6—8, 8—6, 6—3, 7—5) păstrându-și astfel titlul.

Echipa clubului sportiv românesc „**Victoria**" (Cluj). — **D-l Teofil Morariu (+)** vestitul atlet ardelean.

Cărţi şi Reviste

Ultimele romane franţuzeşti

Ernest Pérochon. — La Parcelle 32.

Anul trecut membrii Academiei Goncourt au decernat premiul pentru roman, unui scriitor absolut necunoscut până atunci, Ernest Perochon institutor în districtul „Deux Sèvres". Ne-am ocupat la timp de romanul acela, care dela o zi la alta dădu autorului reputaţia visată. Se numea „Nène". Critica pariziană l-a socotit pe autor, ca ultim discipol al lui Zola şi astăzi, judecata de-atunci e confirmată odată cu apariţia noului roman.

Bătrânul Mazureau, în vârstă de 68 de ani, proprietar şi plugar în Fougeray e urmărit de o idee fixă. Vrea cu orice preţ să reîntregească domeniul desfăcut prin nenumărate succesiuni şi mai ales să recapete o făşie de pământ mărginaşe, care pe cadastru poartă indicaţia: parcela 32.

Fiul său a fost ucis la Verdun. Noră-sa e acum lucrătoare la Nantes, dar nepotu-său, de vre-o cincisprezece ani, nu poate suferi oraşul şi rămâne lângă bunic.

Băeţaşul acesta, Bernard, se arată şi mai îndărătnic ca moşu-său. Conflictul dintre cei doi—moşul şi copilul—pornit dela aceeaşi ideie, cu singura deosebire că cel din urmă exagerează, va conduce acţiunea în paginile romanului. Bernard e tipul ţăranului incult, invidios, mărginit care se coboară la cele mai infame josnicii şi chiar la crimă.

Bătrânul mai are o fată, pe Eveline, mătuşa lui Bernard. Are douăzeci şi cinci de ani şi e îndrăgostită de Maurice, băiat sărac, fostă slugă în casa lor, astăzi pe front. Pe Eveline însă vrea s'o ia un oarecare Honoré, om de patruzeci de ani, care ar ajuta familia să cumpere mult visata parcelă.

Cearta între bătrân şi fată, foarte respectoasă dar şi foarte dârză, sfârşeşte prin seducerea Evelinei de către iubitul care moare pe front. Se descoperă însă că Eveline, rămăsese însărcinată şi bătrânul o goneşte deşi Honoré pretinde că ar lua-o, cu aceeaşi seninătate cu care iei de nevastă o văduvă.

Figurile principale din roman, rămân bătrânul şi copilul. Cu toate stăduinţele sale, Mazureau nu poate să-l îndrepte pe Bernard şi văzându-l cât e de practic şi de repede în acţiunile sale rele, se lasă încetul cu încetul să fie condus de copil, care îl face să făptuiască cele mai mari neomenii, numai ca să strângă banii necesari pentru cumpărarea parcelei. In sfârşit parcela este cumpărată, orgoliul, fericirea şi mulţumirea îl ucid. Cade zdrobit de apoplexie, aşa încât pământul visat şi căpătat prin atâtea mijloace urâte îi va sluji de mormânt.

Gabriel Maurière. — Pamphile et Pompon.

D. Pompon-Larzac a ajuns deputat şi judeţul unde s'a ales devine fieful său politic. Bate pe umeri pe toţi alegătorii, ţine în mână toate numirile în administraţie, e popular şi temut. Când locuitorii au de făcut vre-o reclamaţie se cunosc mijloacele pentru a-i face să renunţe, dându-le alte compensaţii; când perceptorul e prea zelos şi indispune populaţia, e dat pe mâna procurorului căruia i se făgădueşte o avansare, iar mai târziu perceptorul e mutat şi de procuror nimeni nu-şi mai aduce aminte. Dacă inginerul nu vrea să depună un raport favorabil unui anumit plan pentru deschiderea drumurilor necesare, va cădea în cursă, victima unui mic şantaj sentimental.

Când veşnicul adversar în alegeri, Pamphile, devine primejdios în urma unei moşteniri bogate, se găseşte mijlocul unei înţelegeri, cumpărându-i-se adesiunea la comitetul republican în schimbul angajamentului de a nu i se face mizerii la executarea testamentului. Mai târziu Pompon va fi senator şi Pamphile îi va lua locul la deputăţie.

Toate se petrec în familie, cu complicitatea subprefectului, care pune ochii pe fata lui Pompon-Larzac, pe care însă nu o va lua din pricină că în ultimul moment Pompon a găsit o partidă mai avantagioasă.

Te-ai crede în plină ţară românească şi n'ai avea decât să schimbi numele oamenilor şi localităţilor unde se petrece romanul.

Albert du Bois. — Ecrit avec le sang de Rome.

Cu o puternică evocare a antichităţii pe care du Bois o cunoaşte în toate amănuntele, pătrundem în viaţa intimă a romanilor, în moravurile rustice şi în lumea decăzută.

Saphos Mélambris e un atenian fericit. Avea o femee frumoasă, o casă bogată şi avere. Din nenorocire armatele romane comandate de generalul Aelius Corvus străbate oraşul şi din tot ce agonisise grecul, din tot ce alcătuise bucuria şi mândria sa, n'a mai rămas decât o movilă de cenuşe.

Malambris se gândeşte la răzbunare. N'are răbdarea să aştepte răzbunarea zeilor, când ştie bine că asemenea diferende se regulează pe pământ. In faţa cadavrului femeii sale se jură că o sută de vieţi romane vor plăti moartea ei.

Asistăm de-acum încolo la principalele isprăvi ale grecului. Melambris ajunge stăpân în vila romanului în vreme ce generalul moare asfixiat într'o subterană şi fata lui se prostituiază cu toţi grecii mosafiri. Un fost consul roman e asasinat iar altul este executat de împăratul Tiberiu în urma intrigilor abil conduse de grecul răzbunător. Şi aşa mor o sută de romani în mijlocul unei vieţi de plăcere şi desfrâu.

Francis de Miomandre. — Les Taupes.

Un studiu al vieţii de provincie, o pictură mai mult întunecată a invidiilor, geloziilor, meschinelor preocupări şi josnicelor ambiţiuni ce frământă viaţa provincială aceeaşi pretutindeni şi totdeauna.

In mijlocul unei nopţi, noii căsătoriţi Donis de Palisanne şi încântătoarea sa Elisabeta sosesc în casa părintească, plină de mobile vechi covoare şi portrete îmbibate de parfumul trecutului. Aci găsesc două rude bătrâne Eulalie şi Lucienne Louvicourt, care prin atâtea intrigi îi strică cu o altă mătuşe, îi gonesc din casă şi ajung stăpâne la moartea bătrânei care îi desmoştenise.

Georges Michaut. — Jeunesse de Molière.

O nouă carte despre Molière. E scrisă de un profesor la Sorbona, care a mai scris studii complecte şi documentate despre La Fontaine, Pascal şi La Bruyère.

Găsim aci note importante despre familia marelui comic, educaţia sa şi debuturile în teatru. Autorul îl urmăreşte în lungile sale turneuri şi toate textele sunt scrupulos examinate, toate părerile altora riguros controlate, toate legendele confruntate cu datele.

Ceea ce e frumos în acest volum ştiinţific, prin metoda adoptată şi care totuşi se citeşte ca un roman, este descoperirea atâtor istorici răpiţi de indicaţiuni vagi, gata să scrie romanul vieţii unui scriitor, în loc să scrie povestea adevărată a vieţii unui om în jurul căruia s'au creat prea multe legende.

Jacques des Gachons, într'o recenzie de romane în Femina, însemnează cu asterici, ceeace nu trebue să citească fecioarele. Nu ştiu dacă nota explicativă este pornită dintr'un exces de morală sau e numai o paranteză pentru prezentarea mai interesantă a operei: **La lune de fiel** de Henri Duvernois şi **Le baiser du Lépreux** de François Mauriac.

* * *

Maurice Fouchet, poet şi filosof, şi-a dedicat ultima sa lucrare **Francesca** „Tuturor celor, cari păşind peste formele şi culorile trecătoare, retrăesc veşnic din trecutul nemuritor".

Francesca, sintetizează elogiul tuturor frumuseţilor. Ea, este o păstoriţă, care-şi răspândeşte binecuvântarea frumuseţei, ca o sursă infinită de bucurii şi adoraţiuni; ea deslănuie furtuna tuturor patimilor şi durerilor şi la urmă e sacrificată poporului, care o cere ca o răsbunare pentru nemurirea ei. Maurice Fouchet îndrăgostit de Italia, ne dă toată poezia şi sentimentul acestei ţări, în pagini de o frumuseţe plastică.

La robe prétexte, Préseances şi **Le baiser du lépreux** sunt romanele unui autor tânăr, apreciat mult în cercurile pariziene. François Mauriac în cartea din urmă descrie viaţa unei fete candide măritată cu un nemernic.

Dramatic şi convingător, romancierul, a reuşit o lucrare din cele mai personale.

Un roman sguduitor este **L'appel de la Route** a lui Edouard Estaunié.

Cu stilul său analitic şi cercetător cu care şi-a prezentat **Vie Secrète** şi **L'Empreinte,** vine în **L'appel de la Route,** să ne intereseze prin curajul şi îndrăsneala acţiunei şi eroilor săi.

Henri Duvernois, autorul **Giselei,** lui **Edgar** şi **Brebis Galeuse,** publică în urmă, **La lune du fiel.**

Plină de aceiaşi ironie şi vervă, **Luna lui de fiere,** arată prin titulatura sa subiectul de care se animează.

Cugetul Românesc (Aprilie)

T. **Arghezi** publică versuri (Mâhniri) care aduc aminte maniera atât de originală şi atât de caracteristică a acestui mare scriitor atât de sgârcit în producţie de-o bucată de vreme.

Ion Pilat continuă cu viziunile sale şi reînvie din „Bătrâni" pe Eliade, Cârlova, Alexandrescu şi Donici. Unele versuri de un surprinzător lapidirism dau dovada unei maturităţi a talentului în care s'a nădăjduit mult şi care nu se dezminte.

Un foarte judicios articol semnat de N. Iorga, despre „cartea de citire", ne face atent asupra uşurinţei cu care se scriu primele lecturi ale copiilor.

Surprinzător de frumos, adevărată perlă literară este dialogul teatral semnat de Theodor Solacolu.

Convorbiri literare (Martie)

Cu actul al IV-lea din „Puterea Intunericului" tradus de D. Nanu şi M. Fotino, decana revistelor româneşti ce apar, ne mai aduce un splendid sonet inedit de Cerna, marele poet care s'a stins atât de dureros şi atât de tânăr, lăsând un gol imens în literatura noastră.

Cele trei Crişuri (No. 5—6). Pe coperta revistei vevistei vedem o reproducere, căreia i să spune: „Notturno" d'Annunzio smulgându-şi bandajul. Nu ştim ce va spune la aceste d. Annunzio, celebrul autorul al Navei, iredentul ireductibil, care cu arnăuţii şi corsicanii lui a înspăimântat pe Zanella. Negreşit credem însă, că revista n'ar fi păcătuit împotriva idealului latin, dacă ar fi refuzat să publice astfel de „Notturne" slabe şi ante-artistice. „*De Profundis*" este un vers cu frumoase emoţii şi nu mai puţin preţioase mărturisiri al unui suflet delicat. D. **Marin Ştefănescu**, cunoscutul profesor universitar din Cluj, care poartă pe umeri povara unor insuccese politice, cari l'au aruncat pe vârful penelor nemiloase ale umoriştilor—să refugiază acolo, de unde a pornit: în filosofie. Dar filosofia d-sale atinge iar valurile politice, căci iată ce constată: „ceia ce ne trebue nouă acum este ca să introducem idealismul în politică, unde a pătruns atât de mult materialism, încât politica a devenit sinonimă cu materialismul. Să-o spunem cu toată puterea: avem o absolută nevoe de un suflu idealist, care să înalţe politica. „Fireşte că avem lipsă de acest suflu domnule Marin!...

Un vers frumos „Noaptea" de d. **Samarineanu** face o oază în paginile plictisite ale revistei iar d-na **Vior. I. Ciordoş** (Vioara din Bihor) publică notiţe sugestive asupra asasinărei soţului d-sale fruntaşul român **d-r I. Ciordoş,** ucis mişeleşte la 1919 de hoardele barbare ungureşti în retragerea lor dela Tisa.

Nu putem decât să felicităm revista că începe să publice articole de ştiinţă populară cum este : **Vasco di Gama,** marele peregrin, amiralul mărilor Indiei, căreia Europa îi poate mulţumi cunoaşterea atâtor taine mistice ale Indiei. Cronica şi revista revistelor cu pricepere scrisă.

„*Evoluţia*", revista literară din Cluj, numărul de Paşti (15 Aprilie) publică material ales şi scris de cunoscuţii scriitori ai Ardealului. „*Evoluţia*" a fost complect reorganizată şi trece în conducerea unui comitet de redacţie.

Insemnări

Românii în străinătate

Pictorul Gropeanu care de foarte multă vreme e instalat la Paris, unde expune şi e admirabil apreciat de critica artistică, a fost numit din nou în juriul Salonului de Toamnă pe anul 1922.

In oraşul Toulouse la expoziţiunea „d'Art Latin" pictorii români expun alături de cei spanioli. Sunt trei: Gropeanu, Mărculescu şi Popescu-Isachi. Cel dintâi expune două tablouri cu subiect rustic elogios relevate de critici competenţi care scriu despre dânsul: „celebrul pictor Gropeanu".

O piesă ungurească scrisă de o româncă

Citim în „Cele două crişuri" din Oradea-Mare:

Doamna Victoria Diamandi a scris o piesă teatrală în limba maghiară care s'a reprezentat cu succes pe scena teatrului local „Regina Maria". A debutat în literatură cu versuri cari s'au publicat prin diferite ziare şi reviste maghiare din localitate şi Cluj. E o tânără scriitoare al cărui nerv şi noutate în literatură place. Subiectul primei sale lucrări dramatice cu care a debutat e luat din nevroza zilelor de azi, dramatismul emană dintr'o sursă destul de neverosimilă şi nu tocmai justificabilă — minciuna. Eroina iartă pe iubitul ei că a înşelat-o cu alta dar nu-l iartă că a minţit-o. După cele ce s'au zvonit piesa va fi tradusă în româneşte de d-l Octavian Goga.

Primăvara în Japonia

Japonezii au obiceiurile lor prin care ştiu să serbeze învierea naturii. Desprindem din volumul lui Brieux asupra Japoniei aceste pagini din care nu lipsesc poezia şi pitorescul.

„La Kioto în mijlocul marelui parc, există un loc mare şi la mijloc un cireş enorm cu ramurile bine proptite. Indată ce încep să apară florile, lumea dă năvală şi-l înconjoară. Douăzeci de mii de persoane se răspândesc prin parcul imens. Vânzători de ceai, de prăjituri, de amintiri şi chiar de obiecte sfinte, vin de-şi fac cortul. Restaurante efemere adăpostite în colibe uşoare se instalează de-alungul tribunelor ale căror etajere îngădue oamenilor să se odihnească. Ei stau acolo de privesc florile mauve în buchete care la lumina soarelui iau înfăţişări de nori.

Zi şi noapte mulţimea veselă rătăceşte prin apropierea copacului. Grupuri de bărbaţi, de femei şi copii se opresc în faţa lui, îl privesc zâmbind într'un extaz pe care noi nu-l putem înţelege. Lucrul acesta ţine atât cât ţin şi florile. Când o ploae violentă sau un vânt mai aspru, le smulge de pe ramurile încărcate, când petalele smulse acoperă pământul cu ninsoarea lor delicată, atunci, într'o singură zi tribunele sunt desfăcute şi imensul parc cercetat cu o zi mai înainte de atâta lume, rămâne părăsit, trist şi tăcut.

Ivirea şi ofilirea florilor marelui cireş nu impun numai durata bucuriei din jurul lui. In oraş, în cele mai frumoase teatre, dansuri bogate încep în ziua când înfloresc şi se termină odată cu veştejirea lor".

Darul lui d'Annunzio

D'Annunzio a trimis Franţei un dar preţios. Francezii au primit cu emoţie darul care consta din noul său volum „Envoi à la France".

Sunt reunite aci paginile scrise cu entuziasmul primelor zile de război. Prima lovitură, în marele măcel, a primit-o Franţa şi prin urmare de ea se ocupă marele poet, care pe măsură ce se apropia primejdia, căuta să aspire puterea de care avea nevoe, cutreerând monumentele aducătoare aminte de marile victorii trecute.

Capul sfântului Denis îi apare în razele soarelui, ca o bună vestire a minunei de pe Marna şi atunci pe marginea drumului străbătut de carele cu răniţi îmbrăţişează cu privirea îngerii ce străjuesc poarta catedralei dela Reims.

Timpul trece. Italia şi Franţa luptă împreună. Comunicatele lui Joffre şi ale lui Cadorna se unesc şi d'Annunzio povesteşte în paginile străbătute de un delirant lirism, visurile, nădejdile şi viziunile sale.

Operă postumă a lui Massenet

„Amadis" spunea marele compozitor va fi testamentul meu muzical. Nu există însă teatru pe lume care să-mi poată realiza visul. Cât voi trăi nu las să mi se reprezinte opera. Aş suferi prea mult să văd o realizare scenică mai prejos de închipuirea mea".

Muzica franceză moşteneşte astăzi o capodoperă, căci la opera din Monte-Carlo se reprezintă lucrarea lui Massenet scrisă pe libretul unui alt dispărut Jules Claretie.

Principesa bretonă Elisène a iubit pe un prinţ francez care a murit lăsându-i doi copii Amadis şi Galaor. Din această pricină regele o goneşte în pădurea zânelor, pentru că nu vrea să-i trăiască copiii. Elisène moare lângă copacul zânelor după ce găsise două petricele vrăjite şi le-a atârnat de gâtul copiilor ei. Zânele au luat să crească copiii orfani lăsaţi în voia crudelor destine.

Câţiva ani mai târziu când copiii s'au făcut mari şi au crescut despărţiţi unul de altul, Galaor se prezintă la curtea bătrânului rege breton Raimbert pentru a câştiga într'o luptă pe principesa Floriana fiica regelui.

Dar Floriana care a citit într'o carte aventurile vestitului Amadis, cavaler de Franţa, iubeşte în ascuns pe eroul necunoscut. Il chiamă în caldele sale rugăciuni.

Amadis, cavaler virgin, a cărui putere neînfrântă pe mare a căpătat-o în schimbul acestei virginităţi e prea departe de principesa care îl iubeşte în vis. Şi el o iubeşte tot în vis pe Floriana Zânele se străduesc să-l apere de o iubire pământeană şi să-l abată din calea unei morţi sigure. Străduinţele lor sunt zadarnice. El aleargă spre necunoscuta din vis. Soseşte la curtea regelui în clipa când se celebrează căsătoria Florianei cu Galaor. Cei doi rivali se luptă şi Galaor e ucis. Dar recunoaşte pe frate-său după piatra ce-i atârna la gât. Fatalitatea s'a împlinit. Totuşi rămâne mai puternic, pentru că el câştigă bătălia împotriva piraţilor şi Galaor, murind, îi cunună.

In partitură se regăsesc toate marile calităţi care făcuse din Massenet cel mai sărbătorit compozitor contemporan.

Balul futurist din Berlin

Zilele trecute s'a aranjat un „bal futurist" la Berlin, în localul unui teatru de vară din Kurfurstendamm. Patronii balului au fost pictorii futurişti: Ivan *Puni*, Erwin *Kokoschka*, sculptorul *Archipendo*, pictoriţele *Xenia Boguslawskaia* şi *Margareta Meyerbund*. La acest bal ..dansatorii s'au presentat în costume futuriste: îmbrăcaţi în romburi, piramide, tetraide, etc. şi regina balului a fost aleasă d-şoara *Meyerbund*, care cu acest prilej, s'a costumat.. într'un cerc de mătase. Un critic maliţios dela „Uik" constată că de astă dată balul futuriştilor a decurs în deplină linişte, fără să se utilizeze ouă şi legume pentru premiarea dansatoarelor. Dar către sfârşitul balului totuş s'a întâmplat o mică neplăcere. O domnişoară şi-a perdut o gheată, pe care, însfârşit, futuriştii înfuriaţi au găsit-o în buzunarele unui funcţionar, care a sburat.. în linie dreaptă, contra principiilor futuriste, din sala de dans.

Moartea unui director de teatru

Zilele trecute a murit la Nisa directorul teatrului parisian „Porte Saint-Martin" Henri Hertz.

Mai întâi actor, după ce terminase conservatorul, jucase în trupele marelui Coquelin. Indemnat de acesta, Hertz deveni director de trupe şi la urmă director de teatru. Condusese teatrul dela Caen, apoi cel din Cherbourg şi în 1900, (împreună cu Coquelin) pe cel din Paris, pomenit mai sus.

La 1909 ia sub direcţia sa teatrul Ambigu.

Om foarte practic, cunoscându-şi meseria, mirosind succesele şi presimţind căderile, Hertz a ştiut totdeauna să scape din încurcături. In timpul repetiţiilor piesei „Chantecler" presimţind insuccesul şi văzând că băgase un capital prea mare în înscenarea piesei lui Rostand a alcătuit imediat cinci trupe care avea să joace „Chantecler" în cinci părţi ale lumei, odată cu premiera dela Paris, până nu se duce svonul insuccesului.

Priceputul director care prevăzuse dezastrul, a reuşit în planurile sale şi direcţia teatrului n'a avut de înregistrat nici o perdere materială.

Film senzaţional

La Berlin s'a representat zilele acestea filmul *Einstein*, care popularizează teoria relativităţii. „Berliner Tageblatt" remarcă nu fără cinism că succesul a fost relativ.

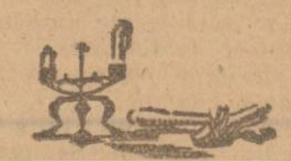

O dramă în 44 tablouri

Până azi ştiam că cele mai lungi drame sunt ale lui *Kotzebue*, în cari defilează „poporul" adesea peste trei zeci de minute, încât în acest timp poţi să consumi o porţie de mititei şi să bei un litru de vin. Laurii îngrozitorului dramaturg sunt însă în pericol. La teatrul din *Königsberg* s'a jucat o piesă de teatru scrisă de un institutor german *Döblitz*: „Chemarea Patriei", care are 44 tablouri.. Piesa începe după masă la orele 4 şi sfârşeşte în zorii zilei, iar pausa durează treizeci de minute; în acest timp sunt trezite la viaţă soacrele leşinate de emoţiile teribilei drame, căci drama, ca toate dramele patriotice germane se ocupă de toate: de *Wilhelm cel Mare*, care apare pe cal alb, de *Moltke*., *Bismark*, *Hindenburg*, *Tirpitz*.. romancierul *Zobeltitz*, poetul *Hauptmann* (presentat ca un periculos duşman al Francezilor), profesorii *Delbrück*, *Wilhelm Boda*, etc. Cum era firesc, institutorul german a intercalat şi versul lui *Lissauer*: Hasslied, cântat de întreaga asistenţă, iar în zorii zilei, după sfârşitul ultimului tablou, institutorul s'a mai răzbunat asupra publicului şi cu un discurs, care a ţinut peste o oră.

Bravos meştere Döblitz!

Curajul tău civic este demn de imitaţie!..

Edgar Allan Poe în limba japoneză

„The Peking Times" anunţă că un poet japonez d. *Manu Hiratari*, a tradus în limba japoneză toate versurile lui *Edgar Allan Poe*, marele poet american, care alături de *Longfellow* şi *Ralph Waldo Emerson* sunt consideraţi ca cei mai de frunte representanţi ai poesiei Jankee-ilor. D. *Manu Hiratari* a tradus: *The Raven* (Corbul), *The Bells* (Clopotele), *Ulalume*, *Annabel Lee*, *To my mother* (către mama mea), *Lenore* (balalada — drama postumă „*Politian*". *Al aaraaf*, şi essaieurile *The philosophy of composition*, *of words* şi celebrul *The philosophy of composition*.

Cine se va gândi dintre poeţii români să traducă admirabilele plăsmuiri ale marelui american, ale cărui „Povestiri extraordinare" au apărut în româneşte masacrate, încât să facă concurenţa fascicolelor de sensaţie ale lui *Conan Doyle* şi *Maurice Leblanc*.. Şi cine va putea uita fatalul şi misticul: quoth the Raven „Nevermore"?...

Director de teatru

Director al Teatrului Naţional din *Zagreb* (Croaţia) a fost numit cunoscutul poet sârb *Teodor Manoilovici*, unul dintre fruntaşii literaturei moderniste în Yugoslavia. Noul director a fost multă vreme publicist în Oradea Mare şi este un perfect cunoscător al literaturei române.

Tot ce priveşte „Adevĕrul Literar şi Artistic" *(manuscrise, cărţi, reviste, ilustraţii, corespondenţă) se trimite pe adresa revistei în str. Sărindar No. 11.*

Chestiuni femenine

Caton și sufragetele romane

Când s'au sfârșit războaiele punice, femeile Romei ca și atenienele din timpul lui Aristofan, se gândesc să obțină în Stat și în societate un rol mai mare; dar cum n'a rămas nici o teorie a lor, mișcarea femenistă de atunci nu e destul de popularizată, totuși fiind cunoscute desbaterile asupra legei Oppia, nu este nici esclusă existența unei asemenea mișcări.

O lege votată în timpul războaielor punice — în acea epocă de restricțiuni — interzicea femeilor să poarte vestminte colorate.

Tribunii Valerius și Fundanus propun respingerea acestei legi.

In glasul lor, este revolta tuturor femeilor romane, care au căutat prin toate mijloacele să solicite acordarea unui drept așa de legitim, acela de a-și alege singure haina de purtare.

Nu există o înfrângere mai mare decât aceea de a primi uniforma impusă de lege, așa cum își îmbracă deținuții haina închisoarei. Or femeile erau deținutele sexului tare, care le comanda până și numărul pulsațiunilor, la care le dedea drept, viața.

Femeile adunate în consilii își întăriră astfel doleanțele și solidaritatea lor păru așa de periculoasă că însuși Caton, denunța pericolul femenin, în discursul său pentru votarea legei și numește pe femeie: „menajeră sau curtizană".

Caton a privit emanciparea femeei, ca o corupțiune socială. „Dacă femeile ar arunca numai o privire în piața publică, dacă ar avea dreptul să-și dea părerea asupra afacerilor care le privesc, ar însemna să răsturnăm legea antică a strămoșilor noștri.

„Femeia vrea să ne fie egală; ca mai târziu să ajungă stăpână"...

Tradiționaliștii împreună cu Caton refuză abrogarea legei, ceeace făcu pe femeile romane să țină întruniri, să parcurgă străzile Romei, convingând astfel pe tribuni să se ralieze la votul lui Valerius și Fundanus și să le recunoască dreptul acestei simple libertăți.

Vocea lui Valerius și acțiunea parlamentară și extraparlamentară a femeilor făcu ca legea Oppia să fie abrogată.

* * *

Iată dar că veacurile nu schimbă nimic din vitalitatea spiritelor, nici din personalitatea umană și ca acum câteva zeci de secole, am văzut și noi, zilele trecute o luptă parlamentară, cu acelaș veto al legei romane și cu aceiași victorie căpătată, pentru triumful unei cauze drepte. „Istoria se repetă" și victoriile se reproduc în timp. Victoria femenină din timpul lui Caton, câștigă deocamdată emanciparea gustului și al culorilor și apoi privirile femeilor se îndreaptă către Forum.

După abrogarea legei Oppia, censorul pune o chestiune limpede: „Se poate admite influența femeilor asupra deliberațiunilor publice?"

Și iată pentru prima oară la Roma, acțiunea colectivă a femeilor, impunând o lege de interes femeiesc.

Caton — ca și un ministru oarecare englez — suferă revolta sufragetelor oprimate!

După abrogarea legei Oppia, femeile își măresc pretențiunile și influența lor crește vădit, în afacerile publice.

Femeia, astfel, ia o parte preponderantă la revoluțiunea religioasă și morală, pe care a aduce helenismul.

Cu firea lor pasionată, femeile romane se exaltează de religiunile mistice ale orientului.

Cultul Isis-ei și al Cybelei găsește în ele, un ecou de o mare resonanță. Se constituie societatea secretă a celor ce sărbătoresc misterele Bacanalelor, societate a căreia operă de propagandă amenință serios preocupările Senatului Roman.

Se știe că societatea aceasta secretă a aparținut dela început numai femeilor și bărbații, n'au fost admiși decât foarte târziu și numai din grația femeilor.

Ca femeile franceze din secolul al șaselea — pasionate de Italia — ca femeile române de azi — pasionate de Franța —, matroanele romane se pasionează pentru Grecia, introducând de acolo tot ce era privitor la modă, la moravuri, la literatură și la filosofie.

Femeia romană își capătă încetul cu încetul dreptul ei în societate și meritele ei o așează în galeria femeilor celebre, ale antichităței. E de ajuns să amintesc de Cornelia — mama Grachilor — ca prin ea să portretizez imaginea tuturor matroanelor romane.

Fata lui Scipion Africanul; Iulia fiica lui Cesar și nevasta lui Pompeius; Sempronia afiliată la conjurația lui Catilina; Fulvia femeia lui Antonius care influență pe triumviri la cele mai crude proscripțiuni și sacrifică pe Ciceron — iată femeile romane, a căror istorie e tot atât de bogată și generoasă în acțiuni, ca a multor oameni de Stat.

Istoria vorbește încă de Hortensia fiica oratorului Hortensius, rivalul lui Ciceron.

In timpul triumviratului, Antonius, Octav și Lepidus pun asupra Romei cele mai aspre contribuțiuni. Femeile protestează conduse de Hortensia și prin discursul ei — plin de grații sau de lacrimi — triumvirii cedează și Roma e recunoscătoare Hortensiei.

Ca și Monna Vana lui Maeterlinck, Hortensia Romanilor, este o eroină de mare dilemă teatrală.

ROZINA

La Craiova

S'A REDESCHIS VECHEA ȘI CUNOSCUTA

AGENȚIE TEATRALĂ

Ioniță Plessea

Strada Unirei No. 47

Adevěrul Literar și Artistic

IN ȚARA		IN STRAINATATE	
Pe un an	120	Pe un an	240
„ 6 luni	60	„ 6 luni	120
„ 3 „	30	„ 3 „	60

Revista Modelor

Ultimele sentințe ale Caselor de Modă din Paris.

Ca să putem urmări mai bine evoluțiunea modelor într'un singur sezon, e de ajuns să reproduc sentința din urmă, ale diferitilor directori de modă ai departamentelor pariziene, și vă veți face o idee nu clară — dar complectă a tot ce se chiamă astăzi: *modă.*

Siluetă simplă.

Imi place linia simplă, impecabilă, care dă femeii aerul așa de elegant și deosebit.

Worth

* * *

Siluetă înaltă.

Imi rezerv toate preferințele mele, pentru variantele rochiei în linie dreaptă, sveltă și nu prea lungă.

Jenny

* * *

Silueta fină.

Să ne inspirăm din fantezia trecutului, adaptând-o exigențelor femeei de astăzi. Mai ales să nu uităm broderiile, desenul mânecilor și toate acele detalii care adaugă ceva la eleganța unei rochi.

Lanvin

* * *

Silueta artistică.

Sunt partizan al rochiilor lungi și al țesăturilor de artă — pentru ziua ca și pentru seara.

Paul Poiret

Silueta de stil.

Silueta modernă are multe farmece. Totuși o casă mare trebue să rămână credincioasă rochiilor de stil, pe care nimic nu le-ar putea egala în eleganță, din ceeace produce secolul nostru.

Doucet

* * *

Silueta tânără.

Să îmbraci simplu, tineresc și să păstrezi femeei, toată sveltețea și linia ei... iată ceeace trebue să-ți amintești vecinic, pentru ca haina să nu aibă aerul unei deghizări.

Jean Patou

* * *

Siluetă lungă.

Rochiile Isis, Lysis și Chryseis sunt mereu frumoase; creațiunile cele mai îndrăznețe, trebue să aibă un fond de clasicism.

Madeleine et Madeleine

* * *

Silueta subțire.

Să lăsăm fiecărei femei personalitatea ei, prezentând-o cu liniile modei.

Premet

* * *

Silueta liberă.

Linia mea este foarte simplă. Ea se rezumă în această definițiune: dreaptă și nu prea lungă. Așa înțeleg moda adevărat, parizîană.

Doeuillet

* * *

Beer preferă rochiile vaporoase și largi, care fac un efect tânăr. El își garnisește rochiile și costumele tailleur cu flori de lână și cu panglici stilizate, făcând impresiune de broderie.

Martial et Armand, se gândesc, cu drept cuvânt, la rochiile drepte și simple cu cordoanele în sus de șolduri, care dau o siluetă distinsă și foarte normală.

Drecoll expune silueta lungă și fină iar costumele clasice le preschimbă în sacouri vagi și indecise.

Lucien Lelong și-a prezentat modelele foarte decorative, cu palatine largi și mâneci brodate, pe scena Teatrului Capucines, sub auspiciile spirituale ale conferențiarilor Miraude și Ryp.

Lucile, mulează costumul pe corp și disprețuește centura.

Nicole Grouet, este pentru broderiile somptuoase și penetru înfrățirea blănilor cu muselina.

Alice Bernard alege țesături moi și brodate cu mult gust.

Iată dar atâtea păreri pentru înfrumusețarea siluetei femeiești!

Nu mai lipsește de cât un Caton, ca să începem cruciada rochiilor.

DIANA

Diverse știri sportive

Joseph Guillemot, campionul Franței de „cross-country" a cucerit pentru a doua oară titlul de campion al Angliei pentru aceeași specialitate. Victoria sa a fost extrem de ușoară prin faptul că era într'o „formă remarcabilă".

Campionatul Național al Angiei a avut loc pe un timp splendid la Hereford (Anglia). Parcursul era de 10 „mille" (16 km. 093 cm.) și a fost străbătut de învingător în 57 minute și 1 secundă. S'au clasat apoi și în ordine: *Eckersley* (englez), *Schnellmann* (francez); *Thomas, Blewitt, Freeman* (englezi); *Cottrel* (francez) etc.

Clasarea pe cluburi a fost: 1) *Bierchfield-Harriers* (41 p.); 2) *Surrey A. C.* (58 p.); 3) *Warrington A. C.* (158 p.).

* * *

„Cross"-ul internațional organisat de ziarul parisian „L'Auto" pe hipodromul La Courneuve, a obținut un mare succes; într'adevăr 5000 spectatori la acest sport, înseamnă mult.

Invingătorul a fost *G. Huet* (37 minute 3/5 sec.) urmat de aproape de compatriotul său *Corlet* și apoi de englezii *Freeman, Ward*, veneau apoi *Manhes* (fr.), *Blewitt* (engl.) *Beman* (engl.) *Schnellmann* (fr.) *Isola* (fr.), *Brossard* (fr.), etc.

Pe echipe au câștigat francezii cu 45 puncte, urmați de echipa engleză *Birchfield Harriers* (aceasta a fost de 14 ori campioană a Engliterei și de 13 ori s'a clasat a doua).

* * *

La Swansea, echipa representativă a Țărei Galilor a învins echipa representativă a Irlandei (11—5).

* * *

Tot în vederea campionatului Franței, resultatele ulterioare au fost:

Aviron Bayonnais învinge **U. S. Dax** (22—4).
Racing C. Fr. învinge **Assoc. Béziers** (5—0).
Biarritz Olympique învinge **A. S. Carcassonne** (13—3).
F. C. Lourdes învinge **F. C. Grenoble** (7—6).

* * *

In vederea jumătăților de finală a Campionatului Franței, rezultatele au fost următoarele:

Racing C. Fr. învinge **A. S. Carcassonne** (3—0).
Stade Toulousain învinge **Assoc. Beziers** (5—0).
U.S. Perpignan și **Aviron Bayonnais** (3—3).
U. S. Dax învinge **F. C. Grenoble** (23—6).

* * *

Faimosul jucător campion englez *Doherty*, a murit la Londra în urma unei gripe infecțioase contractată la Davos (Elveția) și la câteva zile interval de *Laurentz* marele campion francez mort de aceeași boală contractată la St. Moritz.

* * *

Patterson a câștigat campionatul Australiei „simplu domni"; *Paterson-Hawkes* au câștigat campionatul „dublu domni".

* * *

La Brighton (Englitera) faimosul *Ted Lewis* a învins în 2 minute 15 — adică în mai puțin de o repriză — pe *Tom Gummer* fost campion al Engliterei.

Ted Lewis va lupta în Mai contra celebrului *Georges Carpentier.*

In vitrina librăriilor

Emilia Tailler. — Literatura franceză contemporană.

Andrei Braniște. — Șovăiri, — schițe și nuvele.

C. Rădulescu-Motru. Incotro merge Germania.

P. Roziade. Călăuza grădinarului practic.

Dr. V. Teodoru. Mama gravidă și noul născut.

Th. D Sperantia. Teatru sătesc: Lângă pământ, dramă. Curcanii, comedie.

C. Sandu-Aldea. Sfaturile unui plugar luminat.

A. Vlahuță. — Opere complecte. (Poezii) „Cartea Românească".

Nicolae Philipovici. — Curs de aplicație a expresiunilor comerciale engleze.

Mihail Sadoveanu. — Duduia Margareta. (Ed. IV-a.)

Mihail Sadoveanu. — Dureri înăbușite.

Goethe (trad. de Ion Gorun). **Faust.**

Th. D. Sperantia. — Călătoriile lui Enache Cocoloș.

Jules Verne. — Mihail Strogoff.

Anghel Julea. — Agenda agricolă.

Dr. Aurel Dobrescu. — Boalele nervoase și mentale.

Iuliu Valaori. — Crestomația greacă.

Volbura poezii de Const. A. Siminei.

Wilhelm Tell
de **Coeurderoy** și de **Florian**
în românește de **P. Mușoiu**

In editura institutului „Cartea Românească":

Poezii, Mihail Eminescu, (ediție nouă).

Poeme în proză
de Pouvillon, (rad. de Dim. C. Zavalide)

Legende istorice de pe pământul României
povestite de **Victor Lazăr**
profesor de istorie la școala normală de învățători din Cluj

Zamolxe
mister păgân
de **Lucian Blaga**

Robirea Sufletului
povestiri
de **Ion Agârbiceanu**

PAGINI ALESE DIN SCRIITORI ROMÂNI.
(Cartea Românească)

Nr. 72. — Al. Vlahuță: Poezii.

Nr. 73. — Caragiale: „Noaptea Invierii".

REVISTE

Cultura creștină. Revistă Lunară (Blaj) An. XI. Nr. 4.

Lumea universitară (Cluj). An. I. Nr. 5.

Hasmonaea, revista stud. univ. sioniști. An. IV. Nr. 10.

Cele trei Crișuri (Oradea Mare). An. III. Nr. 7.

Sburătorul Literar. An. I. Nr. 31.

Joc de inteligență

ȘAH

Concursurile de deslegări de probleme de șah organizate în ziua de 17 Aprilie a. c., din inițiativa d-lui S. Rosenfeld, de către Cercul de șah din București, a avut o reușită complectă.

Au luat parte la primul concurs 15 concurenți și la al II-lea concurs 9 concurenți.

Rezultatul definitiv al concursului se va da Duminecă 23 Aprilie a. c., la Cerc.

Publicăm astăzi două din problemele concursului, care a dat mult de lucru concurenților.

Atragem deosebită atențiune amatorilor pentru problema No. 121, care e o problemă analitică și Cercul de șah oferă un premiu special de *Lei 50.* amatorilor din provincie cari în termen de 2 săptămâni va trimete la Redacție deslegarea cea mai complectă cu toate analizările necesare.

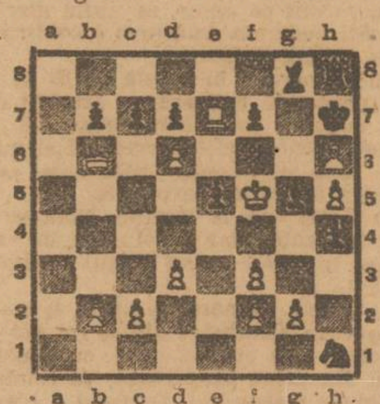
Concurenții vor trimete deslegările într'un plic separat închis cu mențiunea: *pentru concurs.*

Rezultatul definitiv al concursului din București îl vom da în numărul viitor.

PROBLEMA No. 121

de *Salomon Rosenfeld, București*

Negru: 11 figuri. *Alb*: 12 figuri

Alb ia înapoi (retrage) ultima mișcare făcută, în locul căreia face o altă mișcare, cu care dă mat.

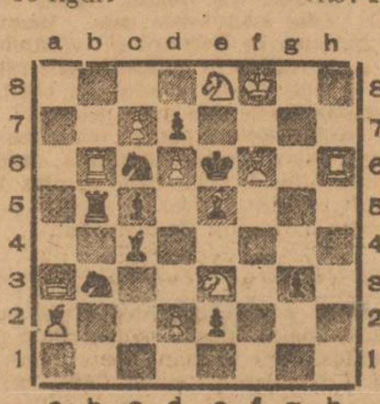
(Diagrama de mai sus reprezintă poziția în care alb a făcut o mișcare care îi se pare că nu e bună o ia deci înapoi și face o altă mișcare cu care dă mat.

Negrele nu mai mișcă de loc din poziția de mai sus.

PROBLEMA No. 122

de *Salomon Rosenfeld, București*

Negru: 10 figuri *Alb*: 11 figuri

Alb trage și face mat în 2 mutări.

Matchul București-Timișoara

In vara anului trecut au început un match de două partide prin corespondență între Cercurile de șah din București și Timișoara.

Ambele partide au ajuns până la lovitura 20-a.

Publicăm acum mersul partidei I, până la lovitura 20.

Alb: Timișoara. *Negru*: București

Partida pionului damei.

1. d2—d4	Cg8—f6	11. Ne2×f3	c7—c6
2. Cg1—f3	d7—d6	12. e3—e4	Dd8—c7
3. c2—c4	Nc8—g4	13. Dd1—c2	Ce8—f6
4. e2—e3	Cb8—d7	14. Cc3—e2	Tf8—e8
5. Nf1—e2	e7—e5	15. g2—g3	Ta8—d8
6. Cb1—c3	Nf8—e7	16. Ta1—e1	Cd7—c5
7. b2—b3	0—0	17. Ce2—c1	Cc5—e6
8. Nc1—b2	Cf6—e8	18. Cc1—d3	Ce6—d4
9. d4×e5	d6×e5	19. Nb2×d4	Td8×d4
10. 0—0	Ng4×f3	20. Cd3—e1	Te8—d8

Partida fiind în curs de joc, nu putem publica nici un fel de comentariu.

P. I. Negreanu,
Lt. I. H. Gudju.

Abonați-vă la interesanta și folositoarea REVISTĂ ILUSTRATĂ DE MEDICINĂ POPULARĂ

Sănătatea și Viața Fericită

care la 1 Martie intră în al 22-lea an de existență și care în fiecare număr conține următoarele rubrici permanente:

Sănătatea socială
Sănătatea tinerilor
Sănătatea femeilor
Sănătatea copiilor
Sănătatea pentru toți
Sănătatea literară

Revista „SANATATEA"

n'ar trebui să lipsească din nici o casă, din nici o bibliotecă.

Abonament anual 50 Lei

REDACȚIA și AD-ȚIA „SANATATEA" No. 9, Str. Triumfului, No. 9, BUCUREȘTI

Cei cari se abonează în cursul lunei Martie plătesc numai 40 Lei în loc de 50 Lei

SERIA III—ANUL III No. 75 ...larul în țară ... străinătate Duminică 30 Aprilie 1922

Ade... ...ul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 188... CONST. MILLE 1867—1920 FONDAT în 1893

...TERAR ȘI ARTISTIC
Onor. Revista "Transilvania"
Str. Saguna N°6
Sibiu

923

Cincizeci de ani de la moartea lui Eliade

O aniversare

La 27 Aprilie (st. v.) se împlinesc anul acesta cincizeci de ani de la moartea lui Ion Eliade Rădulescu.

Dacă oficialitatea și instituțiunile noastre de cultură sunt în ajunul ignorării acestui fapt „Adevĕrul Literar și Artistic" închinând un număr memoriei marelui cărturar, va fi cu atât mai mândru, știind că la vreme a atras o cuviincioasă atenție.

Sunt cincizeci de ani de când a murit Eliade.

E un prilej să reînviem figura și opera culturală a marelui dispărut, și să lămurim, multora, rostul statuii care se înalță pe bulevardul Academiei la dreapta lui Mihai-Viteazu. Eliade în Muntenia și Asachi, în Moldova, sunt cu drept cuvânt „bătrânii părinți ai literaturei românești" cum prea bine îi caracteriză profesorul N. Iorga, de ale cărui cercetări în domeniul istoriei literare, ne folosim în amănuntele ce le dăm.

Și nu numai literatura e chiemată să îngenunchie la mormântul școlarului lui Gheorghe Lazăr, mai e nevoe să îngenunchie și presa din toate unghiurile țării, căci sub privighierea sa și în tipografia cumpărată dela Cismeaua lui Mavrogheni înainte de 1830, s'a tipărit primul ziar românesc și se mai cuvine ca însuși teatrul, să se închine amintirii aceluia, care împreună cu Aristia și Ion Câmpineanu a bătut primele scânduri, la scena pe care aveau să se reprezinte piesele lui Alecsandri și Caragiale.

* * *

E tristă și căznită viața fiului polcovnicului Ilie Rădulescu, din Târgoviște și al Frusinei, grecoaica știutoare de carte românească. Avea nouăsprezece ani la 1821, când în țările românești începe nu numai o nouă eră politică, dar chiar și literară și fu imediat pătruns de ideile de regenerare națională, propunându-și să redeștepte spiritul național al românilor, amorțit de influențe străine și obiceiurile ruginite ale veacului prin lipsa totală de cultură.

Se pătrunsese de această nevoe ascultând pe arhidiaconul și mai târziu „inginerul", Gheorghe Lazăr„ — copilul unui neam de iobagi din satul Avrig de pe Olt, proprietatea lui Bruckenthal, — și avea să fie mai târziu ajutorul și urmașul acestui dascăl, la 1823, când Lazăr bolnav și amărât, pleca să moară în satul de unde coborâse.

Gheorghe Lazăr întemeietorul primei școale românești în Muntenia se arătase într'adevăr „la orice meșteșug filosoficesc destoinic" lăsând în urma sa un „Povățuitor" coprinzând fabule, povestiri morale, unele originale, altele luate de aiurea și prelucrate de dânsul. Eliade, când i-a urmat la școală, s'a gândit să-i urmeze exemplul, dar să schimbe sistemul și iată cum din cursurile a trei ani și-a tipărit o *gramatică* în a cărei prefață discută chestiile de limbă și ortografie adesea dezbătute de cărturarii ardeleni. Greșelile de mai târziu cu nevoia „italienizării" limbei, pentru a dovedi și mai mult înrudirea cu Romanii sunt prea mici, ca să fie subliniate, pe lângă marele foloase aduse culturii românești pe alte tărâmuri.

Pentru o mai mare desvoltare a acestei culturi, necesară regenerării naționale, Eliade, care fusese secretarul unei societăți literare muntene la Brașov, societate ce-și propunea reforma învățământului, înființarea unui teatru Național și a unei gazete, se gândea la o mare societate literară asemenea Academiei lui Richelieu din Franța. Prima grije a acestei societăți ar fi fost alcătuirea unui dicționar al limbei. E sămânța care avea să încolțească, să dea roade și să pună temelia Academiei Române de azi. Se apucă în acelaș timp să facă și să îndemne pe alții la traduceri din clasicii străini, contribuind astfel la formarea limbii ale cărei cuvinte aveau să intre în marele dicționar.

Amărât de certurile altora și de zâzâniile între cei care îl înconjurau, Eliade a rostit marele cuvânt împăciuitor, dătător de liniște pentru o pașnică propășire:

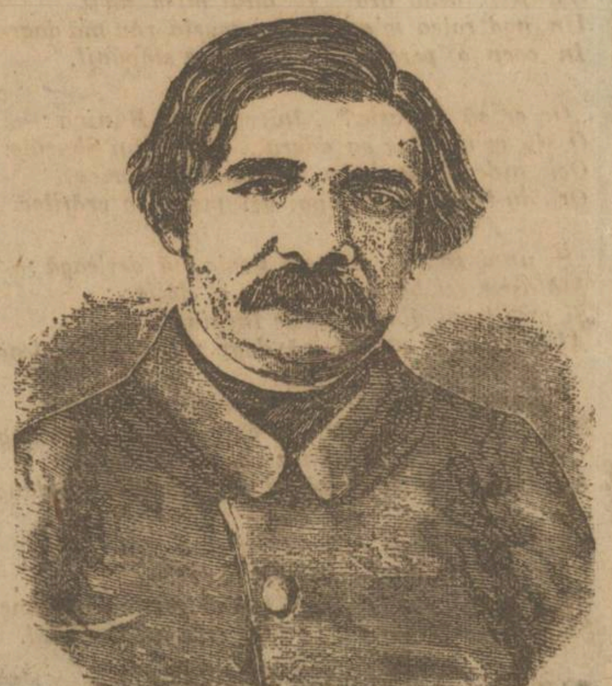
„Nu e vremea de critici, copii, — e vremea de scris. Să scriți cât veți putea și cum veți putea, dar nu cu răutate!"

* * *

Cu trudă, iscusință și destoinicie, păstrând mereu o mucalită vioiciune, Eliade, a izbutit să dea viață acelei „Societăți Filarmonice" din care au purces teatrul românesc și conservatorul de muzică și declamație; a avut neasemănata mulțumire de a da publicului însetat de carte primul ziar românesc „Curierul" transformat mai târziu în „Curierul de Ambe-sexe"; și-a scris între timp poezii din care nemuritor va rămâne „Sburătorul", fabule, piese de teatru, studii despre limbă, comentarii asupra bibliei și chiar în limba franceză „Amintirile unui proscris" și „Memorii asupra istoriei regenerării române".

„Fiul polcovnicului și al Grecei, — ne spune d-l Iorga, — era un înțelegător, un îndemânatec și un harnic; pecetea de originalitate a sufletului său era mai mult hazul, aplecarea către ironie, întorsătură de spirit mucalită; îi plăcea să înfățișeze ideile sale intr'o formă personală, agresivă, șugubeață; cuteza să vorbească de-a dreptul ori cărui boier, de cât care nu se credea mai pre jos; era în stare să spuie adevărul în față, mlădiindu-i însă în așa chip forma, în cât să îmblânzească supărarea sau să câștige pentru sine pe toți cei bucuroși de glumă. Era în el o ușurință, o vioiciune ștrengărească, o putință de a se adapta la oameni și vremuri, care nu seamănă nici cu asprimea hotărâtă a lui Lazăr, nici cu oficiositatea ceremonioasă a lui Asachi." *)

Astăzi când există o limbă formată, în care ce e drept, prea mulți scriu „cu răutate"; când avm ziare ce apar și dispar fără să se mai bage de seamă și o presă care poate sta în cumpănă cu cea din apus; când sunt atâtea teatre pe întinsul țării românești și s'a înfiripat în chip serios o literatură dramatică, și când cercetătorii istorici și literari scot la lumină documentele ce atestă un trecut politic și cultural vrednic de atenția lumii, Eliade pare strămoșul naiv, a cărui cadră din perete a îngălbenit-o ironia vremii.

ION ELIADE RĂDULESCU
1802—1872

Și totuși dela el au purces toate, — singur sau alături de alții — dascăl, îndemnător, inițiator!

Munte cu capul de piatră, de furtune detunată
Stă și azi în fața lumii o enigmă ne'splicată
Și veghiaz'o stâncă arsă dintre nouri de eres.

* * *

Un om ca el nu putea sta de-oparte de frământările publice din preajma anului 1848. Pe vremea aceea cu mai multă curăție de suflet, luptele politice și culturale se confundau. „Părintele literaturii românești" luă parte activă la înfăptuirea ideilor democratice iscălind faimoasa proclamație de la Islaz. In capul mișcării naționale fu ales printre membrii locotenenței domnești.

Memoria acestui om cu atât de rodnică activitate și cu atâta înrâurire asupra spiritului public românesc, o sărbăorim astăzi, când se împlinesc cincizeci de ani dela 27 Aprilie 1872.

A. de HERZ

*) N. Iorga. — Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea.

La Heliade

De Mihail Eminescu 1)

De mi-ar permite Apolon s'aleg dintre cunune,
Ghirlanda n'ași alege-o de flori plăpânde, june,
Ci falnica cunună a bradului bătrân:
Eu n'ași alege lira vibrandă de iubire,
Ci cea care falnic îmi cântă de mărire
Cu focul albei veste aprinde al meu sân.

Ghirlanda ce se însoară cu silfele ușoare,
Pe fruntea inspirată, pe fruntea inspiratoare
De bucle înconjurată, blondine unduind;
Plăcută-i o ghirlandă, sublimă însă este
Cununa cea de aur, ce sfântă se împletește
Pe fruntea cea umbrită de bucle de argint.

Ca visul e cântarea, ce intonă Eol dulce
Când silfele vin jalnic prin lilii să se culce
Să doarmă somn de îngeri pe sânul alb de flori;
Sublim însă e cântul când țipă și ia'n goană
Talasurile negre ce turbă, și răstoarnă
Și spumegă cu furii și urlă îngrozitori.

Astfel ți-e cântarea, bătrâne Heliade,
Cum curge profeția unei Ieremiade.
Cum se resbun un vifor sburând din nor în nor,
Ruga-m'ași la Erato, se cânt cu tine barde,
De nu în viața-mi toată, dar cântecu-'mi de moarte
Să fie ca „Blestemu-ți"..... să-l cânt apoi să mor.

1866

1) Iată poesia despre care menționează Hăsdeu în discursul său.

ДРЕПТЪѦЕСТЪЛОКЪѠДИХНЕСКѸСЕ ЅЗСЕЛЕР ѺБѸЛѸЛѸДМНЗЕѸ
ПАРѲЕНЪСХИМОНАХ, ЧЕАѸФОСТИГѸМЕНЪАНЧЪ Л 4: АН: ПЪНЬЛА
ЛЪ?ЗКЬНАДЬСАѸФЬКѸТЪНСТИѢСКАѸНДЕЕПНОКСПЇЕШНАКѸМ ЛА
ЛЪ Л797 СТ2ОАѸРЬПОСАТЬФИНАПРѢСФН: ПЪТѢКИР ЇѠСТЪНЕПИСКѠ

ION ELIADE RĂDULEȘCU

Dispozițiile și încercările mele de poezie

Invățam grecesce, cum se învăța pe atunci, Octoih și Psaltire: nu înțelegeam nimic. Intr'o Duminică am vĕzut la pórta bisericiĭ Crețulescului lume multă adunată; am stat și eŭ se vĕz ce este: Un fecior saŭ vizitiŭ citia în gura mare Alexandria, și cîți trecea pe drum se opria și asculta. Cînd m'am oprit eŭ, citirea venise d'împreună cu Alexandru pînă la Ivantie Impărat, unde zice: „mira tebe brate, șcl." Nu mĕ putuĭ despli de acolo ascultând descrierea acelui loc plin de răcóre, de verdéță, și adepat de fîntînĭ cu apă vie. A trebuit să tacă acel om minunat pentru mine (vizitiul zic) ca să fug și eŭ d'acolo. Am venit acasă și am cerut fórte rebel, plîngênd să'mĭ dea doĭ leĭ să cumpĕr o carte. Eram rĕŭ cînd plîngeam; sculam vecinii în picióre. A trebuit să mi se dea banii, și alergaĭ îndată și îmĭ cumpĕraiŭ cartea prețuită și plină de minunĭ. Dar ce să fac cu dînsa? că în mîinile mele era mută. Vruiŭ să citesc: cîte-va slove se potrivia cu cele grecești; dar mĕ împedeca o grămadă de alte încurcăturĭ ce semănaŭ unele turnurĭ, altele caracatițe saŭ scorpiĭ, altele țesturĭ și ciupercĭ. Tata nu era în Bucureștĭ să îĭ spuĭ, mama știa carte numaĭ grecéscă; în via grădineĭ lucra cîțĭ-va Oltenĭ; vre-o doĭ dintr'înșiĭ era cu călimările la brîŭ și știa carte. Mĕ rugaiŭ de unul, care mi se păru mie maĭ procopsit, și pe care îl recomanda către mine și numele luĭ (îl chiăma Alisandru). El îmĭ spuse pe picior lîngă un dud favorit al meŭ, ce îl gărisem de maĭ înainte și prin care petrecusem o funie cu mare meșteșug ca să învĕț să săr pe funie ca comedianțiĭ ce vĕzusem că juca la dulap la Cișmigiŭ. Acolo lîngă acel dud începuiŭ a slovni rumînesce: „împărăția la răsărit, șcl". Intr'o jumătate de ceas nu maĭ aveam trebuință de dascăl, începuĭ a citi; și în patru zile isprăviĭ Alexandria din scórță pînă în scórță. Se înțelege însă că în acele patru zile dascălul de grecesce nu m'a vĕzut prin școla luĭ. Plecam diminéța să merg la școlă, dar mĕ întorceam pe altă uliță, intram prin grădină și pe după case, pîndind să nu mĕ vază nimenĭ, mĕ urcam în pod; mĕ băgam subt un coș și acolo citiam vitejiile luĭ Alexandru cel mare, cum s'a bătut cu raciĭ, cu furnicile și cu Por Impĕratul, șcl.: Tot subt acel coș am învĕțat să scriŭ și numerile arabice până la 100, cum și să scriŭ slovele romînescĭ ca de tipar, îmĭ făcusem niște foițe pe care scriam și prescriam; dar vream ca cu dînsele să îmĭ rĕmîe și numele nemuritor. Așa făcuiŭ altele cărora le dăduiŭ formă de carte, cu titlul eĭ după orînduială. Mĕ luaiŭ după titlul Alexandrieĭ și făcuiŭ și la composiția mea un titlu fórte iscusit și însemnător după cum urméză:

> ACEASTĂ CARTE
> Făcută de mine
> Niță saŭ Ion
> Rădulescu (a)
> In zilele
> Polcovniculuĭ Ilie (Tata)
> Și cu blagoslovenia
> Sfințieĭ sale Frusina (Mama)
> 1811.

Ast-fel în *patru* zile învĕțaiŭ a citi *romînesce*, scriam *numere* și *mĕ* făcuiŭ și autor al vestiteĭ compunerĭ: *Acéstă Carte.* Mĕ gîndiam eŭ, că dacă fac la cărțĭ cînd sunt de *nouĕ anĭ*, dar cînd m'oĭ face mare? Eram încredințat în mine c'o să mĕ fac un *mare cărturar*, dar nu mĕ credea nimenĭ.

Procopséla însă, și autorlîcul îmĭ a dat prin pele; că o drăcoaică de slujnică s'a suit a patra zi în pod să dărăcéscă la in, fiind vremea cam ploiósă. Eŭ a trebuit să es odată din coș, dar mĕ primejduiam să mĕ vază și să mi se dea pe față îndărătnicirea mea de a merge la dascăl; îmĭ luaĭ inima în dințĭ; eșiiŭ din cabinetul meŭ de lectură (din coș) și făcuiŭ să țipe biata Ilinca, cît alergară toțĭ din casă. Mĕ deteră binișor din pod, mĕ puseră în cărcă luĭ moș Mîinea și mĕ trimiseră la școlă. Dascălul mĕ primi în bătăĭ și mĕ puse iar la spaltirea grecéscă. Eŭ uram cartea grecéscă, dar din ziua acea o uriiŭ și maĭ mult, s'a trebuit s'o sufer pînă cînd dete Dumnezeŭ ciuma de la Caragea din 1812. Tótă lumea era tristă atuncĭ, numaĭ eŭ eram vesel c'am scăpat de dascălul Alexe și de psaltirea luĭ: pentru că fugiam la moșie afară. Maĭ un an am fost slobod, și nu îmĭ petreceam vremea de cît la o stînă de oĭ, unde păstoriĭ avea felurimĭ de cărțĭ. Acești ómenĭ venia sĕrbătórea în sat și căta la zodiĭ fetelor și flăcăilor, la un călindar ce era tipărit nu știŭ unde, că semăna slova rusécă; Lĭ se duse vestea în sat, și fură chiemațĭ și la curtea boeréscă (cum am zice la noĭ acasă). De aci mĕ cunoscuiŭ cu dînșiĭ și nu mĕ maĭ putu ținea în frică nicĭ cîiniĭ de la stînă ce era să mĕ rupă o dată. Intr'o vară citiĭ cu eĭ împreună *Sórta Pocăințeĭ, Epistolia ce a căzut din cer, Viața Sfîntuluĭ Alexe omul luĭ Dumnezeu, scrisă de mînă, Viața părinteluĭ Macarie, Avestița, fata Sataneĭ, Pogorîrea MaiceĭDomnuluĭ la iad, și alte viețĭ ale sfinților.*

Maĭ pe urmă veni din Brașov acestor păstori și istoria luĭ Arghir. Eŭ pînă atuncĭ din cîte citisem, știam pe din afară numaĭ Epistolia ce căzuse din cer la Palestina; îmĭ plăcea unde zice, că se jură Hristos pe brațul sĕŭ cel drept, și cînd declamam pe din afară ardicam și eŭ brațul.

Cînd vĕzuiŭ însă pe Arghir, eram în cerurĭ de bucurie: învĕțaiŭ maĭ într'o sĕptămînă Cîntarea întîiŭ. Mĕ încurca însă că nu știa nimenĭ să îmĭ spue ce este *musă*; într'un cuvînt eram de minune în casă cînd mĕ auzia fetile spuindu-le pe din afară în stihurĭ istoria frumosuluĭ Arghir și a prea frumóseĭ, Elena; cînd ziceam: „Hip! hop! la a mea iubită" aveam și biciŭ în mînă, plesniam cu dînsul, și săriam în sus, dar îmĭ era necaz de ce n'are și biciul meŭ puterea acea de fermec (să mĕ facă să sbor).

Pe tómnă dete un guturaiŭ mare în tótă casa, și eŭ deprins din versificația luĭ Arghir, făcuiŭ versurĭ guturaiuluĭ, care începe ast-fel:

> O guturaiŭ, guturaiŭ!
> Mulțumesce-te încaĭ
> Că te odihnescĭ prin nasurĭ
> Și prin gâturĭ facĭ taifasurĭ...

In vremea ciumeĭ învĕțasem multă carte, că eŭ țineam citirea în biserica satuluĭ. Alde țârcovnicul ajunsese nimic pe lîngă mine, (o spunea toțĭ sătenii).

Intorcîndu-ne la Bucureștĭ, după încetarea bóleĭ, auziu că se plîngea părințiĭ că trebue să fi uitat eŭ tot ce învĕțasem maĭ dinainte, și cu adevĕrat uitasem, căcĭ pe *Macarios Anir* citeam tot atît de încet ca și pe psalmul cel din urmă *Micros imin...*

Bietul Dascălul Alexe murise, și pe atuncĭ se dusese vestea unuĭ Dascăl călugăr la sfîntul Niculae, Părintele Naum. Era cam departe pînă la Sf. Niculae, dar hotărîră părințiĭ să mĕ dea acolo.

Incepuiŭ la bietul Naum: Acesta știa Elinica; dar era Romîn, și zise părinților să îmĭ ia cartea luĭ Papazoe orĭ Polizoe. Mĕ puse la istoria Sfîntă prin întrebărĭ și răspunsurĭ; din grecesce îmĭ tîlmăcia romînesce. Din ziua aceea nu îmĭ maĭ fu urîtă cartea. In scurtă vreme mĕ puse la Gramatică, la Hrisorora, la Esop, și ajunseiŭ în doĭ anĭ și pînă la tom. Chipul mergeam bine, că înțelegeam ce învĕțam, pentru că bietul Naum, tîlmăcia băeților săĭ din elinesce în grecesce, și din grecesce în romînesce.

Trecuiŭ de aci la școla grecéscă de la Măgureanul; eram de vr'o 13 anĭ atuncĭ, s'am învĕțat acolò pînă a venit G. Lazăr, în anul 1818.

(a) Pînă atuncĭ nu intrasem în scólele elenice ca să mĕ numéscă Eliade.

ANIVERSĂRI ŞI CENTENARE

Haşdeu despre Eliade Rădulescu

Cinci decenii dela moartea lui Eliade

Marele dascăl, tribun şi poet — Eliade Rădulescu — **născut în Ianuarie 1802**, a murit la **27 Aprilie 1872, fiind înmormântat** la Biserica Mavrogheni **din Bucureşti.**

Sărbătorind această jumătate de secol şi privind **o clipă îndărăt** ne aducem aminte de aniversarea **centenarului lui** Eliade, acum douăzeci de ani în **Ianuarie 1902**, când **Academia Română**, i-a sfinţit **amintirea prin** discursul lui Haşdeu, care îşi făcea **o mare cinste din** a fi „Eliadist."

Când în 1872 s'a constituit comitetul, pentru sfinţirea **memoriei lui** Eliade, printr'o statue; Haşdeu **făcea şi el parte** din acel comitet, alături de Kogălniceanu, **Scarlat** Creţulescu, Dumitru Brătianu, Odobescu, Aurelian, Costică Boerescu şi pictorii **Aman şi Grigorescu.**

Statuia datorită sculptorului italian Ferrari,—autorul **lui** Ovidiu dela Constanţa şi a lui Victor Emanuel **dela** Roma—a fost aşezată în faţa Universităţei Române.

Haşdeu a rostit cu acel prilej, un discurs de nobilă **caracterizare, apărut în Românul** dela 25 Noembrie 1881.

Din acel discurs, Haşdeu reproduce câteva fragmente în cuvântarea rostită la Academia Română, cu prilejul centenarului lui Eliade, în ziua de 13 Ianuarie 1902.

S'a spus adesea că Eliade a fost format de **George Lazăr**, predecesorul său în şcoala din Bucureşti între anii 1816—1822, „fericitul archidiaconul şi doctorul în teologie şi legi". E adevărat că **Eliade laudă pe** Lazăr, dar pe o linie foarte secundară. Toată admiraţiunea şi toată recunoştinţa el o **datora câtor-va munteni** cărturari, mai ales lui **Georgie şi** Constantin Goleşti, lui Scarlat Rosetti, **lui Barbu** Văcărescu, acela „care zice că prin litere se naşte literatura, iar dela slove să n'aştepte cineva decât numai slovnire", şi în fine lui Constantin Bălăceanu, „protectorul şi apărătorul şcoalelor româneşti, care cu ostenelile a început şi iarăşi prin osteneli, cu pieptul şi braţul său cel românesc şi viteaz le apără şi le păzeşte până în ziua de astăzi..." Cultura lui Eliade era curat muntenească în cât trebuie cu desăvârşire să mai slăbim cu pretinsa paternitate a lui Lazăr. Pe cei de peste Carpaţi Eliade îi iubeşte şi-i admiră dar cu multă rezervă, bună-oară în următorul pasagiu remarcabil prin bun simţ şi chiar pin tact ştiinitfic: „Aci îndrăznesc a vorbi pentru fraţii noştri din Transilvania şi Banat, cari sunt vrednici de toată lauda pentru ostenelile şi silinţa ce pun pentru literatura românească. Pentru ortografia însă care voeşte s'o introducă scriind cu litere latineşti, bine ar fi fost să urmeze spiritul italienesc, adică a scrie după cum vorbim. Şi să nu se iea după ortografia franceză şi engleză care păzeşte derivaţia zicerilor născute în veacurile scolasticismului şi de cari chiar singuri ar voi să se scuture. Noi nu scriem pentru strămoşii noştri pe care i-a adus marele Traian aci, ci pentru contimporanii noştri.

Amici, ocrotitori şi inspiratori ai tânărului Eliade **au** fost câţi-va **boieri** munteni patrioţi, familiarizaţi cu tendinţe occidentale, mai ales Goleştii **şi Văcăreştii. In urmă** Goleştii au ajuns liberali — foarte liberali, iar Văcăreştii conservatori, — foarte conservatori. Să nu uităm însă că **până la** 1856 nu erau la Români nici conservatori, **nici liberali**, căci **partidele** cele constituţionale nu se puteau zămisli până la încolţirea unui regim constituţional. Afară de venetici şi parveniţi, afară de clienţi ai candidaţilor la Domnie, afară adică de ciocoii lui Filimon, toţi boerii de baştină mari şi mici, unii mai îndrăzneţi, alţii mai pe ascuns, iubeau neamul românesc, urau jugul străin, dejucau intrigile trădătorilor, ţineau la limba străbună şi lucrau cu zor la deşteptarea poporului. Dela acei boeri învăţase Eliade ruga pe care o intercalează în gramatica sa:

„Fie binecuvântată toată tinerimea, coboară-se „mila şi fericirea Cerului preste dânsa; slăvească-„se naţia românească, înmulţească-se cei ce o a-„pără şi o ajută; stingă-se numărul celor ce voesc „să o dărapene, stingă-se cu sunetul numele lor din „cartea pomenirii şi a vieţii; păşiască cu repezlciu-„ne sfânta filosofie şi ştiinţele dela marginile pă-„mântului până la celelalte, întinză-se şi înmulţeas-„că-se şi în nenorocita noastră Patrie, fie bine pri-„mite ca să rămână şi să se veciniceze între noi!"

In aceeaşi gramatică o altă rugă pare răsărită ca un sublim requiem din proaspătul atunci mormântal al lui Tudor Vladimirescu: „Dea Domnul ca să „sporească râvna culturii între Români şi să înce-„teze toate împotrivirile; coboară-se pacea şi feri-„cirea Cerului peste mult suferitoarea noastră Pa-„trie; fie lăcrămile şi necazurile ei cel îndelungate „şi pline de desnădăjduire auzite la Cer, şi vază de „acolo mângâiere; împărătească **sfânta unire.** (E-„liade dar încă dela 1828 era partizan al **unirei**) în „braţele ei cele ostenite şi dreptatea însoţească „toate pasurile şi săvârşirile Românilor ca să fie „ei toţi **fraţi** şi toţi fraţi şi toţi să se bucure de „drepturile pământului lor celui blagoslovit; fie! „fie! fie!...

Dela primul său pas, la 1822, atunci biet dăscălaş imberb, Eliade îşi manifestă deja pe deplin misiunea dualităţii sale: **literatură** şi **politică**, cuvânt **şi faptă**, ambele strâns cimentate prin aceiaşi ţintă —**nesleita iubire a neamului românesc.** Aşa a crescut în curs de 25 ani generaţiunea cea dela 1848, o **legiune atât de** oţelită încât năpădirea ulterioară a microbilor pesimismului, cari îşi puseră cu fală pe steag de a-şi bate joc de românism, microschopenhauerii nu au fost în stare să nimicească măreţul avânt. **Heliade**, văzut sau nevăzut, era pretutindeni în **suflete**; şi nu numai până la Milcov, **Cogălniceanu** şi **Costache Negruzzi** la Prut,- Alexandru Hâjdeu şi Constantin Stamati la Nistru, simpatizau şi simfonizau cu Eliade; în Muntenia însă se adăpostea cuibul firesc al mişcărei, fiind aci mai apărat de pestilenta duhoare a Muscalului. Pentru a da mulţimii o hrană zilnică de tendinţe patriotice, trebuia negreşit o presă periodică şi trebuia un teatru.

La 1828 Eliade întemeiază **Curierul** său, iar la 1834, ajutat de Câmpineanu, el ridică o scenă românească pe lângă o Societate Filarmonică, cari au exercitat cea mai puternică înrâurire asupra deşteptărei aspiraţiunilor naţionale.

La 1836 el inaugurează o combatere sistematică a machiavelismului Rusiei, demascând un infam fals muscălesc în txtul Regulamentului Organic; şi acea luptă contra „Faraonului dela Nord", după cum caracteriza Eliade autocraţia rusească, nu se mai sfârşesc decât cu moartea profetului. Din acea epopeie antimoscovită sunt mai piperate cele două satire prin care Heliade a scăpat România de două mari năpastii.

La 1844 Rusia se încercă a pune mâna pe minele ţărei—ceva aşa ca Anglia în Transvaal sau după cum ar fi la noi astăzi cestiunea cea evreiască a „Capitalurilor străine".

Venise într'adins un speculant numit Trandafirov. Obşteasca adunare era cât p'aci să cadă în cursă. Atunci Eliade răspândeşte în sute de exemplare manuscrise fabule: **Măceşul** şi **Florile**. Propunerea de la Petersburg a fost respinsă. La 1848 vine în Bucureşti un alt agent rusesc Duhamel, contra căruia Heliade scrie o satiră intitulată **Cântecul Ursului** cu refrenul „Diha! Diha-măi!" care făcu de râs pe intrigantul muscal.

Nu voiu mai atinge cele multe peripeţii din viaţa lui Heliade. Trec chiar peste rolul lui cel covârşitor în revoluţiunea dela 48. Inlătur evenimentele cele prea bine cunoscute. Mă voiu opri o clipă numai asupra literatului.

In proză ca şi în versuri, Heliade se distinge printr'o extremă energie. Acea energie încânta mai cu dosebire pe nenorocitul Eminescu care a scris o frumoasă poezie „La Heliade"....

Se va serba şi azi jumătatea aceasta de secol, în care cultura româneascăs' nutrit din sămânţa aruncată pe marele dascăl Heliad? Nu ştiu, vreau însă prin această sumară recapitulare şi în închinăciune a lui Petricescu Haşdeu, să împrospătez cinstea, salutul care se cuvine marelui înaintaş şi făuritor al limbei noastre literare, Ion Eliade-Rădulescu.

NICOLA ICONARUL

Opera lui Eliade Rădulescu

Bibliografie

Opera lui Eliade Rădulescu bogată şi diversă, cuprinde pe lângă Gramatica română tipărită în Sibiu la 1821 şi scrierile sale de proză şi poezii (1836), compuse din mai multe volume, tipărite parte la Sibiu, la Bucureşti, la Eşi (Iaşi) şi la Paris.

In 1868 au apărut **Lyricele** cuprinzând sub titlul lor **Sapphicele, Imitaţiunile, Intimele şi Târgovistenele**, unde se găsesc: Cântarea dimineţei, O noapte pe ruinele Târgoviştei, Cutremurul, Domnul Puterilor:

Fabulele cu un **studiu asupra fabulei** Corbul şi Vulpei şi **asupra tuturor felurilor de poezie:**

Satirele (1883) cu un studiu asupra fiziologiei poetupea, ce a fost Corbul şi Vulpea, ce este, Cioara Privighetoare, Orologiul lui Carol V, Vulturul şi bufa, Foile şi Cărbunele, Coada Momiţelor, Măceaşul şi florile, aeropagul bestiilor, Muştele şi albinebile.

O culegere de proză şi poezie traduse din Lord Byron, Dante Alighieri, Orlando Furiosul, Lamartine, Puşkin, Dumas ş. a.

Critica, Morala apoi, **Poezie** şi Religie, **Istoria civilizatiunii**, Istoria **Literaturii şi Studii de educatie.**

Echilibrul între antiteze sau Spiritul şi materia (1859—1869) tratând despre Superstiţie şi ateism, Tiranie şi Anarhie, Progresul şi Conservaţia, Englezii şi Francezii, Boerii şi Ciocoii, în cuprinsul părţii prime.

In a doua parte Virtuti şi Viţiuri, Proprietatea şi Comunismul, Proprietarii şi Sătenii, Zavera şi contra-Zavera, etc.

In partea III şi ultima: Timpul şi locul, Spiritul şi materia, dieritele perioade istorice, Legea şi Religia s. a.

Afară de aceste lucrări redactate în imba română a publicat în franţuzeşte: O Dacie Cazacă şi o Românie turco-filă, Biblia Sacră şi biblicele, Ruşii şi morala filosofice, Protectorul Ţarului şi Istoria critică universală, în trei volume scrise în exil la insula Chio deal 1852—1854 şi publicate la 1893.

S'ar mai putea încă enumera destule alte scrieri, tot atât de interesante, al căror tot, reprezintă colosala contributiune pe care Eliade Rădulescu a adus-o în evolutiunea limbei şi lieraturei româneşti

„Adevĕrul Literar şi Artistic" *va da o deosebită atenţiune imaginilor. In acest scop ne adresăm tuturor desenatorilor şi tuturor artiştilor fotografi din ţară, cerându-le să ne trimeată desene şi fotografii de actualitate.*

Toate reproducerile vor fi retribuite.

Sburătorul

La Doamna A.˙. M.˙.

„Vezi, mamă, ce mă doare şi pieptul mi se bate,
Mulţimi de vineţele pe sân mi se ivesc;
Un foc s'aprinde 'n mine, răcori mă iau la spate,
Imi ard buzele, mamă, obrajii-mi se pălesc:

„Ah! inima 'mi zvâcneşte... şi sboară dela mine!
Imi cere... nu-ş ce-mi cere şi nu ştiu ce ia-şi da;
Şi cald şi rece, uite, că-mi furnică prin vine;
In braţe n'am nimica şi par'că am ceva:

„Că uite, mă vezi mamă? aşa se 'ncrucişează,
Şi nici nu prinz de veste când singură mă strâng,
Şi tremur de nesaţiu, şi ochi-mi văpăiază,
Pornesc dintr'înşii lacrămi, şi plâng măicuţă, plâng.

„Ia pune mâna, mamă — pe frunte, ce sudoare!
Obrajii... unul arde, şi altul mi-a răcit!
Un nod colea m'apucă, ici coasta rău mă doare;
In corp o piroteală de tot m-a stăpânit.

„Or ce să fie asta?... întreabă pe Bunica:
O şti vr'un leac ea doară... o fi vr'un Sburător!
Ori, aide l'alde baba Comana, or Sorica,
Ori du-te la moş Popa, ori mergi la vrăjitor.

„Şi unul să se roage că poate mă desleagă;
Mătuşele cu bobii fac multe şi desfac;
Şi vrăjitorul ăla şi apele închiagă,
Aleargă la ei mamă, că doar mi-or da de leac.

„De cum se face ziuă şi scol mânsat-afară,
Şi-o mâiu pe poteculă la earbă colea 'n crâng;
Vezi, câlu-i ziuliţa şi-i zi acum de vară,
Un dor nespus m'apucă, şi plâng, măicuţă, plâng.

„Brânduşa paşte iarbă la umbră lângă mine,
La râuleţ s'adapă pe maluri pribegind;
Zău, nu ştiu când se duce, că mă trezesc când vine;
Şi simţ că mişcă tufa, auz crângul troznind.

„Atunci inima 'mi bate şi sai ca din visare,
Şi par'c' aştept... pe cine? şi pare c'a sosit.
Acest fel toată viaţa mi-e lungă aşteptare;
Şi nu soseşte nimeni! ... Ce chin ne suferit!

„In arşiţa căldurei când vântuleţ adie,
Când pleopul a sa frunză o tremură uşor,
Şi în tot crângu-o şoaptă s'aridică şi-l învie,
Eu parcă îmi auz scrisul pe sus cu vântu în sbor!

„Şi când îmi mişcă ţopul, cosiţa se ridică,
Mă sperii, dar îmi place — prin vine un fior
Imi fulgeră şi-mi zice: Deşteaptă-te Florică,
Şunt eu, viu să te mângâi... Dar e un vânt uşor!

„Oar' ce să fie asta! —Intreabă pe bunica:
O şti vr'un leac ea doară.. o fi vr'un Şburător!
Ori aide l'alde baba Comana, or Sorica,
Ori du-te la moş la moş Popa, ori mergi la vrăjitor.

Aşa plângea Florica şi biet îşi spunea dorul,
Pe pripă lângă mă-sa, ş'obida o înneca;
Juncea în bălălură mugea, căta oborul,
Şi mă-sa sta pe gânduri şi fata suspina.

Era în murgul serei şi soarele sfinţise;
A puţilor cumpeni ţipând, par'că chema
A satului cireadă ce greu, mereu sosise,
Şi viţele muginde la sghiab întins păşea.

Dar aitele-adăpate trăgeau în bălălură,
In gemete de mumă viţei lor striga;
Vibra al serei aer de taur grea murmură;
Sglobii sărind viţeii la uger alerga.

S'astâmpără ăst sgomot, ş'a laptelui fântână
Incepe să s'auză ca şoapta în susur,
Când ugerul se lasă sub fecioreasca mână,
Şi prunca viţeluşă tot tremură 'mprejur.

Incep a luci stele, rând una câte una,
Şi focuri în tot satul încep a se vedea;
Târzie astă seară răsare — acum şi luna,
Şi cobe câte-o dată, tot cade câte-o stea.

Dar câmpul şi argeaoa câmpeanul osteneşte
Şi dup-o cină scurtă şi somnul a sosit,
Tăcere pretutindeni acuma stăpâneşte,
Şi lătrătorii numa' s'aud necontenit.

E noapte înstelată din mijlocul tăriei,
Veşmântul său cel negru de stele semănat
Destins coprinde lumea, ce 'n braţele somniei,
Visează câte-aievea deşteaptă n'a visat.

Tăcere este totul şi nemişcare plină:
In cântec sau descântec pe lume s'a lăsat;
Nici frunza nu se mişcă, nici vântul nu suspin
Şi apele dorm duse, şi morele au stat.

. , ...

„Dar ce lumină iute ca fulger trecătoare
Din miază-noapte scapă cu urme de scântei?
Vr'o stea mai cade iară? vr'un Impărat mai moare?
Or e—să nu mai fie! vr'o pacoste de smei?

„Tot smeu a fost, surato, văzuşi împeliţatul!
Că ţintă l'alde Floarea în clipă străbătu!
Şi drept pe coş, leicuţă! ce n'ai gândi spurcatu
Inchină-te surato! Văzutu-l-ai şi tu?

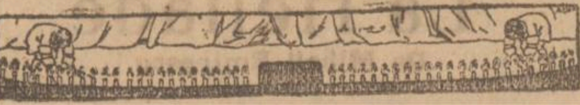
„Balaur de lumină cu coada 'nflăcărată,
Şi petre nestimate lucea pe el ca foc,
Spun, soro, c'ar fi june cu dragostea curată;
Dar lipsa d'a lui dragoste! departe de ăst loc.

„Pândeşte, bată-l cracea! şi'n somn colea mi-ţi vine
Ca brad un flăcăiandru şi tras ca prin inel,
Bălaiu cu părul de-aur! dar slabele lui vine
N'au nici un pic de sânge, ş'un nas ca vai de el!

„O! biată feţişoară! mi-e milă de Florica
Cum o fi chinuind-o!—vezi d'aea a slăbit
Şi s'a pălit copila!—ce bine-a zis Bunica
Să fugă fata mare de focul de iubit.

„Că începe de visează şi visu 'n lipitură
Incepe-a se preface, şi lipitura 'n Smeu,
Şi ce mai faci pe urmă? Că nici descântătură
Nici rugi nu te mai scapă.—Ferească Dumnezeu!

1842

Ion Eliad Rădulescu şi teatrul românesc

Dacă primul ziar românesc s'a tipărit în Muntenia, în schimb primele reprezentaţii de teatru românesc au avut loc în Moldova. Asachi este cel care încă dela 1816 îndrăznise să joace în casele boereşti cu copiii acestor boeri, la Iaşi, o pastorală tradusă din franţuzeşte: „Mirtil şi Hloe".

In Muntenia boerimea se pasiona după o trupă nemţească aşa în cât se simţea nevoia de a urma exemplul dat de Asachi în Moldova. Am avut şi la Bucureşti încercări de teatru românesc jucat de fiii boerilor cu vază, îndemnaţi de Eliad şi de Aristia, fiul unui grec ucis la Misolonghi, literat cu frumoase aptitudini a cărui traducere din „Iliada" fusese tipărită de Eliad în tipografia sa.

Reprezentaţia românească cu o piesă de Kotzebue tradusă de Văcărescu stârneşte un mare scandal provocat de câţiva tineri şi înfierat de Eliad în „Curierul Românesc".

* * *

O societate literară a boerilor munteni, la Braşov, îşi propusese de multă vreme să înfiinţeze în Bucureşti un teatru Naţional. In fruntea iniţiatorilor era Dinicu Golescu.

Eliad cu Aristia şi Ion Câmpineanu reînvie o veche societate literară numind-o acuma „Societatea filarmonică" cu scopul de a înjgheba teatrul proectat precum şi de a cultiva muzica vocală.

E, putem spune, începutul teatrului şi al conservatorului de muzică şi decamaţie, într'o încăpere peste drum de locuinţa lui Câmpineanu, unde Aristia dă lecţii de declamaţii. Eliad lecţii de limba română şi francezul Duport lecţii de dans.

Intâia reprezentaţie oficială se dă într'o sală ad-hoc, la 29 August 1834 cu „Mahomet" de Voltaire în traducerea lui Eliad. Traducătorul deschide festivitatea printr'un luminos discurs arătând însemnătatea evenimentului.

Văzând însufleţirea spectatorilor şi succesul obţinut, se ceru lui Vodă Ghica mai multe privilegii pentru şcolarii „Filarmonicei", şi facerea „palatului" cu „şcoală teatrală". Regisorul era un neamţ, iar decorurile şi băncile fuseseră cumpărate dela Müller, fostul director al trupei germane. Un alt german Ioan Wachmann deveni directorul şcoalei. In acelaş timp apăru şi o „Gazetă a teatrului Naţional", redactată tot de Eliad, în care se publicau articole despre teatru, traduceri şi cronici teatrale semnate de Barbu Catargi, prin urmare **primul cronicar dramatic şi muzical.**

La 1836 Eliad şi cu Câmpineanu cumpără locul dragomanului Serafim, pe care mai târziu Barbu Ştirbei avea să clădească sala teatrului Naţional de astăzi.

Directorul tearului devenea boerul Mihail Cornescu, care, ca să împace pe toată lumea dădea două serii de reprezentaţii în franţuzeşte şi în româneşte.

Eliad scrie atunci o piesă ocazională: „Sărbătoarea românească".

Iată cum a luat fiinţă teatrul românesc, la înfăptuirea căruia Eliad a luat parte activă şi iată cum Muntenii avură un teatru, care trebuia, cum scrie Asachi în prefaţa unei traduceri:

„a învăţa moralul, a face pe oameni să preţuiască virtutea şi faptele cele lăudate, a defăima răul şi a critica deprinderile vrednice de râs spre a se feri de ele, într'un cuvânt a adăogi către sporirea civilizaţiei unei naţii."

MIȘCAREA ARTISTICĂ

Expoziția Societății „Arta Română“

de S. MAUR

II

ȘTEFAN DUMITRESCU, nu s'a schimbat aproape de loc dela ultima sa expoziție personală. E acelaș senzitiv care caută să concentreze tot ce simte în minimum de efecte, și cu minimum de mijloace. Și caracteristica lucrărilor sale este, chiar acolo unde caută să reproducă într'o interpretare personală sufletul și intelectul semenilor săi — adică în portret, — tot

M. H. Maxy — Fetița cu păpuși

atmosfera plină în totdeauna de o discretă poezie, fie ea întunecat melancolică sau vibrantă de căldură interioară.

Și culoarea fluidă de altă dată, se pare că începe să capete mai mult „corp“ în technica sa.

Preferăm „Turcii“ și „Portul“ celorlalte lucrări.

Domnul **D. GHIAȚA,** pe care l'am recomandat cititorilor noștri de la expoziția sa personală din Decembrie trecut, expune câteva pânze de puterea și maniera sa obișnuită. Aceleași armonizări delicate de culoare, clădite pe o construcție destul de solidă, și presărată cu mici scânteieri „impresioniste“.

Domnul **TH. PALLADY,** pictorul aristrocrat al femeei moderne, al femeei rafinate, perverse, nevropate din secolul nostru, al degeneraților de tot felul, arată publicului un panou întreg, în sala a doua a expoziției acesteia.

Intelectual rafinat în tot ce concepe, Pallady este original nu numai prin ordonarea ritmică,

Teodorescu-Sion — Fată cu ochi verzi

și construcția atât de personală a compozițiilor sale, ci și prin gamele noui, și prin contrastele ciudate de culoare, prin mișcările și gesturile neașteptate ale personagiilor pe cari le pictează.

Lucrările expuse de astă dată nu ar fi tocmai favorabile unui studiu mai amănunțit care să analizeze pe larg pe artist. Ele nu sunt din operile cu adevărat caracteristice și cu adevărat reprezentative, pentru d-l Pallady. (Afară de „nud“.)

O surpriză cu atât mai frumoasă cu cât era mai puțin așteptată ne oferă d-l **BUNESCU.**

Expune, pe lângă câteva pânze în vechea sa manieră educată la impresioniști, câteva peisagii în cari începe să stilizeze linia și chiar culoarea și ajunge la rezultate minunate cu totul noui și neașteptate.

Face un pas mare înainte prin concepția cu totul schimbată despre arta sa și ne întărește în convingerea că ajunge la depnliă maturitate a talentului său.

Il așteptăm într'o expoziție personală pentru a putea judeca mai amănunțit tot progresul pe care l'a făcut.

Alături de Th. Pallady și Bunescu, expune în sala a doua domnul **JEAN AL. STERIADI,** unul dintre foștii conducători și mulți ani prezident al Tinerimei artistice.

Nu știm cărui fapt brut se datorește această trecere a cunoscutului și apreciatului pictor, de la „Tinerimea“, la „cei tineri“.

Vrem să credem însă că, este făcută numai pe o chestie de principii. Domnul Steriadi, care este încă plin de entuziasm pentru artă și de voiciune pentru muncă, presupunem că nu s'a simțit bine în atmosfera lipsită de energia creatoare, de setea de cercetări noui a „Tinerimei artistice“. Și atunci a preferat atmosfera intelectuală plină de nobile și înalte preocupări artistice de la „Arta Română“ cu toată compania răzvrătiților și nestatornicilor artiști cari o compun.

Lucrările domniei sale nu ies însă din cadrul obișnuitelor pânze pe cari le-a expus în ultima vreme. Sunt aceleași inteligente și fine schimbări ale impresiilor colorate pe cari le culege în fața naturei și pe care i le cunoaștem.

In sala a treia expun domnii **TEODORESCU-SION, CORNESCU și MAXY.**

Teodorescu-Sion, ne-a obișnuit cu diversitatea, fantezia bogată, culoarea plină și originală, a subiectelor sale. Este singurul artist care se simte bine în toate genurile picturei, — e în portret tot atât de stăpân pe mijloace ca și în peisagii, sau ca în cunoscutele sale naturi moarte.

Expune și de data aceasta naturi moarte, peisagii și compoziții.

Ritmul care reiese din ordonarea savantă a compozițiilor sale, construite magistral, — poezia profund impresionantă pe care o închide în fiecare lucrare fie ea cât de mică, precum și neașteptatele contraste de culoare — domniasa cultivă cu mare succes efectele ieșite din contraste, — ne îndrituiește să-l așezăm printre cei mai de frunte artiști-pictori pe cari îi avem.

Th. Palady — Nud

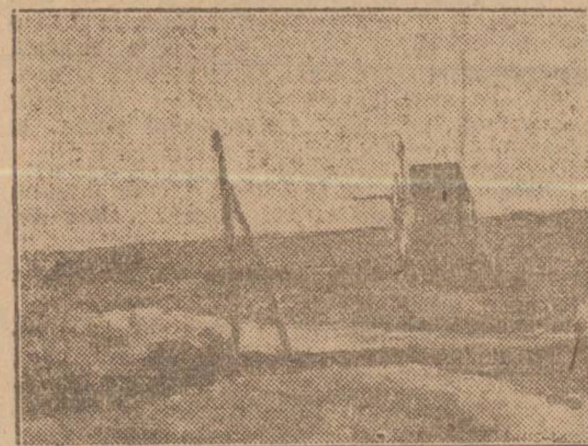
Indrăgostitul culoarei pastuoase, senzualul **Traian Cornescu** expune o serie de noui lucrări cari ne arată aprofundarea și perfecționarea metodei și concepției sale.

Vibrările ritmice, armoniase, legănătoare sau brusce, zguduitoare, dezordonate, ale atmosferei în care învălue toate motivele de cari se ocupă în tablourile d-sale, fac caracteristica modului său de a vedea.

Face o sinteză din tot ce este mai important utilizând pentru aceasta, o culoare vie, o pastă așezată nervos, în arabescuri abia vizibile.

Domnul **H. Maxy,** are pe lângă câteva lucrări în care a concentrat și desăvârșit calitățile picturei sale, („Fetița cu păpușa“, „natură moartă“), alte câteva în cari nu recunoaștem să-și fi exercitat spiritul său de autocritică și nici să-și fi pus toate cunoștințele la contribuție.

Portretul doameni Ch. W., e primul exemplu. Capul formează o distinctă lucrare despărțită de tot restul tabloului prin technica sa cu totul străină și stilizată. Nu se leagă de loc de rest. Este o disociere complectă, o fragmentare a concepției tabloului, întocmai ca la portretul domnului Streittman expus de domnișoara Arbore.

Jean Al. Steriadi — Moara de vânt

In peisagiile expuse, noutatea subiectelor și minunata lor aranjare în tablou, precum și desenul impecabil, ne indirtiuesc să cerem domnului Maxy să dea și culoarei mai multă atenție, și să nu neglijeze profunzimea perspectivei, prin superficială nuanțare și despărțire a planurilor.

S. MAUR

NOTA. — Despre „Sala de desenuri și desore Sculptură“ în No. viitor al revistei noastre.

POVEȘTI PENTRU TINERET

Muntele își spune povestea

LEGENDĂ

„Moșule, ia mai spune odată povestea ta și cum ai venit tu pe lume“, îi zise muntelui, șoimul cel ager și puternic, care se așezase în vârful lui.

— Povestea mea e veche, răspunse muntele scuturându-și pletele și împrăștiind din juru-i grămezile de nouri ce-i întunecau vederea. Am apucat o vreme când șoimii tăi nu sburau în aer, când oamenii cari se cred așa de grozavi și își zic stăpânii noștri nu se născuseră încă.

Am apucat o vreme, grăi mai departe muntele, când în văzduh, în apă și pe pământ nu era nici o ființă vie și nici o voce nu rupea liniștea și tăcerea desăvârșită ce domnea peste întreaga fire.

Eu m'am născut de la începutul începuturilor și viața mea n'are sfârșit.

Și dacă ții să afli cum de mă găsesc aicea și cum s'au născut și ceilalți semeni ai mei, dă-te ceva mai încolo și nu-mi sta tocmai în vârful capului.

Șoimul își desfășură aripile și luîndu-și zborul, se așeză pe o stâncă ce stătea de strajă deasupra unei prăpăstii adânci.

— Moș-Munte, zise el, cred că de aici nu-ți fac nici o supărare. Povestește, ca să aflu și eu ceva despre vremurile de demult.

Muntele tăcu un răstimp, ca să-și adune gândurile și amintirile peste cari trecuseră atâtea și atâtea mii de ani.

După aceia și începu din nou vorba în felul următor:

Eu și toți câți sunt de o potrivă cu mine am eșit din gura lui Satan. Dacă ar fi să socotim vremea după anii de zăpadă, poate că de atunci au trecut vre-o zece mii de ani. Nu mă născusem încă. De asemenea, nu era nici o urmă din pământul acesta așa de mare și de întins. Sus nu era decât cerul unde Dumnezeu își așezase tronul său de lumină, păzit de nenumărate oști de îngeri. Jos, o întindere de apă neagră, peste care nu sufla nici un vânt și în care nu trăia nici o vietate. Iar între cer și apa aceasta o ceață deasă și mohorâtă. Așa mi s'a spus că era înainte de a fi creat pământul și de a ne fi născut noi munții.

Și mai țin minte ceva. Anume diavolul, cel care îi ispitește pe oamenii cei scurți la minte și îi îndeamnă la atâtea fapte rele nu se ivise încă. Căci Satana, de care ți-am pomenit la începutul vorbei mele, nu era ce este astăzi, ci un înger. Și încă ce înger! Unul din cei mai apropiați de Dumnezeu și de o potrivă în slavă și în putere cu îngerii Gabriil, Rafail și cu arhanghelul Mihail, apărătorul cel mai credincios al scaunului ceresc și cel pururea biruitor în războae.

Chiar numele lui de atunci nu era Satan, ci **Satanail,** terminându-se așa după cum se termină și numele celorlalți îngeri.

Intr'o zi când Dumnezeu era mai vesel și mai cu voie bună, îl chemă pe Satanail, la el și îi zise: Ingere al meu cel iubit! Astăzi vreau să fac o faptă, care să rămână în vecii vecilor ca o mărturie neștearsă de puterea mea și de bunătatea mea cea fără margini.

— Ce faptă, Luminate Stăpâne? întrebă Satanail cu inima amărâtă, pentru că încă de atunci începuse să fie ispitit de duhul cel rău.

Dumnezeu suflă atunci odată din gura-i puternică și se împrăștie ceața, care se întindea sub tronul său și-i împiedica vederea.

— Vezi, îi zise el, apa cea neagră și urâtă ce este colo jos?

Acolo am să fac eu pământul, care o să fie grădina mea cea veselă. Iar pe el am să creez o ființă, care să mă binecuvânteze și să mă proslăvească în toate zilele. Vino și tu de-mi dă o mână de ajutor, pentru ca să ai și tu o parte din slavă și pentru ca și numele tău să fie lăudat și proslăvit.

După ce se coborâră din ceruri și ajunseră deasupra apei, Dumnezeu îi porunci lui Satan sau Satanail, cum îi zicea încă, să se ducă în fundul apei și să ia de acolo un pumn de nisip pentrucă din acest nisip vroia El să facă pământul.

Satan ascultă de porunca dumnezeiască și sufundându-se în apă se duse până în fund. Dar când ajunse acolo, duhul cel rău îi șopti la ureche: „De ce nu-ți oprești câte-va grăunțe de nisip și pentru tine? Mai târziu ai să-ți faci din ele un pământ, care să fie al tău și cu care să te poți lăuda, arătând cât ești de puternic și de priceput.“

Acest gând plăcu lui Satan. Ascunse așa dar câteva grăunțe de nisip în gură, iar pe celelalte i-le dete lui Dumnezeu.

Dumnezeu luă nisipul și-l împrăștie deasupra apei.

„Satanail“, grăi el după aceia, „am să fac acum semnul crucii și am să bine cuvântez grăunțele de nisip, ca să crească și să se înmulțească de mii de milioane de ori. Și au să se strângă la un loc și din ele are să răsară pământul. Dacă ai ascuns cumva vr'un grăunte, scoate-l numai de cât și dă-mi-l mie, pentrucă apoi are să-ți iasă rău și ai să te căești de fapta ta“.

Duhul cel rău îi șopti însă din nou lui Satan să mintă și să țină cât mai strâns între dinți nisipul ce-l furase.

— Nu, Doamne cuteză el să zică, n'am ascuns nimic.

Atunci Dumnezeu își făcu de trei ori semnul crucei și binecuvântând nisipul grăi: „crește **și te înmulțește și fă ca din tine să răsară flori arbori și ierburi. Să se nască și omul și toate** celelalte vietăți.“

Și iată că dintr'un grăunte să făcură o mie și din mia aceea alte mii și milioane. Pierea apa cea neagră și amară și în locul ei se ivea văzând cu ochii un pământ înflorit și înverzit de ți-era mai mare dragul să te uiți la el.

Când Dumenezeu își aruncă însă privirile asupra lui Satan, rămase îngrozit de cea ce văzu. Gura lui Satan se lărgise și se mărise, de credeai că-i deschizătura vr'unei peșteri uriașe. Ochii îi eșiră din cap, iar obrajii i se umflară ca două baloane.

Pasă-mi-te, nisipul ce-l ascunsese în gură avu parte de binecuvântarea lui Dumnezeu. Creștea și sporea ca și nisipul împrăștiat peste apă.

— Ce-i cu tine, Satan, îl întrebă Dumnezeu, ce-ai pățit de ai ajuns în halul ăsta?

Nici atunci Satan nu se îndură să spună adevărul și să-și mărturisească greșala.

— M'am înțepat de ceva în fundul apei, zise el, și de aceia m'am umflat în obraji.

Și cu toate că se svârcolea în dureri, continua să tacă și să ascundă nisipul furat. Nu după mult se auzi însă o troznitură puternică urmată de un țipăt ascuțit. Plezniră obrajii lui Satan și prin deschizătura lor Dumnezeu văzu boabele de nisip.

— Satanail, ce-ai făcut? exclamă El cuprins de milă. Cu voia ta te-ai nenorocit singur. Dacă vrei să mai scapi, scuipă tot ce ai în gură. Dar repede, căci mai târziu nu va mai fi cu putință.

Satan, nemai putând răbda durerile și rușinat că Dumenezeu îi descoperi fapta cea rea, începu să spră și să scuipe la grăunțe de nisip. Și unde cădea nisipul, pe dată creștea și se ridica în sus, prefăcându-se în coline și în munți înalți. Iar unde călca Satan, acolo pământul se adâncea, prefăcându-se în văi și prăpăstii. Așa s'au făcut munții și așa s'au făcut văile verzi și prăpăstiie înfricoșate.

Munții însă creșteau într'una și amenințau să străpungă ceru cu vârfurile lor.

Dumnezeu îi zise: „dacă îi las să crească în voie și să ajungă până la tronul meu, într'o zi oamenii se vor urca până la mine și mă vor supăra toată ziua cu rugămințile și cererile lor ce n'au sfârșit!“

Și Dumnezeu grăi: „opriți-vă și nu mai creșteți!“ Și fu așa cum zise El.

Din ziua aceea nimeni n'a văzut vr'un munte crescând și făcându-se mai înalt.

— Satan nu mai făcu nimic după aceea? întrebă șoimul, care asculta această poveste.

— Satan nu mai avu vreme și prilej să stea în apropierea Tatălui ceresc și să ia parte la minunatele fapte ale Stăpânului lumilor, căci Dumnezeu îi prăvăli din ceruri și-l blestemă zicându-i: „de aci încolo tu n'ai să vezi lumina zilei, ci numai întunericul nopții are să-ți priască. Ție îți las stapânrea peste umbre și peste sufletele necurate. Iar ca să te deosibești de îngerii mei cei credincioși, culoarea feței tale va fi neagră ca și gândurile tale și două coarne îți vor crește pe frunte. Nevrednic de a face binele, tu n'ai să te desfătezi de cât în rele și în păcate.

ALI BABA

Intâiu Maiu

Marele regizor al firii a vrut să păstreze anul acesta întreagă frumusețe de inaugurare a zilei de 1 Mai, — și iarna s'a prelungit deci forțată și plicticoasă până în pragul acesta consacrat și cântat al reînvierii.

1 Mai e sărbătoare socială a primăverii, — e, am putea zice, **Paștele sufletesc** al omului.

El e de mult, din cea mai veche istorie a societăților trăite în clima schimbăcioasă a ernii și a verii, prilejul unei vesele închinări a veșnicei retreziri a vieții. E sărbătoarea care amestecă vechiul păgânism cu religia de azi și cu nădejdea totdeauna într'o unică și omenească cinstire a bucuriei de a trăi, a frumuseții muncii.

1 Mai a fost ales de lucrătorii organizați ca sărbătoarea lor politică, și multă vreme, din această pricină, el a fost pe nedrept confundat cu revendicărie sociale exclusive ale muncitorimei sindicaliste. Dela război încoace, 1 Mai a fost din nou integrat în cinstirea universală: ziua aceasta redevenit ceeace tradiția și instinctul obștesc au făcut-o în decursul veacurilor: sărbătoarea înfrățirii omului cu natura, e nunta veșnică dintre muncă și fire.

E sursa nesfârșită a cântecului, e fântâna tienereți nemuritoare, e aurora unei lumi ce se supune iubitor silințelor omenești. Și niciodată poeții nu vor slei inspirările ei, niciondată religiile noi nu-i vor putea scădea suveranitatea.

Și azi, când din nou cerurile artificiale ale lumii politice se înourează sinistru, sărbătoarea lui 1 Ma, — sărbătoarea înfrățirei și a împăciuirilar, e binevenită bae de surâs și de voe bună pentru îngrijorările tutulor.

Să cerem în această zi de sărbătoare, care înfrățește toate religiile trecute și viitoare, să cerem puterilor nevăzute ce cinism, potolirea amenințărilor și tristetelor ce ne înconjură.

E rugăciunea, e leturghia de 1 Mai.

Ad.

RĂSFOIND MONITOARELE OFICIALE

O recompensă națională lui Eliade Rădulescu și curajul unui Ales al Națiunii

de BARBU LĂZĂREANU

Protocoalele Adunării Generale a României dela 1 Martie 1863 ne oferă, cu prilejul discuțiunii „recompesei naționale" cuvenită lui Ion Heliade Rădulescu, o pildă de ce insamnă intrarea-cu-ciubotele în intimitățile traiului unui om. De altminteri, nu arare ori cei cărora li se cuvinea răsplătirea unei valoroase munci-din-resputeri, erau supuși unei groaznice torturi sufletești; unii din d-nii deliberatori nu se credeau opriți în fața faptului că pensionarul în perspectivă—ori candidatul fără de noroc la pensie !—trăia încă.

In ședința XLIII, Adunarea Generală dădea desbaterilor o propunere în cuprinderea următoare:

„Considerând că una din cele dintâi datorii ale unei națiuni este recunoașterea serviciilor de orice natură;

„Considerând că oricare ar fi opiniunile diverse ale unor, reprezentanți în privința ideilor sentimentelor și faptelor politice ale d-lui I. Heliade Rădulescu, toți însă suntem datori a recunoaște cu toată țara adevăratele servicii aduse de acest bărbat literaturii române într'un timp cnd limba română era încă în copilărie și sentimentul național puțin desvoltat, serviciu din care a profitat spre luminare toată generațiunea prezentă;

„Având în vedere greaua poziție în care se află acest vechiu servitor al literilor care în curs de 40 de ani a sacrificat toate forțele sale societății, limbii și literaturii române;

Itnemendu-ne pe precedentele generoas ale uonr Adunări totdeauna bine dispusă a recompensa meritele, fără considerațiuni de opiniuni politice.

„Propunem de urgență a se invita ministeriul de a acorda d-lui I. Heliade Rădulescu o pensiune de recompensă în sumă de lei 2000 pe fiecare lună, care pensiune va trece și la familie".

Președintele—ședința se ținea sub „președința lui Lascar Catargiu—declarând deschisă discuțiunea asupra urgenței, cel dintâi care ia cuvântul e deputatul A. Florescu:

„Pe cât îmi aduc aminte, o propunere de asemenea natură s'a făcut încă din anul trecut de onor. d. Grădișteanu și dacă nu mă înșel, acea propunere s'a făcut în ședința de la 25 Maiu".

A. Florescu nu se înșelă. Intr'adevăr la 25 Mai 1862, deputatul C. Grădișteanu dăduse în Parlament cetire unei propuneri care constitue un document bio-bibliografic; pe alocuri sună melancolic s'aduce a elogiu funebru. I nacea propunere se spune, între altele, că Eliade Rădulescu care-și începuse cariera de învățător din 1818 dând lecțiuni de geometrie alături de Gh. Lazăr până'n 1821, înlocuește din acest an pe dascălul din Avrig, „formând o gramatică a limbei române, înmulțind clasele din an în an, dând lecțiuni de gramatică, și aritmetică, de geografie, de algebră, de trigonometrie și la geografia astronomică, cum și de reguli de stil", și că toate aceste cursuri le-a ținut în niște încăperi ce cădeau în ruină „fără foc adesea în timp de iarnă fără ușă, fără ferestre și expus la asprimea crivățului și tuturor tempestelor". Până'n 1827 au durat aceste lecții—întâile noastre prelegri—și din clasele lui Eliade au ieșit „primii elevi ce s'au împărțitu atât în Muntenia câtu și în Moldavia ca profesori prin colegie, seminare și capitalele județeloru". Trecând apoi în revistă lucrăile alcătuite, publicațiile conduse (Curierul Român a durat 20 de ani cu un număr de abonați între 150 și 200 !) și operele pornite de I. Heliade Rădulescu (a întemeiat întâiul „Teatru Național cu o școală filarmonică la care a pus muncă și cheltueli peste puterile sale materiale"), propunătorul încheiă:

„Viu, domnilor, a vă înreba dacă veți mai putea lăsa în viitor pe bătrânul Eliade în luptă cu cele dintâi și mai neapărate trebuințe ale vieții, adică pe acela, care precum ați văzut c'a creat dimpreună cu Lazăr, cea dintâi școală națională, pe acela care v'au reformat limba și cel dintâi, v'a deprins a nu mai roși de anticul și ilustrul vostru nume ?"

Propunerea din 1862 care cereă să se voteze sub titlul de recompensă națională „o pensiune proporțională cu servițiele ce acest mare om de litere a făcut limbei noastre comune" purtă iscăliturile următoare :

C. Grădișteanu, C. A. Cottescu, N. Rucăreanu, C. Argintoianu, M. Marghiloman, I. Marghiloman, Robescu, P. Rucăreanu și Budișteanu.

Propunerea din 1863 era sprijinită de semnăturile a 26 de deputați. A. Florescu, amintind în ședința dela 1 Martie 1863, că propunerea de acum era o reînoire a celeia de anul trecut, cerea să i se dea cu atât mai mult o repede și dreaptă rezolvare. Și atunci se ridică „cu curagiu" An. Prejbeanu :

D. An. Prijbeanu. Domnilor, am luat coragiul să zic ca și altă dată că Regulamentul Adunărei a hotărât urgența pentru cazuri în adevăr de urgență, dar pentru o cestiune ca aceasta de a acorda o recompensă națională, nu înțelege ce nevoe mare ne silește a ne grăbi înt'atâta cât să ne putem aștepta până ce se va trimete propunerea la secțiune și aceasta să ne facă un raport care în două trei zile ar putea fi gata. Nu e oare cu putință să procedăm astfel ?

D. A. Florescu. Nu e cu putință.

D. A. Prijbeanu. (contnuând). Apoi să mă erți, că pentru mine este prea cu putință; această urgență e o surprindere a Camerei să-mi dați voe s'o spui. Eu nu înțeleg urgența decât numai atunci când cineva stă pe malul prăpăstiei; oare urgența s'a primit în regulament ca să o cerem pe toată minuta ? In ce pericol, în ce nevoe mare se află d. Eliade, ca să vă grăbiți atâta ? Oare fără această recompensă D-lui piere, sau își pierde familia, copiii ?

Prejbeanu cere să se meargă „pe un drum regulat" și membrii Adunării să nu se pue în pozițiune ca să-i judece „țérra cu asprime". Și apoi mai e și altceva. „Adunarea Generală" posedă un regulament și în regulament se prevede : a) cum și b) pentru ce să se dea asemenea recompense. Recompensele acestea le dau sub nume de pensii slujbașilor publici, celor ai Statului :

„Dacă d. Eliade a avut vre-o funcțiune publică și anii legiuiți de serviciu n'are decât să-și ceară pensiunea ce i se cuvine".

Altminteri ? O „recompensă acordată afară din legea pensiunilor pentru funcționari este, după părerea mea, un un prvilegiu și o nedreptate".

Discuțiunea în jurul recompensei lui Eliade se întinde pe 7 pagini—a câte 2 coloane—din protocoalele sesiunei estraordinare a Adunării din 1863 (suplimentele No. 92 și 93 la „Monitorul Oficial").

In favoarea lui Eliade vorbesc Gr. Bosssueceanu, A. Panu, C. A. Rosetti*), G. Costaforu, principele Gr. M. Sturdza. Numai C. Crețulescu se vede silit „cu părere de rău" să susțină „o opiniune contra tuturor opiniunilor ce s'au emis aci în Cameră" și s'o susțină nu împotriva persoanei „dar în privința principiului":

D. C. Crețulescu. — P. Busuioceanu a vorbit de recompense naționale făcute de alte națiuni : eu nu cunosc d-lor, în alte națiuni nici un fel de celebrități, nici un fel de genturi cari au fost recompensate precum se cere astăzi a se recompensa d. Helade și d. Vaillant. Eu cunosc că în viață nu s'a făcut la nimeni recompense, dar după moarte li s'a ridicat monumente și statue. A fost în Scoția un poet mare Burns, care toată viața lui a trăit în sărăcie și a murit sărac, — pe care poate d-l Rosetti îl cunoaște — și după moarte i s'a făcut statue.

Statue i s'a ridicat și lui Eliade Rădulescu. E 'n fața Universității într'al cărei prim etaj se aduna corpul matur al Prijbenilor.

Sculptorul l'a înfățișat pe Eliade puțin adus-despete și cu mâna întinsă. Epigramistul Toma Florescu—într'un volumaș scos în tovărășia literară și financiară a d-lui C. Virgiliu (V. Cioflec), acum 2 decenii—se adresează statuii:

— De ce bătrâne, de-atâta vreme
Cu mâna întinsă tu stai s'acum ?

Solicită oare mreu recompensa ? Nu. Aceasta i-a fost acordată.

Dar, amitindu-și—probabil—cele două cuvântări ale bărbților „de principiu" cari "au făcut să treacă prin oribile chinuri morale și gândindu-se la cele 26 de bile negre și 3 abțineri cari au întâmpinat propunerea de recompensă, Eliade răspunde prin pana d-lui Toma Florescu:

Cerșesc la lume-un dram de minte
Pentru 'nțelepții de peste drum.

BARBU LAZAREANU

*) Domnilor, — a spus Rosetti — cred că desbaterea ce urmăm acum este de prisos, căci nu e un singur om care să cunoască onorabilului d. Eliade 35 de ani de serviciu în literatura română (bravo), nu e un singur om care să nu știe a prețul ce va să zică a da în timp de 35 de ani continue tot sufletul său, toate cugetările și sentimentele sale, tot ce are în inimă și în minte pentru înălțarea și prosperitatea unei națiuni (bravo repetite). De aceea, domnilor, să votăm propunerea fără a mai discuta căci discuțiune nu încape aci (mare senzațiune; aplauze prelungite).

Un oaspe distins

Săptămâna aceasta am avut prilejul să primim, la noi în țară, un oaspe distins în persoana d-lui Abel Hermant. Chemat de secția românească a Cercului Analelor, d-sa a ținut la Fundația Carol o conferință despre „Sufletul străin".

A început printr'o profesiune de credință. Abel Hermant nu recunoaște curentul care face din umanitate un tot indivizibil și din orice individ al speței umane un tovarăș ce trebuește iubit. O astfel de umanitate nu există după el.

Pentru subtilul scriitor francez umanitatea nu este decât o alăturare de suflete deosebite, grupate în națiuni, având afinități, având aptitudini mai mult sau mai puțin mari de a se înțelege, de a trăi într'o iubitoare frăție, dar tot atât de apte să se și urască, să se desprețuiască să se distrugă. Vorbind despre aceste suflete specifice Abel Hermant a ajuns la sufletul francez. Aci era la largul lui. Cu o ironică modestie el a contestat meritele spiritului galic, împărțindu-le generos celorlalte popoare. Dar pe măsură ce împărțea elogii inteligenții națiunilor, prestigiul spiritului francez, care grăia prin el, se înălța mai mult și cuprindea fascinat întregul auditoriu.

Abel Hermant este un scriitor specific parizian, așa cum este și Francis de Croisset noul colaborator al lui Robert de Flers. E foarte cunoscut și apreciat ca romancier, „Monsieur de Coupière" și „Les Transatlantiques" sunt cele mai de seamă lucrări în acest gen. Ca autor dramatic a scris „Train de luxe" o comedie care a ținut multă vreme afișul și care se reia totdeauna cu mult succes. A făcut multă vreme cronica teatrală la „Excelsior" a scris cronici fanteziste în „Le Journal" și acum în urmă a fost chemat să continue la „Le Temps" cronica pariziană semnată până la moarte de Jules Claretie.

Ion Eliade Rădulescu și primul ziar românesc

In plină activitate culturală, care urma înțeleptelor lecții date de Gheorghe Lazăr la școala lui, Eliade se gândește să abiă o tipografie pe care o și găsește înainte de 1830 la cismeaua lui Mavrogheni. O cumpără, atunci, dar noua tipografie nu-și începe lucru de cât când și Dinicu Golescu capătă, de la stăpânirea rusească, voia să tipărească primul ziar românesc. Direcția ziarului e încredințată lui Eliade care luptase din răsputeri pentru înfăptuirea acestui ideal.

Așa a apărut „Curierul românesc" la 1829, apărând în continuă cu o mică schimbare a titlului până la 1848.

In Moldova nu exista încă vre-un ziar. De-abea câteva luni mai târziu, după succesul lui Eliade, se încumete Asachi să tipărească „Albina Românească" :

„Mijloc deosebit de a lumina pe fiște care asupra drepturilor și datoriilor sale."

„Curierul" a apărut la început în două file de format mic, pe o hârtie foarte proastă, tipărite cu literă mică, înghesuită și neciteață. Lumea însă se căznea să le ghicească, pentru că pe vremea aceea se năștea gustul cititului și setea după noutăți.

In acest ziar găsim toată activitatea culturală a lui Eliade îndreptată pretutindeni, controlând stăpânirea și dojenind pe cei cari împiedică fireasca propășire. Aci pornește și campania împotriva acelor tineri boernași care cutezase să facă scandal la reprezentația românească a unei traduceri de Văcărescu.

Dar „Curierul" pe la 1835 se învechise. „Ideile ruginite" împotriva cărora lupta, Eliade se încuibase în coloanele celor două file și ziarul se dovedea a nu merge în pas cu vremea. De aceea Eliade se gândește la o radicală transformare așa în cât la 1837 apare acelaș, „Curier" întinerit și „renovat" (am spune noi astăzi) de astă dată „de ambe sexe" !

Ziarul se adresa de acum înainte și femeilor, aducându-le de două ori pe lună, lecturi interesante, originale sau traduceri din limbile streine, o „cronică" a modei și chiar tiparuri folositoare croitoreselor.

Eliade își tipărește aci o parte din versuri precum și mai târziu articole de discuții asupra limbei în polemică cu Negruți și Săulescu dela Iași. Acesta în special se indigna de modificările introduse în ortografie sub înrâurirea „Muntenilor".

La acest „Curier de ambe-sexe" își începe activitate litrerară C. A. Rosetti.

Dar polemica cu „Albina" de la Iași, pe care Asachi o transformase mai târziu în „Alăuta Românească" și mai ales foile de concurență care apăreau ca: **Pământeanu**, **Curiosul** (lui Boliac) și **„România"** (lui Aron Florian) la care colabora Grigore Alexandrescu, publicând aci vestita poezie „Câinele soldatului", încep să primejduiască „tirajul" Curierului și să amărască pe directorul lui.

La „Alăuta" lui Asachi începuse să scrie și Mihail Kogălniceanu.

Variațiuni pe teme linguistice

de A. NORA

Imi îngădui — ca vechiu meseriaș în publicistică — să aduc și eu o contribuție la capitolul anomaliilor stilistice și tehnico-grafice de cari abundă ziarele noastre.

Pentru redactorul care are în sarcina sa cercetarea manuscriselor sau orânduirea lor, e un adevărat chin dacă se nimerește să fie dominat de religia esteticei ortografice și de respectul firii limbii. Se perindă pe dinainte-i atâtea atentate la normele gramaticale, că trebue să fie înzestrat cu răbdare de oțel ca să restaureze așezările statornicite de legea imuabilă a graiului. Dar, îndeosebi, se observă la noi o nepăsare revoltătoare — ca să nu zic ignoranță — față chiar de elementarele reguli ale scrisului, o neglijență căreia ar fi să-i se caute obârșia în lipsa unor manuale practice, datorite nu docților prezumptioși, ci oamenilor în contact direct cu multitudinea de manuscrise și cari sunt mai în măsură să extragă accidentele și să stabilească abaterile.

Un început meritoriu l-a făcut distinsul nostru scriitor Ion Gorun, iar acum în urmă maestrul Slavici a consacrat acestei chestiuni câteva articole. Dar sforțarea trebue continuată, și — în intenția aceasta — semnalez și eu aci câteva abnormități de limbă, precum și mostre de indisciplină ortografică.

Nu mă pot dumiri de unde au răsărit verbele atât de improprii : *soluționa, ovaționa, intenționa*. Cei cari le întrebuințează trebue să aibă urechea prea puțin aplecată spre muzicalitatea limbii noastre. Românul niciodată nu *soluționează*, ci *vine cu soluții, aduce soluții, prezintă soluții*, sau, dacă fuge de perifraze, *rezolvă*. Deasemenea, e a silui graiul, menționând, despre un orator de pildă, că a fost *ovaționat*. De fapt, i'i *s'au făcut ovații*, sau a fost *aclamat*, dar, în niciun caz, *ovaționat*. Și nu *intenționez* să jicnesc pe cineva, ci doar *am intenția*, sau *năzuesc*, să îmboldesc la oarecare îndreptare a scrisului.

Dar mai iată aci o construcție foarte frecventă în ziare, reviste, diferite înștiințări :

Luni, orele 8 seara, va avea loc *ședința „Societății de științe" în aula Fundațiunii.*

Sau :

Toți prietenii regretatului inginer X. sunt invitați să asiste la requiemul ce va avea loc *Joi, la orele 10 dimineața, în biserica Amzei.*

Dela început, e de plivit acel oribil *va avea loc*, atât de antiromânesc. E o transpunere a franțuzescului *aura lieu*, dar care e în dezacord cu rărunchii limbii noastre. Noi am zice mai corect :

„Societatea de științe" se va întruni în ședință Luni, în aula Fundațiunii.

Și

Toți prietenii... sunt invitați să asiste la requiemul ce se va oficia Joi...

A doua spicuire. Se specifică, în înștiințările citate, că ședința *va avea loc* la orele 8 seara, iar requiemul la 10 dimineața. Or, după modul cum e redactată informația, rezultă limpede, potrivit mecanicei precise a cadranului, că ședința (sau requiemul) va dura tocmai spațiul unei secunde. Căci, atunci când enunți : „8 seara", înțelegi că, de cum acul se va deplasa cu o secundă, în rotația celor 60 din minutul cuprins între 8 și 8.1, ne vom fi depărtat de 8 seara și vom fi ajuns la 8 și o secundă. Cum dar s'ar putea vida într'o secundă toate chestiunile ce ar urma să se dezbată la acea ședință ? Să ne-o lămurească autorii diferitelor convocări și înștiințări. Anahronismul apare și mai caraghios când e vorba de o conferință :

Duminică va avea loc *la Ateneu, la orele 9 seara, conferința d-lui Dragomirescu-Fosilă : „Minți anchilozate".*

Cum își va dezvolta eminentul profesor o conferință într'o secundă ?

Mie, de câte ori îmi pică în mână asemenea redactări, le atenuez cu câte un repede adaos al prepoziției „de", schimbând pe „la" în „dela", atunci când aglomerarea de lucru nu-mi îngădue să transcriu informația, refăcând-o complect, cum procedez altădată, când timpul îmi dă răgaz :

„Societatea de științe" se va întruni Luni în ședință, care se va deschide la orele 8 seara.

Toți prietenii... sunt invitați să asiste la requiemul ce se va oficia Joi. Serviciul divin va începe la orele 10 dimineața.

D-l Dragomirescu-Fosilă va vorbi Duminică la Ateneu despre : „Minți anchilozate". Inceputul conferinței : orele 9 seara.

* * *

Unde să găsesc explicația logică pentru care atâția scriu, în interiorul frazei : *D-v., D*-ta ? Sau : *Doamnă, Domnul, General, Prefect, Ministru, Doctor, Batalion, Președinte, Universitate, Tribunal* ? Sunt doar substantive comune și cel care a străbătut nu mai mult decât două clase primare va fi învățat regula că numai substantivele proprii primesc inițială mare, iar toate celelalte inițială mică. Deprindeți-vă dar, dacă — vai ! — s'au evaporat cunoștințele căpătate în acele disprețuite clase, să scriți : *doamnă, domnul, general, prefect, ministru, doctor, batalion, președinte, universitate, tribunal*. Și : *d-v., d-ta.*

* * *

Și mai sunt.

A. NORA

Cântarea Dimineței [1]

Cântarea dimineței
Din buze inocente
Cui altui se cuvine,
Omnipotente Pater,
De cât ție a dă?

Tu ești domnul a toate,
Și a tot bunul Tată ;
A ta putere sfântă
Făptura ține întreagă,
Ne ține și pe noi.

In inimă în tot omul
Tu ai plantat Dreptatea,
Unirea și Frăția :
Tu conștiința justă,
Tu bun ce-avem ne-ai dat

P'asti germeni de Virtute
Răcoritoare ploaie
De Adevăr să pice,
Să crească să dea fructul
Să fim prea fericiți.

Indreptătorul lumii,
Tu ai mărit popoare,
Le-ai pus tu legi prea sfinte,
Și le-ai format în Staturi.
Mărește și pe noi.

Și-aceste legi prea drepte
Poporul ce le calcă
Sau care nu le știe
Ruină se preface,
Devine neștiut

Din glorie străbună
De am căzut ne înalță,
De am uitat unirea
Ce-i întăriă întru toate
Acum ne fă uniți:

Să știm c'avem dreptate,
Să știm ce, cine suntem
Și-așa să nu se uite
O nație mărită
Ce-am fost și ce-am fi noi.

Cu toții dară ție
Cântăm cântare nouă,
In flacăra unirii
Intindem mâini la tine
Rugă să ne însoțești.

Ne luminează mintea
Să te cunoaștem, Bune.
Să știm că ne ești Pater,
Să te cântăm mai bine
Harmonia cântând.

1) Nota Redacției. — Scrisă la inaugurarea primei școale lancasteriane 1822 — poezie, prin care se vede că liade, Eincă din 1822 aspiră la Unire.

CRONICA LITERARA

de CLAUDIA MILLIAN

Cuvinte despre opera culturală a lui Hel iad Rădulescu. — Gramatica și Fabula.

Rolul lui Heliad-Rădulescu în literatura românească a fost atât de de mare și așa de covârșitoare, că numele și gloria lui nu pot rămâne încercuite numai în admirațiunea celor ce au știut să-l prețuiască — ci se cuvine să spargă orizonturile largi ale ținuturilor noastre și cu dreptul la recunoștința ce i se cuvine, să fie numit încă odată „părintele literaturii române"'

Contribuțiunea lui literară, dacă nu reprezintă o cantitate grea, luată fiind din punctul de vedere el inspirației ea însă se adaogă la noua și marea lui sarcină, de a forma limba noastră primară atât de îngreunată cu slavonisme și arhaisme — și purificând-o să o îmbrace în haina latină, pe care rasa noastră ne-a lăsat-o ca moștenire.

Influențele politice externe a adus limbei românești adaosul cuvintelor străine și odată cu acesta și scrierea slavonă, menită să înlocuiască alfabetul helenic, în care strămoșii noștri își traduceau nevoile și gândurile.

Heliad-Rădulescu, elevul lui George Lazăr, a fost înaintașul literatorilor români și primul grămătic al limbei noastre.

In pasiunea lui naționalistă, pe lângă formarea gramaticei și purificarea limbei, a împrumutat muzei lui, când motivul epic, când satiric, când politic.

Inzestrat cu nu rar discernământ și cu o largă perspicacitate, el a întrezărit marile evenimente naționale și politice și literatura lui, nu resfrânge altceva decât acest scop unic.

Hăjdeu vorbind despre personalitatea lui Heliad scrie: „Fără a fi destul de istoric, fără a fi destul de poet, fără a fi destul de teolog, el a fost totuși un sublim amestec de aceste trei elemente, combinate astfel încât, câte și trele la un loc formau o admirabilă forță de acțiune, un geniu. Aici e misterul puterii lui Heliade".

Cel dintâi care a înțeles romantismul francez la noi este Heliad, înzestrat cu o inteligență extraordinară și „cu stăruința și minunatul său talent de auto-didact" — cum a observat d. N. Iorga — el a pătruns tot sensul mișcărei intelectuale din apus.

Admirator al lui Dinu Golescu și inspirat din „Călătoriile" acestuia, își dă seama care ar fi fost mijlocul să-și regenereze poporul și găsește infailibila expresiune a literaturei.

Dela gramatica lui Heliade-Rădulescu, începe evoluțiunea limbei românești.

Reforma alfabetului cum și schimbarea și reînoirea cuvintelor a fost primul material nou, în dospirea acestui aluat de sunete, care se numește limbă.

Odată cu aceste schimbări pur materiale, el a mai adus și noutatea cugetării românești, rostită în spiritul latin.

După compunerea gramaticei și expunerea metodică a prefeței sale, el începe să-și strecoare literele în „Curierul Românescn", în „Gazeta Teatrelor", cerând totodată printr'un plebiscit, publicat într'un manifest, primirea alfabetului său cel nou. 1300 de voci au votat contra 29, așa s'au introdus literele latine în tiparul românesc.

Inspirația sa, adăpată la nevoia politică cu tendință naționalistă, a produs **Epicele** și **Satirele**, cum și acele **Fabule**, care cuprind în ele, întreaga înfățișare a politicei contimporane lui.

Dacă pe deoparte Heliad a scris în franțuzește **Protectoratul țarului și Memoriile asupra istoriei mișcărei regeneratoare dela 1848**, pe de alta a strecurat toată uneltirea politică, pentru a o pune la îndemâna tuturor spiritelor românești, în acea fabulă cunoscută sub **Cânteoul Ursului.**

Interesul Rusiei în 1848 fiind să ocupe Principatele române înaintea revoluțiunei din Ungaria, a fost trimis la noi, un comisar imperial, numit Duhamel, ca instigator pentru pregătirea **Zaverei.** Heliad îi scrie fabula și astfel rolul lui Duhamel este desvăluit.

„Vine ursul mormăind,
Babele s'ascund bocind;
Cânii ni s'au deșteptat
Vânătorii s'au armat.
Sună cornul și răsună
Potecașii se adună,
Diuha - Diuhamel;

Inainte de acest eveniment prin 1844, tot din **Rusia**, fu trimis la București un anume Trandafirov pentru exploatarea minelor din România, cu **lucrători ruși.**

Atunci Heliad a scris **Măceașul și Florile**, Măceașul fiind Trandafirov iar florile — România.

Un măceaș ghimpos, sălbatec
De prin locuri depărtate,
Noduros, râios, iernatec,
Smuls de crivițe turbate,
Aruncat într'o grădină,
Avuțită, roditoare,
Vrea să prinză rădăcină
Intre flori mirositoare.

Și descriind pericolul măceașului, vorbește de grădinar:

„Intr'acestea iată vine
Grădinarul să așeze
Binișor pe mărăcine
Și 'ntre flori să-l incuibeze

Grădinarul, nu era altul, decât Bibescu.

După revolta florilor, vine **vijelia din apus**, prin care Heliade face o aluziune la revoluțiunea franceză, după cum se poate vedea în **Curierul de ambe sexe**, din 1846.

Când tot vântul de apus
Face-o vijelie mare,
Un vârtej rotează tare,
Și măceașul sboară sus.

Tot la politica rusească, se adresează și în acele două fabule **Corbul și Vulpea**; prima scrisă în 1829 (Que a fost), iar a doua în 1860 (Que este).

Pe lângă acestea mai cunoscută e fabula un **Muercіu și o femee**, scrisă în 1861, ca o aluziune la mânuitorii de condei ai politicei interne, acea fabulă plină de imprecațiuni și apostrofe primite ca model în noua formațiune a limbei noastre, și în care autorul ridiculizează snobismul sec și emfatic, al gazetarului detractor.

„ Tu principele le știi?
„Franțuzeștele le știi?
„Nici bon-jour, nici bon-soar
„Nu învățași și tu măcar.
„Nevăstuică, baroană,
„Ai tu vr'o ducațioană?
„Ai fost și tu de bonton?
„Știi să zici încă pardon?
„Ingălato,
„Desmățato,
„Uscățivo,
„Costelivo,
„Exclusivo!
Zi-mi de poți, zi-mi guralivo:
„Ia deschideți a guriță,
„Iesuit-o, Neagă-rea,
„Chyrațiță
„Avestiță!
„Ai fost tu la soarea?
„Știi ce este libertaoa?
Știi ce este egalitaoa?
„Ai fost tu la bal masché?
„Amur și fidelité!
„Ai simțit tu vre-odată,
„Tistimel, paitală lată?
„Dela foc dela corlată
„Din argeaua de neveste,
„Știi politica ce este?
„La princip al fost constantă
„Ca și mine de galantă....

Iar mai a vale:

Și unde din picior bătea
Și vorbia de se spărgea,
De odată pe neașteptate
Fata măsei pe la spate
O trăgea și o îmboldea:
(Căci avea măsa și fată
Tot ca măsa de gușată)
— Mamă, mamă, îi zicea,
N'auzi, mamă? zi odată,
Zi că este și gușată,
Până nu ți-o zice ea.

După terminarea dialogului, fabula se sfârșește cu explicațiunea sensului, în chip de morală:

Toți câți sunteți cititori,
Domnilor alegători,
De nu credeți de întâmplare
Câte spuiu că s'au urmat,
Vedeți în amiaza mare
Boroboț învederat;
Uitați-vă la gazete,
(Și la frații căusași
Și la toți câți plăpămași)
Gazete de coterii,
Că vă dau pe toți pe bete
Sute, sute, zeci de mii.
Voi tăcuți voi guralivi
Voi creduli, — voi exclusiv,
Voi din gașcă și gușați
Câți în gaște nu intrați...
Vai de tine, Moș Sofroniu,
De ne-i fi din Pandemoniu!

Verva lui și ironia așa de șugubeață, nu îmbracă altceva decât scopul regenerărei neamului, ascuns în această dibacie nevoe versificatoare.

Iluminat în viitorul Țărei lui, Eliade încă de la 1822, cum se vede din **Cântarea Dimineței** și până la 1861, când a scris un **Muercіu și o femee**, el a anticipat marele eveniment al **Unirei.**

Ce cu gândul n'ai gândi!
Vorbia și de libertate,
Ce prin cap nu ți-ar plesni!
De dreapta nepărtinire,
De buna vecinătate,
De înfrățire, de Unire.

Ceeace trebue să vedem în opera lui Heliad-Rădulescu este neapărat marele lui simț naționalist, în politică ca și în literatură, pe lângă formarea gramaticei și înfățișarea limbei românești, care stau la baza marei și lapidarei sale personalități.

Contrar făgăduințelor noastre de a spori numărul paginelor, excesiva scumpete a hârtiei ne impune micșorarea lui. Deocamdată „Adevărul Literar și Artistic" apare în opt pagini, cu nădejdea să revină la cele de eri, în urma serioaselor stăruințe pe care asociațiunile de presă le pun pe lângă autoritățile competinte în folosul tuturor ziarelor, din care unele au fost chiar nevoite să-și suspende apariția.

O asistență... gramaticală a „neorientalilor"

de DOCTORUL YGREC

D-l Slavici, după ce a delectat câteva generații cu frumoasele opere dăruite literaturii române, și-a luat acum și caritabila însărcinare de a vindeca pe mulți, din așa numiții „publiciști", de o boală curioasă ce s'a ivit între ei și pe care d-sa a botezat-o cu numele de... *„păsărească"*.

După simptomele cu cari se prezintă această boală, se pare că afectează mai mult un singur organ: *limba*. E, — cum s'ar zice în termenii noștri medicali — o *glossită* deși, după etiologia indicată de măiestrul Slavici, ea s'ar datora unei afecțiuni cerebrale: *„lipsei disciplinei intelectuale"*.

Dacă această etiologie e exactă, atunci tratatele medicale vor așeza noua boală în capitolul *alasiilor*.

Nu voiu reproduce aci simptomatologia bolii, schițată atât de bine de d-l Slavici. Scopul nostru este de a indica tratamentul acestei curioase maladii a unora din „publiciștii" noștri. Inainte de a-l complecta astfel pe maiestru, e necesar să repet în scurt măcar unul din simptome. Bolnavii în loc de a scrie, cum scrie orice om normal: *țărănimii, desordinii, deschiderii, păcii, țării*... adică toate genitivele aceste cu terminațiunea *ii* scriu totdeauna: *țărănimei, desordinei, deschiderei, păcei, țărei*, etc. etc. ...

Mărturisesc, că cetind studiul d-lui Slavici, am rămas uimit. Credeam că asemenea afecțiuni lovesc numai pe streini, pe „cei de origine orientală" neaclimatizați încă cu temperatura țării noastre. Spre surpriza mea văd că d-l Slavici ne citează cazuri de unde reiese clar că chiar acei cari o dată cu globulele roșii moștenite de la Coloniștii lui Traian ar fi trebuit să moștenească și imunitatea specifică față de aceasta curioasă maladie, cad și ei victimele ei.

Ca să nu lungesc prea mult această mică a mea contribuție la lupta ce o duce autorul „Moarei cu Noroc" indic tratamentul:

Bolnavii afectați de „păsărească" n'au decât să repete de două-trei ori versetele acestea și vor fi lecuiți:

Substantivele femenine terminate în: *că ză ră să ină* și *iră*

„Precum: *furcă* și *găină*
au la genetiv *ii* în loc de *ei*.

E un mijloc mnemotecnic admirabil și care e absolut necesar să fie cunoscut nu numai de „neorientali", dar mai cu seamă de „minoritățile" noastre, cari ar dori să ne învețe limba. Fără cunoștința lui riscă să se îmbolnăvească toți, iar „păsăreasca" amenință să ia caracterul unei adevărate endemii.

Tratamentul pe care-l indic poate fi socotit ca un adevărat vaccin. Corectitudinea profesională mă silește să arăt cetitorilor, că nu eu l'am descoperit. Sunt vre-o 35 de ani de când director al gimnaziului „Ștefan cel Mare" din Iași și în acelaș timp profesor de limba română era un bucovinean *Pavel Paicu*. Maiorescu și Panu amintesc de el în „amintirile" lor. D-l Slavici îl cunoaște probabil, căci făcea și el parte din „Junimea". El este autorul acestui tratament versificat al „Păsărească-i". Din cauza formei ritmate dată de el regulei gramaticale, mi-a rămas în minte mai bine de 30 de ani, precum multora li-a rămas de sigur celebrul *ante apud ad adversus*. Pentru a ușura noulor „minorități" învățarea limbii noastre, cred că ar fi necesar să se întocmească o gramatică a limbii după sistemul lui Paicu.

N'ar fi bine însă să se abuzeze de aceste formule rimate cum a făcut-o la liceul Național din Iași, amicul și fostul meu coleg de bancă, actualul talentat scriitor *D. Pătrășcanu*, autorul „amintirilor lui Casian". Când profesorul nostru de geologie, răposatul Drăghici (Dumnezeu să-l ierte) „l-a scos la tablă" să-l asculte și i-a spus:

— Ei, acum, Pătrășcanu, spune-ne tu, fosilele din terenul cretaceu.

Pătrășcanu, care nici-odată nu învăța numele latinești a numeroaselor fosile, după un moment de meditare, înșiră repede, repede:

„Ante apud ad adversus
„Circum circa citra ces
„Orga contra...

— Destul, destul, treci la loc, foarte bine, îi strigă profesorul.

Pătrășcanu lungi gâtul spre catalogul de pe catedră și văzu încântat, că d-l profesor îi pusese nota 9! Noi, în bancă, abia ne țineam să nu pufnim.

E adevărat că bietul nostru profesor de geologie era bătrân de tot, nu prea auzia bine și nu știa boabă latinește. Profesorul Paicu, după ce-și termina lecția asupra genetivului femenin în *ii*, ca să ne facă să sezisăm și mai bine ridicolul „Păsăreascăi" ne strigă: Acu, băieți, spuneți rugăciunea-le, acentuând asupra lui *e*.

DOCTORUL YGREC

Originile vieței

de Dr. MELUN

Trăim o epocă de revoluțiuni în știință. Adevărurile, pe care le credeam definitiv stabilite, pe baze ce nu mai pot fi dărâmate, se prăvălesc unul după altul, de pe soclul lor.

Adevărurile se nasc, trăesc și mor, ca toate pe lumea asta.

Cine a crezut vreodată că principiul lui Lavoisier: **nimic nu se pierde, totul se transformă,** solid așezat pe baze științifice irefutabile, a trăit, renăscut din vechiul „panta rei", totul curge, totul se transformă, al lui Aristotel și că acuma e mort? Gustave le Bon e revoluționarul care în lucrarea sa: **Evolution de la matière,** ajunge la o concluziune diametral opusă lui Lavoisier, că: **nimic nu se crează totul se pierde.**

De la Newton aveam adevăruri stabilite în legile ce guvernează natura. Vine Einstein, care ne dovedește că nimic nu e stabil, fix, totul e relativ, realitatea nu o putem cunoaște și că înotăm cu cunoștințele noastre într'un haos inextricabil. Intreaga fizică cu teoriile luminei, mecanicei și chiar ale matematicei sunt sguduite din temeliile lor și că totul trebue refăcut pe alte baze. Lumea, universul, Einstein ni-l clădește cu totul altfel de cum îl știam până acuma. Trăim într'un paradox: universul e infinit, dar mărginit.

Acuma de curând o altă revoluțiune se petrece în știința biologiei. **„Generațiunea spontanee,** ce o credeam complect îngropată pentru vecie prin munca și inteligența generală a unui Pasteur, al cărui centenar de la nașterea lui se serbează în anul acesta, renaște în urma unor experiențe făcute de doi învățați: Galippe și Soufflaud. Asupra acestei din urmă revoluțiuni în știință voesc să insist în cronica de față.

* * *

Una din chestiunile care a preocupat omenirea în decursul existenței ei, încă din cele mai depărtate timpuri, a fost și **„de unde, când și cum a început viața".**

Teoriile ce s'au emis sunt destul de numeroase, încât tocmai acest fapt al multiplicităței lor dovedește că nu s'a putut ajunge la o soluțiune care să satisfacă spiritul critic științific. Numai experimentarea este singura metodă care convinge și numai ea poate mări în mod rațional suma cunoștințelor noastre și concluziunile ei sunt astfel că pot fi luate drept adevăruri bine stabilite. Dacă, cum spune filosoful Bergson, putem prin raționament să ajungem la adevăr, uneori, prin experiență ajungem totdeauna. In teoriile emise până acuma asupra originei vieței nici una nu putea fi supusă experimentațiunei. Ultima teorie însă, a lui Galippe și Soufflaud, pare a rezulta tocmai în urma unei experiențe condusă cu cea mai mare exactitate științifică și după datele cele mai noui.

Inainte însă de-a expune această nouă teorie experimentală asupra originei vieței, voesc să trec în revistă cele câteva teorii anterior emise și dintre care nici una nu satisface critica științifică.

* * *

Cea mai veche — lăsând la o parte legendele mitologice și cele biblice, unde știința este înlocuită cu credința — este cea care susține că aparițunea vieței este datorată unui concurs de împrejurări, care a făcut ca întâmplător să apară viața pe pământ. Acest joc al întâmplărei poate nu s'ar mai reproduce nici odată deacuma înainte, dacă ar dispare ultima vietate pe pământ, ori poate da.

Această teorie e mai mult o meditațiune filozofică, decât ceva științific. Unii biologiști însă, conduși de această idee, susțin că în anumite condițiuni în care se afla pământul în fazele lui geologice de la început, cum a fost acea când pământul nu era încă complect răcit și era înconjurat de o atmosferă caldă nebuloasă de vapori de apă, s'a întâmplat ca, la un moment dat, moleculele de carbon-azot (cyanogen) s'au unit sub influențe electro-ionice cu oxigenul și hidrogenul născând, astfel încât a dat naștere primului element organic care a fost apoi, în decursul miilor sau milioanelor de ani, sâmburele de unde a pornit prima viață. Aceasta ar fi avut loc în enormele oceane de atunci și astfel s'ar explica cum lichidele ce le conțin vietățile actuale (seva, serul sanguin) au o compoziție asemănătoare cu ale apelor de mare. Ba unii vor să vadă o asemănare și concordanță între variațiunile de temperatură diurne ale mărilor cu temperatura corpului mamiferelor: un maxim de temperatură pe seară și un minim de dimineață, întocmai ca și la apa mărilor.

Prima critică ce s'a făcut este, că vegetalele și multe animale n'au temperatură proprie, ci temperatura mediului în care trăesc și atunci întreaga construcție a teoriei cade. Alții au luat-o pe o cu totul altă cale: prima viață pe pământ a venit din „praful cosmic" (?) rezultat din alte planete. Aceasta ar însemna să deplasăm chestiunea de pe pământ în stele și să ne punem întrebarea: de unde a venit viața în acele stele?

* * *

Vin acum la cea mai recentă teorie care după cum am spus mai sus, este singura rezultată din experiență.

Galippe și Soufflaud pornind de la principiul lui Edmond Perrier care tinde a dovedi că apariținnea vieței precum și fiziologia întreagă a ei intră în domeniul forțelor fizico-chmice, au întreprins experiențe asupra materiei inorganice subt orice formă ar fi ea: solidă, lichidă ori gazoasă, și vor să dovedească, că dintr'un mineral oarecare se poate obține elemente vii, luând bine-înțeles toate precauțiunile științifice pentru a nu putea fi indus în eroare.

Au luat deci un mineral oarecare, l-au redus în pulvere fină, l'au supus reactivilor celor mai puternici și în fine l-au încălzit la o temperatură variind între 200 și 800 grade Celsius.

Deci, după toate datele științei au sterilizat complect această pulvere așa încât să nu poată rămâne urme de materii organice capabile de a dezvolta organisme vii. Cu precauțiunile cele mai minuțioase, au însemânțat părți din aceste pulveri minerale prealabil ultra-sterilizate pe medii de cultură sau în soluțiuni saline—deci tot o aluziune la apa de mare — și atunci se vede născând corpuscule mobile ce le-au numit **„Organite"** foarte probabil de aceiași compoziție cu mineralul din care a provenit pulberea și care sunt susceptibile de a crește, a se muliptica și de a se transforma în mediul de cultură în care au fost puse.

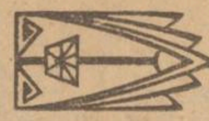
Galippe și Soufflaud trag de aici concluziunea, că aceste corpuscule, ce le-au numit organite, sunt elemente de viață elementară și că așa s'a petrecut la originea vieței și se petrece poate și azi!

Nu încape nici o îndoială că experiența, așa cum este expusă, pare curioasă și în contrazicere cu tot ce știm noi de la Pasteur încoace, în privința generațiunei spontanee. Trebue bine-înțeles confirmată și verificată și de alți învățați. Omul de știință, care aleargă după deslegarea unei probleme așa de grele, are uneori viziuni care îl fac să vadă mai mult decât sunt lucrurile: ia dorințele lui drept realități.

D-r. MELUN

CRONICA SPORTIVA

Trebue schimbat sistemul

de MARIO GEBAUER

O chestiune de mare importanță pentru desvoltareaFootbalului Associație este acea a **relațiunei dintre Sport și Școală,** și constat cu bucurie că o oarecare limpezire a situațiunei a survenit, căci o parte a corpului profesoral începe a purta interes pentru sport. Cum să facem însă ca cu adevărat să aducem școala în serviciul sportului, căci nu este suficient ca chiar un cerc mai întins al profesorilor să ne fie bine voitori, și iar nu trebue să ne mulțumim cu faptul că generația mai tânără a învățătorilor pare a promite a se interesa de sport în opoziție cu vechea generație care a lăsat atât de mult de dorit pe acest tărâm.

Invățătorii tineri or fi unii dintre ei amatori ai sportului, dar școala ca instituție de Stat nu presintă încă nici o pricepere pentru sportul modern. Este drept că unele guverne ne-au făcut tot felul de promisiuni și chiar unele dispozițiuni în favoarea sportului au fost luate, ca să rămâie însă literă moartă, căci preo puțin s'a schimbat în programul de educațiune fizică a școalelor.

Cei ce aveau menirea să producă o schimbare radicală au tratat chestiunea cu totul superficial, fără să-și dea seamă de adevăratul fond, de sâmburele ei. De aceea, la drept vorbind nu învățătorii poartă adevărata vină.

Vina a mare o are sistemul oficial. Acesta trebuește schimbat. Crearea de noui baze și adoptatea a nouilor principii pentru educația fizică și sufletească în școli, se impune. Așa făcând, resultatele se vor vedea în scurt timp.

Până acum în școli nu s'a auzit de cât de gimnastică care iarna are cusurul că ține un grup de tineri între patru pereți, unde fiecare, la rândul lui lucrează scurt timp la un aparat și restul timpului stă și respiră aerul stătut al sălii, mai de loc premenit. Vara, gimnastica se practică în curtea, adeseori strimtă, a școlii, și aci praful apare vătămător, iar clasele cu geamurile spre curte nu pot ține curs din cauza gălăgiei ce face clasa cu gimnastică. Spectacolul de a vedea un dascăl enervat de sgomot, apărând la fereastră, care prin privirea lui severă caută să impună liniște, e bine cunoscut.

Mario Gebauer

Delegat al Comitetului Central F. S. S. R. — Președinte al Comisiunei de Foot-ball Associație. — Membru al Comitetului Olympic român.

Recunoaștem că gimnastica este indispensabilă pentru desvoltarea mușchilor — însă pentru desvoltarea celorlalte calități fizice și morale, pe care le desvoltă sportul, ea nu ajunge.

La noi nu s'a făcut de oficialitate nimic pentru a da tineretului ocazia să joace la aer liber și curat, așa ca să-și întărească plămânii și trupul. Asemeni nu s'a făcut nimic pentru formarea sufletului tineretului, care tineret desigur ar fi fost fericit să fie călăuzit de alte exemple decât cele ce vede zilnic sub una și o mie de aspecte urâte în viața-i tânără lăsată vagabondă.

Și cum după acelaș calapod au crescut atâtea generații, să nu ne mirăm dacă în loc să găsim o majoritate covârșitoare de veterani sportivi, numai rar de tot întâlnim câte unul care să priceapă rostul și frumusețea sportului.

Trebue dar schimbat sistemul.

Cine are tinerețea în mână pregătește și viitorul, și el nu poate fi alt de cum așa cum va fi fost pregătit, și aci e totul.

* * *

Dar cine să facă această schimbare?

Să așteptăm noi, până se va ivi inițiativa unui ministru! Să așteptăm noi până ce profesorimea va simți necesitatea ei!! Atât guvernul cât și corpul profesoral trebuesc imboldite, chiar obligate, să facă această schimbare, și presiunea trebue să vină de afară, de la noi, cei fără calitate de „oficiali", și de la instituțiunile și societățile cari și-au propus benevol a desvolta ideea sportului.

Și acu mă întreb: oare ce au făcut până astăzi, aceste instituțiuni, societățile și chiar noi, pentru a introduce sportul în școală? Răspund: afară de câteva excepțiuni, atât cât nimic.

Nu ajunge să se facă circulări, prospecte și demersuri isolate. Este nevoe aci de muncă practică și de propuneri concrete și generale. Și acestea formează un vast câmp de muncă pentru instituțiunile și societățile de cari vorbim mai sus.

Momentul este azi foarte favorabil. Este aproape cert că guvernele vor veni de azi încolo cu noui legi școlare; deci se impune să punem cât de îndată toate levierele în mișcare pentru a obține ceeace necesitatea o cere, ceeace o dorim cu toții noi cei ce am înțeles ce înseamnă această cauză pentru binele unei națiuni și pentru crearea de oameni, de oameni întregi a căror lipsă o simțim cu toții.

Asta este menirea indivizilor, societăților și federațiunilor de sport. Să ne unim cu toții dar la această muncă ca prin lege să se creeze baza solidă și să semene sământa care de mult ar fi trebuit aruncată în ogor.

* * *

Și aci să-mi fie îngăduit să expun câteva puncte cari după părerea mea, ar putea servi în linii generale ca bază a unui program ce ar cuprinde și revendicările noastre a pionerilor mișcărei sportive:

1) Stabilirea prin lege a sportului și a jocurilor în programul școlar și cu prioritate în programul intitutelor de pedagogie.

2) O împărțire rațională și dreaptă a gimnasticei, a sportului și a jocurilor.

3) Majorarea orelor destinate exercițiilor corporale.

4) Armonizarea „mișcărilor libere" cu exercițiile sportive.

5) Fixarea unui program de studii definitiv și mai puțin abstract, și în fine

6) Crearea de terenuri pentru joc și sport pe lângă toate școlile, în special licee. Și unde aceasta, nu este posibil din diverse motive, comunele să aibă pentru acest scop mai multe terenuri amenajate cari să fie constant la dispoziția școalei în primul rând și apoi a societăților sportive.

Așa făcând cei ce au cinstea și răspunderea de a ne guverna vor fi bine meritat recunoștința cetățenilor luminați și cu adevărat doritori a vedea întărindu-se Neamul nostru.

Foot-ball Rugby

Echipa reprezentativă a Angliei a învins pe acea a Scoției (11—5). „Match"-ul a avut loc la Londra și era al 44-lea între aceste două regiuni a regatului Englitere. Au asistat 45.000 spectatori.

Palmaresul e următorul: Anglia învinge de 18 ori; Scoția de 17 ori; de 9 ori „match"-ul a fost fără rezultat.

* * *

Semi-finalele campionatului Franței au dat următoarele rezultate:

Seria A: Aviron Bayonnais învinge *F. C. Lourdes* (12—0) *U. S. Perpignan* și *U. S. Dax* (3—3).

Seria B: Stade Toulousain învinge *R. C. de France* (10—0). *Biarritz Olympique* învinge *A. S. Beziers* (8—0).

* * *

Echipa reprezentativă a Țărei Galilor a învins pe terenul dela Colombes (lângă Paris) echipa reprezentativă a Franței (11—3). Lupta, spun ziarele franceze nu a fost frumoasă și echipa franceză nu a arătat „forma" așteptată de partizanii francezilor mai cu seamă în urma splendidei partide jucate contra englezilor la Twickenham.

Timpul, rece și vântul aproape glacial; terenul excelent. Arbitru a fost un irlandez, d-l Harland. Incasările au produs 216.000 franci.

Prima repriză a fost onorabilă pentru francezi; a doua repriză mai confusă și echipa franceză a perdut orice coeziune și dacă înfrângerea nu a fost mai gravă e că nici echipa galeză nu a arătat vre-o formă de mâna întâi.

Palmaresul pe perioada 1908 (de când exista acest „match") — 1922 se stabilește astfel: *Țara Galilor* are 10 victorii; *Franța* nici una; echipa galeză totalisează 232 puncte contra 51.

Foot-ball Associație

Echipa selecționată de foot-ball associație a Angliei a învins la Londra echipa selecționată a Țărei Galilor (1—0). Timpul a fost splendid; spectatorii peste 25.000 la număr.

* * *

In vederea „Cupei Franței" următoarele rezultate au fost înregistrate în prima semi-finală:

Stade Rennes învinge *Olympique Lillois* (1—0); „match"-ul a avut loc la Rouen.

Olympique Paris învinge *V. G. A. Médoc* (4—1); „match"-ul a avut loc la Angers și a asistat un public numeros.

* * *

Sferturile de finală a campionatului Spaniei au dat următoarele rezultate:

Irun învinge *Vigo* (5—0).

Madrid învinge *Arenas* (5—2).

Real San Sebastian învinge *Bilbao* (2—0).

Gijon învinge *Valencia* (7—0).

* * *

Echipa selecționată a Nordului Franței și echipa reprezentativă a orașului Bruxelles, au făcut „match" nul la Lille (0—0).

* * *

Echipa reprezentativă a *Belgiei* a învins la Anvers echipa reprezentativă a *Olandei* (4—0); peste 30.000 spectatori au asistat la acest mare „match". Arbitru a fost d-l Neuman (englez).

* * *

Echipa reprezentativă a Elveției și acea a Germaniei au făcut joc egal (2—2) la Frankfurt pe Main. Au asistat peste 40.000 spectatori.

Cu ocazia „match"-ului au avut loc manifestațiuni de un șovinism exagerat și până și primarul orașului, d-l Voigt, a ținut un discurs la primărie plin de atacuri contra Franței și Belgiei.

Și noi cari credeam că politica era exclusă din domeniul sportului și că acest „credo" era o lozincă internațională...

Echipa de foot-ball asociație **„Kinizsi"** (Timișoara)

Știri diverse

„Match"-ul anual de hockey între echipele reprezentative a Franței și Englitere a avut loc la Beckenham; echipa engleză a învins (16—0) fiind față un public foarte numeros.

Palmaresul se stabilește astfel:

1906 Englitera învinge (3—0) in Franța
1907 Englitera învinge (14—0) în Englitera
1908 „match" egal (2—2) la St. Cloud.
1909 Englitera învinge (9—1) în Englitera
1910 Englitera învinge (6—3) în Franța.
1911 Englitera învinge (4—0) în Englitera.
1912 Englitera învinge (9—1) în Franța.
1913 Englitera învinge (14—4) în Englitera.
1914 Englitera învinge (6—0) la Paris.
1920 Englitera (la Anvers) e declarată învingătoare de oarece Franța nu s'a prezintat pe teren.

Atletul ardelean **Morariu Teofil**, aruncând discul

După discuțiuni adeseori aprige, intrigi, polemici și chiar certuri cari țineau de aproape un an, — după ce consiliul municipal parisian refuzase acum o lună orice subvențiune comitetului Olympic francez, deci zădărnicia organizarea jocurilor olympice la Paris pentru 1924, — după ce toate argumentele *pro și contra* păreau sfârșite și forțamente organizarea jocurilor trebuia să fie trecută americanilor cari atâta așteptau, iacă că înțelegerea — deși nu e pe placul multora — s'a făcut între Consiliul Municipal parisian și Comitetul olympic francez: locul ales, e stadionul Pershing lângă Joinville-le-Pont. Ceice au sarcina și răspunderea organizărei jocurilor olympice așteaptă acum cele 10 milioane promise pe vremuri de edilii parisieni și apoi cele 20 milioane promise de guvernul francez.

Tout est bien qui finit bien, dar prea s'a perdut timp mult și urât spectacol a fost dat lumei sportive cu atâta certuri, polemici, politică etc.

Acum la muncă, căci timp nu mai e de perdut.

* * *

Marcel Nilles, campionul Franței de boxă categoria „poids lourds", va lupta spun ziarele franceze, contra lui *Carpentier* pe ziua de 3 Septembrie. Titlul de campion al Franței ca și acel al lumei „mi-lourds" (deținut de Carpentier) vor fi puse în joc cu acea ocazie.

* * *

Pe autodromul dela Brooklands (lângă Londra) mecanicul *Cyril Pullen* pilotând o motocicletă „Douglas" a reușit o viteză de 158 km. pe oră pe distanța de 1 km.

* * *

Comitetul Associațiunei elvețiene de Foot-ball a hotărît a rupe relațiunile cu Uniunea belgiană a societăților de foot-ball associație și tot deodată de a refuza grupărilor sale autorizarea de a juca contra grupărilor belgiene. Motivul acestei grave măsuri este hotărîrea luată de uniunea belgiană de a nu juca contra țărilor cari jucaseră cu germanii, deci Elveția cădea printre acestea. Associațiunea elvețiană s'a scandalizat de această măsură fiindcă Uniunea belgiană acceptase match-ul belgo-elvetic cu toate că știa că elvețienii jucaseră contra germanilor.

Constantinescu (Stadiu Român) campionul României săritură înălțime fără avânt

Un grup de „sportsmen"-i belgieni face mari sforțări pentru a crea un autodrom la marginea orașului Bruxelles. Capitalul necesar a fost suscris aproape în întregime.

Proectul prevede pe lângă autodrom și un mare parc sportiv, un câmp de aviație, un velodrom, un basin pentru înot precum și o gară spre a facilita comunicațiile cu capitala.

* * *

Aero clubul german a creat un premiu de 100.000 mărci ce va fi atribuit aviatorului care va fi reușit cel mai lung sbor planat între 1 Aprilie și 31 Octombrie. Printre condițiunile impuse: a plana cel puțin 40 minute; a parcurge cel puțin 5 km.

Dacă nimeni nu va îndeplini condițiunile cerute, se vor acorda totuși 30.000 mărci aviatorului care va fi reușit cea mai bună performanță.

* * *

Asociațiunea americană de Lawn-Tennis a hotărît că jucătorii americani selecționați în vederea „Cupei Davis" nu vor merge la Wimbledon (Englitera) la campionatele lumei, spre a nu fi surmenati la momentul oportun.

* * *

Cu ocazia campionatelor Franței la greutăți și haltere, care a avut loc la Paris, trei recorduri franceze au fost depășite și anume: *arraché a 2 bras* (categoria mijlocie) cu 97½ kgr., de către Roger François; *idem* (categoria ușoară) cu 87½ kgr. de către Vibert; *développé a 2 bras* (categoria ușoară) cu 82½ kgr. de către Peron.

* * *

Red Star (învingând C. A. Montrouge, 2—0), *Club Français* (învingând C. A. Paris, 2—1) *C. A. S. G.* (învingând F. E. C. Levallois, 2—0) plus învingătorul „match"-ului U. S. Suisse A. S. Française, vor juca semi-finalele în vederea „Cupei Parisului".

* * *

Preston (învingând Tottenham 2—1) și *Huddersfield* (învingând Notts County), (3—) vor juca finala „Cupei Engliterei".

* * *

Citim în ziarul „L'Auto":

Tânărul *Johnny Weissmuller*, în vârstă numai de 17 ani, a spulberat 2 recorduri mondiale de înot cari aparțineau lui Norman Ross. Demnul sucesor al lui Duke Kahanamoku a parcurs 300 yarzi (273 m.) în 3 minute 18,3/5 sec., iar 300 metri în 3 m. 35,1/5 sec. precedentele recorduri erau: 3 m. 24,4/5 sec. și 3 m. 45,1/5 sec.

De asemeni el a parcurs 200 yarzi (182 metri) în 2 m. 2,2/5 sec. și 250 yarzi (227½ metri) în 2 m. 41 sec.) dar aceste distanțe nu sunt din cele recunoscute de Federațiunea internațională de înot.

* * *

„International Board" întrunindu-se la Londra sub presidenția d-lui J. B. Movre, a decis: 1) în caz când un jucător va fi rănit, repausul acordat echipelor nu va depăși în nici un caz 3 minute; 2) singuri jucătorii, arbitrul și judecătorii de pe linia de „touche" au dreptul a pătrunde pe teren; încolo nimeni fără autorizare formală a arbitrului.

Cum s'a întemeiat „Federațiunea societăților de sport din România"

Deși anumite sporturi se practicau de câțiva ani în țară, mișcarea sportivă nu putea progresa căci lipsea o organizațiune de control și conducere (ceva totuși exista: „Uniunea Societăților de Foot-Ball", dar ea se ocupa în special de foot-ball).

Lipsa aceasta era resimțită de mulți. Deaceea iubitorii de sport întrunindu-se prin luna Noembrie 1912 sub președenția Principelui Carol în vechiul local al Automobil-Clubului Român, au pus bazele „Federațiunii Societăților de Sport din România".

Inițiatorii erau următorii domni: Dr. Ioan Em. Costinescu, Joan Cămărășescu, Dinu Cesianu, Sub-locot. Th. Davila, C. Viereck, G. Costescu, I. Nicolaescu, Müller, profesorii universitari Murgoci și Lalescu Traian, inginerul Iliescu-Brânceni, Gr. Caracostea, etc.

Câți-va din fondatori ai **F. S. S. R.** discutând (1912) cu Principele Carol amenajarea Parcului Sportiv de pe Șoseaua Kisseleff

Majestatea Sa Regele Ferdinand, pe atunci Principe Moștenitor, a bine voit a primi președinția efectivă a Federațiunii iar Principele Carol, acceptă a fi secretarul general.

Primele ședințe de consfătuire au fost ținute în zilele de 21, 24, 26 Noembrie și 1 și 3 Decembrie 1912. D-l inginer Giullini din partea Primăriei București, expune la una din aceste ședințe planul viitorului Parc Sportiv azi Parcul F. S. S. R. de pe Soseaua Kiselef (Rondul II—Hypodrom), iar adunarea având și sprijinul efectiv al Principelui Carol, dă mandat unei comisiuni compuse din d-nii Cămărășescu și Dr. Costinescu, să studieze și să alcătuiască statutele Federației.

Federațiunea ca prim țel își impuse a se ocupa exclusiv de amatori. D-l C. Dissescu, atunci ministrul instrucțiunei publice, apreciând importanța creărei Federațiunei vine și d-sa la o ședință și promite concursul său efectiv. Decepțiunile de pe urma oficialității nu au întârziat însă a se succeda cu o regularitate de care sportul s'ar fi lipsit.

Primul comitet fu format astfel: președinte Principele Moștenitor Ferdinand; secretar general, Principele Carol; delegați, d-nii Ioan Cămărășescu și d-rul I. Costinescu; membrii, d-nii V. G. Bibescu, generalul Coandă, Tzigara-Samurcaș, Schlawe, A. D. Florescu, Matei Balș, Traian Lalescu, N. Bădulescu, Charles Viereck, Dinu Cesianu, Alexandru Bellu, A. Müller, George Economu, Gr. Caracostea, sub-locot. Davila, profesor Demetru Ionescu, I. Nicolaescu, C. Chiriacescu și inginer Giullini; secretari, I. Nicolaescu, G. Costescu și Iliescu-Brânceni.

Actul constitutiv a fost iscălit pe ziua de **1 Decembrie 1912.** Scopul Federațiunei era: **răspândirea gustului și practicarea exercițiilor fizice prin tot felul de înlesniri și de concursuri.**

Federațiunea putea cuprinde societățile afiliate, asociațiunile școlare și militare precum și membri individuali. Alcătuirea comisiunilor de sporturi cădea în sarcina comitetului și ele erau: Foot-ball Associație; Foot-Ball Rugby, Atletism Lawn-Tennis, Scrimă, Ciclism, Tir, Sporturi de iarnă, Canotaj, Natațiune și Gimnastică.

Inființarea „Federațiunei Sportive" împlinea o lacună importantă în tânăra noastră mișcare sportivă; ea era chemată a reglementa sportul în România, a întări societățile existente, a stimula zelul și buna-voința a prietenilor acestei mișcări sănătoase, a crea legături de solidaritate afectuoasă, într'un cuvânt a contribui și ea la întărirea Patriei.

Cum și-a îndeplinit rolul, o vom arăta-o cu altă ocazie.

L. BR.

***) Vezi începutul acestui mic istoric, în „Adevărul Literar și Artistic" din 9 și 15 Aprilie 1922.**

Cărţi şi Reviste

Noutăţi pariziene

Bibliofilii vor fi încântaţi de seria volumelor ce a eşit din tipar la Paris. Intre aceste amintim: **Poèmes de guerre** de marele poet francez **Paul Claudel**, unul dintre cei mai profunzi poeţi lirici ai epocei. **André Gide**: Les **Poèsies d'André Walter**, cu litografiile tinerei artiste **Marie Laurencin**, una dintre talentatele proteguite de Anatole France; madele pacifist **George Duhamel** publică un nou volum: **Carrè et le rondeau.** Dintre toate operele anunţate ne vom putea bucura mai mult de traducerea strălucită a lui **Antoniu** şi **Cleopatra** de **André Gide.** Se ştie, cât de multe merite are Antoine pentru popularizarea operelor lui Shakespeare. Cultul shakespeare-ian l'a desăvârşit şi **André Gide**, care dă însfârşit cea mai perfectă traducere a clasicei opere.

In editura lui **F. Rieder** din Paris, a început să apară o colecţie a „**prozatorilor streini moderni**", cu scopul ca să popularizeze literaturile streine în ţara luminei. Prima serie a acestei colecţii a apărut şi cuprinde următoarele lucrări: **Le Bourriquet** (un roman sentimental de poetul flamand Cyriell Buysse), **La Vallée des Ombres** (de scriitorul englez Francis Grierson, autor al unor delicate sonete: Coloanele) în aceiaşi serie se publică „Micile Ironii ale Vieţii" de spiritualul cronicar **Thomas Hardy**, unul dintre cei mai populari scriitori ai Angliei moderne. „**Şapte Legende**" de marele poet şi romancier elveţian **Gottfried Keller** stau alături de un roman de-al lui **Dostoiwski** şi **Victoria** celebrului norvegian **Knut Hamsun** (roman premiat cu Premiul Nobel 1920). După cum suntem informaţi directorul **acestei publicaţii** d-l **Léon Bazalgette ar intenţiona să tipărească** şi câteva opere româneşti, gândindu-se în primul rând la proza d-lor **Sadoveanu** şi **Slavici.**

Două opere de **Giovanni Verga** scriitorul care a fost primul reprezentant al romanului **naturalist** în Italia, mort la Roma — vor apărea **la Paris** traduse de d-l **Eduard Rod.** Se vă publica „**Cavalleria rusticană**" în prima ei factură.

Un volum postum al lui **Paul Gauguin** marele artist francez a apărut zilele trecute la Paris: „Avant, Pendant, Après", conţinând confesiunile filosofice ale lui **Gauguin**, ilustrate de maestru. Volumul s'a găsit într'un geamantan prăfuit, uitat într'un hotel garni — şi este poate cea mai sugestivă operă literară a lui Gauguin.

Mercure de France (No. 571—April). Revista franceză ne-a adus o surpriză, care este egal cu un cadou preţios de Paşte. Obişnuiţi să răsfoim revista de renume mondial cu deosebite reverenţe — totuşi ne-au displăcut amatorismele d-nei Rachilde, care ne întreţinea cu scenetele sale şi cu o proză seacă. Regăsim de astădată un condeiu inteligent, al d-lui **Pompiliu Păltănea**, care publică un minunat şi documentat articol (i-aş spune essai) în „Lettres Roumaines". Scrisorile româneşti le făcea până acum d-l Marcel Montandon. Nu ştiu ce s'a ales cu dânsul, care era un preţios magasinar şi bun informator. Acum locul d-sale îl ia d-l **Pompiliu Păltănea**, care dela început se prezintă în armura adevăratului luptător. Studiul d-sale se preocupă în deosebi de mişcarea literară modernă română. Arată uriaşul aport ce l'au adus provinciile româneşti alipite patriei mame şi rolul curentelor literare dinainte de războiu. D-l **Păltănea** nu uită să amintească influenţa binefăcătoare asupra civilizaţiei române a ardeleanului **Gheorghe Lazăr**, care a inaugurat la primele cursuri de matematică şi filosofie, ţinute în limba română. Vorbeşte de Fabian Bob, Florian Aaron, Laurian, Ion Maiorescu şi de Aron Densuşianu nu uită pe strălucitul luptător al culturei **Gheorghe Bariţiu** — ca să conducă firul scrisului său, în tainele evoluţiei literei româneşti la activitatea lui **Coşbuc, Chendi, Iosif, Slavici, Gorun, Ciura, Goga, Emil Isac, Lucian Blaga, Cotruş** — remarcând curentele literare dela revistele „Semănătorul", „Luceafărul", „Vieaţa nouă", „Vieaţa românească" şi „Convorbiri critice" (cu directorul lor **M. Dragomirescu „critique solide et charmant esprit....! ?).**

Inţelegem şi afecţiunea d-lui **Păltănea** pentru distinsul savant **Ovid Densuşianu**, care de fapt, este unul dintre susţinătorii curentului simbolist în România. Şi titlul d-sale este „champion du symbolisme".

Este îmbucurător că marea revistă franceză va fi alimentată de acum de scrisul inteligent al unui scriitor român, activitate care ne-ar fi necesară şi la celelalte reviste, unde se pot plasa articole asupra literaturei româneşti cum ar fi: L'**Opinion**, **La Revue de France**, **L'Esprit Nouveau**, La **Nouvelle Revue Française**, **Revue des deux Mondes**, **Litterarische Echo**, **Cosmopolis**, etc.

In loc de „misiuni" de propagandă ar fi mult mai bine, să încredinţăm câte un scriitor talentat român, care să publice articole informative asupra vieţii intelectuale din România în presa mondială. Şi d-l **Păltănea** ne face mai mult serviciu ca... zeci de secretari de legaţie, ori cât de curat le-ar fi monoclul pe ochiu.

Curierul Operei (Cluj No. 1).

Opera din Cluj a stârnit admiraţia tuturor acelor, cari au asistat la spectacolele ei. Nu este un patriotism local firesc, dragostea ce i-o poartă clujenii acestei instituţii artistice—este un instinct preţios de progres, respectabil din toate punctele de vedere.—Instituţiune prin excelenţă... europeană... Opera din Cluj funcţionează cu mijloacele cele mai avansate. După ce a înjghebat spectacole cântate, jucate şi montate cu gust şi talent... era firesc să aibă şi o revistă literară de casă. Să numeşte: **Curierul Operei** şi are tendinţa de-a popularisa arta, cu articole informative, clişee etc. asupra mişcărei artistice din Clujul muzical. Publicaţia apare în condiţiuni excelente tehnice, în redactarea d-lui **I. Dan.** Primul număr aduce un articol de d. **Emil Isac** (Opera română din Cluj), un essai asupra lui **Camille Saint-Saëns** şi o interesantă expunere a înfiinţărei Operei române din Cluj. Acei ce vor să cunoască o activitate a celor, ce au înfiinţat Opera română, nu se vor putea lipsi de aceste informaţii preţioase.

Coperta este ilustraţia splendidă a prodigiosului artist român **A. Demian.**

L'Esprit Nouveau (No. 15).

Un sguduitor tablou: Ce-a văzut doctorul **Nansen** în Rusia? 33 milioane de oameni sufere de foame, 15 milioane de oameni sunt supuşi morţei sigure. In Samara au murit în lunile Septembrie, Octombrie şi Noembrie 30.405 de ruşi. Guvernul sovietic trimete pe Gorki la Berlin ca să influenţeze asupra opiniei publice din Germania şi să încerce obţinerea unui ajutor. Rezultatul: un apel duios către tinerimea germană, reprodus chiar şi de ziarele d-lui Westarp, iar foametea din Rusia merge înainte cu paşi gigantici. **Un comitet francez (Comité français de secours aux Enfants) pus sub patronagiul Crucei Roşii..** aranjează acum o tombolă în ajutorul copiilor flămânzi din Rusia. 24 de franci ajung pentru salvarea unui mic suflet. **L'Esprit Nouveau** deschide acţiunea şi îndeamnă opinia publică din Franţa, ca să sprijinească acţiunea. Acei, ce au văzut tabloul doctorului Nansen, mormanele de cadavre, copiii arşi şi mâncaţi de mamele înebunite etc. vor grăbi cu siguranţă să ia parte la... tombolă.

Dar cu tombolă se vor scăpa de moarte milioanele în ţara lui Ivan?...

Jean Metringer este remarcat cu o deosebită căldură de Waldemor George, unul dintre susţinătorii purismului artistic din Franţa.

Interesante **suggestiunile stendhaliene** ale lui **Gabriel Brunet**, numind pe nemuritorul autor al **rouge et noir**-ului „un franctireur al culturei".

In La **Revue de France** (No. 7—Aprilie): **D-na Mathieu de Noailles** (consingeana noastră... renegată, fata prinţului Brâncoveanu...) începe publicarea unui sugestiv intermezo liric: (Selon l'Intermezzo), cu versuri desăvârşite ca formă şi fond.

Lumea Universitară. (Cluj—No. 4—April). Am accentuat totdeauna şi mai ales în coloanele revistei noastre, că privim cu cea mai încordată atenţie la mişcarea intelectuală ce să produce în sânul tinerimei noastre universitare. E-o mare mângâere pentru noi „Tinerii-bătrâni", să vedem, că urmaşii noştri nu mai confundă noţiunea de-a fi student cu bâta şi paharul cu vin, învârtit până'n faptul dimineţii, pricinuind supărări acasă, în provinciile mucalite, în casele cinstite ale părinţilor... Tinerimea universitară din Cluj, încearcă şi ea să i-a parte la nobila întrecere pe câmpia literelor—şi iată-o adunată împrejurul unei reviste literare, condusă cu multă inteligenţă şi febrilă atenţiune. Colaboratorii acestui număr sunt alături de d. **Sextil Puşcariu** (care să scuză că nu face politică): d-nii **P. Grimm, G. Belea, I. Ghiţia, Bendescu** etc. Indeosebi ne-a emoţionat articolul de putere educativă a d-lui profesor universitar **P. Grimm**, asupra „mişcărei pentru extensiunea universitară în Anglia". Noi, care preţuim amintirile din Cambridge, Bristol, Oxford şi cunoaştem rezultatele obţinute acolo. „Pentru ca să încheiăm în mod practic trebue ca, luând cunoştinţă de ceia ce s'a făcut în alte părţi, să se înfiinţeze şi la noi în diferitele centre mai mari asociaţiuni pentru extensiunea universitară, care să cuprindă în sânul lor oameni din toate păturile sociale şi acestea să se adreseze Universităţilor pentru a le trimete oameni pricepuţi şi cari să muncească din toate puterile pentru aceasta răspândire a culturei.

O traducere bună din **Jules Huret** ne vorbeşte de **Smith College** (cunoscutul colegiu de fete american) una dintre cele mai importante instituţii de educaţie femenină, al cărei program s'ar putea imita la noi. Un student îşi ia osteneala să traducă admirabilul apel al lui **Maxim Gorki**, adresat studenţimei germane, în care genialul autor al „Azilului de noapte" să adresează tineretului german ca acesta să scape de spectrul nebuniei tinerimea rusească înfometată.

Revista aşa cum să prezintă azi, face cinste studenţilor universitari din Cluj, şi nu ajung destule cuvinte pentru încurajarea diriguitorilor ei.

Napkelet. (No. 6—April.)

Revista clujană ce apare cu stăruinţă, ne aduce totdeauna lucruri vrednice de-a le observa. Articolul d-lui **Imre Kádór** (Criza democraţiei ungare din Ardeal) este o filipică la adresa celor, ce vor să împiedece înţelegerea tuturor forţelor reale ale democraţiei din România. Ne facem o datorie, reproducând punctul al 6. al acestui articol vehement:

„Procesul de discreditare porneşte mai ales contra acelor, cari atât prin trecutul, dar mai ales prin activitatea lor de-acum, au putut câştiga în măsură mică simpatia Românilor.—Acuza aceasta este susţinută şi faţă cu acei, cari sunt în graţia nu numai a cercurilor de sus, ci posedă simpatia păturilor porale—culturale şi economice.—Principiul, că ungurimea îşi poate realiza pretenţiile sale democratice sprijinindu-se pe ajutorul marilor masse româneşti democratice,—a devenit tot mai îndepărtat, şi izolarea ameninţă tendenţele ungurimei. Acei, despre cari sunt convinşi că nu vor să înşele pe Români, ci vor cu dânşii o convieţuire paşnică, sunt puşi la index şi li se cercetează conţinutul portofelului". Ştiam de mult, că există în ambele părţi „păturii" sociale, cari văd în fiecare apropiere un pericol al ideii naţionale şi cari încearcă să împiedece din răsputeri colaborarea sufletelor cinstite. Dar dacă nu sunt motive de ordin sentimental, cari să-i determine ca să-şi schimbe părerile în curând, planează de-asupra noastră porunca secolului, care aduce deziderate serioase economice şi sociale în ajutorul cauzei pacifismului. Şi de asta, să speră, că în Ardeal, democraţii de tustrele limbi, se vor uni, ca să formeze un front unic.

D. Ernest Ligeti (poetul şi publicistul) fotografiază capul politcianilor unguri **Ştefan Kecskeméty** şi episcopul ungar **Carol Nagy.** Este natural că autorul plachetei este partizanul d-lui **Ştefan Kecskeméty**, preşedinte al partidului poporului ungar din Transilvania, iar pe episcopul reformat nu-l favorizează, având destule motive ca să vadă în dânsul un reacţionar încarnat.

Versuri foarte frumoase de eminentul preot-poet: **Ştefan Szombati** (Visiune de iarnă,... S'a dus... Intrebări...) un nobil articolaş al d-lui **L. Dienes** asupra nouei opere a lui **Gerhart Hamptmann** (Annie) şi o cronică a revistelor româneşti iscălită de d. **A. Keresztúri** fac interesant şi acest număr al „Napkelet"ului. Nu înţelegem însă ironiile ce face autorul acestei cronici, la adresa d-lui **Nicolae Iorga**, în care trage la îndoială bunele intenţii ale marelui învăţat faţă cu problema minorităţilor, reproducând declaraţia d-lui **Iorga** din **Cele Trei Crişuri**, faţă cu colaborarea artiştilor diferiţi pentru o singură cauză umanitară.

Nu credem că ar fi un al doilea politican în afară de d. **Iorga**, care ar dori atât de sincer pacea între naţionalităţi ca d-sa, care atât în presă, cât şi în parlament, stărue pentru rezolvirea cinstită a problemei naţionalităţilor.

ÎNSEMNĂRI

Bună cuviinţă

Avem foarte multe publicaţiuni literare şi foarte puţini scriitori. Fiecare ţinut, fiecare regiune, fiecare oraş, ţine să aibă revista sa, în jurul căreia nu se grupează numai cei de-acolo, dar care cere şi colaborarea vecinilor. Dacă urmăreşti pe un scriitor nu poţi citi aceiaşi publicaţiune, pentru că el îşi împarte scrisul pretutindeni, asvârlind cu gestul larg al semănătorului, sămânţa dătătoare de roade. E firesc ca adeseaori să nu poţi alege grâul de neghină, dar de cele mai multe ori şi în cele mai multe reviste găseşti, strânşi laolaltă, pe cei mai de seamă reprezentanţi ai scrisului românesc.

Se întâmplă însă câteodată un fapt care începe să prindă cât mai mult. E vorba de furtul colaboratorilor. E de ajuns, ca un om de talent să colaboreze undeva, pentru ca imediat să fie ademenit în altă parte. Fireşte, că fiecare e slobod să scrie unde vrea, şi cu cât se împarte mai mult cu atât mai mult înseamnează că e citit şi apreciat. Reputaţiile se stabilesc astăzi în măsura cantităţii scrisului, nu numai a calităţilor. Dar ciudat e sistemul de a monopoliza talentele şi a nu mai îngădui scriitorilor să colaboreze aiurea. De multe ori îngăduinţa nu mai cunoaşte nici măcar „origina". Scriitorul se mută cu totul „vis-à-vis", uită cu câtă bunăvoinţă i-ai pus la dispoziţie coloanele tale şi cu câtă bucurie i-ai primit colaborarea. El scrie de-acum încolo în altă parte. Scrie acolo unde sunt adversarii, cari zadarnic se încumet să te nesocotească şi unde sunt terfelite paginile în care au scris la început. Ba, chiar alimentează cancanul,

O atitudine în asemenea împrejurări, n'am învăţat să avem încă. Omului de talent nu-i de prisos educaţia şi în viaţa noastră culturală nu s'a găsit încă artist sau intelectual care să ştie cât preţueşte ceeace în societate numim bună cuviinţă.

Un tânăr grăbit

In teancul de manuscrise primite săptămâna aceasta, găsim mai multe pagini ale unui şcolar pe care îl ademeneşte lumina tiparului. Sunt poezii scrise „în clasa IV primară şi recitate la examenul de absolvire".

Tânărul Ovidiu Papadima, astăzi în clasa II liceală, pare să fie foarte grăbit şi ca să nu-i stricăm una din primele iluzii cu care îşi începe viaţa, publicăm aceste patru strofe, ca un fel de recompensă la sfârşitul anului şcolar.

Luna

Călătoare 'n zări albastre,
Vărsând valuri de lumină.
Luna trece printre astre,
Zâmbitoare ca o zână.

Ea poveşti nenumărate
Şi isprăvi de vitejie,
Spune multe şi de toate
Florilor de pe câmpie.

Prin poeni şi lunci deşteaptă
Mii şi mii de licurici,
Ce în zarea 'ntunecată
Strălucesc ca stele mici

In izvoare lucitoare,
Şi-oglindeşte faţa 'n nor
Şi ascultă gânditoare
Ce şoptesc în versul lor!

Artele în Rusia sovietică

Nu mai ştii ce să crezi. In fiecare zi auzi lucruri noui, şi'ţi este cu neputinţă să-ţi faci o idee despre ce se petrece în acel haos din nordul bătrânului nostru continent.

Criticul de artă Jacques Mesnil, care a trăit câtă va vreme în Rusia de astăzi a ţinut la Bruxelles o conferinţă menită să răstoarne din nou impresiunile cu care alţii au venit din aceleaşi locuri. Ni se spune de pildă că Lunaciarski, comisarul poporului la Instrucţia Publică a veghiat cu grije asupra tezaurului artistic al vechiului regim. Suntem prin urmare foarte departe de sistematicile distrugeri, care alcătuesc o parte din barbariile marelui război.

Bogatele colecţiuni din palatele imperiale dela Petrograd, şi Pavlosk sunt intacte. In Iunie 1918 grupuri de excursionişti au vizitat castelele dela Tciarskoe-Selo, Gatcina şi Peterhof.

Mesnil mai povesteşte inexistenţa curentului anti-religios în popor. Pictura rusească nu s'a rătăcit. Muzeul Tretjacof e condus de pictorul Igor Grabar, cel mai de seamă istoric al artei ruse, iar Benois complect uitat pe vremea ţarilor e astăzi conservatorul secţiunei de pictură. Troinitzki este şeful muzeului.

La 28 Noembrie 1920 s'a deschis publicului marea sală a lui Rembrandt rezervată în acest muzeu. Zeci de mii de vizitatori pe lună, vin să distrugă legenda că bolcevicii s'ar fi năpustit asupra operelor de artă.

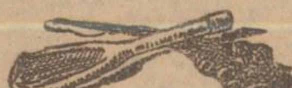
Revoluţia a jucat un rol însemnat în mişcarea teatrală. Cântecul, dansul, decoraţia scenică şi arta dramatică sunt daruri particulare ale ruşilor. Din teatrul popular au răsărit marii interpreţi. Chaliapin unul din marii cântăreţi fusese un simplu muncitor.

Pentru a activa înflorirea nădejdilor artistice, republica sovietelor a creat un institut numit Prolet Kult. Orice cetăţean cu vre-o vocaţiune recunoscută e scutit de lucru dimineaţa, ca să poată urmări cursurile.

Astăzi în Rusia Sovietică avem 2197 de teatre. In 1916 nu erau de cât 70 de teatre.

Cel mai competent organizator în ceeace priveşte arta scenică e un anume Meyerhold. In ajunul revoluţiei el înscena spectacole la curte. Sub el s'a înfiinţat acum: „Primul teatru al republicei federative sovietice din Rusia".

Poporul rus apreciază capodoperile vechi. Se joacă cu mult succes: Oedip-Rege, Machbeth, Don Carlos, Othello şi Regele Lear. Cel mai aplaudat dintre moderni este Ostrovsky.

O bibliotecă interesantă

Se scoate în vânzare biblioteca lui Meilhac, nuvelistul şi autorul dramatic francez, care în colaborare cu Halevy a scris cele mai multe din libretele operetelor lui Offenbach.

Această colaborare, care în teatru a precedat pe a lui Caillavet şi Flers, continuând tradiţia lui Labiche a fost foarte apreciată pe vremea celui de-al doilea imperiu. Comediile lui Meilach şi Halevy au rămas în repertoriu şi sunt prin excelenţă parisiene.

Printre volumele scoase din praful bibliotecei lui Meilach există şi prima ediţie a lui Flaubert „Education sentimentale, Histoire d'un jeune homme". Autorul pusese o asterică la acest subtitlu, adăogând pe volumul trimis prietenului său: „Prost titlu! Cel adevărat trebuia să fie „Fructe uscate". Supun această observaţie confratelui Meilhac, care se pricepe tot atât de bine să-şi intituleze operele precum să şi le facă. Devotatul său, G. Flaubert".

Gramatica lui Eliade

B. P. Hasdeu, în discursul ţinut la Academia română cu prilejul serbării centenarului lui Eliade în ziua de 13 Ianuar 1902, spune despre gramatica română a marelui „dascăl, tribun şi poet":

„In anul 1821 cade Tudor Vladimirescu, asasinat mişeleşte de grecul cel mursălit Ipsilanţa, care în faptă n'a omorât altceva decât fanariotismul în România.

„La 1882 se iveşte deodată Eliade un tânăr de 20 de ani numit profesor la Sf. Sava, predând gramatica românească, ce s'a publicat numai peste 6 ani, la 1828, „cu cheltuiala Domnului coconului Scarlat Rooset, dedicată d-lui Marelui Vornic Gheorghe Golescu": în manupscript însă ea circulă dejà dela 1822 în şcoala din Bucureşti, de asemenea la Craiova şi la Slatina. Eram eu de vr'o 10 ani când tatăl meu, departe în Basarabia, mi-a dat un exemplar pe care-l conserva ca o relicvă: gramatica cea dela 1822 nu este un simplu început didactic, nu este — ziua se cunoaşte de dimineaţă — ci este individualitatea integrală a lui Heliade în politica limbei auxiliare...

Un manuscris inedit de Jules Lafforgue

Poetul care se hrănea cu ciocolată şi pâine, fusese recomandat fostei împărătese a Germaniei, ca secretar particular. Se văzu deodată instalat într'un palat de marmoră, uimit de-atâta schimbare, dar foarte trist că nu mai putea auzi toamna suspinele flaşnetei din uliţă.

Şi-a însemnat zi cu zi viaţa dela palatul imperial german şi e vorba ca acuma să se publice manuscrisul poetului despre care Paul Bourget a scris: „Păstrez o afectoasă amintire acestui biet copil, pe care l'am cunoscut foarte tânăr şi pe care l'am văzut murind atât de trist. I-am însoţit carul mortuar în vara anului 1887 împreună cu Paul Adam şi Moréas".

Laforgue însoţea pe împărăteasa la Coblentz, Baden şi Hamburg, făcând în fiecare an aceleaşi drumuri, citindu-i ziarele şi cărţile apărute. In acelaş timp îşi trimetea cronicile la „Gazette des Beaux-Arts". Manuscrisul care se tipăreşte acuma conţine vre-o patruzeci de pagini scrise mărunt.

Pentru muzica rusească

La Berlin s'a înfiinţat o nouă societate artistică: „pentru muzica rusească", având de scop să facă cunoscută lumei întregi muzica ruşilor.

Comitetul de acţiune va da o serie de concerte din operele autorilor ruşi, la Berlin, Kopenhaga, Stockholm, Christiania, iar mai târziu în Spania, Olanda şi America.

Se vor cânta din operele lui **Borodin** (Prinţul Igor. — „Dansuri din Bolowjetz". **Glindia** (Viaţa Ţarului), **Mussogorski** (Boris Godunow), **Baladirew, Korsakow, Ceaicovski, Glasunow** — iar dintre autorii moderni ruşi vor fi cântaţi **Diagileff** şi minunatul **Igor Starvinski** (Baletul Petruşca).

Aceiaşi societate va republica câteva opere postume ale lui Rubinstein şi sonatinele lui **Skrjabin** (considerat azi la ruşi, ca unul dintre urmaşii lui Chopin).

Esperanto

Congresul internaţional al Ligei Esperantiste a fost convocat pentru Paşti la Genova. La acest congres (care este patronat de Liga Popoarelor) s'a desbătut şi problema introducerei limbei esperanto în educaţie.

Delegatul României este preotul catolic **Andreas Geh**, care va reprezenta la acest Congres pe esperantiştii români. Cu ocazia Congresului revista „Esperanto" tipăreşte un număr festiv în redactarea profesorului universitar **E. Privat** din Geneva.

Versuri de Heine în esperanto

Ca să poată avea idee cititorii noştri de muzicalitatea limbei fabricate de doctorul **Zamenof**, republicăm din o operă esperantistă apărută mai de curând (Heinrich Heine: Elektitaj Poemoj — Tradukitaj de Friederich Pillath) un vers de poetul „Romanzero"-ului:

Printempe en dolcega Maj.

Printempe en dolcega Maj',
Dum la burgonoj krevis,
El mia koro germe
Amsento sin eklevis.

Printempe en dolcega Maj'
Dum birda kanto sonis,
De l'kora mi sopiro
Konfeson al si donis.

Suntem siguri că după această probă citată, va deveni fiecare cititor al nostru un prieten convins al al limbei auxiliare...

In vitrina librăriilor

N. Batzaria. România văzută de departe.
I. Niculescu-Chic. In sfârcul biciului (epigrame).
Dormidont. Mărturia inspiraţiei.
Emilia Tailler. — Literatura franceză contemporană.
Andrei Branişte. — Şovăiri, — schiţe şi nuvele.
C. Rădulescu-Motru. Incotro merge Germania.
P. Roziade. Călăuza grădinarului practic.
Dr. V. Teodoru. Mama gravidă şi noul născut.
Th. D Sperantia. Teatru sătesc: Lângă pământ, dramă. Curcanii, comedie.
C. Sandu-Aldea. Sfaturile unui plugar luminat.

Chestiuni femenine

SECOLUL IMPĂRĂTESELOR

Dacă am remarcat până acum în istoria generală a feminismului explicată în genere de Abensour, treptele pe care s'a ridicat femeia în aprecierea omenirei, vom vedea astăzi, cum a putut ajunge la o glorie perfectă, prin regalitate şi dominaţiune. Regalitatea femeei odată stabilită, găsim Regine în Orientul fabulos şi în toate statele Europei moderne, Regine fastuoase ţinându-şi sceptrul şi purtând comoara, cu demnitate şi cinste.

Nu numai Isabela Bavariei, Margareta Bourgoniei sau Ioana Neapolului, au trecut prin paginele istoriei, mai mult sau mai puţin expresive — ci e destul să numim pe Caterina de Medicis, pe Caterina II şi Elisabeta Angliei, ca să înţelegem toată măreţia şi fantasticul, unor adevărate chipuri legendare.

Ori cât ar fi fost de tradiţionalişti, primii împăraţi, fără să vrea însă, au preparat dominaţiunea politică a femeei, prin investirea femeei — fie ea mamă sau soţie — la această mare demnitate „cursus honorum".

Astfel Octavia, sora lui August şi Livia, soţia lui, s'au bucurat de acea putere de tribun care forma apanagiul cel mai preţios al împăratului.

După moartea lui August, Senatul conferi Liviei titlul de Augusta, făcând-o să participe la demnitatea imperială; Agripina asistă la şedinţele Senatului — se spune că — sub un vual şi totuşi cu multă înrâurire, în desbaterile cele mai grave.

Mai târziu au apărut trei mari figuri femenine, cele mai frumoase figuri, care au trăit în intervalul dintre Septimus Severul şi Claudius Goticul, ilustrând lumea romană.

E vorba de Iulia Domna soţia lui Sever Septimus, mama lui Caracalla şi mătuşe lui Heliogabal şi Sever Alexandru.

Ca Venus şi Minerva, Iulia Domna străluceşte prin frumuseţea ei, printr'un farmec ciudat de orientală, prin eruditiune, prin gustul filosofiei, în sfârşit printr'un simţ foarte precis în afacerile serioase.

Ea se impune lui Caracalla, prin politica ei personală — căci acesta nu e de cât o jucărie în mâinile ei — şi e supranumită „mama taberilor".

La Roma, deschide o academie, unde se întrunesc toate doamnele curţii minunate de frumuseţe şi de lux — în aur şi în mărgăritare— şi alături de scriitori mari, de preoţi şi de filosofi — discută despre religiune, politică şi arheologie sub îndemnul şi iniţiativa directă a împărătesei.

A doua figură suverană, este Victorina, mama împăratului Galul Victorinus, care a creiat în secolul al III-lea primul regat al Galilor. După moartea soţului ei, ea singură puterea exercitând toate atribuţiunile politice şi militare.

Adorată de legionarii ei, pe care'i vizitează în tabere, trecându-i în revistă, ea însăşi este salutată cu numele de mama soldaţilor şi de „împărat".

După Victoria, istoria înscrie numele Zenobiei, care apare luminoasă şi hieratică într'o adevărată atmosferă de aur şi de soare.

Prin ea renasc legendele acelor minunate, Nitocris şi Semiramis şi frumuseţea Cleopatrei şi toate acele eroine divine prin curajul şi măreţia lor .

Iată cum atâtea femei se ridică într'o apoteoză de vis şi de basm — în vreme ce mulţi împăraţi şi regi, mor în umbra opacă, a destinului lor şters.

ROZINA

La Craiova

S'A REDESCHIS VECHEA ŞI CUNOSCUTA AGENŢIE TEATRALĂ

Ioniţă Pleşşea

Strada Unirei No. 47

Abonaţi-vă la interesanta şi folositoarea REVISTĂ ILUSTRATĂ DE MEDICINĂ POPULARĂ

Sănătatea şi Viaţa Fericită

care la 1 Martie intră în al 22-lea an de existenţă şi care în fiecare număr conţine următoarele rubrici permanente :

Sănătatea socială
Sănătatea tinerilor
Sănătatea femeilor
Sănătatea copiilor
Sănătatea pentru toţi
Sănătatea literară

Revista „SANATATEA"

ar trebui să lipsească din nici o casă, din nici o bibliotecă.

Abonament anual 50 Lei
REDACŢIA şi AD-ŢIA „SANATATEA"
No. 9, Str. Triumfului, No. 9, BUCUREŞTI

Cei cari se abonează în cursul lunei Martie plătesc numai 40 Lei în loc de 50 Lei

Adevĕrul Literar şi Artistic

IN ŢARA		IN STRAINATATE	
Pe un an	120	Pe un an	240
„ 6 luni	60	„ 6 luni	120
„ 3 „	30	„ 3 „	60

REVISTA MODELOR

Dau astăzi trei modele, realizate minunat în caracterul modei şi semnate, prima de Jenny şi celelalte două de Jean Patou.

Remarcaţi la Jenny, tendinţa de a lărgi puţin rochia de după amiazi.

O combinaţiune de taffetas şi tul negru, dau acest efect fericit.

Decoraţiunea rochei consistă din mici pătrăţele de taffetas încrustate în tul şi puse în relief prin ajutorul unor puncte brodate repetate mai des în jurul gâtului şi al taliei.

Se persistă încă în menţinerea mânicelor, cărora li se împrumută mai toate formele, începând de la cele colorate şi lungi până în vârful degetelor, până la cele bufante şi largi, strânse într'o jaretieră capricioasă, panglică sau şiret, în jurul pumnului.

Foarte libere de mişcare şi înfăţişare sunt creaţiunile lui Jean Patou.

Primul e un **tailleur** marinar, cu un guler a **la claudine** şi o vestă în acelaş organdi alb.

Mâneca largă e sfăşiată la cusătura interioară lăsând să cadă o mânecă bufantă tot de organdi. Alături de acest tailleur, o rochie foarte nostimă, combinată din crep negru şi organdi alb plisat mărunt.

O platcă asemeni celei de cămaşe prinde lărgimea bluzei, subliniind-o cu un a-jour; iar bluza se leagă de părţile laterale ale fustei, printr'un joc de bentiţe de organdi, reuşind să dea impresia unei adevărate broderii.

Caracterul modei actuale consistă în bună parte în detaliile ei.

Mânicele, cordoanele, gulerele şi broderiile, afectează diferite forme şi aduce o neînchipuită variaţiune tualetei femeeşti.

Gulerul adăogat face furori. Parisul a decretat în unanimitate gulerul **Claudine**, lansat acum câţiva ani, în uniforma romanelor Colettey **Willy**, a acelei Claudine nebune, pe care am întâlnit-o „á l'école", „a Paris", „en ménage" şi apoi en partance.

Alături de gulerile acestea, confecţionate din organdi, o varietate imensă, s'a adăugat modelului original şi au reînviat şi volanele de lingerie, care cad în cascade vaporoase, de sub manşetele jachetelor sau rochilor de după amiazi.

Pe rochile închise, fie ele de lână sau de mătase organdina va pune o notă veselă şi proaspătă, ca de corole, înflorite de curând.

Şi aşa vom coborî tinereţea primăverei, în înfăţişarea stofelor grave şi în aerul nostru, de multe ori, îngrijorat.

DIANA

Tot ce priveşte „Adevĕrul Literar şi Artistic" (manuscrise, cărţi, reviste, ilustraţii, corespondenţă) se trimite pe adresa revistei în str. Sărindar No. 11.

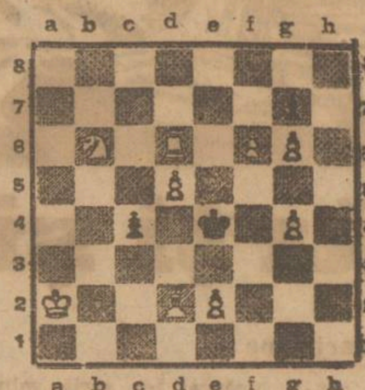
Joc de inteligenţă

ŞAH

PROBLEMA No. 123

de *V. Oniţiu, Sibiu.*

Alb: 9 figuri — *Negru*: 3 figuri.

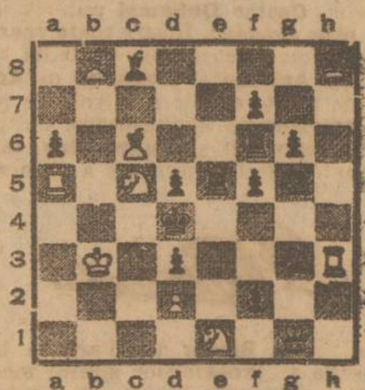

Alb trage şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 124

de *S. Rosenfeld, Bucureşti*

Alb 9 figuri — *Negru*: 14 figuri

Alb trage şi face mat în 2 mutări.

Aceste două probleme fac parte din concursurile de soluţiuni ale Cercului de şah din Bucureşti.

Rezultatul concursului de soluţiuni de probleme.

Extragem următoarele din procesul verbal încheiat de D-nii W. Pauly şi S. Rosenfeld asupra concursului de soluţiuni de probleme, ce-a avut loc la „Cercul de şah", în ziua de Luni 17 Aprilie a. c.

S'au prezentat 15 concurenţi.

Nimeni n'a deslegat toate problemele, pentru care motive nu s'a acordat premiul I.

Avându-se în vedere durata deslegărilor, numărul variantelor date, celelalte premii s'au acordat astfel, în ordinea clasificării:

*Primul concurs de **2** probleme în **2** mişcări.*:

Locot. I. Gudju, V. Teconţea, Ing. Cornel Ionescu şi Aladar Berger, I. Fichner, G. Heskia, şi Locot. Bibescu.

*Al II-lea concurs de o problemă în **3** mişcări şi una analitică condiţionată în **2** mişcări.*

Locot. Gudju, Aurel Liteanu, Ing. Cornel Ionescu, J. Fichner, V. Teconţea şi I. Rossinger.

In afară de premiu, s'a mai acordat Locot. Gudju şi *o menţiune specială*, pentrucă a supus problema analitică unei minuţioase analize, găsindu-i mat-ul exact, însă neindicând adevărata mişcare retractară, ci una aparentă.

Premiile acordate au constat în bani, şahuri de buzunar şi cărţi de şah.

P. I. Negreanu.
Lt. I. H. Gudju.

BIJUTERII FINE

PIETRE ALESE

Ultimele modele originale lucrate cu cea mai mare îngrijire, în platină şi aur.

LEON WEISSBLÜTH

BUCURESTI, Calea Victoriei, 40.

BOGATĂ VARIAŢIUNE PENTRU CADOURI